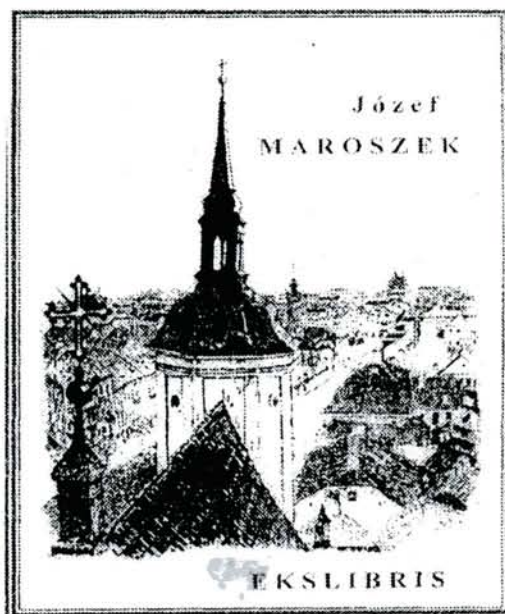

Józef Maroszek

**DZIEJE OBSZARU
GMINY SZEPİETOWO
w XV-XX wieku**

Józef Maroszek

**DZIEJE OBSZARU
GMINY SZEPİETOWO
w XV-XX wieku**

Szepietowo 2006

Copyright by
©Józef Maroszek

Zdjęcia:
Zbigniew Chojeła, Ryszard Grodzki, Sławomir Halicki,
Maria Maroszek, Jan Podziewski

Projekt okładki, skład i łamanie:
Jerzy Świerad

*Wydawnictwo sfinansowała
Gmina Szepietowo*

Na okładce:

I strona: Wojny-Szuby Szlacheckie, dwór z 2 poł. XVIII w. Rys. Z.Gloger 1865 r.
IV strona: Dąbrówka Kościelna, dzwonnica z 1 poł. XIX w. Rys. Z.Gloger 1868 r.

ISBN 83-922665-1-X

Wydawnictwo:
ELKAM
ul. Bielska 14, 15-852 Białystok
tel. 085 745-43-17, 0502 282 274
www.elkam.home.pl

Druk:
Drukarnia "Helios"
16-400 Suwałki, ul. Piaskowa 4

Szanowni Państwo,

Niniejsza publikacja powstała dzięki staraniom władz samorządowych i ze środków finansowych gminy Szepietowo. Książkę do druku przygotowali pracownicy Gminnego Ośrodka Kultury w Szepietowie.

Autorem książki jest znany historyk i regionalista - dr hab. Józef Maroszek, profesor Uniwersytetu w Białymstoku, któremu składamy serdeczne podziękowania, za rzetelne i wnikliwe opracowanie książki.

Na jej treść składa się rys historyczny obszaru gminy Szepietowo od XV do XX w, opis miejscowości, źródła do dziejów tego terenu. Metryka Szepietowa jest znacznie starsza niż okres budowy kolei warszawsko-petersburskiej związany z dynamicznym rozwojem osady.

Opracowanie wzbogacone jest kopiami archiwalnych dokumentów, map oraz fotografiami, co czyni je bardziej atrakcyjnym w odbiorze. Książka przybliży nasze korzenie i dorobek pokoleń, który poprzez publikację zostanie ocalony od zapomnienia.

Stanisław Roch Wyszyński

Wójt Gminy Szepietowo

Spis treści

W kasztelanii święckiej	7
We władaniu Litwy	11
Rycerstwo mazowieckie - drobna szlachta XIV-XVIII w.	13
Struktura parafialna	22
W dobie wojen potopu szwedzkiego	28
W dobie Insurekcji Kościuszkowskiej	29
Pod zaborem pruskim 1795-1806	31
Pod zaborem rosyjskim	35
Powstanie Styczniowe	37
Żydzi	44
Gmina Szepietowo 1866-1915	48
I wojna światowa i odzyskanie niepodległości	50
1918-1939	52
1939-1941	56
1941-1944	58
Po 1944 r.	60
Słownik historyczny gminy Szepietowo:	61
Bryki	61
Dąbrowa-Bybytki	64
Dąbrowa-Gogole	68
Dąbrowa-Kaski	69
Dąbrowa-Łazy	69
Dąbrowa-Moczydły	70
Dąbrowa-Tworki	70
Dąbrowa-Wielka	72
Dąbrowa-Wilki	72
Dąbrowa-Zabłotne	74
Dąbrówka-Kościelna	76
- Parafia	76
- Świątynia i poświętnie	77
- Ofiary na rzecz kościoła	81
- Beneficjum kościelne	82
- Bractwo św. Anny	83
- Altaria Matki Boskiej Szkaplerznej	84
- Altaria św. Józefa Oblubieńca NMP w kościele parafialnym	87
- Proboszczowie	67
- Organiści	88
- Szkoła	90
- Szpital-przytułek ubogich	92
Dąbrówka-Dąbrowskich	94
Dąbrówka-Jedynaki	95
Dąbrówka-Kosiki	95

Dąbrówka-Skwarki	96
Dąbrówka Kościelna-Wieś	98
Dołęgi-Dąbrowa (wcześniej Dołęgi)	98
Gierałty-Nowe-Folwark	99
Gierałty-Nowe-Wieś	100
Gierałty-Stare vel Kierznowizna	100
Jabłoń-Kikolskie	104
Jabłoń-Samsony	104
Kamień-Rupie	104
Kamień-Stary	104
Moczydły-Jakubowięta	104
Moczydły-Stanisławowięta	104
Plewki	105
Pułazie-Świerze	105
Stawiereje-Podlesne	107
Stawiereje-Michałowięta	108
Szepietowo-Janówka	109
Szepietowo-Podlesne	109
Szepietowo-Stacja	113
Szepietowo-Wawrzyńce	113
Szepietowo-Żaki	118
Szymbory-Andrzejowięta	119
Szymbory Jakubowięta	119
Szymbory-Włodki	119
Średnica-Jakubowięta	119
Średnica-Maćkowięta	120
Średnica Pawłowięta	121
Warele-Filipowicze	121
Warele-Nowe	121
Włosty-Olszanka	121
Wojny	120
Wojny-Bakalarze	124
Wojny-Izdebnik	124
Wojny-Króle	124
Wojny-Krupy	124
Wojny-Piecki	125
Wojny-Piotrasze	126
Wojny-Pogorzal	126
Wojny-Szuby	129
Wojny-Wawrzyńce	133
Wyliny-Ruś	133
Zalesie-Nowe	135
Aneks	137

Gmina Szepietowo leży na Nizinie Mazowiecko-Podlaskiej, w skład której wchodzi Wysoczyzna Wysokomazowiecka. Tworzą ją tereny o mało urozmaiconym krajobrazie, z lekkimi wyniesieniami (najwyższe osiąga 223 m). Obszar ten nosi charakter typowo rolniczy. Wyróżnia się w regionie dość żyznymi glebami IV i V klasy, zajmującymi prawie 50 % całej powierzchni użytków rolnych. Rolnictwo zajmowało się uprawą pszenicy, żyta, owsa, jęczmienia, a także grochu, prosa, lnu konopi, buraków cukrowych i ziemniaków, gryki i koniczyny.

W kasztelanii święckiej

Obszar dzisiejszej gminy Szepietowo w XI w. należał do kasztelanii święckiej. Jej stolicą był gród, którego siedziba mieściła się obok obecnej wsi Święck-Strumiany. Grunta tej wsi przylegają do granicy gminy Szepietowo. Dotąd na cyplu wysoczyzny, wysuniętym w zalewową dolinę rzeki Brok, znajduje się wyniosłe grodzisko - owalne, otoczone pierścieniowatym wałem drewniano-ziemnym o konstrukcji rusztowej, o szerokości dochodzącej u podstawy do 10 m. Długość dziedzińca wynosi 60 m. Badania archeologiczne ujawniły, że wał został spalony. Poza fosą, od południowego-wschodu odkryto współczesne grodowi cmentarzysko o cechach nekropolii przykościelnej. *„Groby zalegały w trzech poziomach i wszystkie zawierały pochówki szkieletowe. Szkielety mieściły się w płytkich, prostokątnych jamach wkopanych w gliniasty calec. Głowami skierowane były na zachód... Ułożone na wznak, w pozycji wyprostowanej, z reguły miały ręce ułożone wzdłuż ciała lub na biodrach. W kilku wypadkach zanotowano występowanie śladów po trumnach oraz deskach, na których złożono zmarłego... Spośród wszystkich pochówków, połowa wyposażona była w inwentarz grobowy składający się głównie z ozdób i części stroju. Do częstych elementów wyposażenia należą też nieduże nożyki występujące zazwyczaj w okolicy lewego biodra... Przeważają ilościowo paciorki szklane oraz kabłączki... esowate z brązu i srebra... Uwagę zwracają też brązowe zausznice ażurowe misternie plecione z cienkich drucików... Częstym znaleziskiem są brązowe krzyżyki o formach bardzo prostych oraz o rozwiniętej, bogatej plastyce. Występowały one zazwyczaj po jednym egzemplarzu w grobie, wyjątkowo po dwa i trzy. Interesującym elementem wyposażenia jest brązowa zawieszka z plastycznym wyobrażeniem jeźdźca na koniu walczącego ze smokiem. Spośród innych przedmiotów wyróżniają się pierścionki o różnych formach zdobienia niekiedy szklanymi oczkami.”* Badania wykopaliskowe ponadto ujawniły wokół grodziska (zwanego *Okopem*) trzy osady przyrodowe.²

Około 1075 r. gród mazowiecki został nadany biskupom plockim. Dokument, zawierający najstarszy inwentarz dóbr biskupich, wymieniał „*castrum Suantsek*”, wraz z istniejącym tam kościołem.³ Gród otoczony był zwartym kręgiem 44 wsi (...*Item ad ecclesiam de Swansk pertinet...*)⁴, które jako uposażenie biskupstwa plockiego również

¹ Tekst inwentarza zawarty w dokumencie księcia Konrada Mazowieckiego, opublikowanym w: D. Jaskanis, *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko w Święcku-Strumianach, pow. wysokomazowiecki*, [W:] „Rocznik Białostocki” t. X (1970), Warszawa 1971, s. 391-393.

² J. Jaskanis, Święck, [W:] „*Słownik Starożytności Słowiańskich*” t. V Wrocław 1975, s. 583-584.

³ *Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis - Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich*, wyd. J. Korwin Kochanowski, t. I Warszawa 1919, nr 301, s. 342-348; S. Dworakowski, *Zwyczaje rodzinne w powiecie wysoko-mazowieckim*, Warszawa 1936, s. 1.

⁴ *Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae...*, nr 301, 337 i 338.

zostały wyliczone w tym inwentarzu. Inwentarz opatrzony był datą 1203 r. W obecnej postaci jest falsyfikatem, który powstał w 2 połowie XII w. lub później (może w 1239 r.). Zawiera on jednak niewątpliwie autentyczny stan posiadania biskupstwa płockiego i to z czasów jego fundacji ok. 1075 r.: „*Item ipsum Castrum Svantsko⁵ cum omnibus beneficiis attinentibus eiusdem Castellature et cum hiis villis: Visvky⁶, Brochove⁷, Lucowo, Grodky,⁸ Czucicz,⁹ Lubovyv, Vansa, Plonca, Lvnevo, Bogdanc,¹⁰ Godnevycii,¹¹ Syrane, Benevo, Nurcyno, Vendrzo, Mocydla, Vysoke, Lessnevo, Coscina¹², Sydovo, Syrednica¹³, Milkovo, Gumniska, Golcovo, Crostcovo, Bracesenycci¹⁴, Svytenicza¹⁵, item alia Svytenicza¹⁶ Nevoselicza¹⁷ Neuadovo, Gostcovo, Lamgevo¹⁸, Cysevo, Besdecce, Osek¹⁹, Wrone, Jassenicza, Wyssemyrze²⁰, Samowo, Przymerze²¹, Barlossniica, item aliut [sic] Grodkovo²². Item ad Ecclesiam de Swansk pertinet: Criitrovo, Kebla.²³ Spośród miejscowości dzisiejszej gminy Szepietowo dają się utożsamiać Średnica i Wojny. Ostatnia z nazw zapisana jako Wojnowo wraz z okolicą stanowiła wówczas uposażenie kościoła w Zuzeli.²⁴*

Językoznawcy zwracają uwagę na charakter nazwy - Świątek, która musiała się odnosić do miejsca kultowego, obdarzanego przez ludność specjalną czcią. Kwestia ta dotąd szerzej nie była analizowana. Warto jednak, z racji na rangę problemu bliżej się jej przyjrzeć. Stanisław Urbańczyk pisał: „Świątek, nazwa topograficzna, porównaj przymiotnik `święty`..., przyrostek `sk` wyraża związek, sąsiedztwo osady, z obiektem uważanym za święty, lub może tylko `mocny`, a znaczenie relatywne jest wtórne”²⁵ Okolicę drobnoszlachecką Świątek tworzyły 4 wsie: Świątek-Strumiany, Świątek-Wielki, Świątek-Wólka Goła, Świątek-Wólka Kosmata. Najwidoczniej powstały w ramach jednego nadania rycerskiego, a mieszkańców określano nazwiskiem `Świąteccy`.

⁵ W kopii: Svantsck.

⁶ W kopii: Visnky.

⁷ W kopii: Grochoue.

⁸ W kopii: Laloune, Grodk

⁹ W kopii: Cucici.

¹⁰ W kopii: Bogamici; B. Ulanowski odczytał: Bogdane.

¹¹ W kopii: Bagnevici.

¹² W kopii: Wendexouo.

¹³ W kopii brak.

¹⁴ W kopii: Bracesenycci; Franciszek Piekosiński odczytał: Braceseruyci.

¹⁵ W kopii: Suycenica.

¹⁶ W kopii: Suycenica.

¹⁷ W kopii: Nouosedlica.

¹⁸ W kopii: Zamneuo.

¹⁹ W kopii: Oseck.

²⁰ W kopii: Wysemire.

²¹ W kopii: Primere.

²² W kopii: Grochouo.

²³ W kopii: Rebla.

²⁴ B. Chlebowski, *Wojny*, [W:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich zamieszkałych przez Polaków*, t. XIII Warszawa 1893, s. 753; S. Zajączkowski, *Najdawniejsze osadnictwo polskie na Podlasiu*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. t. V, Lwów 1936, s. 23-28; J. Wiśniewski, *W sprawie badań nad pograniczem Jaćwieży*, „Przegląd Historyczny”, t. XLVIII, z. 2, Warszawa 1957, s. 319-326, gdzie omawia sprawę lokalizacji kasztelanii święteckiej.

²⁵ S. Urbańczyk, Świątek, [W:] „Słownik Starożytności Słowiańskich”, t. V, s. 582.

Sąsiadująca okolica drobnoszlachecka nosiła w XVI w. nazwę: *Długa Dąbrowa*. Tak też określano parafię, później nazywaną Wielką Dąbrową, dla odróżnienia od Wojen-Dąbrówki, czyli Dąbrówki Kościelnej, w której również zlokalizowano kościół parafialny, a którą to miejscowość zwano *Małą Dąbrówką*. Liczne nazwy związane z gajami dębowymi (w tych stronach poza Dąbrową Wielką i Dąbrówką Kościelną na uwagę zasługują Dąbrowa Białostocka, Dąbrówka czyli Korycin, dawniej też Kumiała) w XV lub XVI w. uzyskujące chrześcijańskie obiekty kultowe - kościoły. To niewątpliwy ślad po litewskim, jeszcze pogańskim kulcie dąbrowy i dębów. Musiały one posiadać ten charakter przed chrztem Litwy, a więc przed 1385 r. W kultowym miejscu w Stuziennicznej koło Augustowa rośnie dotąd okazałych rozmiarów sędziwy dąb szypułkowy (obwód pnia 5,12 m, wysokość 24,5 m). Domyślać się można, że mazowieckie tradycje świętego miejsca nad rzeką Brok w czasach po zajęciu przez Litwinów nadal trwały w postaci świętej dąbrowy.

Miejscowością, w której umieszczono kościół parafialny, była Dąbrowa Wielka - w latach 1742-1747 w miejscowych księgach metrycznych notowana jako Dąbrowa-Serafiny, gdy inna wieś w sąsiedztwie nosiła w 1565 r. nazwę Dąbrowa Długa-Cherubiny²⁶, a później w 1835 r. - Dąbrowa Wielka-Cherubiny.²⁷ Choć też spotykamy w tej parafii Dąbrowę-Szatanaki.

17 XI 1546 r. król Zygmunt August zatwierdził dostarczanie dziesięciny kościołowi w Wysokim Mazowieckim ze wsi należących do zamku tykocińskiego: Brok i Zielona Dąbrowa. Położone one były na granicy lasów mazurskich. Było to jedynie potwierdzenie nadania, które uczynił Olbracht Marcinowicz Gasztołd wojewoda wileński, kanclerz Wielkiego Księstwa Litewskiego, właściciel dóbr tykocińskich zmarły w 1542 r. Zwraca uwagę określenie Zielona Dąbrowa. Wieś ta w 1576 r. występowała pod nazwą Wólka, by później całkowicie zaniknąć.²⁸

Kolejnym potwierdzeniem sakralnego charakteru tego miejsca jest kamień, o niezwyklej wielkości zalegający 3 km od grodziska, na granicy gruntów wsi: Kamień-Rupie, Kamień-Stary²⁹, Dąbrowa-Dzięciel oraz dawnego majątku ziemskiego Dąbrowa-Trzeciny.³⁰ Nazwa „*Kamień*” wyraźnie informuje o tym obiekcie. Na nim ustawiona została murowana słupowa kapliczka, w kształtach swoich jeszcze barokowa, choć nosząca ślady zniekształcających ją remontów XX-wiecznych.

Do kamienia tego, może kultowego, pogańskiego, odnosi się wzmianka z 1561 r., gdy Stanisław Dziewałtowski „*sprawca pomiaru włók powiatu brańskiego*” z rozkazu króla Zygmunta Augusta przeprowadził pomiarę włóczną miasta Wysokiego. 31 X 1561 r. Dziewałtowski wynagrodził plebana wysockiego za grunty w mieście dając „*ziemie u młyna plebańskiego, po stronach, a na wierzchowisku Stawu Plebańskiego, od rzeki poczawszy, aż do drogi starej, która idzie przez Drapaczówkę, za Wielkim Kamieniem, kędyśmy jemu dali a przemierzylu ziemi, z łakami 3 morgi, cośmy kopcami oznaczyli i kamieniami na znaki pewne, jako tego pleban używać ma kłaść rozkazali.*”³¹ Podobną

²⁶ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915.

²⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 263 i 301; Tamże, Chrzyty 1835-1842, s. 12.

²⁸ AD Siedlce, nr D 151, k. 123-125.

²⁹ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 3 Warszawa 1882, s. 734.

³⁰ W latach 1816-1826 r. konsekwentnie pojawia się nazwa Dąbrowa-Trzeciny. Por. Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzyty 1816-1826, s. 879.

³¹ Archiwum Diecezjalne (dale cyt.: AD) Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 131, k. 131v-132;

sytuację topograficzno-nazewniczą naukowcy obserwują w innej okolicy - Sztabin ('stabis' - bałtyjski wyraz oznaczający kamień i pobliską wieś Kamień w gminie Sztabin, gdzie znajdował się ogromny głaz).³² W bezpośrednim sąsiedztwie Sejn, w pobliżu miejscowości Święckie znajduje się do dziś pomnikowy głaz narzutowy o wymiarach 10x2 m. Na nim ustawiono żelazny krzyż. W okolicy na szczycie jednego ze wzgórz ustawiono barokową, podobną do trześcińskiej kaplicę murowaną, mieszczącą zachowaną do dziś późnobarokową Pasję.³³ Zastanawiająca jest analogia również nazewnicza do Święcka nad Brokiem.

W 1673 r. funkcjonowały wsie: Dąbrowa-Kamień-Rupie, Kamień-Pepele, Dąbrowa-Kamień Starawieś, Dąbrowa-Dzięciel.³⁴

Mazowsze pierwotnie sięgało po Wołkowysk, Kobryń i do źródeł Muchawca. Po buncie Masława, książę polski Kazimierz Odnowiciel ok. 1041 r. nagradzając za udzieloną pomoc Rusinów, oddał księciu kijowskiemu Jarosławowi Mądrymu wschodnie Mazowsze. Rusini, dla strzeżenia swych nowych nabytków wzniesli w XI w. swe grody w Drohiczyne, Brańsku i Surażu. Tymczasem granica podziałów terytorialnych Rusi i Mazowsza przebiegała wzdłuż rzek: dolnego Nurca, rzeczkami Mień (dopływ Nurca) i Lizy (dopływ Narwi). Teren dzisiejszej gminy Szepietowo znalazł się w całości w przygraniczej, polskiej strefie.

Grodzisko średniowieczne z XI w. w Święcku-Strumianach – pozostałości po Kasztelanii Święckiej.
Fot. Sławomir Halicki, 2000 r.

AGAD Warszawa, Kopicjana, nr 71, s. 223.

³² Por. K. O. Falk, *Uwagi o jaćwieskim substracie hydronimicznym na Suwalszczyźnie*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. 14, 1981, s. 42-45; Tenże, *Wody węgierskie i huciańskie. Studium toponomastyczne*, t. 1, Uppsala 1941, s. 6-7; J. Nalepa, *Stabo-jaćwieska nazwa Jeziora Kamiennego na Suwalszczyźnie*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. 15, 1981, s. 143-147; G. Ryzewski, *Sztabin...*, s. 123-125.

³³ M. Ambrosiewicz, *Ochrona historycznego krajobrazu Kanału Augustowskiego*, t. I Białystok 2003 (maszynopis Instytutu Historii Uniwersytetu w Białymstoku), s. 138.

³⁴ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 132.

We władaniu Litwy

Od połowy XIII w. nasilająca się ekspansja Litwy doprowadziła do kompletnego wyludnienia terenów wschodniego Mazowsza oraz ziem bielskiej i drohickiej. W połowie XIV w. znalazły się one w obszarze Litwy. Jej granica znów przebiegała w pobliżu kasztelańskiego grodziska w Święcku, przy czym na Mazowszu znajdowały się późniejsze parafie Rosochate i Czyżew, w granicach litewskiej ziemi drohickiej parafie Jabłonka, Wysokie Mazowieckie, Dąbrowa Wielka i Kuczyn, a litewskiej ziemi bielskiej parafie Jabłoń, Dąbrówka, Kulesze, Wyszonki i Domanowo.

Zawarty w 1376 r. ślub księcia mazowieckiego Janusza I z córką Kiejstuta Danutą, a także układ w Krewie w r. 1385 położyły kres wojnom litewsko-polskim.

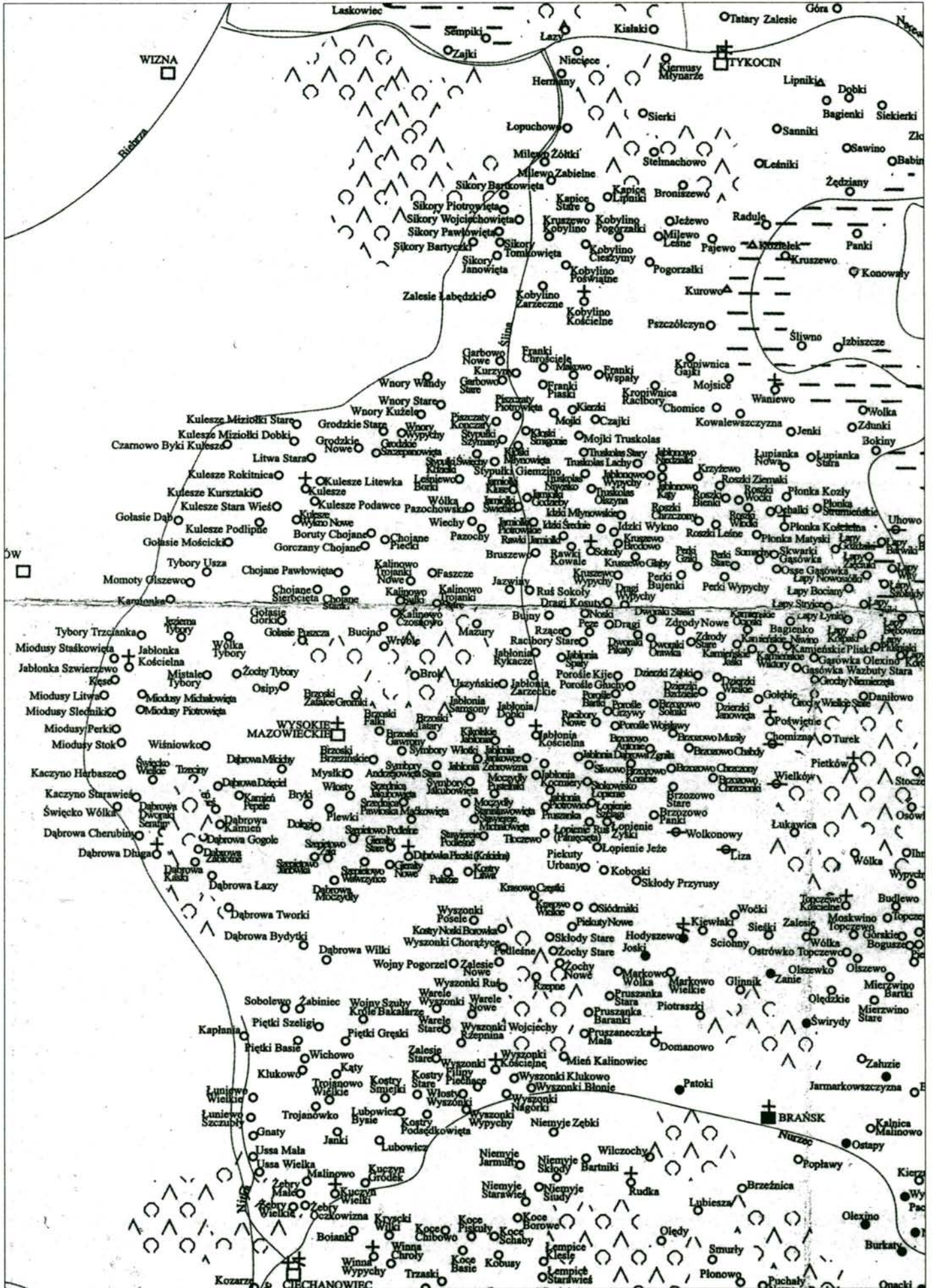
W 1391 r. Władysław Jagiełło oddał ziemię drohicką księciu Januszowi Mazowieckiemu (zm. 1429 r.). Fakt ten spowodował napływ osadników z Mazowsza. Lata rządów Janusza I, to okres najbujniejszego rozkwitu osadnictwa. Osiedlano tu głównie drobne rycerstwo mazowieckie, w postaci niewielkich nadań, prowadzonych równocześnie na całym wschodnim Mazowszu. Wszystkie istniejące dotąd miejscowości zostały założone, lub ponownie zasiedlone w I ćwierci XV w. W nieznanym czasie litewski książę Witold zagarnął wschodnią część kasztelanii święckiej wraz ze Święckiem. Uważa się, że miało to miejsce około 1416 r., a Janusz I utracił na rzecz Litwy ziemię drohicką i suraską.³⁵ Na Litwie wówczas znalazło się całe terytorium dzisiejszej gminy Szepietowo. Granica podboju litewskiego na ziemiach mazowieckich przecięła nawet tereny niektórych wsi i jedną parafię - Dąbrowę Wielką.³⁶ Ciekawe, że i wówczas rozgraniczenie Mazowsza od ziemi drohickiej, a tej od bielskiej poprowadzono od miejsca lokalizacji starego kasztelańskiego grodu w Święcku. Podziały te dotrwały do III rozbioru Rzeczypospolitej w 1795 r. Granice te miały całkowicie sztuczny charakter i przecinały jednolite geograficznie i osadniczo terytorium i kolonizowanej puszczy Łętowo, rozciągającej się od ujścia Nurca do Bugu, po ujście Śliny do Narwi.

Ciekawe, że w kościele parafialnym w Dąbrowie Wielkiej jeszcze w 1765 r. znajdował się ołtarz św. Onufrego, patrona pustelników.³⁷ Może kult tego świętego jest śladem średniowiecznej kościelnej tradycji tego miejsca?

³⁵ *Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - Województwo łomżyńskie - Ciechanowiec, Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice*, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, s. VII-IX i 76.

³⁶ J. Wiśniewski, *Osadnictwo wschodniej Białostocczyzny. Geneza, rozwój oraz zróżnicowanie i przemiany etniczne*, [W:] „Acta Baltico-Slavica”, t. XI (1977), s. 12.

³⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, zgony 1745-1793, s. 194.

Obszar gminy Szepietowo na mapie Województwa Podlaskiego w II poł. XVII w. Osadnictwo i struktura własności ziemskiej.
Anna Laszuk, Zaścianki i królewszczyzny, BTN, Warszawa 1998.

Rycerstwo mazowieckie - drobna szlachta XIV-XVIII w.

Najstarsza księga sądowa drohicka, z 1427-1477 r. notowała pod rokiem 1455 najstarsze informacje dotyczące niejakiego Woyny z Piętk.³⁸ Woynowie byli bowiem gałęzią zamieszkałą w pobliżu rodziny Piętków. Prócz owego Woyny wymieniani są jego bracia: Stefan (Szczepan), Niemiera, Szymon i Stanisław.³⁹ W 1455 r. miały istnieć odrębne części: Wojny-Króle, Wojny-Bakałarze, Wojny-Krupy, Wojny-Piotrowce, Wojny-Izdebnik, Wojny-Dąbrówka, Wojny-Piecki, Wojny-Pogorzal, Wojny-Wawrzyńce.⁴⁰

Wraz z rozradzaniem się rodów szlacheckich ich gałęzie dla lepszego rozróżnienia otrzymywały od swych sąsiadów i krewnych mniej lub bardziej trwałe przydomki. Proces ten był i jest jeszcze żywy w wielu wsiach drobnoszlacheckich na Mazowszu i Podlasiu⁴¹ m. in. 18 III 1541 r. w źródłach występuje Jerzy Woyno Pogorzelski, właściciel dóbr ziemskich Wojny-Pogorzal,⁴² a 11 XII 1542 r. Jerzy Woyno Piotraszowicz, niewątpliwie właściciel Wojen-Pietraszy.⁴³

Przykładem tego zjawiska jest akt ślubu zawartego w kościele w Dąbrowie Wielkiej 10 X 1718 r., gdy panna młoda pochodziła z Dąbrowy-Łazy. Otóż pan młody był *zwany potocznie Stocek Dąbrowski*, a panna młoda *Marianna Koczanka Dąbrowska*. Świadkowali: Wojciech Dąbrowski Zemczyk i Leonard Włostowski Gawroniak z Włostów.⁴⁴

Oto zbiór przydomków zgromadzonych w oparciu o księgi metrykalne kościoła parafialnego w Dąbrówce:

Dąbrowska zw. Otrąpczyna Krystyna z Moczydeł, wzm. 24 IV 1736 r.⁴⁵

Gąssowski zw. Hetman Maciej z Izdebnika, wzm. 1832.⁴⁶ Gąssowski zw. Kruk, wzm. 1673 r.⁴⁷

³⁸ Księga ta do 1915 r. Znajdowała się w Centralnym Archiwum Historycznym w Wilnie (dalej cyt. CAH Wilno) pod numerem 10.215 (nowa sygnatura katalogu I. Sprogisa, a stara sygnatura katalogu Gorbaczewskiego pod numerem 10.247). Miała formę tzw. „dutki”. Zob. *Inwentarz do akt Archiwum Akt Dawnych*, Wilno 1929, s. 375. W okresie międzywojennym i obecnie w archiwum tym księgi tej nie było.

³⁹ AN (PAU) Kraków, nr 8823: Wypisy księdza Kozickiego z najstarszej drohiczyńskiej księgi ziemskiej. Na informacje o Woynach z 1455 r. zwrócił mi uwagę Tomasz Jaszczolt, który uporządkował zestawienie notat ks. Kozickiego.

⁴⁰ B. Chlebowski, *Wojny*, [W:] *Słownik geograficzny...*, s. 753.

⁴¹ W. Jemielity, J. Wiśniewski, *Rodzina Zygmunta Glogera*, [W:] Zygmunta Glogera - badacz przeszłości ziemi ojczystej, Warszawa 1978, s. 85.

⁴² AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, D-2, k. 14.

⁴³ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, D-2, k. 158v.

⁴⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 49.

⁴⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 172.

⁴⁶ Apar. Dąbrówka, Ilość dawać się winnej dziesięciny...

⁴⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 344.

- Gąsowski (Gąszewski) zw. Smiesko, wzm. 1650 r.⁴⁸, Gąsowski zw. Smiesko Wawrzyniec, wzm. 1697 r.⁴⁹
- Gierałtowski zw. Prochownik, wzm. 1650 r.⁵⁰
- Gierałtowski zw. Rupik Jan, wzm. 1647 r.⁵¹
- Gierałtowski zw. Sobiesik Stanisław, wzm. 1682 r.⁵²
- Gierałtowski (Gierał) zw. Derdzik (Derdzyk), wzm. 1616 i 1647 r.⁵³, Gierałtowski zw. Derdas Bartłomiej, wzm. 1688 r.⁵⁴
- Jabłoński zw. Kiepa, z Gierałt Nowych, wzm. 1650 r.⁵⁵
- Jabłoński zw. Żegunia, wzm. 1674 r.⁵⁶
- Moczydło zw. Salonka, wzm. 1622 r.⁵⁷
- Moczydło zw. Szewczyk, wzm. 1647 r.⁵⁸
- Moczydło zw. Wrona, wzm. 1618 r.⁵⁹
- Moczydłowski zw. Dąbek Walenty z Moczydeł (zm. 23 X 1736, l. 50, pochowany koło kościoła)⁶⁰
- Moczydłowski zw. Pieklak Wojciech, wzm. 1696 r.⁶¹
- Moczydłowski zw. Siwik (Siwiak) Mateusz, wzm. 1686 i 1696 r.⁶²
- Mystkowski zw. Kisiel, wzm. 1673 r.⁶³, Mystkowski zw. Kisiel Sebastian, z Pułazia, wzm. 20 VI 1743 r.⁶⁴
- Prosiński zw. Kulbieda Stanisław, wzm. 1674 r.⁶⁵
- Pułaski zw. Gnida, wzm. 1646 r.⁶⁶
- Pułaski zw. Jurczyk Piotr, wzm. 1668 r.⁶⁷
- Pułaski zw. Kalisik, wzm. 1645 r.⁶⁸
- Pułaski zw. Kowiesa, wzm. 1646 r.⁶⁹
- Pułaski zw. Mróz, wzm. 1681 r.⁷⁰, Pułaski zw. Mrozik Wojciech, wzm. 1696 r.⁷¹
-
- ⁴⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 306.
- ⁴⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 23.
- ⁵⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 305.
- ⁵¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 254.
- ⁵² Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 7v.
- ⁵³ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 37 i 253.
- ⁵⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 13.
- ⁵⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 300.
- ⁵⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 345.
- ⁵⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 50.
- ⁵⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 252.
- ⁵⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 43.
- ⁶⁰ Apar. Chrzty i zgony 1720-1772, s. 105.
- ⁶¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 22.
- ⁶² Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 11v i 22v.
- ⁶³ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 344.
- ⁶⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 21.
- ⁶⁵ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 4.
- ⁶⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 233.
- ⁶⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 1v.
- ⁶⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 215.
- ⁶⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 237.
- ⁷⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 236; Śluby 1664-1772, k. 7.
- ⁷¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 19v.

- Pułaski zw. Pietrzyk z Pułazia, (zm. 3 XII 1727 r., pochowany na cmentarzu)⁷²
Pułaski zw. Podgajniak Jakub, wzm. 1699 r.⁷³, Pułaski zw. Podgajny, wzm. 1645 r.⁷⁴
Pułaski zw. Rząska, wzm. 1645 r.⁷⁵
Pułaski zw. Wojcieszik (Wojcieszuk) Stefan, wzm. 1687 i 1693 r.⁷⁶, Pułaski zw. Wojcieszik Szymon, wzm. 1680 r.⁷⁷
Pułaski zw. Woźniak, wzm. 246 r.⁷⁸
Srzednicki zw. Chudoba, wzm. 1645 r.⁷⁹
Srzednicki zw. Derllatka Szymon, wzm. 1646 r.⁸⁰
Srzednicki zw. Kapusta, wzm. 1674 r.⁸¹
Srzednicki zw. Kawalek, wzm. 1651 r.⁸²
Srzednicki zw. Słodzina, wzm. 1674 r.⁸³
Srzednicki zw. Wołyniec, wzm. 1645 r.⁸⁴
Stawierej zw. Surmak (Surmal), wzm. 1650 i 1651 r.⁸⁵
Stawierej zw. Siwki Walenty, wzm. 1675 r.⁸⁶
Szepietowski zw. Froch, wzm. 1674 r.⁸⁷
Szepietowski zw. Koziak Wojciech, wzm. 1699 r.⁸⁸
Szepietowski zw. Kruk, wzm. 1617 r.⁸⁹
Szepietowski zw. Plaskat - wzm. 1617 r.⁹⁰
Włostowski zw. Kokoska, wzm. 1644 r.⁹¹
Woyno zw. Andryanik Jan, wzm. 1681 r.⁹², Woyno zw. Andryanik Marcin z Piecek, wzm. 25 VII 1676 r.⁹³
Woyno zw. Bębenek Wojciech, wzm. 1617 r.⁹⁴
Woyno zw. Bolibrzusak Grzegorz, wzm. 1696 r.⁹⁵ Woyno zw. Bolibrzuch Kazimierz z Dąbrówki Kościelnej, wzm. 1832-1840.⁹⁶

⁷² Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 99.

⁷³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 26v.

⁷⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 219.

⁷⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 215.

⁷⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 12.

⁷⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 6v.

⁷⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 236.

⁷⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 218.

⁸⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 220.

⁸¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 349.

⁸² Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 315.

⁸³ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 345.

⁸⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 219.

⁸⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 302 i 308.

⁸⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 4.

⁸⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 346.

⁸⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 26.

⁸⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 42.

⁹⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 40.

⁹¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 211.

⁹² Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 6v.

⁹³ Apar. Dąbrówka, Śluby 166-1772, k. 5.

⁹⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 38.

⁹⁵ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 22v.

Woyno zw. Brzościk Jan, wzm. 17 XI 1671 r.⁹⁷

Woyno zw. Gawronik Adam, wzm. 1696 r.⁹⁸

Woyno zw. Głąb, wzm. 1645 r.⁹⁹, Woyno zw. Głąb Bartłomiej z Pogorzeli wzm. 23 VI 1797 r.¹⁰⁰, Woyno zw. Głąb Szymon, wzm. 9 V 1677 r.¹⁰¹, Woyno zw. Głąb Wawrzyniec, wzm. 7 II 1791 r.¹⁰², Woyno zw. Głąbik Aleksander, wzm. 25 VII 1676 r.¹⁰³

Woyno zw. Gręda Stanisław z Pogorzeli, wzm. 1699 i 5 X 1728 r.¹⁰⁴

Woyno zw. Jedynek, wzm. 1618 r.¹⁰⁵, Woyno zw. Jedynek Józef, wzm. 26 VII 1745, 1748 i 9 IV 1749 r.¹⁰⁶,

Woyno zw. Jedynek Maciej z Dąbrówki, wzm. 9 V 1677 i 1680 r.¹⁰⁷

Woyno zw. Koszic, wzm. 1632 r.¹⁰⁸, Woyno zw. Kosik Andrzej z Pułazi, wzm. 26 I 1664 r.¹⁰⁹, Woyno zw. Kosik Feliks, wzm. 16 VI 1667, 1680 i 20 VII 1694 r.¹¹⁰, Woyno zw. Kosik Grzegorz, wzm. 1616 r.¹¹¹, Woyno zw. Kosik Józef z Dąbrówki, wzm. 29 II 1752 i 9 VI 1756 r.¹¹², Woyno zw. Kosik Łukasz z Dąbrówki, wzm. jako mąż zm. 2 VII 1797 r. Kunegundy, Woyno zw. Kosik Maciej z Dąbrówki (wzm. 28 VI 1723 r., zm. 4 II 1747, l. 50, pochowany na cmentarzu)¹¹³, Woyno zw. Kosik Szymon, wzm. 1687 r.¹¹⁴, Woyno zw. Kosik Tomasz, z Dąbrówki, l. 30, zm. 1 XII 1727 r. pochowany w kościele)¹¹⁵, Woyno zw. Kosik Wawrzyniec, wzm. 1687 r.¹¹⁶, Woyno zw. Kosik Walenty, z Dąbrówki, (zm. 8 II 1729 r., pochowany w kościele)¹¹⁷.

Woyno zw. Krupa Piotr, wzm. 1616 i 1617 r.¹¹⁸, Woyno zw. Krupa Szymon, wzm. 16 VI 1667, 14 VII 1671, 1681, 1686 i 1687 r.¹¹⁹

Woyno zw. Okulus Andrzej, z Pogorzeli (zm. 3 I 1721 r.)¹²⁰, Woyno zw. Okulus Krystyna, z Pogorzeli, (zm. 6IV 1730 r.)¹²¹, Woyno zw. Okulus Mateusz, z Pogorzeli, (zm. 5 VI 1730

⁹⁶ Apar. Dąbrówka, Ilość dawać się winnej dziesięciny z parafii dąbrowszczyńskiej

⁹⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 3.

⁹⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 22v.

⁹⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 223.

¹⁰⁰ Apar. Zgony 1795-1825, s. 56.

¹⁰¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 5.

¹⁰² Apar. Dąbrówka, Śluby 1790-1819, s. 1.

¹⁰³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 5.

¹⁰⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 25v; Chrzty i zgony 1720-1772, s. 100.

¹⁰⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 42.

¹⁰⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 89; Chrzty i zgony 1720-1773, s. 230.

¹⁰⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 5 i 6v.

¹⁰⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 128.

¹⁰⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 1.

¹¹⁰ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 1v, 6 i 20-20v.

¹¹¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 34.

¹¹² Apar. Chrzty i zgony 1720-1772, s. 256 i 280.

¹¹³ Apar. Chrzty i zgony 1720-1772, s. 96 i 105.

¹¹⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 11v.

¹¹⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 99.

¹¹⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 11.

¹¹⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 101.

¹¹⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 36 i 38.

¹¹⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 1, 1v, 3, 7, 11 i 11v.

¹²⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 95.

¹²¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 102.

r.)¹²², Woyno zw. Okulus Samuel, wzm. 1688 i 1692 r.¹²³

Woyno zw. Pierdzianka Zofia, wzm 1634 r. (jako panna młoda)¹²⁴.

Woyno zw. Pułpanek, wzm. 1644 r.¹²⁵, Woyno zw. Pułpanek Antoni z Piecek, wzm. 1745 r.¹²⁶, Woyno zw. Pułpanek Maciej z Piecek, lat 27 (zm. 17 II 1795, pochowany na cmentarzu)¹²⁷, Woyno zw. Pułpanek Paweł, wzm. 25 VII 1676, 1680 i 20 VII 1694 r.¹²⁸,

Woyno zw. Pułpanek Walenty, wzm. 1688 r.¹²⁹

Woyno zw. Specjalik Wawrzyniec, wzm. 1700 r.¹³⁰

Woyno zw. Subik, wzm. 1617 r.¹³¹, Woyno zw. Szuba Ludwik z Wojnów-Szub, wzm. 8 VIII 1724, 24 VI 1745, 1 XI 1754 r.¹³², Woyno zw. Szuba Maciej, wzm. 1685 r.¹³³, Woyno zw. Szuba Mateusz, wzm. 1673 r.¹³⁴, Woyno zw. Szuba Petronela, wzm. 1675 r.¹³⁵, Woyno zw. Szubic, wzm. 7 XI 1759 r.¹³⁶, Woyno zw. Szubic Maciej, wzm. 1687 i 1697 r.¹³⁷

Woyno zw. Thorzik, wzm. 1622 r.¹³⁸, Woyno zw. Tchorzyk Piotr, wzm. 14 VII 1671 i 1673 r.¹³⁹

Woyno zw. Zagroba Bartłomiej z Pogorzeli, wzm. 2 VI 1743, 13 XII 1743, 1 IX 1735, 29 VIII 1745 r.¹⁴⁰,

Woyno zw. Zagroba Jan, wzm. 1675, 1680, 1686 i 20 VII 1694, zm. przed 13 IV 1723 r.¹⁴¹, Woyno zw. Zagroba Jan z Pogorzeli (zm. 16 XI 1797, pochowany w kościele)¹⁴², Woyno zw. Zagroba Józef, (zm. 6 I 1733 r.)¹⁴³, Woyno zw. Zagroba Józef ze Stawierejów (zm. 31 II 1735, pochowany w kościele, przy wejściu, l. 60)¹⁴⁴, Woyno zw. Zagroba Kazimierz z Pogorzeli (zm. 8 III 1727, lat 113, pochowany w kościele)¹⁴⁵, Woyno zw. Zagroba Leon, wzm. 3 III 1699.¹⁴⁶, Woyno zw. Zagroba Maciej z Pogorzeli, Stawierejów i Kostrów-Litwie, wzm. 1748-1776 r.¹⁴⁷, Woyno zw. Zagroba Piotr, wzm. 26 I 1664, 14 VII 1671 r.¹⁴⁸, Woyno zw.

¹²² Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 102.

¹²³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 13 i 17.

¹²⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 107.

¹²⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 200.

¹²⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 86.

¹²⁷ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 1.

¹²⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 5 i 6v.

¹²⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 13.

¹³⁰ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 27.

¹³¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 41.

¹³² Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 97, 224 i 270.

¹³³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 10.

¹³⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 4.

¹³⁵ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 4.

¹³⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 297.

¹³⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 11v i 24.

¹³⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 50.

¹³⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 3 i 4.

¹⁴⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 167, 211, 217, 224.

¹⁴¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 4, 6v, 11 i 20-20v; Chrzty i zgony 1720-1772, s. 95.

¹⁴² Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 6.

¹⁴³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 146.

¹⁴⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 104.

¹⁴⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 99.

¹⁴⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 26v.

¹⁴⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 89; Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 4-31.

Zagrobik Wawrzyniec, wzm. 1699 r.¹⁴⁹

Wyszeński zw. Chorążyc Andrzej, wzm. 1680 i 1697 r.¹⁵⁰

Wyszyński zw. Gratysik Leonard, wzm. 1680 r.¹⁵¹

Również chłopci, którzy w XVII w. nie posiadali jeszcze nazwisk, ani używali pochodzących określeń od miejscowości, wyposażeni byli w przydomki, najczęściej napiętnujących ich przywary. Tylko w 1617 r. spotykamy chłopów: Gnide, Kwaśnego, Leniwego, Nowaka, Rogatego, Skąpika.¹⁵²

Historyk Aleksander Jabłonowski zwracał uwagę na fakt, że na Podlasiu sadowiły się tu całe grupy rodzin. Jako przykład podawał Dołęgi.¹⁵³ W parafii dąbrowskiej (raczej Wojno-Dąbrowskiej) w 22 wsiach, osiadłych na 188 włókach ziemskich, było tylko 7 włók osiadłych.¹⁵⁴

Wobec braku ziemi ojcowskiej szukano różnych dróg urządzenia sobie w miarę dostatniego życia. Niektórzy, jak *urodzony* Marcin Dąbrowski, mąż Konstancji z Dołęgowskich, pochodzący z Dołęg pełnił funkcję ekonoma w folwarku Boguty-Pianki. Jednak w 1836 r. zjawił się w kancelarii parafialnej w Dąbrowie Wielkiej, „*żądając, aby metryka niniejsza urodzenia syna jego [Konstantego] w księgach stanu cywilnego w parafii swej zapisaną została*”.¹⁵⁵

Drobna szlachta z okolic Szepietowa poszukiwała karier m. in. w wojsku. 9 I 1719 r. w źródłach spotykamy Ludwika Sobolewskiego towarzysza oddziału pancernego Stefana Humieckiego wojewody podolskiego, syna Macieja Sobolewskiego regensa ziemskiego i grodzkiego drohickiego, dziedzica na Dąbrowie-Bybytkach, w powiecie drohickim z żoną Marianną Zdrodowską, córką niegdyś Walentego Zdrodowskiego, pisarza grodzkiego brańskiego.¹⁵⁶

Niekiedy kończyła się ta kariera tragedią. 8 XI 1792 r., w czasie wojny polsko-rosyjskiej zginął 24-letni szlachcic Michał Woyna, towarzysz Chorągi Złotej Ordynacji Nieświeskiej, która stale stacjonowała w Maszewiczach w Księstwie Nieświeskim - „*to jest zastrzelony z pistoletu przypadkowo, z nieostrożności, od swego kolegi.*” (pochowano go obok kościoła w Dąbrowie Wielkiej).¹⁵⁷

Właścicielem największego działu własnościowego we wsi Wojny-Szuby był Maciej Woyno zw. Szuba. W 1790 r. należało do niego tam aż 11 domów poddanych. W aktach metrykalnych z 7 III, 23 V 1791, 6 II 1794 i 25 I 1796 r. określano go jako „*porucznik Wojsk Narodowych Królestwa*”, który 7 III 1791 r. notowany był jako komisarz Cywilno-Wojskowy.¹⁵⁸

6 II 1794 r. Józef Szepietowski podporucznik, dowódca regimentu wojsk Rzeczpospolitej z Szepietowa-Wawrzyńców pojął za żonę Franciszkę-Marianę-Józefatę Sienicką (ochrzczoną 5 IV 1767 - zmarłą w dworze Mazury 3 X 1822 r.), córkę zmarłego

¹⁴⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 1 i 3.

¹⁴⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k.

¹⁵⁰ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 6v i 24.

¹⁵¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 6v.

¹⁵² Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 39-40.

¹⁵³ A. Jabłonowski, cz. 2, s. 176.

¹⁵⁴ A. Jabłonowski, cz. 2, s. 161.

¹⁵⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1835-1842, k. 57v.

¹⁵⁶ AGAD, Kopicjana, nr 26, s. 262.

¹⁵⁷ Apar. Dąbrowa Wieka, Zgony 1745-1793.

¹⁵⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1790-1819, s. 2-10; Apar. Dąbrówka, Chrzty 1785-1819, s. 45.

w 1770 r. Walentego Sienickiego sędziego ziemi bielskiej i Zofii z Jaruzelskich, właścicieli majątku Szepietowo-Podlesne. 20 II 1803 r. jako świadek ślubu właścicieli majątku Gierałty Stare Jana i Agnieszki z Kierznowskich Roszkowskich wystąpił tenże Józef Szepietowski „*porucznik Wojsk Narodowych Królestwa dawnego Polskiego*”. Wcześniej 1 III 1821 r. w mazurskim dworze zmarła 14-letnia panna Anastazja Szepietowska, córka Józefa i Franciszki-Marianny-Józefaty z Sienickich i „*pochowana została w murych katakumbach zbudowanych na cmentarzu przy kościele parafialnym dąbrowszczyńskim.*”¹⁵⁹

23 VII 1812 r. w Gierałtach Starych (pod nr 6), w domu swego szwagra Ignacego Kierznowskiego, zmarł wielmożny Józef Ołdakowski „*bywszy kapitan Wojsk Narodowych*”, stale zamieszkały w Warszawie. Ołdakowski pochodził z Bolend w par. rosochackiej.¹⁶⁰

6 III 1810 r. jako ojciec chrzestny, a 14 II 1811 i 25 VI 1815 r. jako świadek ślubów występował chorąży „*bywszych Wojsk Polskich*” - zamieszkały w Szepietowie-Podlesnym w gminie Dąbrowa - Bonawentura Zalewski (w 1811 r. liczył 75 lat).

Właścicielem części wsi Wojny-Pogorzela był kpt. Pułku 5 Piechoty Liniowej Wojsk Polskich, Józef Apoznański.¹⁶¹

7 XI 1774 r. asystuje przy jednym ze ślubów wielmożny rotmistrz Ignacy Srzednicki *centurione cohortis SRP.*¹⁶²

Inną formą kariery były urzędy, piastowane przez szlachtę. Notowani byli:

Błęszyński Karol, kasztelan międzyrzecki, cześnik żytomierski, zm. 19 II 1730, właściciel części Wojen-Szub.¹⁶³

Dąbrowski Ludwik, vicesgerentis grodzki brański, z Dąbrówki Kościelnej, wzm. 2 III i 26 IV 1748, 6 i 10 VIII 1760 r.¹⁶⁴

Kierznowski Tomasz z Gierałt Starych, komornik ziemi bielskiej „*kolator kościoła dąbrowszczańskiego*”, zm. 28 II 1822 r. lat ok. 76.¹⁶⁵

Ogonowski Marcin, pisarz ziemski i grodzki zambrowski, dziedzic na dobrach Wyliny-Ruś i Wyszonki-Klukowo, wzm. 14 IX 1710 i 17 V 1717 r.¹⁶⁶

Sienicki Walenty, wzm. 21 II 1751 r. jako regent goniądzki, od 1 VIII 1751 do 28 VII 1765 r. pisarz grodzki brański, od 9 IX 1762 do 1765 r. mianowany łowczym bielskim, a od 26 IV 1765 aż do śmierci awansował na sędziego bielskiego. Właściciel Szepietowa-Podlesnego, zm. 17 III 1770 r.¹⁶⁷

Skiwski Adam, podstolim bielskim był już w 1680 r.¹⁶⁸ 15 II 1700 r. A. Skiwski podstoli bielski¹⁶⁹ nadał kościołowi w Dąbrówce 200 zł, właściciel Wojen-Szub i Wojen-Pogorzeli,

¹⁵⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 7-8, 44-45; Zgony 1795-11825, s. 161 i 173.

¹⁶⁰ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 165.

¹⁶¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 668-669.

¹⁶² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 122.

¹⁶³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 102.

¹⁶⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 234, 239, 299, 305.

¹⁶⁵ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 170.

¹⁶⁶ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D-151, k. 114v-115v.

¹⁶⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 358-359; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 122 i 243-329; AGAD Warszawa, Sigillata, nr 29, s. 322; *Urzednicy podlascy XIV-XVIII wieku. Spisy*, opr. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994, nr 64 i 228, s. 42 i 56.

¹⁶⁸ AP Kraków, ZZG, nr 14.

¹⁶⁹ Adam Skiwski podstolim bielskim był już w 1680 r. - AP Kraków, ZZG, nr 14. Po jego śmierci nominację na ten urząd otrzymał 28 VII 1701 r. Kazimierz Strubicz - AGAD, Metryka Koronna -

zm. przed 28 VII 1701 r.¹⁷⁰

Skiwski Jan, w 1648 r. wzm. jako pisarz grodzki brański, od 1659 r. surrogator brański (zastępca starosty), wzm. 4 IX 1670 r., w 1669 r. sędzia ziemski brański, (zm. przed 1673 r.), właściciele części wsi Wojny-Szuby, Wojny-Króle i Wojny-Bakałarze.¹⁷¹

Srzednicki Feliks, komornik ziemi bielskiej z Gierałt, wzm. 2 III 1771-19 II 1789 r.¹⁷²

Szepietowski Józef, skarbnik ziemi bielskiej, właściciel Szepietowa-Wawrzyńców i Wojnów, wzm. 6 X 1708, 9 II 1709, 4 III 1709 i 26 VII 1710, 14 IX 1710 r.¹⁷³

Szepietowski Józef, sędzia powiatu tykocińskiego, właściciel Mazur

Szepietowski Kazimierz z Szepietowa-Podlesnego, wojski podlaski, nominowany na wojskiego 30 VII 1788 r., 2 III 1792 r. był ponadto komisarzem Komisji Cywilno-Wojskowej Ziemi Bielskiej, zm. 22 VIII 1804 r.¹⁷⁴

Szepietowski Marcjan, komornik ziemi bielskiej, wzm. 16 i 23 XII 1644 r.¹⁷⁵

Woyno Jan z Wojnów-Pogorzeli, Wojnów-Piecek i Wojnów-Starej Wsi (czyli Wojnów-Krup) oraz Wypychów-Poseli, komornik ziemski bielski, wzm. 1566, 11 X 1567, 1577, 1580, 1581 do 1589 r.¹⁷⁶

Woyno Maciej, wicepalatini terrae drohicensis z Wojów, wzm. 8 IV 1773.

Woyno Walenty w latach 1591-1595 komornik ziemi bielskiej.

Wyszyński Adam, woźny ziemi bielskiej, z Wojnów, wzm. 6 IV 1744 r.¹⁷⁷

Również szukano dróg w karierze duchownej. We wrześniu 1657 r. proboszczem w Korycinie pod Grodnem był ks. Piotr Szepietowski.¹⁷⁸ 16 II 1733 r. w kościele parafialnym w Dąbrowie Wielkiej udzielał ślubu pannie młodej pochodzącej z Dąbrowy-Łazy ks. Kazimierz Gierałtowski wikariusz kościoła kolegiackiego w Janowie Biskupim. 23 X 1734 r. w aktach metrykalnych w Dąbrowce Kościelnej zapisano: *clericus collegiatae Brestensis protunc in hoc parochiae existens in absentia proprii parochi*¹⁷⁹

4 I 1750 r. zmarł ks. Franciszek Dąbrowski, 63-letni proboszcz w Dąbrowie Wielkiej.¹⁸⁰ 2 II 1750 r. odbyło się wprowadzenie na stanowisko proboszcza w Dąbrowie Wielkiej ks. Leopolda-Antoniego Dąbrowskiego.¹⁸¹ 19 III 1785 r. w Dąbrowie Wielkiej zmarł ks. Leopold-Antoni Dąbrowski proboszcz dąbrowski, kanonik brzeski. Śmierć nastąpiła w trzy lata po rezygnacji z beneficjum w Dąbrowie Wielkiej. Pochowano go w tamtejszym kościele.¹⁸² 12 X 1813 r. tamże zmarł „paraliżem ruszony” ks. Mateusz Dąbrowski, kanonik brzeski, proboszcz w Dąbrowie Wielkiej, liczący lat ok. 74. Pochowano go na

Sigillata, nr 15, s. 128; Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 7v.

¹⁷⁰ AGAD Warszawa, Metryka Koronna - Sigillata, nr 15, s. 128.

¹⁷¹ J. A. Chrapowicki, *Diariusz*, cz. 1, wyd. T. Wasilewski, Warszawa 1978, s. 404, 531; Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 2.

¹⁷² Apar. Dąbrówka, Zgony 1720-1772, s. 123; Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 137; Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 354.

¹⁷³ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1705-1720, s. 30, 34, 57, 67.

¹⁷⁴ AGAD Warszawa, Metryka Koronna - Sigillata, nr 38, k. 46; AGAD Warszawa, Kapicjana, nr 31, s. 142; Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 62; *Urzednicy podlascy...*, nr 1435, s. 158.

¹⁷⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 212 i 241.

¹⁷⁶ *Rekognicjarz poborowy województwa podlaskiego z roku 1581*, wyd. F. Piekosiński [W:] „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego”, t. II, Lwów 1911.

¹⁷⁷ Apar. Dąbrówka, chrzty i zgony 1720-1773, s. 219.

¹⁷⁸ Apar. Korycin, Księgi metryczne.

¹⁷⁹ Apar. Dąbrowa, Śluby 1700-1754, s. 169; Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 147 i 159.

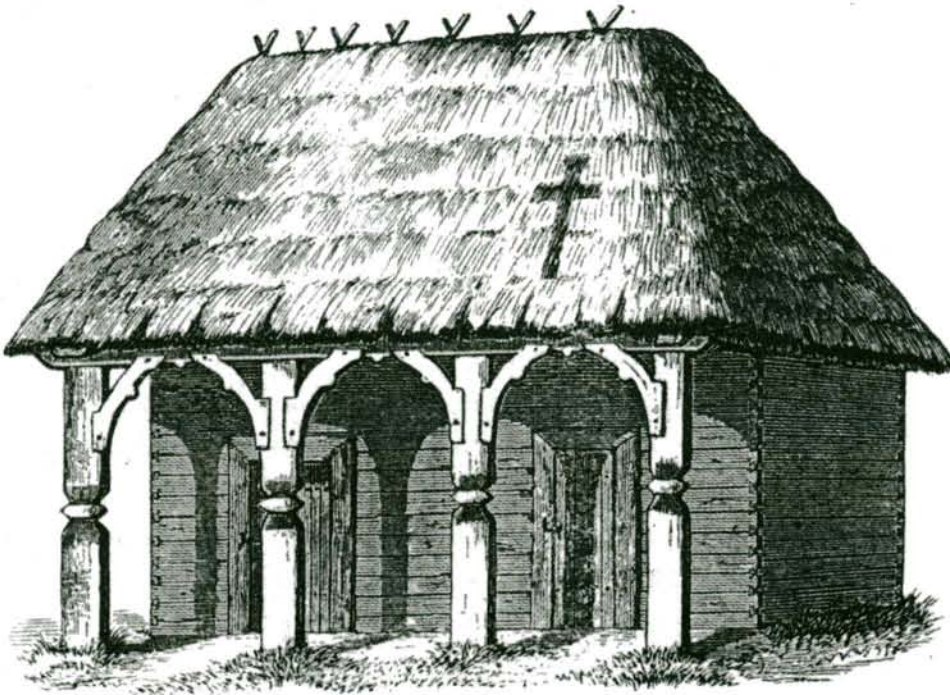
¹⁸⁰ Apar. Dąbrowa, Wielka, Zgony 1745-1793, s. 75.

¹⁸¹ Apar. Dąbrowa, Zgony 1745-1793, s. 77.

¹⁸² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 321.

tamtejszym cmentarzu.¹⁸³ 5 V 1774 r. zmarł nagłą śmiercią, w swej ojcowiznie w Ware-lach-Starych, ks. Paweł Jabłoński, od dwóch lat komendariusz kościoła w Dąbrowie Wielkiej. Pochowany został w swoim kościele parafialnym w Wyszonkach-Kościel-nych.¹⁸⁴

Poczucie odrębności stanowej trwało przez cały XIX w. W 1. połowie XIX w. - jak wynika z wyliczeń - w parafii Dąbrówka tylko ok. 6 % małżeństw było mieszanych.¹⁸⁵ Małżeństwa takie traktowane były jako mezalians. Łatwiej było uzyskać aprobatę opinii społecznej na małżeństwo szlachcica z chłopką, niż chłopca ze szlachcianką. W Wojnach-Szubach istniało powiedzenie: „*jak szlachcic żeni się z włościanką, to Matka Boska się śmieje, że familia szlachecka się powiększa, ale jak chłop się żeni ze szlachcianką, to Matka Boska płacze rzewnymi łzami, że krew szlachecka marnie zginie w chłopskiej juse*”.¹⁸⁶ Na 111 zawartych w Dąbrówce małżeństw, 26 mężczyzn pochodziło z innej parafii. W 19 przypadkach z parafii sąsiednich (4 Piekuty, 6 Wyszonki, 7 Dąbrowa Wielka i 2 Wysokie Mazowieckie), w 3 z dalszych parafii dekanatu wysockiego (2 Jabłonki, 1 Kulesze) i 4 z dekanatu tykocińskiego (3 Jabłoń Kościelna, 1 Płonka).¹⁸⁷

Brzózki-Brzezińskie. Lamus. (Dziś nie istnieje). Rys. Z. Gloger, 1868. Z. Gloger, *Budownictwo drzewne i wyroby z drzewa w dawnej Polsce*, t. 2, Warszawa 1909, s. 190.

¹⁸³ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 389.

¹⁸⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 240-241.

¹⁸⁵ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 93, tab. 9.

¹⁸⁶ S. Dworakowski, *Zwyczaje rodzinne w powiecie wysoko-mazowieckim*, Warszawa 1936, s. 3.

¹⁸⁷ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 95.

Struktura parafialna

Początkowo cały ten obszar podlegał diecezji płockiej, sięgającej co najmniej po wschodnie obrzeża kasztelanii święckiej (Kuczyn, Wyszonki, Wysokie Mazowieckie). Gdy w drugiej połowie XIII i w XIV w. niemal całkowicie zanikło zniszczone osadnictwo, spowodowało to upadek pierwotnej sieci parafialnej. Ponowne jej tworzenie rozpoczęło się z początkiem w. XV, ale już w granicach diecezji włodzimierskiej, czyli łuckiej, której siedziba biskupia mieściła się od 1465 r. na Podlasiu w Janowie. W jej granicach znalazła się cała wschodnia część kasztelanii święckiej, m. in. sam Święck-Strumiany, w którym kościół został zniszczony wraz z grodem jeszcze w pierwszej połowie w. XIII i nigdy już nie został odbudowany, a parafia przestała istnieć.

Najstarszym znanym aktem erekcyjnym jest dokument dla kościoła w Kuczynie z 25 I 1419 r. Wystawili go bracia: Wawrzyniec, Florian, Jakub, Stanisław i Marcin, dziedzice w Kuczynie, a zatwierdził bp włodzimierski Grzegorz. Wśród świadków spotykamy okoliczne duchowieństwo: ks. Bolesława, plebana w Drohiczynie, ks. Piotra z Zuzeli i ks. Macieja plebana z Kozuchowa. Z okolic na północ od Kuczyna nie wymieniony został żaden. Najwidoczniej w 1419 r. jeszcze nie istniały tam kościoły. Sto lat później, 7 VI 1519 r., bp łucki Paweł Holszański uściślając uposażenie kościoła w Kuczynie wymienił poza pierwotnymi kolatorami także Wawrzyńca Woynę z jego synami: Jakubem, Piotrem, Stanisławem, Jerzym ze swojej wsi Pogorzel. 30 V 1645 r. Trybunał Lubelski wyrokował w sprawie dziesięciny pieniężnej plebanowi kuczyńskiemu ks. Florianowi Iwickiemu od Jana syna niegdyś Wojciecha Woyno, Stanisława niegdyś Mikołaja Woyno, Łukasza Wonyo i innymi. Jeszcze w 1717 r., w akcie wizyty generalnej kościoła w Kuczynie stwierdzono, że opłacana była tamtejszemu plebanowi dziesięcina z Wojen-Wawrzyńców i Wojen-Piotraszy, łącznie włók 20. Poza tym ze wsi Wojny-Szuby płacono z włók 10.¹⁸⁸ W innym miejscu w tekście wizytacja generalna parafii z 1717 r. wymieniała płaćące dziesięcinę plebanowi kuczyńskiemu: Wojny-Wawrzyńce liczące włók 8, Wojny Pietrasze 4 włoki i Wojny-Krupy - włók 14. Zaznaczono przy tym, że należało się dawniej z każdej włóki po beczce pszenicy i beczce owsa. Lecz nie wiadomo z jakiej przyczyny mieszkańcy Wojen-Pietraszy, Wojen-Krupy i Wojen Szub zamiast ziarnem dają po 1 1/2 zł z włóki.¹⁸⁹

Historycznie teren współczesnej nam gminy Szepietowo położony był w 6 różnych parafiach rzymskokatolickich:

1. Parafia Dąbrowa Wielka (dawniej zwana Długa Dąbrowa) - wsie: Dąbrowa-Tworki, Dąbrowa-Wilki, Dąbrowa-Moczydły, Dąbrowa-Bybytki, Dąbrowa-Łazy, Dąbrowa-Kaski, Dąbrowa-Zabłotne, Dąbrowa-Gogole, Dołęgi, Stary Kamień (dawniej Dąbrowa-Kamień), Kamień Rupie (dawniej Dąbrowa-Kamień), Szepietowo-Żaki, Szepietowo-Janówka, Szepietowo-Podleśne, Szepietowo-Wawrzyńce.

2. Parafia Wysokie Mazowieckie, wieś Bryki, Średnica-Jakubowięta, Średnica-

¹⁸⁸ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 3, nr D 151, k. 209-221v.

¹⁸⁹ AD Siedlce, nr D 156, k. 123v.

Maćkowięta, Średnica-Pawłowięta.

3. Parafia Dąbrówka Kościelna (dawniej zwana Wojny-Dąbrówka): Wojny-Izdebnik, Wojny-Piecki, Wojny-Pogorzal, Dąbrówka Kościelna (dawniej Wojny-Dąbrówka), Stawiereje-Podlesne, Stawiereje-Michałowięta, Pułazie-Wojdyły, Pułazie-Kujawy, Pułazie-Świerze, Plewki, Włosty-Olszanka.

4. Parafia Jabłoń: Jabłoń-Samsony, Jabłoń-Kikolskie, Jabłoń-Jankowięta, Moczydły-Stanisławowięta, Moczydły-Jakubowięta, Szymbory-Jakubowięta, Szymbory-Włodki, Szymbory-Andrzejowięta.

5. Parafia Wyszonki: Wyszonki-Posele, Wyliny-Ruś, Nowe Zalesie, Warele-Filipowiczów.

6. Parafia Kuczyn: Wojny-Pietrasze, Wojny-Wawrzyńce, Wojny-Krupy, Wojny-Szuby.

Parafia była najniższą jednostką terytorialnej organizacji kościelnej, zarazem społecznością w pewnym sensie zamkniętą, żyjącą własnym wspólnym życiem, pomimo dużego zróżnicowania jej członków, tak pod względem stanowym, jak i majątkowym. Więzi tej grupy kształtowały zwyczajowe i obowiązkowe praktyki religijne w kościele parafialnym, domach i podczas pielgrzymek.

„*Popis wojenny ziemian województwa podlaskiego mocą uchwały sejmu wileńskiego*” z 1528 r. to spis szlachty zobowiązanej do stawienia się z określoną liczbą koni, tzn. z określoną liczbą zbrojnych na koniach, reprezentujących ród lub osadę. Jednego jeźdźca konnego wystawiano z 10 włók ziemi. Łącznie wystawiono z miejscowości dziś wchodzących w skład gminy Szepietowo 66 koni, co w sumie określa 660 włók (ok. 111 tys. ha), z których ziemianie odbywali służbę wojenną.

W 1577 r. spis podatkowy określał przynależność parafialną:

1. Parafia Dąbrówka Kościelna: Gierałty Nowe, Gierałty Stare, Szepietowo-Wawrzyńce, Pułazie, Włosty-Olszanka, Plewki, Dołęgi, Średnica, Wojny Stare, Wojny-Dąbrówka, Brzoski, Mystki-Rzym, Stawiereje, Moczydły, Wojny-Piotrasze, Dąbrówka Kościelna-Skwarki, Wojny-Piecki, Wojny-Pogorzal.

W 1581 r. szlachta posiadająca własności na terenie obecnej gminy Szepietowo zaprzysięgła swój stan majątkowy dla celów podatkowych.¹⁹⁰ Byli to:

Bełdowscy - synowie Jana Mikołaja Bełdowskiego z Wylin-Rusi,
Brzóskowie - Fryderyk i Matys Stanisławowiczowie, Wawrzyniec Bartoszewicz,
Wawrzyniec Matysowicz, Jakub, Kasper, Paweł właściciele działów w Brzózkach,
Cherubin Adam - właściciel działu w Szepietowie-Wawrzyńcach,
Dąbrowski Marcin Wilk - dziedzic działu we Włostach-Olszance,
Dołęga Jurgi - dziedzic działu w Dołęgach,
Fałkowska Ewa, żona Jakuba Fałkowskiego, herbu Ogończyk (wpierw pisarza, później podsędka grodzkiego brańskiego) - dziedziczka działu w Wojnach-Pogorzeli,
Gierałtowski (Gierałt) Jakub - dziedzic działu w Gierałtach-Nowych,
Gierałtowski (Gierałt) Marcin, brat Jakuba - dziedzic działu w Szymborach-Włodkach,
Gierałtowski (Gierałt) Walenty i Jan Walentowicz - dziedzice działów w Gierałtach-Starych,
Jabłoński Mikołaj Pawłowicz - dziedzic działu w Jabłoni-Jankowcach (używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch),
Jajko Matys - dziedzic działu w Średnicy-Pawłowiętach,
Jankowiec Michał Mikołajewicz - dziedzic działu w Jabłoni-Jankowcach (używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch),
Jankowiec Szczepan Stanisławowicz - dziedzic działu w Jabłoni Jankowcach,

¹⁹⁰ *Rekognicjarz poborowy województwa podlaskiego z roku 1581*, wyd. F. Piekosiński [W:] „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego”, t. II, Lwów 1911.

Jankowiec Stanisław Józefowicz - dziedzic działu w Jabłoni Jankowcach,
Kalnicki Marcin - dziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce (używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch, na innej cedule widnieją litery MK i herb Rawa).

Kikolski Tomasz - dziedzic wsi Jabłoń-Kikolskie oraz działu w Jabłoni-Dobkach,
Kostro-Nosek Gabriel Stanisławowicz, dziedzic działu w Stawierejach,
Woyno zwany Krupa Jakub - niegdyś dziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce,
Moczydło Andrzej Marcinowicz - dziedzic wsi Moczydły-Stanisławowięta (używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch),

Nogalczyk Andrzej, współdziedzic działu w Wojnach-Pogorzeli i Wojnach-Starej Wsi,
Okuliszek Stanisław - współdziedzic działów w Wojnach-Pogorzeli i Wojnach-Starej Wsi,

Pułaski Aleksander i Marcisz, miernik - dziedzice działów w Pułaziach-Świerżach,
Rosko Andrzej - dziedzic działu w Stawierejach,
Rosłanowa Elżbieta - współdziedziczka działu w Wojnach,
z Jabłoni-Samsonów Benedykt - dziedzic,
Senbor Michał, sługa Wojciecha Szuby z Wojnów-Starej Wsi,
z Szymborów-Andrzejowiat Andrzej, Bartosz i Jan - dziedzice działów,
z Szymborów-Jakubowiat Maciej, ojciec Stanisława (używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch),

z Szepietowa-Podleśnego Brykczy Mikołajowicz i Szymon Hieronimowicz, używają sygnetu Gierałtowego z herbem Roch - dziedzice działów,

z Szepietowa-Wawrzyńców Wawrzyniec Abramowicz - dziedzic działu tamże,
Szepietowski Jan Matysewicz, herbu Bylina, Szepietowski Józef, Szepietowski Krzysztof Trojanowicz - dziedzice działów w Szepietowie-Wawrzyńcach,
Szepietowski Jakub z Jabłoni-Dobków, używał sygnetu z herbem Bylina, ale litery na sygnecie zatarte; pisze się także z Brzózek i używał znowu sygnetu z herbem Bylina,

Szepietowski Mojżesz, herbu Bylina - współdziedzic wsi Szepietowo-Janówka,
Szepietowski Więclaw - współdziedzic wsi Szepietowo-Janówka,
Szuba Wojciech - dziedzic działu w Wojnach-Starej Wsi,
Średnicki Stanisław - ma jako oprawę żony część Sobiecha w Stawierejach,
Gąssowski Skwarek Stanisław, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch - Dziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce,

Śliwowski Piotr, - dziedzic działu w Jabłoni-Jankowcach,
Sokół Matys z Szymborów-Andrzejowiat,
Średnicki Jarosz - dziedzic działu w Średnicy-Pawłowiecach,
Średnicki Matys Kalikstowicz - dziedzic wsi Średnica-Jakubowięta,
Średnicki Stanisław, syn Jarosza, ze Średnicy-Pawłowiec,
Średnicki Szymon Gregorzewicz, dziedzic wsi Średnica-Maćkowieca,
ze Stawierejów Jan Maciejowicz, dziedzic działu, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch,

Warel Karaś Wawrzyniec Marcinowicz - dziedzic działu w Warelach,
z Warelów Michał Szczęsnowicz - dziedzic działu w Warelach,
Warlewski Abraham - dziedzic działu w Warhelach,
z Wareli Wielkich Filip, brat Wawrzyńca - dziedzic działu w Warelach,
z Włostów-Olszanki Stanisław Mikołajewicz - dziedzic działu tamże,
Woyno Adam - dziedzic wsi Wojny-Króle,

Woyno Erazm ze Stawierejów,
Woyno Erazm Rosłanowicz, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch - dziedzic działu we wsi Wojny-Pogorzeli,

- Woyno Jan, komornik ziemski bielski, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch -
dziedzic działu we wsi Wojny-Pogorzeli,
Woyno-Kosik Marcin - dziedzic działu we wsi Wojnach-Dąbrówce,
Woyno-Kosik Tomasz - współdziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce,
Woyno Paweł - współdziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce,
Woyno Piotr Piotrowicz z Wojnów-Pieczków i Wojnów-Starej Wsi, używał sygnetu
Gierałtowego z herbem Roch - dziedzic działu w Wojnach-Pogorzeli,
Woyno Stanisław, syn Jakuba Krupy, współdziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce,
Woyno Wojciech Janowicz - dziedzic działu w Wojnach-Dąbrówce,
z Woynów Jakub Mikołajewicz - współdziedzic działu,
z Wojnów Jan i Jurgi Jakubowicze, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch -
dziedzic działu,
z Wojnów Jurgi syn Jana Piotrasza, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch -
dziedzic działu w Wojnach,
z Wojnów Marcin Andrzejowicz - współdziedzic działu,
z Wojnów Starych (Szub ?) Wawrzyniec Rosłanowicz, herbu Ślepowron - dziedzic
działu,
z Wojnów Zygmunta wdowa Małgorzata, używał sygnetu z literami IL i herbem Luba -
dziedziczka działu w Wojnach-Pogorzeli,
Woyno z Piotraszów Jakub, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch - dziedzic
działu w Wojnach-Dąbrówce,
z Wojnów-Pogorzeli i Starej Wsi Klimunt Jakubowicz - dziedzic działu we wsi Wojny-
Pogorzeli,
Z Wojnów-Szubów Wojciech Jurgiewicz, używał sygnetu Gierałtowego z herbem Roch
-dziedzic działu w Wojnach.

W 1662 r. sejm uchwalił podatek pogłównego. Opodatkowano wszystkie warstwy społeczne: szlachtę, duchowieństwo, mieszczan, poddanych.

Parafie wokół Wysokiego Mazowieckiego powstały pewnie w latach 20-tych XV w. W lipcu 1493 biskup łucki Jan II Andruszewicz zwany Pudełko w lipcu 1493 r. wizytował swoją diecezję. Z końca tego roku parafie tutejsze posiadały dokumenty uposażeniowe. Było to niechybnie usankcjonowanie stanu faktycznego, bowiem kościoły wówczas uposażone w: Długiej Dąbrowie, Kuleszach, Jabłoni (30 X 1493 r.) i Jabłonce (29 X 1493 r.)¹⁹¹, tworzą krąg koło Wysokiego Mazowieckiego (w tym ostatnim parafię ustanowiono w 1496 r.) powstały pewnie w latach 20-tych XV w. Kościół w Wyszonkach Kościelnych powstał z mocy dokumentu erekcyjnego z 2 I 1464 r., w Jabłoni Kościelnej wzmiankowany był w 1480 r., a w Dąbrówce Kościelnej także wzmiankowany w 1514-1518 r.

2 I 1464 r. rodzeni bracia Paweł - dawny sędzia, Stefan i Wielisław, dziedzice w pow. brańskim ufundowali kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP, św. Leonarda. Prezbiterowi, pobożnemu Andrzejowi z Białowolów nadali 2 włóki w Wyszonkach, położone w trzech miejscach. Dwie *płatnie* od rzeczki Łosianki aż do lasów Klukowa, inne dwa pola, pospolicie zwane *płatnie* na wprost tego kościoła aż do rzeki Nur, w trzecim miejscu dwie *płatnie* na Świętej Wyspie, pospolicie zwanej *Ostrowy* (*in Sancta Insula vulgariter Ostrowy*), przy granicy Jana Warhela i Wojciecha. Ponadto 2 morgi łąki obok Świętej Wyspy - od Pawła, dawnego sędziego, 2 inne morgi łąki na Bielach koło Mostka - od Stefana i Wielisława, karcznię koło szkoły, (poświętne ?) zaczynające się od drogi czyli gościńca, aż do uschniętej lipy stojącej nad rzeczką Łosianką, prosto do włóki Pawła,

¹⁹¹ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 155, k. 87.

granicą gruntów Pawła sędziego, aż do Strugi i razem tak Pawła, jak i Plebana granica biegnie środkiem rzeki pospolicie zwanej Strugą.¹⁹²

12 IV 1632 r. dołączył swoją fundację Piotr Kostro, dziedzic na Wyszonkach Kościelnych, Wyszonkach-Błoniu itd. Obdarzył on ówczesnego rektora i jego następców, plebanów kościoła w Wyszonkach należącymi do niego nieruchomości (wyłączając z tego młyn wodny) położone w Wyszonkach Kościelnych i Wyszonkach-Błoniu.¹⁹³ Liczne nadania parafian pochodziły z XVII i XVIII w. 17 V 1717 r. w Urzędzie Grodzkim w Brańsku małżonkowie Marcin Ogonowski pisarz ziemski i grodzki zambrowski i jego żona Wiktoria z Hryniewickich, dziedzice na dobrach Wyliny-Ruś i Wyszonkach-Klukowo zapisali kościołowi w Wyszonkach Kościelnych sumę 500 zł pol.¹⁹⁴ Obowiązana ją była wypłacić proboszczowi wyszyńskiemu córka Ogonowskich - Cecylia Godlewska, pisarzowa łomżyńska.¹⁹⁵

28 VIII 1782 r. w skład parafii wyszyńskiej wchodziły wsie: Wyszonki Kościelne, Wyszonki-Błonie, Wyszonki-Nagórki, Wyszonki-Wypychy, Kostry-Podsędkowięta, Kostry-Stare, Kostry-Smiejki, Wyszonki-Włosty, Wyszonki-Piechacze, Wyszonki-Wojciechy, Warele-Stare, Warele-Wioska, Warele-Nowe, Chorążyce, Zalesie-Stare, Posele, Klukowo, Kostry-Litwa, Kostry-Noski, Kostry-Ruś, Kostry-Wyliny.¹⁹⁶

W 1798 r. parafię w Dąbrówce stanowiło 11 wsi, położonych w gminach: Mazury i Wojny-Szuby. Parafia obejmowała 1217 dusz (490 mężczyzn i 457 kobiet).¹⁹⁷

Na zdjęciach od lewej:

1. **Dąbrowa Wielka** - Kościół parafialny. Kielich barokowy. Fundowany przez Eufemię Dzierzanowską dla kościoła w Porębie w 1640 r., z napisem fundacyjnym i herbem Grzymała.
2. **Dąbrowa Wielka** - Kościół parafialny. Puszka barokowa z ok. 1640 r.
3. **Dąbrowa Kościelna** - Kościół parafialny. Puszka barokowa z datą 1664 r. i inicjałami: I.W.Z.S.W.
Katalog zabytków sztuki w Polsce. Seria nowa, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 299, 318, 319.

¹⁹² Archiwum Diecezjalne w Siedlcach (dalej AD Siedlce), Akta Oficjalatu Janowskiego..., k. 70v-71v.

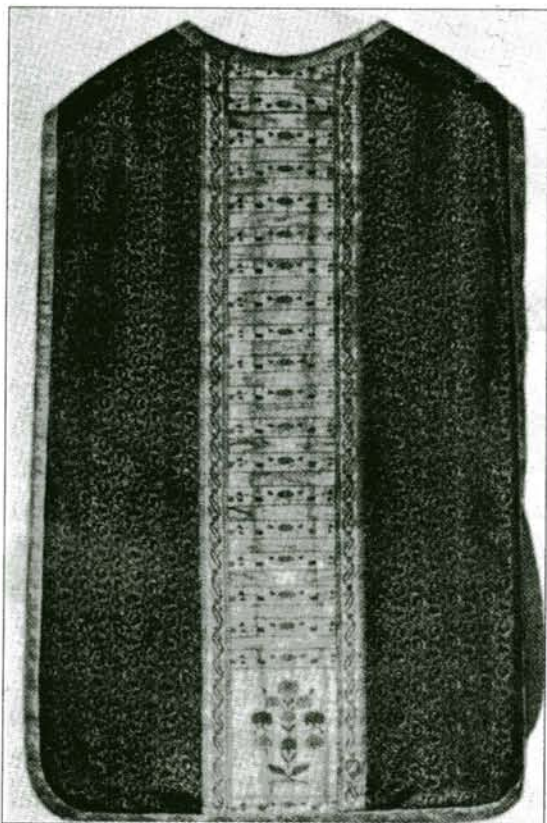
¹⁹³ Tamże, k. 71v.

¹⁹⁴ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D-151, k. 114v-115v.

¹⁹⁵ Tamże, k. 75v.

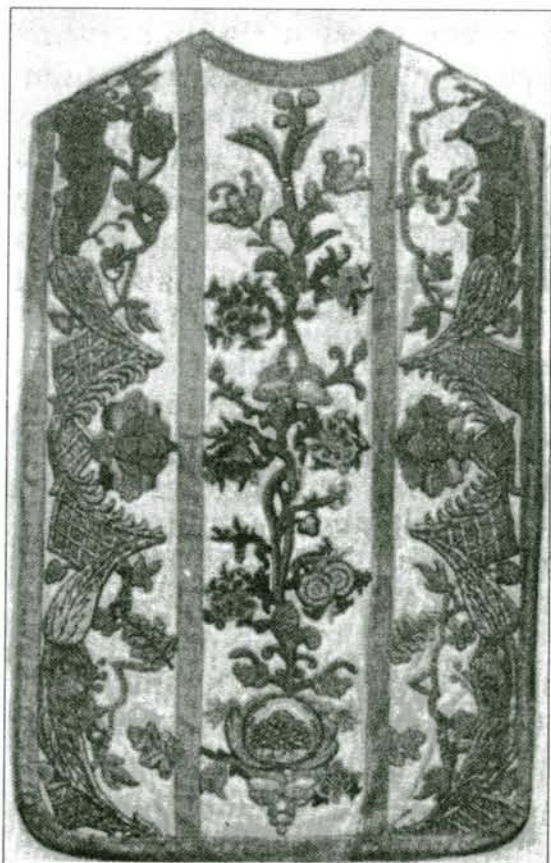
¹⁹⁶ Tamże, k. 81.

¹⁹⁷ Apar. Dąbrówka, Spis funduszków 1818 r.

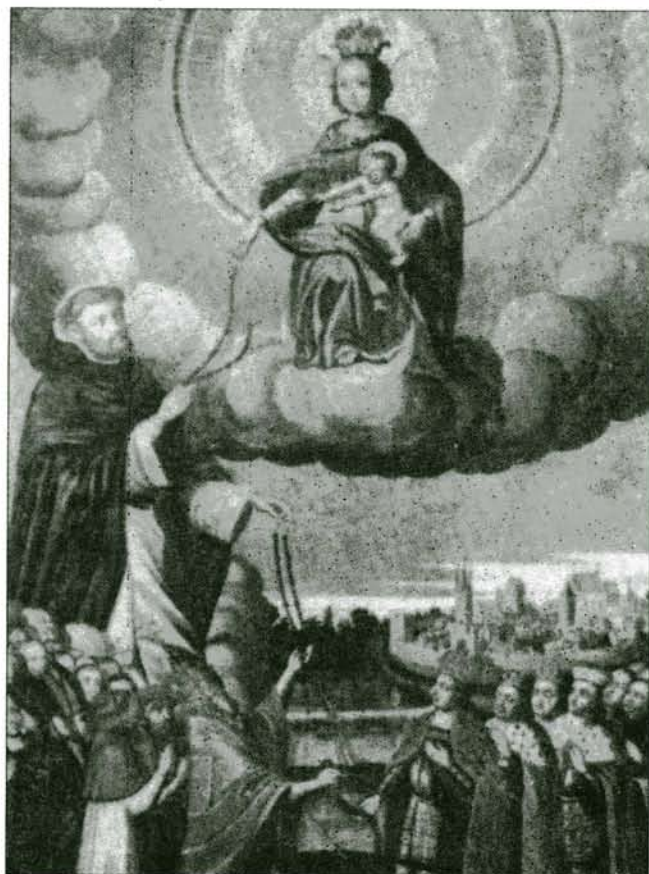
Na zdjęciach na dole: **Dąbrówka Kościelna. Kościół parafialny.**

1. Ołtarz boczny. Obraz Matki Boskiej Różańcowej z ok. 1620-30 r. Renesansowy. Tło z przedstawieniem wszystkich stanów społecznych i rozległym pejzażem z miastem. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. Seria nowa, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig 145.
2. Ołtarz boczny. Obraz Matki Boskiej Różańcowej z ok. 1620-30 r. Renesansowy, *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. Seria nowa, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, fig 144.

Na zdjęciach na górze: **Dąbrówka Kościelna. Kościół parafialny.**

1. Dąbrówka Kościelna. Kościół parafialny. Ornat (boki nowe), z kolumną z pasa kontuszowego słuckiego (sygnowany Sluck) z 4-tej ćwierci XVIII w. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. Seria nowa, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 35.
2. Ornat biały z haftem regencyjnym, ok. 1720 r. Wykonany nićmi jedwabnymi, metalowymi oraz cekinami. W kolumnie pionowa ukwiecona gałąź, w bokach m.in. z motywem kratki. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. Seria nowa, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 358.

W dobie wojen potopu szwedzkiego

3 II 1663 r. po śmierci proboszcza w Dąbrówce Kościelnej, ks. Leonarda Moczydłowski ego spisano inwentarz wyposażenia kościelnego. Opisano też siedem ornatów i zaznaczono: „te wszystkie ornaty bardzo stare i poszarpane, bo były w ręku nieprzyjacielskich, jako wytrykusowie¹⁹⁸ protunc kościelni świadczyli i inni szlachta.”¹⁹⁹

W czasie wojny północnej, w 1704 r. okolica była miejscem ekskursji szwedzkiego generała Clasbóna, który dokonywał grabieży i rozbojów. Szlachta kryła swe mienie w lasach koło Wylin i Rudki.²⁰⁰

W latach 1795-1807 cały ten obszar zagarnęły Prusy, włączając go do nowo utworzonego departamentu białostockiego.

W r. 1807 po klęsce Prus Napoleon przy tworzeniu Księstwa Warszawskiego oddał wschodnią część departamentu białostockiego Rosji. Tereny nas interesujące znalazły się w Księstwie Warszawskim, w departamencie łomżyńskim, który w r. 1815 nazwany został województwem augustowskim, przemianowanym w r. 1837 na gubernię augustowską, wchodził w skład powiatu tykocińskiego, w obwodzie łomżyńskim. W 1842 r. obwód łomżyński przemianowano na powiat łomżyński, a małe powiaty zniesiono. Po upadku Powstania Styczniowego w wyniku podziału guberni augustowskiej, tereny te weszły w granice utworzonej w r. 1866 guberni łomżyńskiej. Z powiatu łomżyńskiego wydzielono odpowiadający dawnemu powiatowi tykocińskiemu powiat mazowiecki (nazwę Wysokie Mazowieckie zmieniając wówczas na Mazowieck).²⁰¹

Wsie dzisiejszej gminy Szepietowo w 1808 r. znalazły się w kilku administracyjnych gminach. W gminie Dąbrówka Mała były wsie: Dąbrówka Kościelna, Gierałty-Nowe, Gierałty-Stare, Wojny-Izdebnik, Moczydły, Moczydły-Stanisławowięta, Wojny-Piecki, Pułazie, Stawiereje-Michałowięta i Stawiereje-Podlesne. Gmina Dąbrówka Wielka obejmowała Szepietowo-Podlesne.²⁰² Funkcjonowała też wzmiankowana 24 V 1835 r. odrębna gmina Wojny-Szuby.²⁰³

¹⁹⁸ Wytrykus=dozorca kościelny.

¹⁹⁹ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr 154 D, k. 255.

²⁰⁰ W. Kuczyński, *Pamiętnik 1668-1737*, wyd. J. Maroszek, Białystok 1999, s. 32.

²⁰¹ Katalog zabytków sztuki, *seria nowa*, t. IX, z. 2, s. IX-

²⁰² Apar Dąbrówka Kościelna, Zgony 1808-1825 i Śluby 1808-1825, s. 290.

²⁰³ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1835-1847, k. 4v.

W dobie Insurekcji Kościuszkowskiej

Schyłek Rzeczypospolitej zaznaczył się wzrostem kultu świętych, którzy oddali swe życie w męczeńskiej śmierci, broniąc swych ideałów i przekonań religijnych. Dzięki staraniom proboszcza ks. Franciszka Jabłońskiego w 1791 r. zatwierdzony został odbywający się do dzisiaj w Dąbrówce Kościelnej odpust na św. Walentego²⁰⁴. Obok św. Anny został wówczas patronem kościoła w Dąbrówce. 14 lutego 279 r., w okresie panowania cesarza Klaudiusza Gota ścięto Walentego za wyznawanie wiary chrześcijańskiej. Pochowany został nad Drogą Famińską, gdzie już w 350 r. stała nad jego grobem bazylika. Monografistka XIX-wiecznych dziejów parafii Dąbrówka - Stanisława Pruszyńska - pisała: „W Polsce z dawien dawna wzywa się św. Walentego o wstawiennictwo w bardzo ciężkich chorobach, zwłaszcza w padaczkę, którą ludzie zwą chorobą św. Walentego. Według opowiadań starszych ludzi w Dąbrówce w kościele były przypadki uzdrowień, zwłaszcza wśród dzieci. Do dziś dnia [1982 r.] w odpust świętego Walentego mimo dużych nieraz mrozów da się zauważyć obcych ludzi z dziećmi, składających w ofierze świece na ołtarzu. Niestety parafia nie posiada księgi cudów, ani żadnych innych materiałów źródłowych, które zawierałyby informacje na ten temat.”²⁰⁵

Franciszek Biłgorajski (urodzony 8 XII 1794 r. w niedalekiej Strabli) pozostawił po sobie *Pamiętnik szlachcica podlaskiego* wspominał, że po wyrznięciu Pragi rozwścieczone kozactwo rozlało się po całej Rzeczypospolitej i po naszym województwie, rabując pałac i mordując spokojnych mieszkańców. Żyd, chłop mieszczanin i dygnitarz mieszkający w pałacach, mający załogę - wolni byli od najazdu i rabunku. Cała wściekłość wywarta była na szlachtę i na obywateli zamożniejszych. Za pośrednictwem Żyda. p o p k a , a czasem i rozhultajonego pijaka, co stracił swą fortunę, wskazanych mieli kozacy zamożniejszych obywateli.” Dalej opisuje autor rabunek dokonany w jego rodzinnym domu.

W 1798 r. przy okazji wizytacji kościoła w Dąbrówce zanotowano: „Podług świadectwa dawniejszych wizyt i inwentarzów kościelnych było w tym kościele więcej jeszcze srebra, ale to:

- jako to kielich stary, zewnątrz i wewnątrz wyzlacany, bez patyny,
- kielich srebrny, z patyną, staroświeckiej roboty,
- krzyż srebrny bez postumentu,
- koron 3 i świat srebrny od obrazu Trójcy Przenajświętszej,
- koron 3 od obrazu św. Anny,
- wotów różnych 7,
- koronka od kielicha,

²⁰⁴ Apar Dąbrówka, Księga wizytacji, Wizyta 1798 r., k. 7; Ks. W. Jemielity, *Diecezja łomżyńska. Studium historyczne parafii*, Łomża 1990, s. 311.

²⁰⁵ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 114-115.

- gwiazdeczków od obrazu św. Annysztuk 11,

- ampułek srebrnych 2,

wzięte zostały z woli rządu w roku 1794 przez Komisję Porządkową Ziemi Bielskiej, na co jest rewers od delegowanego w tej mierze, wystawiony.²⁰⁶ Skarby kościelne powędrowały na podtrzymanie konającej Ojczyzny, ale bezskutecznie.

W Insurekcji Kościuszkowskiej brali udział mieszkańcy terenów dzisiejszej gminy Szepietowo. 13 X 1794 r. zmarł w Wojnach-Pieckach szlachetny Antoni Zdrodowski. Powracał ze służby wojskowej śmiercią nagłą, bez sakramentów, ale życie toczył chrześcijańskie.²⁰⁷

Dąbrówka Kościelna. Kościół parafialny. Kielich barokowy z ok. 1630-40. Stopa z przedstawieniem Matki Boskiej z Dzieciątkiem. *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Seria nowa*, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 298.

Na zdjęciach na dole: **Dąbrówka Kościelna.** Kościół parafialny.

1. Monstrancja klasycystyczna (zap. fundacji Macieja Woyno, z 1796 r.), wykonana przez złotnika warszawskiego Jana Jerzego Bandau I. *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Seria nowa*, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 286.
2. Kielich barokowy, z ok. 1630-40. *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Seria nowa*, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 296.
3. Kielich barokowy, z ok. 1630-40. *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Seria nowa*, t. IX, z. 2, opr. M. Kałamajska-Saeed, fig. 297.

²⁰⁶ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji, Wizyta 1798 r.

²⁰⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 116.

Pod zaborem pruskim 1795-1806

W wyniku III rozbioru Polski terytorium współczesnej nam gminy Szepietowo znalazło się na terytorium Prus. Należało do departamentu białostockiego Prus Nowowschodnich. Siedziba powiatu mieściła się w Suraziu. 5 V 1798 r., z okazji wstąpienia na tron króla Fryderyka Wilhelma III w stołecznym Królewcu nastąpiło złożenie hołdu nowemu pruskiemu monarsze. Deputowanym z powiatu suraskiego był Roszkowski, a z sąsiedniego drohiczyńskiego Kosiński. 8 VI 1798 r. złożyli oni w imieniu szlachty prośby.

Problemem, który trudno było władzom pruskim rozwiązać była sprawa drobnej szlachty. Posiadała ona pełne prawa szlacheckie, a sama pracowała na roli. Znajdowała się w bardzo trudnej sytuacji materialnej. W powiecie suraskim, jednym z 10-ciu w departamencie białostockim, mieszkało aż 40% drobnej szlachty (6942 z 17066). Liczba szlachty nieosiadłej była tam też największa i wynosiła w powiecie tym 382 osoby. 29 VI 1798 r. edykt królewski zaznaczał, że *„częścią grunta, a szczególnie dziedziczne dobra w niektórych dystryktach tak są podrobione, że 20 i więcej dziedziców w jednej wsi, małej obszerności razem mieszkają i często każdy z kilku tylko morgów żyje, które ledwo tyle przynoszą, żeby szlacheckiego stanu dziedzic, z rąk swoich utrzymywać się mógł”*. Edykt zabraniał dalszego rozdrabniania gruntów szlacheckich, posiadłości liczących mniej niż 5 włók ziemi (83 ha). Zakazy dzielenia majątku obowiązywały tak przy sprzedaży, spadku i działach rodzinnych. Współsukcesorzy mogli być spłacani ratami, po określeniu wysokości dochodów, jakie przynosiła posiadłość ziemska. Podziałowi mogły ulegać tylko te majątki, których każda część posiadała przynajmniej 5 włók (w każdej włóce po 30 morgów). Kupno majątków o mniejszym areale niż 5 włók przysługiwało w pierwszej kolejności sąsiadom sprzedawcy. Przy sukcesjach majątek przypadał w pierwszej kolejności temu spośród spadkobierców, który go przyłączał do posiadanej już ziemi. Władze starały się o skupienie większych posiadłości i zakończyć dalsze rozdrabnianie.

Prusacy musieli zgodzić się na to, by drobna szlachta miała jakieś możliwości znalezienia sobie środków do życia. 22 XII 1803 r. zezwolono na nabywanie uprawianych przez szlachtę gruntów chłopskich. W Prusach Nowowschodnich utworzono pułki „Towarzysz”, w których drobna i nieposiadająca szlachta miała możliwość odbywania służby wojskowej. Drobna szlachta szybko zaczęła się osiedlać na gruntach chłopskich. 1 III 1804 r. wydano więc prawo, regulujące służbę wojskową - z chwilą gdy szlachcic nabywał ziemię chłopską i sam ją uprawiał, przejmował na siebie wszystkie obowiązki ciężące na stanie chłopskim. Synowie takiego szlachcica urodzeni już po nabyciu gruntu chłopskiego, podlegali takim prawom jak dzieci chłopskie. Następcy nabywający grunt od szlachcica, gdy grunt ten był w rękach chłopskich, podpadał wraz ze swymi dziećmi tym przepisom. W ten sposób władze pruskie pragnęły najuboższą część szlachty, uprawiającą własnoręcznie ziemię, usunąć z uprzywilejowanego stanu szlacheckiego i zamienić w chłopów, odebrać dotychczasowe przywileje przysługujące temu stanowi. Z jednej strony dążono do zwiększenia własności ziemskiej drobnej szlachty, z przeciwnej strony, najuboższych, pracujących faktycznie jak chłopów, także pod

względem formalnym zamienić w chłopów. Była to w pewnym stopniu kontynuacja tendencji reformatorskich ostatnich lat Rzeczypospolitej szlacheckiej, w ograniczaniu drobnej szlachty w prawach politycznych. Oczywiście polscy reformatorzy nie chcieli zrównać drobnej szlachty z chłopami.

W jednym ze sprawozdań kamery białostockiej przesłanej do Królewca stwierdzono, że drobna szlachta, która nie posiadała dostatecznych podstaw egzystencji poszukiwała zatrudnienia w charakterze ekonomów, czy innych oficjalistów.

Władze pruskie starały się drobną szlachtę ująć w nowe formy organizacyjne, tworząc odrębne gromady szlacheckie, różne od gromad wiejskich. Podyktowane to było względami wojskowymi. Gdy kilka wsi wchodziło w skład gromady, w każdej ze wsi wyznaczano dozorców porządkowych, dla nadzoru policyjnego. Do pomocy dozorcóm dodano asystentów i starszych wsi. Dozorcy zmuszali drobną szlachtę do robocizn na ziemi dozorczy, żądali świadczeń na swój prywatny rachunek. Skargę taką zanieśli m.in. 4 VI 1805 r. szlachcice z Dąbrowy-Łazów:

Prześwietny Urzędzie Ziemski Kreisu Surazskiego.

My niżej wyrażeni dziedzice i posesorowie wsi Dąbrowy-Łazów zanosimy do prześwietnego urzędu przeciwko ur. Walentemu Szeptietowskiemu dozorczy i ur. Krzysztofowi Dąbrowskiemu asystentowi wsi tejże Łazów zażalenie, a to w następujących okolicznościach, że ur. Walenty Szeptietowski powziąwszy nienawiść groblą na samym ścieku wody wysypać kazał i wodę w spadzie jej zatamował. A przez to ur. Wawrzyńcowi Rosochackiemu siedlisko, 1 1/2 zagonu wzduż, na tęż groblą zabrał, wreszcie całkiem zatopił i nieużyteczne uczynił. Z tej przyczyny temuz Rosochackiemu i braci jego wielką krzywdę i szkodę do kilkuset złotych zrobił. Drogę ze wsi Dąbrowy-Łazów od drogowskazu, w prostej linii do wsi Dołegi, w najprzyzwoitszym sposobie przedtym, aniżeli on został dozorcą wyrobioną skasował i wyorać kazał i na tejże miejsce inną drogę, w miejscu niedobrem, grądzie ur. Rosochackiemu wyrobić i rowami grodzie popsuć kazał, nie w prostej linii do granicy szeptietowskiej, a w miejsca doliste, glinowate i w czasie wiosny lub jesieni, do przejechania bardzo trudne i wcale niezdatne.

Drogi dla scalenia gruntów swych łamie i tych nie reperuje na swoich gruntach, tylko gromadę do tego przynagla. A nadto i na gruntach do wsi Szeptietowa [-Wawrzyńców] do WP. porucznika [Józefa] Szeptietowskiego należący, których ur. Walenty Szeptietowski dozorca używa, także gromadzie reperować nakazuje i przymusza około reperacji dróg, w przyzwoitym czasie i od gospodarskiej roboty gruntowej wolnym staranności nie ma, tylko wtenczas, kiedy najpilniejsza robota gruntowa nastąpi, przez co wielki upadek w zasiewach mamy. Bo kiedy ludzie orzą i sieją, to nam koniecznie tysiącami fur wozić, rowy kopać nakazuje, albo też wtenczas, kiedy egzekucja wystana, to nas do drogi wygania i egzekucję wybiera. Jakoż i w roku terażniejszym, na wiosnę, około dróg starania czyni., A gdy egzekucja zestana była 40 zł od nas niestusznie wybrał i te nie wiedzieć czy egzekwującym oddał, czyli też gdzie indziej obrócił. W czasie której egzekucji ur. Krzysztof Dąbrowski owsa 1 1/2 szefla dla koni egzekwującego wybrał i sobie 1/2 szefla tegoż owsa zostawił.

Furaż, którego sam 9 części za siebie z gruntów swoich oddawać powinien, a gromada dziesiątą część, jako za dozorcę zasypać zobowiązana, nie tylko ze swoich gruntów nic nie daje, lecz z gruntów WP. porucznika Szeptietowskiego gromada oddaje i nadto wiele kto z gromady daje dziesiątą część na zasyp, za siebie odbiera.

Pieniądze za furaż z kasy Najjaśniejszego króla odebrawszy, nieregularnie oddaje, lecz te u siebie po pół roku zatrzymuje i po roku i różnie z tych kwituje i wybywa. Także na robotnika do fortecy Grudziąża, wziąwszy z parafii wyszonkowskiej dodatku zł 10,

- większą składkę jak po innych wsiach była, ustanowił i od nas wybrał, z niego niemałą kwotę sobie zostawił, a nam niesprawiedliwie uciążył, toż przy podatkach, tj. ofiary i powinnego składki nakazuje i niestusznie wybiera, gdyżby te podatki gromada kolejną oddawać mogła.

Nadto tenże pan dozorca szkody wielkie inwentarzem swoim robi, a gdy kto ze szkody wygania lub do obory zajmuje, różne pogrożki czyni. Kiedy zaś kto z gromady gromadzkie lub z ustronnej wsi ze szkody swojej jakie bydłę do obory zajmie, opłatę do siebie odbiera lub robociznę za to dla siebie wymaga. Także i nam będąc sam daleko mniejszej części dziedzicem postugi różne i tłoki sobie robić nakazuje i nas sołtysami czyli poddanymi robotnikami swojemi z urąganiem się z nas nazywa. Do juramentu wykonywania przed sobą nie mając do tego udzielonej władzy sobie przymusza niestusznie. Żyda bez konsensu Najjaśniejszej Kamery utrzymuje, a gdy aszreyter na egzekucję drogi przyjechał, Żydowi wynieść się z budynku kazał i powiedział, że to pustki, gdyż komin w tym budynku bardzo ma niebezpieczny, a po innych domach egzekucję wybierał. Nadto tenże pan dozorca i Krzysztof Dąbrowski asystent nas lżą, dyfamują i za nic mają i nigdy słowa pocziwego nie dadzą i inne krzywdy nam czynią."

Po roku ponownie mieszkańcy wsi Dąbrowa-Łazy, Dołęgi i Szepietowo złożyli skargę na dozorcę, przypominając, że dotąd nie zapadła żadna decyzja co do poprzedniej supliki.²⁰⁸

Skutek był odwrotny 23 X 1808 r. 45-letni Walenty Szepietowski, zamieszkały w Dąbrowie-Łazach szczyił się tytułem komisarza Sądu Pokoju Powiatu Tykocińskiego.²⁰⁹

W świetle ksiąg metrykalnych poznajemy innych dozorców. 23 X 1808 r. urodzony Maciej Godlewski, zamieszkały w Dąbrowie-Gogolach *sprawujący urząd dozorczy porządkowego* zgłosił, że jego żona Katarzyna z Kostrów urodziła syna Onufrego-Karola.²¹⁰ 9 VIII 1809 r. 40-letni urodzony Piotr Dąbrowski *zostający w obowiązku urzędnika stanu cywilnego dozorczy porządkowego*, zamieszkały w Moczydłach zgłosił, że jego żona 34-letnia Marianna z Dąbrowskich urodziła syna Wawrzyńca.²¹¹

W lutym 1805 r. władze zaostrzyły przepisy dotyczące dozorców gromad. Stwierdzono, że do małych posiadłości szlacheckich zalicza się te, które nie przekraczają 10 włók (ok. 165 ha), bez względu na to, czy był to folwark, czy gospodarstwo chałupnicze. Dozorca miał być wyznaczony w każdej wsi liczącej ponad 3 odrębne posiadłości szlacheckie. Liczba ich nie winna przekraczać 10. Regulamin utrzymywał nadal (pozostałe z czasów polskich) urzędy marszałków szlacheckich w poszczególnych parafiach i im też podporządkowano przełożonych gromad i wsi. Było to jedynie złudzenie samorządu. Wszystkie projekty władz pruskich zmierzały do ścisłego podporządkowania sobie ubogiej szlachty. Niewątpliwie intencją władz pruskich było stopniowe zamienienie tej części szlachty w chłopów.²¹²

Na stronie 34: Obszar współczesnej nam gminy Szepietowo na Topographisch Militarische Karte vom vormaligen Neu Ost Preussen, wykoananej przez królewskich kartografów Jan Krzysztofa Textora i Daniela Friedricha Sotzmanna, druk Berlin 1808. Skala oryginału ok. 1:155.000. AGAD Warszawa, Zbiór kartograficzny, nr 479-1.

²⁰⁸ J. Wąsicki, *Ziemie polskie pod zaborem pruskim. Prusy Nowowschodnie (Neuostpreussen) 1795-1806*, Poznań 1963, 100-114.

²⁰⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 35-36.

²¹⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 35-36.

²¹¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816.

²¹² J. Wąsicki, *Ziemie polskie pod zaborem pruskim. Prusy Nowowschodnie (Neuostpreussen) 1795-1806*, Poznań 1963, 100-114.

Pod zaborem rosyjskim

W księgach metrykalnych Dąbrowy Wielkiej dają się zauważyć ślady niepokojów wynikłych z kampanii napoleońskich. M. in. 6 II 1815 r. proboszcz dopisał znacznie później metrykę urodzin syna urodzonego Pawła Kostro z Dąbrowy-Wilków.²¹³ „z powodu opuszczenia dla nacisku wojsk”²¹⁴

Nie odegrały te tereny większej roli w powstaniu listopadowym. Były tylko świadkami przemarszu oddziału Wojsk Polskich na Litwę gen. Dezyderego Chłapowskiego (ok. 700 żołnierzy). Opuścił on armię 18 maja 1831 r. i szybkim pochodem przesuwiał się wzdłuż lewego skrzydła wojsk rosyjskich dowodzonych przez włk. księcia Michała, stojącego na czele gwardii w Śniadowie. Gen. Chłapowski przez Andrzejewo i Czyżew dotarł 21 maja do granicy Królestwa Polskiego i Imperium Rosyjskiego. Na Litwę wkroczył pod Mieniem, w chwili, gdy pod Grannem, o 30 km na południe od Mienia, rosyjski gen. Dybicz na czele całej armii, podążającej na Warszawę, przekraczał rzekę Bug.²¹⁵

W 1850 r. zapadła decyzja o budowie kolei Warszawsko-Petersburskiej, przebiegającej przez Szepietowo. Kolej zmieniła znacznie krajobraz, sieć komunikacyjną kulturową i strukturę osadnictwa obszaru współczesnej nam gminy Szepietowo. Gubernator Augustowski pismem z Suwałk, datowanym dnia 27 III (8 IV) 1850 r. informował naczelnika powiatu łomżyńskiego: *„Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych reskryptem z 18(30) marca r.b. nr 5093/10630 zawiadomiła mnie, iż Głównie Zarządzający Komitet Drogami Lądowymi i Wodnymi w Cesarstwie generał adjutant hrabia Klejnmichel zawiadomił J.O. księcia namiestnika królewskiego, że Najjaśniejszy Pan rozkazał raczył wybudować drogę żelazną od St Petersburga do Warszawy, nadając jej kierunek przez Gątczyn, Ługę, Psków, Ostrów, Rożycę, Dyneburg, Wilno, Grodno, Białystok, pod nazwą Sankt Petersburgsko-Warszawskiej Drogi Żelaznej. Za rozpoznanie miejscowości i ułożenie projektów nie wyłączając Królestwa Polskiego poruczone zostało Gerstfeldowi generał-majorowi od inżynierów, który ma obowiązek natychmiast zająć się tą czynnością i że hrabia Klejnmichel upraszał, aby dla łatwiejszego rozpoznania miejscowości w Królestwie Polskiem wszelkie potrzebne objaśnienia generał majorowi Gerstfeldowi udzielone było. Wskutek więc powołanego wyżej reskryptu Komisji Rządowej wkładającego na mnie obowiązek uczynienia zadość zadaniom hrabi Klejnmichel - polecam Naczelnikowi Powiatu, aby wiadomości jakich generał-major Gerstfeld przy wykonywaniu powyższego poruczenia potrzebować będzie nie omieszkał mu dostarczyć i zapewnił wszelką ze swej strony pomoc, jaka się w tej mierze niezbędną okaże.”* Od czerwca 1852 r. wójtowie gmin: Mazury - Ożarowski, Wiśniówek - Dąbrowski, Średnica - Łuniewski rozpoczęli organizowanie zebrań wiejskich i przygotowania do przekazania gruntów pod budowę drogi

²¹³ Apar. Dąbrowa-Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 678.

²¹⁴ Apar. Dąbrowa Wieka, Urodziny 1808-1816, s. 678.

²¹⁵ A. Z., *Wojna na Litwie w roku 1831*, Kraków 1913, s. 34-35.

żelaznej. 18(20) lipca 1852 r. wójt gminy Mazury zwracał się do Aleksandra Kierznowskiego, dziedzica dóbr Szepietowo-Wawrzyńce i Szepietowo-Janówka do odstąpienia gruntów pod tę budowę. Otrzymał wynagrodzenie za 1 dziesięcinę siedlisk i ogrodów po 100 rubli, a za tyleż gruntu ornego po 90 rubli. W sumie zajęto należące do Kierznowskiego 1 dom i 6 stodół, a także 20 ha ziemi:

gruntów ornych - 3, 15 dziesięcin,
ogrodów - 1,84 dziesięcin,
łąk - 1,56 dziesięcin,
lasów 11,85 dziesięcin.

W pobliżu wsi Szepietowo-Janówka, w pobliżu lasu ulokowano bazę budowlaną, gdzie zamieszkiwać mieli specjaliści i robotnicy budowlani. Wzniesli oni tam murowaną z cegieł słupową kapliczkę. Zajęto część gruntów (3,15 dziesięcin z majątku Szepietowo-Wawrzyńce należące wówczas do Aleksandra Kierznowskiego. Budowa kolei trwała w latach 1854-1859.

Budowa pociągnęła za sobą zmiany demograficzne. Wpierw pojawili się ludzie związani z budową 15(27) I 1861 r. 30-letni Julian Bornell zamieszkały w Dąbrowie-Bybytkach, syn zmarłego Jerzego Bornella byłego sekretarza magistratu miasta powiatowego Mariampol i Zofii z Tofielów (umiejący pisać), poślubił pannę Saturninę Sokołowską z Dąbrowy-Michałek.²¹⁶ *Szlachetnie urodzony* Franciszek Gardé, 31-letni kawaler, syn Franciszka i Małgorzaty Gardé, *urzędnik od Kolei Żelaznej Sankt Petersburgo Warszawskiej*, urodzony w Paryżu, w Cesarstwie Francuskim, a zamieszkały w Dąbrowie-Michałkach, zaślubił pannę Mariannę Rychniewską.²¹⁷

Stację kolejową, oddaloną o 116 wiorst od Warszawy w 1890 r. zwano Szepietówką²¹⁸, a osadę jej towarzyszącą nazwano Nowe Szepietowo. Wzniesiono tam murowany budynek stacyjny, 3 inne budynki drewniane, wodociągową wieżę ciśnień, rampy wyładunkowe i magazyny. Pierwszy pociąg ze stacji Szepietowo do stacji Warszawa Wileńska odjechał w 1860 r.²¹⁹ Źródła kościoła w Dąbrówce 12(24)VI 1862 r. określają ją nazwą Nowe Szepietowo. W 1863 r. urzędnikiem zatrudnionym na tej stacji był Stanisław Waszkiewicz. Wybudowano też przejazd kolejowy, który obsługiwał dróżnik Jan Kaczyński. Przy kolei uruchomił też swój szynk Stanisław-Michał Tworkowski.²²⁰ W pobliżu stacji zbudowano koszary dla wojska carskiego.

²¹⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1850-1863, s. 300.

²¹⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1850-1863, s. 312-313.

²¹⁸ B. Chlebowski, *Szepietowo*, [W:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa 1890, s. 900.

²¹⁹ H. Jacyniewicz, *Rys historyczny Szepietowa i okolic*, [W:] 140 lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 4-7.

²²⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1848-1866, s. 281, 298, 348.

Powstanie Styczniowe

W 1861 r. odbyła się w Tykocinie żywiłowa manifestacja patriotyczna. W ramach represji popowstaniowych w 1864 r. władze carskie zlikwidowały seminarium prowadzone tam przez Zgromadzenie Księża Misjonarzy, którzy wzorowo prowadzili też tamtejszą parafię i odebrały ją z rąk Zgromadzenia.

Teren gminy był ważnym dla wydarzeń powstania 1863 r. Oddanie do użytku w 1862 r. kolei Warszawa-Petersburg sprawiło, że interesowali się tymi obszarami zarówno władze powstańcze, jak i rząd rosyjski. Kolej stwarzała możliwość szybkiego przemieszczenia wojsk z Rosji do Królestwa Polskiego. Już w czasie budowy kolei prowadzili tu pracę konspiracyjną budowniczo: inż. Bronisław Szwarce, inż. Władysław Cichorski ps. „Zameczek” (działający na odcinku Łapy-Szepietowo), inż. Ignacy Mystkowski (urodzony w 1826 r. w Myskach-Rzymie). Wciągnęli oni do spisku okoliczną szlachtę, rzemieślników, chłopów, księży, nauczycieli i urzędników. Całością kierował Władysław Cichorski, któremu podlegało ok. 1.800 konspiratorów. Elżbieta Mystkowska, wdowa po Ignacym, inżynierze kolei i dowódca oddziału zajmowała się przewożeniem pism powstańczych. Dostawę żywności, odzieży i broni zapewniał powstańcom m. in. Romuald Raczyński, były rządca majątku Szepietowo.²²¹ Ważne bitwy odbyły się w Surażu, Wysokiem Mazowieckiem, Czyżewie, pod Kietlanką. W rejonie Szepietowa odbyło się kilka potyczek, w których brał udział m.in. Władysław Cichorski ps. „Zameczek” 15 II niedaleko stacji kolejowej w Średnicy.²²² Ponownie do utarczki oddziału powstańczego pod Średnicą doszło 9 V 1863 r. dowodzonego przez Ramotowskiego Konstantego ps. „Wawer”. Jeszcze jedna z potyczek pod tą wsią odbyła się 23 VII 1863. Powstańczy oddziałek konny dowodzony przez Feliksa Górskiego psuł tory oraz niepokoił nieprzyjaciela wzdłuż linii kolejowej warszawsko-petersburskiej. Ziemianin Julian Dąbrowski, dziedzic wsi Dąbrowa-Łazy pełnił funkcję sędziego rewolucyjnego, będąc zarazem naczelnikiem policji.²²³

Dramatyczne były wydarzenia w stolicy powiatu, do którego wówczas należał obszar dzisiejszej gminy - Tykocinie. Sceneria świątyni parafialnej i dziedzińca przed nią była świadkiem tej tragedii. W listopadzie 1863 r. doszło tu do niezwykłych wydarzeń. Jeden z najsłynniejszych oprawców doby Powstania Styczniowego komendant wojenny w Tykocinie kpt. Dmitriew wraz z kozakami i oddziałem żołnierzy wtargnął do wnętrza kościoła w czasie odprawiania mszy świętej. Wierni stłoczyli się w prezbiterium i uklękli. Dmitriew aresztował wówczas 45 mężczyzn i wywlekł ich z kościoła do więzienia. Później aresztowano 3 kobiety. Po zakończonym nabożeństwie, gdy wierni opuścili kościół, kozacy ponownie wpadli do wnętrza świątyni i wypędzili stamtąd członków bractwa kościelnego z chorągwiami kościelnymi i nahajkami zmusili ich do ustawienia dwu szpalerów i trzykrotnego pokłonenia się chorągwiami kapitanowi Dmitriewowi.

²²¹ S. Chankowski, *Powstanie styczniowe w Augustowskiem*, Warszawa 1972, 169.

²²² J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 66-73.

²²³ S. Chankowski, *Powstanie styczniowe w Augustowskiem*, Warszawa 1972, s. 132, 142, 164.

panie z Tykocina: Prószyńska - córka zegarmistrza tykocińskiego, pani W. - żona urzędnika sądowego (rejenta Wiktora Domańskiego?), który ze zgryzoty zmarł w więzieniu i pani Ł. (żona urzędnika Jana Łopuszyńskiego, który był zarazem sędzią trybunału rewolucyjnego), molestowane i zgwałcone. 19 grudnia 1863 r. w dzień imienin następcy tronu moskiewskiego Mikołaja, staruszkę - panią Kryczyńską (Tatarkę, żonę bąż matkę dyrektora magazynu solnego) Dmitriew kazał włóczyć po ulicach miasta.

Do 1863 r. dobra wysokomazowieckie - Zawrocie z folwarkami Bryki, Osipy i Wandzin, należały do sędziego pokoju Ludwika Fiszera. (Do tej samej rodziny należał gen. Stanisław Fiszer, szef sztabu wojsk Księstwa Warszawskiego poległy w 1812 r. pod Winkowem.) W 1863 r. Fiszer, ówczesny właściciel Zawrocia był dygnitarzem cywilnej organizacji powstania Styczniowego w woj. augustowskim. Tradycja ustna z lat 1920-1939 przekazywała takie fakty, jak to, że w 1863 r. były w obiegu pieniądze z podpisem Fiszera, były one nawet przyjmowane przez Moskali. Fiszer został rozsiekany przez Kozaków, gdy przed nimi uciekał konno na terenie wsi Brzóska-Stare. Jeszcze przed II wojną światową pamiętano, gdzie było miejsce jego śmierci.²²⁴

4(17) lipca 1867 r. wskutek dochodzenia sądowego komisji przy Namiestniku Głównodowodzącym Wojskami Warszawskiego Wojennego Okręgu i działań Sądu Pokoju i Policji w Tykocinie na terenie *Lasu Jedynekowskiego* odnaleziono i ekshumowano zwłoki kilku osób. Ustalono, że pochowano je przed mniej więcej trzema laty. Jeden z pochówków znajdował się „w Lesie Jedynekowskim, na samym brzegu tegoż lasu, od strony południowej, na krańcu pola ugorowego, z tymże lasem stykającego się, jakowe to pole należy do własności Jana po Tomaszu Woyny, ze wsi Woyny-Pietrasze.” Były to zwłoki Konstantina syna Jana Jaszczolta, kleryka Seminarium Sankt-Petersburskiego, rodem z guberni grodzieńskiej, powiatu bielskiego. „Przy zwłokach jego znalezione zostały resztki następującego odzienia z sukna grubego, ciemno-brunatnego, palta formy letniej, jak przy szynelach krojem wojskowym używaną bywa. Rękaw cały czarny, tasiemką obszyty oraz czapkę czarną z daszkiem, z sukna cienkiego i buty.” Około 200 kroków od mogiły Konstantego Jaszczolta znaleziono zwłoki „niewiadomego z nazwiska i pochodzenia mężczyzny, w wieku młodym... Zmarły wyżej wspomniany mężczyzna zszedł z tego świata, przed mniej więcej trzema laty, jak niemniej, że przy zwłokach jego z odzieży nie znaleziono nic, oprócz kawałka płótna cienkiego.” Około 300 kroków, na południowy-wschód od mogiły kleryka Konstantego Jaszczolta odkryto jeszcze inną mogiłę dwóch mężczyzn „Niewiadomych z nazwiska i pochodzenia”. Pierwszy z nich był w średnim wieku - „Zmarły wspomniany mężczyzna, zszedł z tego świata przed trzema mniej więcej laty, jak niemniej, że zmarły odziany był w suknię, z sukna używanego zwykle na żołnierskie szynele i przepasany był paskiem rzemiennym. Ściśle ze śledztwa wiadomo, miał być żołnierzem wojsk cesarsko-rosyjskich”. Drugi z pochowanych w tej mogile mężczyzn był „w młodszych latach... Zmarły miał odzienie koloru zielonego i opasany był paskiem nicianym, niebieskim, jakiego włościanie używają, a o ile wiadomo ze śledztwa miał być żołnierz wojsk cesarsko-rosyjskich”. O efektach ekshumacji proboszcza parafii dąbrówszczańskiej powiadomili dwaj sołtysi - Jan Piętka z Izdebnika (lat 27) i Jakub Pietrzak z Dąbrówki (lat 58). Obaj byli niepiśmienni, a akty zgonów za nich w księdze metrykalnej kościoła w Dąbrówce podpisał w ich imieniu proboszcz ks. Jan Krassowski.²²⁵

Tradycja okoliczna wspomina, że właścicielem pobliskiego majątku Lubowicz Wielki miał zostać skarbnik powstania 1863 r., Żyd Rosochacki, który miał kupić Kuczyn z pię-

²²⁴ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 142.

²²⁵ Apar. Dąbrówka Kościelna, Zgony 1860-1880, s. 122-125, nr 33-36.

cioma folwarkami i młynem wodnym w Kostrach-Podsędkowiętach od żony naczelnika oddziału powstańczego Leśniewskiego, po jego ucieczce do Paryża, gdy i żona musiała z kraju emigrować. Rosochacki zapłacił Leśniewskiej pozostałościami z kasy powstańczej, których nie zdołano wydać podczas walk z Moskalami.²²⁶

W 1864 r. wprowadzono uwłaszczenie chłopów. Dla celów reformy uwłaszczeniowej utworzono specjalny aparat urzędniczy. W terenie realizacją zajmowali się komisarze do spraw włościańskich, którzy byli ściśle uzależnieni od naczelników wojennych. 11 V 1864 r. Makowiecki, komisarz całego pow. łomżyńskiego prosił naczelnika rejonu Wojny-Szuby, aby ten podczas swych służbowych wyjazdów uwłaszczył parobków. Utworzono też w guberni łomżyńskiej 12 stałych rejonów komisarskich dzielących każdy powiat na 2-3 rejony. Interesujący nas obszar wszedł w skład rejonu drugiego powiatu łomżyńskiego. 28 V 1864 r. komisarz tego rejonu - Romeński - 28 V poinformował naczelnika wojennego powiatu, że w dniach 23-27 maja, wspólnie z naczelnikami wojennymi rejonów Tykocin-Sokoły, Wysokie Mazowieckie i Wojny-Szuby, przeprowadził wybory władz gminnych.²²⁷

W 1881 r. funkcjonowała na tym terenie gmina Dzieciel (obszar 10.487 = 5872 ha) licząca 4511 mieszkańców. Należała do sądu okręgu III w Dąbrówce, a stacja pocztowa mieściła się w Wysokim Mazowieckim.²²⁸ Proboszcz w Dąbrówce na karcie księgi metrykalnej z lat 1844-1865 zapisał: „Pocztą w Wysokiem - przychodzi: w niedziele o godz. 8 wieczorem, w czwartek o godz. 8 wieczorem - odchodzi: w niedziele o godz. 8 rano, w czwartek o godz. 8 rano”.²²⁹

Przez teren współczesnej nam gminy Szepietowo przebiegała granica dwóch ziem podlaskich: drohickiej i bielskiej. Do ziemi drohickiej należały parafie: Długa Dąbrowa i Wysokie Mazowieckie, a do ziemi bielskiej Dąbrowka Mała i Wyszonki Kościelne.²³⁰ Całość terytorium należało do diecezji łuckiej. W 1630 r. należały one do dekanatu brańskiego.²³¹

5 października 1496 r. w Drohiczynie, wielki książę Aleksander Jagiellończyk, na prośbę Jakuba Dowoyny dzierżawcy drohickiego i mieszczan miasta Wysokiego dokonał w Wysokiem nowej erekcji i fundacji kościoła i parafii rzymskokatolickiej pw. świętych Aleksandra, Jana Chrzciciela i Wszystkich Świętych. Pleban, ks. Marcin miał pobierać dziesięcinę tak od wyznawców rytuału rzymskiego, jak i Rusinów. Dwie włóki nadanego gruntu miały ciągnąć się wzdłuż gościńca łomżyńskiego.²³² Dokument zatwierdził w Wilnie 8 marca 1516 r. Zygmunt I.²³³ W 1521 r. pleban wysocki uzyskał dekret w sprawie z proboszczem kuleskim o dziesięcinę z miejscowości Chojane. W 1541 r. procesowano się z plebanem z Wielkiej Dąbrowy o podział parafii. W 1564 r. uzyskano dekret o dziesięciny z chorążym Brzoską, a w 1618 r. także o dziesięciny należne kościołowi wysockiemu ze Średnicy.²³⁴

²²⁶ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 134..

²²⁷ J. Szumski, *Uwłaszczenie chłopów w północno-wschodniej części Królestwa Polskiego 1846-1871* Białystok 2002, s. 128-130.

²²⁸ Sł. geogr., t. II, s. 293.

²²⁹ Apar. Dąbrowka, Chrztu śluby 1844-1865.

²³⁰ A. Jabłonowski, cz.2, s. 25.

²³¹ Pruszkowski, *Janów biskupi czyli podlaski*, Kraków 1897.

²³² AGAD Warszawa, Kapicjana, nr 71, s. 185-187.

²³³ AGAD Warszawa, Kapicjana, nr 71, s. 187-189.

²³⁴ AGAD Warszawa, Kapicjana, nr 31, s. 550-572.

W Jabłoni kościół został ufundowany w 1493 r.²³⁵, ale można przypuszczać, że założono go znacznie wcześniej. 29 października 1493 r. bracia Jakub, Stanisław, Mikołaj, Dobiesław, ich rodzice oraz Jadwiga żona Szczepana z synami Janem, Piotrem i Mikołajem, dziedzice na Jabłoni wzniesli kościół pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, Leonarda i Marii Magdaleny.²³⁶ W 1657 r. w czasie najazdu szwedzkiego kościół, wraz z całym wyposażeniem, dokumentami prawnymi i pierwotną fundacją został spalony i zamieniony w popiół.²³⁷ Gdy w 1660 r. spłonął kościół, wzniesiono nowy.²³⁸ W 1717 r. wizytacja biskupia stwierdzała, że w świątyni w Jabłoni Wielkiej znajdowały się trzy ołtarze. W głównym umieszczone było przedstawienie Zbawiciela, w jednym z ołtarzy bocznych znajdował się obraz z wyobrażeniem Matki Boskiej. Na postaci tego obrazu nałożone były korony, bo najwidoczniej ołtarz służył z doznawanych za jego pośrednictwem łask. Wymieniono też wsie w 1717 r. dostarczające plebanowi w Jabłoni Wielkiej dziesięcinę ze 144 włók: Jabłoń-Kościelna - 13, Jabłoń-Dąbrowa Zgniła - 13, Jabłoń-Dobki - 8, Jabłoń-Zembrowizna - 5, Jabłoń-Kikolskie - 4, Śliwowo - 14, Jabłoń-Piotrowce - 20, Kuczmiery - 3, Jankowce - 1, Moczydły-Pustelniki - 5, Szymbory Andrzejowięta - 4, Szymbory-Jakubowięta - 4, Jabłoń-Samsony - 6, Jabłoń-Uszyńskie - 5, Markowięta - 8, Proszanka-Mionce - 4, Rykacze i Biskupki - 5, Osinki - 1, Zarzeckie - 5, Spały - 5 włók. Łącznie pleban corocznie otrzymał 289 kop zboża, tytułem dziesięciny.²³⁹

W 1728 r. w Jabłoni zostało erygowane Bractwo Szkaplerne. Do dziś w archiwum parafialnym zachowała się księga tego stowarzyszenia z lat 1728-1866, zatytułowana: *„Ozdoba Karmelu czyli Winorośl Kwitnąca Bractwo Świętego Szkaplerza NMP z Góry Karmel w najczcigodniejszym kościele Jabłońskim przez przewielebnego Jana Brzozowskiego administrowanym i jego opiece powierzonym Roku Pańskiego 1728 29 czerwca założone”*. Księga odnotować miała 9 tys. osób, kultywujących Matkę Boską Szkaplerzną. Kult został zakazany przez władze zaborcze. Reaktywował je ks. Adolf Kruszewski (zm. 1970 r.) i ponownie do Bractwa wpisało się 4486 członków.²⁴⁰

W początkach XVIII w. rozgorzał spór o granice poświęconego kościoła w Jabłoni, a sąsiadami. Spór wpierw zyskał dekret Sądów Podkomorskich Ziemi Bielskiej 31 VII 1713 r. i opierał się na pomiarze dokonany przez geometrę. Nie zadowolilo to zważnionych stron. Sprawa trafiła do Trybunału Lubelskiego, który ferował wyrok w tej sprawie 3 XI 1734 r.

26 II 1627 r. przed księgami ziemskimi suraskimi nastąpił podział dóbr między szlachcicem Grzegorzem synem niegdyś Stefana z Jabłoni i Bernardem Dobkowiczem oraz innymi. Granica rozpoczynała się od gruntów Szymona i wsi Jabłoni-Kikolskie i wiodła prostą linią aż do drogi kościelnej prowadzącej przez wieś Jabłoń Wielka. 3 II 1659 r. szlachetny Stanisław, po nieżyjącym Walentym, Spaliński, dokonał pewnej ofiary na rzecz kościoła w Jabłoni Kościelnej. 9 VII 1659 r. inną donację uczynili Melchior i Jan Jabłońscy, synowie nieżyjącego Wawrzyńca. Inny jeszcze zapis przed aktami Urzędu Grodzkiego Brańskiego uczyniła 3 XII 1663 r. Dorota córka niegdyś szlachetnego Teofila Kikolskiego, żona zaś szlachetnego Adama Rytla, w asyście swego męża i Zofii z Ki-

²³⁵ Słownik geograficzny; A. Jabłonowski, cz. 2, s. 218.

²³⁶ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 155, k. 83-83v.

²³⁷ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 155, k. 462.

²³⁸ *Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - województwo łomżyńskie - Ciechanowiec, Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice*, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, s. 40-41.

²³⁹ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 155, k. 83-83v.

²⁴⁰ J. Zdunko, *Dzieje obszaru parafii Jabłoń Kościelna do 1815 roku* Białystok 2000 (praca magisterska w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku), s. 43.

kolskich, swej rodzonej siostry, a żony szlachetnego Andrzeja Brzozowskiego. 30 V 1708 r. proboszcz jabłoński ks. Mateusz Zaręba uczynił zapis dotyczący swoich pańszczyźnianych poddanych pracowitych Pawła i Stanisława Koniuków i Marianny żony Stanisława z ich synami i córkami. 22 VI 1739 urodzony Józef syn niegdyś Kaspra Kuleszy i szlachetny Wawrzyniec niegdyś Pawła Jabłońskiego zapisali kwotę 1 tys. tyńfów polskich, zabezpieczoną na wszystkich swoich dobrach w Kuleszach-Wyknie i gdzie indziej położonych. Ponownie 25 IV 1753 r. tenże Wawrzyniec, ks. Antoniemu Brzozowskiemu proboszczowi jabłońskiemu dla zbawienia swej duszy ofiarował kwotę 1 tys. tyńfów. W 1766 r. sąd grodzki brański wydał dekret w sporze między ks. Antonim Brzozowskim, proboszczem jabłońskim i szlachetnym Rzoską Kulesza i innymi dotyczący dóbr Kulesze-Wykno. W 1768 r. szlachetny Bartłomiej niegdyś Stanisława Jabłońskiego dziedzic na dobrach Dąbrowa Zgniła i Łopienie-Tyszki dokonał zapisu na ręce proboszcza jabłońskiego ks. Antoniego Brzozowskiego 400 zł pol., zamiast ofiary Rzoski Kuleszy. Mimo tych darów wizytacja z 1778 r. stwierdziła, że była to parafia uboga, bo kościół nie posiadał żadnego własnego folwarku, ani młyna, ni lasu, a jedynie we wsi Jabłoń Wielka 50 morgów we wszystkich trzech polach, ponadto w Jabłoni-Dobkach 1 mórg, w dobrach Koćmiery morgów plus minus 6. Graniczyła z parafiami: Sokoły, Poświętne, Domanowo, Dąbrówka i Wysokie Mazowieckie. W wyposażeniu zakrystii zwracały w 1778 r. uwagę m. in. 4 stare księgi metryczne do zapisywania ochrzczonych, małżeństw i zmarłych, „*dzwonek u woreczka, z którym dziad po kościele chodzi.*” Obok plebanii usytuowany był budynek szpitala-przytułku, określano wówczas jako starożytny. Dzieci szkolne uczył organista. W domach na poświętnym mieszkali poddani plebańscy - rodzina Kaniuków.²⁴¹

19 V 1732 r. poświęcono nowo zbudowano kolejny kościół drewniany pod tym samym wezwaniem św. Piotra i Pawła oraz św. Judy Tadeusza. Ten spłonął w 1866 r. Obecny murowany z kamienia i cegły wzniesiono w 1868 r. Dotąd odbywają się odpusty na św. Piotra, Pawła, św. Szymona i Judę Apostołów i główny odpust na Matkę Boską Szkaplerzną. Z gminy Szepietowo dziś do parafii w Jabłoni Kościelnej należą: Jabłoń-Samsony, Jabłoń-Kikolskie, Moczydły-Jakubowięta, Szymbory-Andrzejowięta, Szymbory-Jakubowięta, Szymbory-Włodki.²⁴²

Poważne spustoszenia przyniosły wojny czasów potopu. Spisująca w Wyszonkach 10 IX 1657 r. swój testament Katarzyna z Wszyńskich Puchalska przyzywając naocznych świadków - *przyjaciół moich, których teraz mieć mogę przy tym spustoszeniu, aby o tym wiedzieli proszę.*²⁴³

W okolicznych kościołach zwracały uwagę obrazy słynące łaskami. Rozróżnić je wśród innych dało się po sukienkach srebrnych zakrywających malowidła, koronach i tabliczkach wotywnych. Tak było m.in. w Jabłonce Kościelnej, w kościele pw. św. Michała Archanioła, gdzie znajdował się obraz, opisywany w 1781 r. z „*sukienką srebrną na całą osobę Beatissimae Virginis Mariae stante posesione moderni curati przez JM pana Józefa Krajewskiego sprawioną... Wotum srebrne w serce ofiarowane przez JM pana Kazimierza Krajewskiego... Korun srebrnych dwie, robotą staroświecką, trzecia także srebrna, w promienie, czwarta srebrna, pozlacana, z krzyżykiem, wotów dwa małych.*”²⁴⁴

²⁴³ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Oficjalatu Janowskiego ... k. 78v.

²⁴⁴ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 155, k. 480v.

²⁴⁵ B. Kumor, *Bulla erekcyjna diecezji wigierskiej*, [W:] „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 14:1967, s. 257.

Papież Pius VI bullą „*Saepe factum est*” z 16 III 1799 r. erygował diecezję wigierską. Weszły do niej parafie w Dąbrówce Kościelnej, Dąbrowie Wielkiej, Jabłoni Kościelnej, Wysokiem Mazowieckiem, Wyszonkach Kościelnych.²⁴⁵

30 VI 1818 r. papież Pius VII bullą „*Ex imposita Nobis*” powołał diecezję augustowską czyli sejneńską.²⁴⁶ W jej skład wszedł dekanat wysocki z parafiami, które w 1828 r. przyniosły proboszczom czystej intraty: Dąbrówka Kościelna (1.376 zł), Dąbrowa Wielka (1.284), Jabłonka Kościelna (950), Kołaki (563), Kuczyn (2.108), Kulesze (1.436), Piękuty (723), Wysokie Mazowieckie (1.382) i Wyszonki Kościelne (1.159).²⁴⁷ 9 III 1819 r. władze zażądały od biskupa Jana Kl. Gołaszewskiego, aby przedstawił Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych nowy podział wewnętrzny, który został zatwierdzony 1 I 1820 r.²⁴⁸

16 XI 1743 r. biskup łucko-brzeski Franciszek-Antoni Kobielski zezwolił proboszczowi parafii Dąbrówka udzielać sakramentów ludności wsi Szepietowo-Wawrzyńce, Szepietowo-Podlesne, Szepietowo-Żaki i Szepietowo-Janówka, należących do parafii w Dąbrowie Wielkiej.²⁴⁹ Podczas wizytacji kościoła w X 1818 r. kolator Józef Szepietowski, właściciel Szepietowa-Podlesnego, Szepietowa-Wawrzyńców i 1/5 Szepietowa-Janówki, zwrócił się z prośbą, aby od parafii Dąbrowa Wielka oddzielić cztery wsie i przyłączyć je do parafii Dąbrówka. Chodziło o Szepietowo-Janówkę, Szepietowo-Wawrzyńce, Szepietowo-Podlesne i Szepietowo-Żaki. Twierdził, że dwie ostatnie w całości były jego własnością, a dwie pierwsze w części. Od Dąbrowy Wielkiej były one odległe o milę, a od Dąbrówki o ćwierć mili. Dopiero na początku XX w. kiedy prócz wspomnianych przez Szepietowskiego wsi dołączono inne leżące w pobliżu parafia liczyła 19 wsi.

Liczba parafian kościoła w Dąbrówce Kościelnej w świetle wizytacji:

Rok	Liczba ogólna parafian	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Dzieci płci męskiej	Dzieci płci żeńskiej
1816	1212	443	452	161	156
1818	1217	490	457	140	130
1821	1200				
1834	1177				
1846	1420				

W latach 20-tych XIX w. parafie te liczyły:

Dąbrówka Kościelna - 1232,

Długa Dąbrowa - 3412,

Jabłoń Kościelna - 2114,

Wysokie Mazowieckie - 1654,

Wyszonki Kościelne - 2151 dorosłych katolików.²⁵⁰

²⁴⁶ Ks. W. Jemielity, *Parafialne szkoły elementarne w guberni augustowskiej 1815-1845*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. XII, Warszawa 1974, s. 233-265.

²⁴⁷ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 78, tab. 7.

²⁴⁸ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 15.

²⁴⁹ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji z 1816 r., k. 16.

²⁵⁰ Ks. W. Jemielity, *Parafialne szkoły elementarne w guberni augustowskiej 1815-1845*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. XII, Warszawa 1974, s. 259-265.

Epoka Oświecenia odznaczała się wzrostem placówek kształcenia. Na omawianym terenie przy każdym z kościołów funkcjonowały w latach 1819-1838 szkoły parafialne. Jedynie w Jabłoni był własny budynek szkolny. W 1838 r. Wysokim Mazowieckim pobudowano szkołę. W 1828 r. w Jabłoni-Kościelnej nauczyciel Seweryn Jabłoński uczył 8 chłopców. Ponadto na terenie tej parafii działała szkoła w Szymborach, gdzie wikariusz, ks. Jan Mystkowski uczył 13 chłopców. W tymże 1828 r. 12 chłopców kształcił nauczyciel Franciszek Moczydłowski w szkółce parafialnej w Dąbrówce Kościelnej. W Wyszonkach Kościelnych odnotowano jedynie, że jest nauczyciel uczący dzieci. W 1818 r. w Dąbrowie Wielkiej, przy braku szkoły w 1818 r. uczyli się: 60 chłopców i 3 dziewczyny. Naukę prowadzili proboszcz i jego pomocnik. W 1828 r. w tejże szkole Antoni Bogucki uczył 21 chłopców. Liczna była też młodzież tam kształcąca się w 1838 r.²⁵¹

Szepietowo-Janówka. Kapliczka upamiętniająca budowę i uruchomienie kolei Warszawsko-Petersburskiej z 1862 r.

Fot. Maria Maroszek, jesień 2004.

²⁵¹ Ks. W. Jemielity, *Parafialne szkoły elementarne w guberni augustowskiej 1815-1845*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. XII, Warszawa 1974, s 259-265.

Żydzi

Podlasie było regionem dawnej Rzeczypospolitej gęsto zasiedlonym w 1 poł. XVII w. przez Żydów. Skupiali się oni nie tylko w miastach, ale licznie również po wsiach. Ponad połowa z nich mieszkała w miejscowościach bez praw miejskich, szczególnie we wsiach kościelnych, gdzie coraz bardziej aktywnie w XVII i XVIII w. funkcjonowały przykościelne targowiska wiejskie. O ile w Tykocinie czy Wysokim Mazowieckiem egzystowały gminy-kahaly żydowskie, o tyle w okolicznych wsiach kościelnych: Czyżewie, Jabłoni, Jabłoncu, Dąbrowie Wielkiej, Sokołach, Kobylinie i innych działały przykahalki, a Żydów tam mieszkających nazywano „parafianami”. Również na terenie współczesnej nam gminy Szepietowo istniał problem osiedlających się Żydów, organizujących skup płodów rolnych i zbyt produktów rzemieślniczych.

Jeżeli wierzyć niezbyt ścisłej informacji, to 11 XI 1687 r. gmina żydowska w Wojnach uzyskała wraz z mieszkańcami zwolnienie od podatków.²⁵²

Jednym z przejawów asymilacji Żydów były konwersje na katolicyzm. Liczne przykłady odnajdujemy w księgach chrztów parafii w Dąbrówce:

29 V 1735 r. ks. Kazimierz Gozdawa Godlewski proboszcz jabłoński, za zgodą plebana z Dąbrówki ochrzcił 18-letnią Żydówkę - Annę. Stało się to sumptem wielmożnego Wojciecha Szepietowskiego skarbnika braclawskiego, dziedzica w Szepietowie-Podleśnym. Bardzo liczny był orszak ceremonialny. Patronowali: Maciej Perkowski sędzia kapturowy i burgrabia grodzki brański wraz z Anną z Tymińskich Godlewską woźną nurską. Asystowało 5 par z okolicznej zamożnej szlachty: Idzi Biały z Rozalią Zaleską (J.P.Z.), Józef Szepietowski skarbnikowicz ziemski braclawski z Anną Białą woźniną ziemi nurskiej, Wacław Ołdakowski z Marianną Godlewską (C.T.N), Wojciech Szepietowski skarbnik braclawski z Marianną z Sutkowskich Skiwską oraz Stanisław Szepietowski z Katarzyną Szepietowską.²⁵³

16 VII 1753 r. konwersji z judaizmu dokonał 40-letni Jan-Jakub-Józef Światłowski. W uroczystości uczestniczyli chrzestni - Walenty Sienicki pisarz grodzki brański ze swą pierwszą żoną Katarzyną z Ołdakowskich właściciele Szepietowa-Podleśnego. Asystowali urodzeni: Ludwik Woyno, Konstancja Woynowa, Jan Dąbrowski i panna Marcjanna Tymieńska. Wcześniej Światłowski stojąc przed karczmą przyglądał się uroczystościom poświęcenia pierwszego kamienia pod nowo budujący się kościół w Dąbrówce. Doznał wówczas „cudu”. Ujrzał niezwykłą światłość, a za nią obraz. Nocami miał widzenia Pielgrzyma, który przekonał go do nawrócenia, uzdrowił, w cudowny sposób nauczył pacierza i doprowadził do chrztu.²⁵⁴

²⁵² A. Leszczyński, *Żydzi ziemi bielskiej od połowy XVII w. do 1795 r.*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1980, s. 72, z powołaniem się na Metrykę Litewską - Centralne Archiwum Akt Dawnych w Moskwie, Fond 389, op. 1, nr 138 (=Księga zapisów nr 138), k. 726.

²⁵³ Zob. tekst z opisem cudownego nawrócenia w aneksie do niniejszej monografii; Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 166.

²⁵⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 164-165,

12 X 1755 r. ochrzczono 19-letnią Jadwigę Teresę i jej 3-letnią córkę Annę. Kumami byli: Ludwik Woyno i Katarzyna z Ołdakowskich Sienicka pisarzowa grodzka brańska. W asyście znaleźli się urodzeni: Feliks Srzednicki, Konstancja Woynowa, Ignacy Srzednicki, Jadwiga Dąbrowska, Justyna Pułaska, Stanisław Wyszyński, Marcjanna Wyszyńska.²⁵⁵

15 II 1756 r. odbył się ślub Teresy Nowickiej, nawróconej z judaizmu, ze wsi Dąbrówka z Jerzym Olszewskim z Tykocina. Świadkowali urodzeni: Ludwik Woyno, Jan Dąbrowski i Feliks Srzednicki.²⁵⁶

1 I 1761 r. altarzysta, ks. Wojciech J. Niemyski ochrzcił 12-letniego chłopca Jana-Józefa Oświecinskiego. Obecni przy uroczystości byli urodzeni: Ludwik Woyno, Marianna Szepietowska, Feliks Srzednicki i panna Marcjanna Tymieńska.²⁵⁷

Tego samego dnia ochrzczona została 13-letnia Katarzyna Józefa, w obecności Walentego Sienickiego pisarza grodzkiego brańskiego, Konstancji Woynowej. W asyście znaleźli się: Maciej Woyno i panna Justyna Zakrzewska.²⁵⁸

W 1766 r. altarzysta, ks. Wojciech J. Niemyski ochrzcił 15-letniego chłopca Józefa-Jana z Dąbrówki. Rodzicami chrzestnymi byli Walenty Sienicki sędzia ziemi bielskiej i panna Magdalena Woynówna. Asystowali: Antoni Kuczyński miecznik nowogródzki z Zofią z Jaruzelskich Sienicką sędzią bielską, Stanisław Wyszyński łowczy nowogródzki oraz panna Marcjanna Tymieńska, Feliks Srzednicki i Marianna Kostrowa.²⁵⁹

Jeszcze 31 X 1841 r. odnotowano w księgach metrycznych parafii Dąbrowa Wielka chrzest starozakonnego Jośka Tworkowicza z Dąbrowy-Łaz, liczącego lat 30. Przybrał on imię Józef oraz nazwisko Kamieński. Świadkami byli: wielmożny Marcin Łętowski, liczący lat 30 ze Święcka Wielkiego i urodzony Franciszek Gołaszewski, lat 35. Liczny też był orszak asysty tej uroczystości. Składał się on z wielmożnych: Jana Wińskiego, Heleny Pogorzelskiej, Marcina Łętowskiego i Justyny Pogorzelskiej.²⁶⁰

Po wprowadzeniu zasad „Kodeksu Napoleona” w 1808 r. proboszczowie stali się urzędnikami stanu cywilnego. Rejestrowali narodziny, śluby i zgony nie tylko katolików, ale również przedstawicieli innych wyznań, również Żydów.

W 1810 r. starozakonny Wolf Leybowicz, 25-letni kawaler, syn Leyby Dawidowicza i Brayny, urodzony w Zawadach, syn tamtejszych arendarzy szynkowych, dotąd przy tychże rodzicach mieszkający, w asyście rodziców przybył do urzędu gminnego w Dąbrówce, gdzie zeznał, że poślubił 18-letnią starozakonną Lię, córkę Szaji i Estery z domu Dawidowiczówny Judkowiczów arendarzy szynkowych, zamieszkałych w Dąbrówce. Świadkowali szynkarze - jeden z Jabłoni Kościelnej, a drugi 40-letni szynkarz Rubin Moszkowicz z Dąbrówki Kościelnej oraz z tej miejscowości Abraam Całkowicz - rzeźnik, liczący 80 lat.²⁶¹

21 III 1811 r. starozakonny Moško Pettowicz, kawaler, lat 20, farbiarz zamieszkały w Jabłoni Kościelnej, gminy jabłońskiej, syn niegdyś Petty Abramowicza i Rochli Szapsowiczówny zawarł związek małżeński z Sullą Abramowiczówną, starozakonną, lat 23, córką Abraama i Rochli Całkowiczów, rzeźników, zamieszkałą przy rodzicach w Dąbrówce, w gminie Dąbrówka Kościelna. Świadkowali: Szmoyła Abramowicz, brat panny młodej, liczący lat 34, mieszkający w Gierałtach jako komornik, Nachim Idźkowicz, lat 26, „szpektor” zamieszkały w Dąbrowie, Chaim Szmoyłowicz, lat 45, szynkarz zamieszkały

²⁵⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 290.

²⁵⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 96.

²⁵⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 302.

²⁵⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 302.

²⁵⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 333.

²⁶⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1835-1842, k. 227v.

²⁶¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 65.

w Dąbrówce i Ankiel Berkowicz, lat 25, zamieszkały w Dąbrówce.²⁶²

27 VI 1811 r. starozakonny Szloma Osiejowicz, liczący lat 33, kawaler, zamieszkały we wsi Wojny-Pietrasze, w ginie Kuczyn, syn Oszeja Szmoyłowicza i Chajki Berkowiczówny, wyrobników zamieszkałych tamże z synem wziął za żonę starozakonną Ryfkę Leyzorowiczównę, 29-letnią pannę, córkę Leyzora Lunkowicza i Dworki Abramowiczowej, szklarzów, zamieszkała przy rodzicach w Pułaziu. Wszyscy świadkowie zamieszkiwali w Dąbrówce Kościelnej. Byli to: Abraam Całkowicz, rzeźnik, lat 81, Chaim Szmoyłowicz, szynkarz, lat 45, Szmoyło Abramowicz, wyrobnik, lat 35, Moszka Ryłowicz, farbiarz, lat 28.²⁶³

28 IX 1820 r. starozakonny Abraham Michlowicz, lat 24, syn Michała i Cypy Michlowiczów, z Sokół Kościelnych, „bawiący się” szynkarstwem, zostający dotąd przy rodzicach, ożenił się ze starozakonną Złotką Nochimowiczoną, panną, liczącą lat 20, córką Nochima i Lei Nochimowiczów, we wsi Dąbrówce zostającą przy rodzicach na arendzie. Świadkowali: Zelka Szmoyłowicz, lat 42, ze wsi Plewków i Tewel Mortkowicz, lat 54, z Dąbrówki.²⁶⁴

17 II 1822 r. starozakonny Jonal, syn Leyby i Baski, małżonków, Pietaków ze wsi Rosochate w powiecie ostrołęckim ożenił się z Leją Ickowiczówną, panną, lat 15, zamieszkałą przy rodzicach we wsi Dąbrówce. Jednym ze świadków ślubu był Szmoyło Abrahamowicz, lat 42, mieszkający w Gierałtach.²⁶⁵

10 XII 1822 r. urodziła się Raśka, córka starozakonnych Zrola Ićkowicza, lat 37, wyrobnika z Dąbrówki, zamieszkałego w domu pod nr 1 i jego żony Gitli Zubolowny, lat 26. Świadcami byli: Peysak Berkowicz, arendarz, zamieszkały w Dąbrówce, lat 44 i Tewel Mortkowicz, wyrobnik, lat 59 z Dąbrówki.²⁶⁶

18 XII 1823 r. w Pułaziu starozakonnemu Abramowi Mośkowiczowi, wyrobnikowi lat 55 urodził się syn Dawid, w jego domu pod nr 12. Matką była żona Haba Moszkówna, licząca lat 45. Świadkowali: starozakonni Peyszak Berkowicz, arendarz, lat 44 z Dąbrówki i Leybka Abramowicz, wyrobnik, lat 40, również zamieszkałemu w Dąbrówce.²⁶⁷

20 XII 1823 r. urodziła się Hajka, córka Lejbki Abramowicza, wyrobnika, lat 40, zamieszkałego w Dąbrówce i jego żony starozakonnej Genty Leybówny. Świadkowali: Starozakonny Peyzak Berkowicz, lat 44, arendarz ze wsi Dąbrówka i Abram Moszkowicz, wyrobnik, lat 55, zamieszkały we wsi Pułaziu.²⁶⁸

2 II 1824 r. starozakonnemu Berko Mortkowiczowi Bobrowi, liczącemu lat 46, wyrobnikowi zamieszkałemu w Dąbrówce żona Beyla, lat 30, urodziła syna Kieylhama. Świadkowali: Pejsach Berkowicz, lat 44, arendarz zamieszkały w Dąbrówce i Szmoyła Abramowicz, lat 45, wyrobnik zamieszkały w Średnicy, w gminie wysokomazowieckiej.²⁶⁹

11 I 1825 r. starozakonnemu Chaimowi Smoyłowiczowi, lat 50, posesorowi zamieszkałemu w Pogorzeli, w domu pod nr 3, żona Refka, lat 40 urodziła syna Pinchesa. Świadczyli o tym w Urzędzie Gminy w Dąbrówce Szmoyła Nachmanowicz, wyrobnik, służący, lat 30 i Dawid Szmoyłowicz, lat 30, wyrobnik zamieszkały w Dąbrówce.²⁷⁰

²⁶² Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 106-109.

²⁶³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 117-118.

²⁶⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 511-512.

²⁶⁵ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 576.

²⁶⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 633.

²⁶⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 676.

²⁶⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 677.

²⁶⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 680.

²⁷⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 723.

3 II 1809 r. zmarła 36-letnia Rochla Jankielewiczowa z Dąbrówki. Mąż zmarłej, starozakonny Ankiel Szlamowicz, krawiec, wraz z mieszkańcem Gierał Nowych, 54-letnim arendarzem, Wolfem Abramowiczem i liczący 60 lat rzeźnik z Dąbrówki Abraham Całkowicz, zgłosili śmierć tej Żydówki proboszczowi parafii rzymskokatolickiej w Dąbrówce Kościelnej, który jako urzędnik stanu cywilnego odnotował fakt ten w księgach gminnych.²⁷¹

28 I 1819 r. w Pułaziach, w domu pod numerem 18 zmarła Sora Herszkowa, lat 54, żona wyrobnika, starozakonnego Idźka Szmuyłowicza, lat 60. Zameldowali o tym mieszkańcy Dąbrówki Kościelnej - Ayzyk Wolfowicz, lat 48 i Tewel Berkowicz, lat 23.²⁷²

20 II 1820 r. w Pogorzeli, w domu nr 19, zmarła starozakonna Dwierka, lat 50, żona Leyzora Lemkowicza. Zgon zgłosił mąż, szklarz, lat 59 i Mortko Boruchowicz, lat 34 z Pogorzeli.²⁷³

Wojny-Szuby. Dzban majolikowy i pojedynczy kufel (z kompletu 6) z 1624 r., z sygnaturą wykonawcy "JEM" przechowywane w rodzinie Wojnów zw. Szuba. Ofiarowany przez Maciejową Wojnową historykowi i kolekcjonerowi Zygmuntowi Glogerowi. Na dzbanie przedstawienie 7 cnót chrześcijańskich zastosowanych w życiu.

Rys. Zygmunt Gloger ok. 1900 r. Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska*, t. 2, Warszawa 1958, s. 92.

²⁷¹ Apar Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 6.

²⁷² Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 426.

²⁷³ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 477.

Gmina Szepietowo 1866-1915

Jan Kryński, autor historycznej monografii miasta Wysokiego Mazowieckiego pisał: „Upadek powstania spowodował też zmianę statusu prawnego miasta. W 1866 r. dokonano ponownego podziału administracyjnego... Siedziby gmin znajdowały się w Wysokiem Mazowieckiem, Kowalewsczyźnie, Klukowie, Piekutach, Sokołach, Poświętnem, Stelmachowie i Szepietowie... Jedynym wyróżnikiem tutejszej społeczności szlacheckiej było przechowywanie tradycji rycerskiej i swoście pojmanego patriotyzmu, które po upadku powstania styczniowego odżyły i nabrały szczególnego znaczenia. Nosicielami tych tradycji były liczne i bardziej wykształcone rodziny ziemiańskie. W rozważaniach o przyczynach klęski krzepiono ducha przypominając nazwiska i rodowody bohaterów ostatnich i wcześniejszych wydarzeń historycznych. Należy przypuszczać, że wtedy przypominano rodowody i upowszechniano nazwiska znanych postaci wywodzących się z miejscowego, szlacheckiego środowiska. Wielokrotne zmiany administracji powiatowej i wojewódzkiej w pierwszej połowie XIX w. nie dotyczyła najmniejszej jednostki administracyjnej jaką od wieków stanowiła parafia. Spełniała ona podwójne zadanie: ośrodka religijnego i jednostki administracji państwowej. Kraj dzielił się na województwa, ziemie, powiaty i parafie. Każda parafia posiadała własny cmentarz „parafialny”, szkołę „parafialną”, przytułek „parafialny” dla ubogich, zwany potocznie szpitalem. Proboszcz był urzędnikiem stanu cywilnego, prowadził księgi urodzeń, ślubów i zgonów. Z ambony ogłaszał prawo państwowe, sposoby zapobiegania chorobom ludzi i zwierząt, sprzedaż ziemi, pobór rekruta itp. Po powstaniu styczniowym rząd carski zmienił dotychczasowy status parafii. W 1864 r. utworzono gminy jako najmniejsze jednostki administracji państwowej. Parafii pozostała tylko funkcja religijna.²⁷⁴”

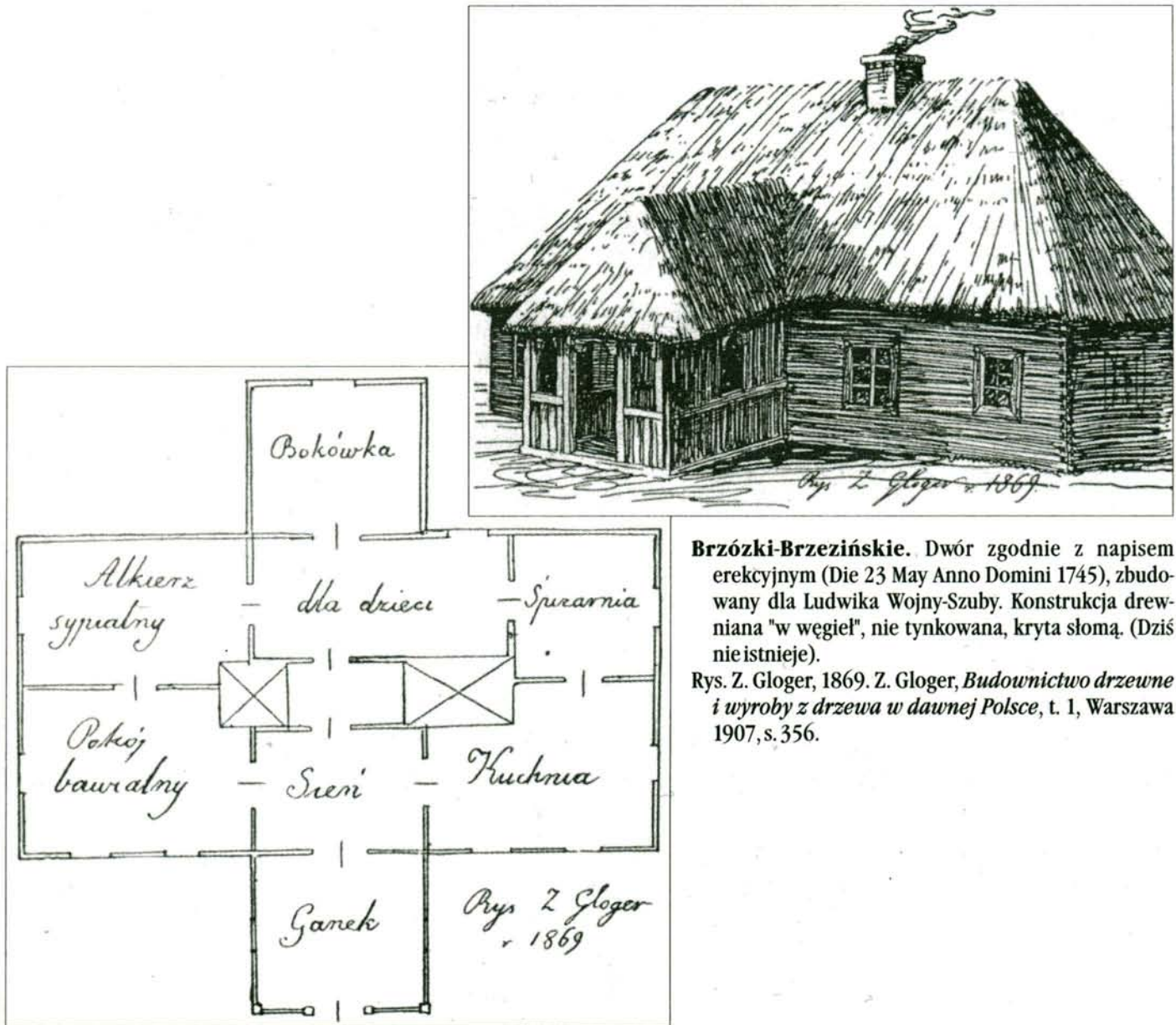
W 1890 r. gmina Szepietowo liczyła 1.070 domów - 7.627 mieszkańców (w tym 288 Żydów). Siedzibą urzędu gminy była Dąbrowa Wielka. Sąd gminny okręgu III mieścił się w Dąbrówce Kościelnej. W skład gminy Szepietowo wówczas wchodziło: 8 wsi włościańskich: Dąbrowa Wielka, Dąbrowa-Mała, Miodusy-Litwa, Święck-Strumiany, Szepietowo-Janówka, Szepietowo-Podlesne, Szepietowo-Wawrzyńce, Trzeciny; 4 wsie z ludnością mieszaną drobnoszlachecko-włościańską: Bryki, Dąbrowa-Bybytki, Gierały, Wiszniówek; 38 wsi drobnej szlachty: Brzóska-Gromki, Brzóska-Stare, Brzóska-Tatary, Dąbrowa-Gogole, Dąbrowa-Cherubiny, Dąbrowa-Kaski, Dąbrowa-Łazy, Dąbrowa-Michałki, Dąbrowa-Moczydły, Dąbrowa-Nowa Wieś, Dąbrowa-Szatanki, Dąbrowa-Tworki, Dąbrowa-Wilki, Dąbrowa-Zabłotne, Dąbrówka Kościelna, Jabłoń-Samsony, Kaczyn-Herbasy, Kaczyn-Stary, Kamień-Rupie, Moczydły-Jakubowięta, Moczydły-Stanisławowięta, Moczydły Stanowięta, Moczydły-Stok, Moczydły-Wielkie, Pułazie-Świerże, Stawiereje-Michałowięta, Szepietowo-Żaki, Szymbory, Średnica-Jakubowięta, Średnica-Mačkowięta, Średnica-Pawłowięta, Święck-Wielki, Tybory, Wojny-Piecki, Wojny-Pogorzal, Wojny-Izdebnik, Wólka-Goła, Wólka-Kosmata.

²⁷⁴ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 76-79.

W latach 1883-1902 funkcjonowały polskie szkoły tajne. W Brykach prowadził nauczanie Boreśław Średnicki.²⁷⁵

15 I 1905 r. samorząd gminy Szepietowo, w obecności naczelnika powiatu, odmówił zatwierdzenia budżetu na 1905 r. Odmowę uzasadnił Stanisław-Tomasz Wołk, właściciel majątku Dąbrowa-Bybytki, który domagał się: „*żeby wszystkie ogłoszenia i wszelkie polecenia sołtysom były pisane w języku polskim, żeby w tym języku odbywały się zebrania, żeby we wszystkich szkołach nauka odbywała się w języku polskim.*”²⁷⁶

W marcu 1906 r. pozrywano urzędowe tablice we wsiach: Wojny-Pietrasze, Wojny-Krupy, Krasowo-Czastki, Wojny-Szuby, Skłody-Borowe, Piekuty-Urbany i Piekuty-Nowe. Inspiratorami byli: Piotr Łukaszewicz z Piekut-Nowych, Romuald Sasinowski z Kobosek, Wincenty Mioduszewski z Tłoczewa, Michał Kaczyński z Łopieni-Jeży, Paweł Konopka z Siódmak, Jan Iglicki z Wierzbowizny, Adam Wolf i nauczyciel Józef Rudwał z Piekut. Aresztowano ich i na miesiąc osadzono w więzieniu. Śpiew pieśni „*Boże coś Polskę*” wierni odśpiewali m.in. w kościele w Jabłoni.

Brzózki-Brzezińskie. Dwór zgodnie z napisem erekcyjnym (Die 23 May Anno Domini 1745), zbudowany dla Ludwika Wojny-Szuby. Konstrukcja drewniana "w węgiel", nie tynkowana, kryta słomą. (Dziś nie istnieje).

Rys. Z. Gloger, 1869. Z. Gloger, *Budownictwo drzewne i wyroby z drzewa w dawnej Polsce*, t. 1, Warszawa 1907, s. 356.

²⁷⁵ B. Chlebowski, *Szepietowo*, [W:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa 1890, s. 900; W. Jemielity, *Szkoły powszechne w powiecie mazowieckim w latach 1864-1914*.

²⁷⁶ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*.

I wojna światowa i odzyskanie niepodległości

Polska Organizacja Wojskowa, tajna organizacja wojskowa założona z inicjatywy Józefa Piłsudskiego, w powiecie mazowieckim i gminie Szepietowo, według tradycji, miała funkcjonować od 1914 r. Komendantem jednego z obwodów w tym powiecie był Mieczysław Biały ze wsi Bryki. O dużych tradycjach POW świadczyły pomniki Odzyskania Niepodległości wystawione przez społeczeństwo w Wysokiem Mazowieckiem, Dąbrówce Kościelnej i Dąbrowie Wielkiej. Działaczami POW byli: Jan Mierzwiński (ur. 1894) i Ludwik Bukowski z Wysokiego Mazowieckiego, Jan Wiśniewski z Dąbrowy-Dzięciel (ur. 1898).²⁷⁷

Pod naciskiem Rosjan latem 1915 r. odbyła się przymusowa ewakuacja niektórych ziemian (m. in. właścicieli Szepietowa-Wawrzyńców), wraz z administracją i robotnikami rolnymi w głąb Rosji. W swoim majątku Dąbrowa-Bybytki udało się pozostać Stanisławowi Włodkowi, który też zatrzymał wielu ewakuujących się do Rosji sąsiadów. Oddziały kozackie paliły opustoszałe po „bieżeńcach” zabudowania. Zabierały bydło i plony. Włodek spowodował, że jego majątek nie został spalony. Pozostali na miejscu okoliczni ziemianie utworzyli Samopomoc Ziemiańską, która administrowała i gospodarzyła w opuszczonych dobrach ziemskich. Siedzibę utworzono w Szepietowie-Wawrzyńcach. W latach 1916-1918 Samopomocą kierował Witold Maringe.²⁷⁸

12 sierpnia 1915 r. Niemcy prowadzili z marszu krwawe natarcie wzdłuż linii kolejowej Szepietowo-Racibory. W rejonie wsi Średnica, Jabłoni Kościelnej i Jabłoni-Rykacze doszło do walki wręcz, w której zginęło po obu stronach kilkaset osób. Koło przejazdu kolejowego na zbiorowej mogile zapisano, że pochowanych tam było „52 Deutschen, 39 Russen”. Julia Sokolik z Wysokiego Mazowieckiego wspominała: „Wypłoszyła nas z Mazowiecka strzelanina z armat i tuny nad Czyżewem. Czyżew został spalony, ale Szepietowo, choć na kolei, nie ucierpiało. Wybiegliśmy z tobołami i pędziliśmy przed siebie, jak owce. Strzelanina była już bardzo blisko i kule strasznie gwizdały. Schowaliśmy się do rowu przy szosie. Dzieci płakały, a kobiety modliły się głośno. Koniec świata i nieszczęście nasze... Aż tu widzimy na ścierniku i wprost na nas biegną żołnierze niemieccy. Rozciągnęli się w linię przez całe pole. Myślimy, że to nasza ostatnia godzina. Ale żołnierze zdyszani, z szarymi twarzami, skakali tylko przez nas i pędzili dalej. A gdzie był Moskal, którego gonili, nie było widać z rowów. Wtem z niemieckiego szeregu odezwały się do nas głosy po polsku - gdzie uciekacie, głupcy! Wracajcie do domu.. Żywo, bo wam dwory popalą!...²⁷⁹

Powiat Wysokie Mazowieckie od sierpnia 1915 r. był pod okupacją niemiecką. 22 III 1916 r. powiaty wysokomazowiecki, kolneński i łomżyński połączono w jeden powiat

²⁷⁷ Z. Biały, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1919 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 5, 50, 74-75.

²⁷⁸ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 111-124.

²⁷⁹ W. Plc, *Bagulnik*, Paryż 1988, s. 55.

łomżyński. Po odejściu Niemców Rada Regencyjna przywróciła dawny podział.²⁸⁰

Niemcy dokonywali rekwizycji i bezprawnych zawłaszczeń. W listopadzie 1918 r. kilkuset żołnierzy niemieckich stacjonujących w Wysokim Mazowieckim zostało rozbrojonych przez miejscową organizację POW. Z oficerami niemieckimi uzgodniono wcześniej tryb przekazywania broni. W oznaczonym dniu i miejscu żołnierze niemieccy bez najmniejszego oporu złożyli broń. Oficerom zostawiono białą broń. Dostarczonymi furami Niemcy zostali odwiezieni do Szepietowa, Czyżewa i Zambrowa. W wydarzeniach tych uczestniczył dziedzic Szepietowa-Wawrzyńców Stanisław Kierznowski, junior.²⁸¹

Utworzone zostały władze administracyjne państwowe i samorządowe. Pierwszym starostą został Józef Zychert, a inspektorem samorządowym od 1919 r. był Ludwik Zaremba, sekretarzem Sejmiku Powiatowego i Wydziału Powiatowego był od 1919 r. do 1935 r. Józef Biały.

Dąbrówka Kościelna. Pomnik Orła Białego na rynku przykościelnym, wzniesiony w 10 rocznicę Niepodległości w 1928 r.

Fot. Maria Maroszek, wiosna 2004 r.

Dąbrowa Wielka. Pomnik 10-lecia Odzyskania Niepodległości z 1928 r.

Fot. Maria Maroszek, jesień 2004.

²⁸⁰ W. Jemielity, *Podziały administracyjne powiatów wysokomazowieckiego i łipskiego 1919-1930*, [W:] „*Studia Łomżyńskie*” t. VII 1996, s. 97-98.

²⁸¹ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 124.

1918-1939

Zakończenie I wojny światowej umożliwiło organizację Wojska Polskiego. 30 grudnia 1918 r. Sztab Generalny wydał rozkaz o formowaniu w pobliskim Czyżewie 10 Pułku Ułanów. Wcześniej tam pod komendą por. Wiktora Jakubskiego organizowano Szwadron Bielsko-Mazowiecki. Jednostkę przesunięto do Pietkowa, zmieniając nazwę na Białostocki Oddział Jazdy, gdzie w majątku Gabrieli ze Starzeńskich hr. Komarowej prowadzono dalszą rekrutację. W lutym 1919 r. wydzielony szwadron włączony do Dywizji Litewsko-Białoruskiej gen. Wacława Iwaszkiewicza opuścił Pietkowo. Później walczył z bolszewikami pod Mostami, Słonimem i Baranowiczami.²⁸²

W styczniu 1919 r. we wsi Dąbrówka Kościelna cała ludność, w tym 25 uzbrojonych czerwonogwardzistów wystąpiła w obronie komunisty Choińskiego i nie pozwoliła go aresztować. Zorganizowano wiec domagając się zwolnienia zatrzymanych mieszkańców wsi. Aresztowani chłopci zostali wypuszczeni na wolność. Był to wyraz solidarności wobec członka grupy społecznej i potępienie drastycznego działania władz.²⁸³

Konserwatyzm omawianego terenu stworzył podstawę dla ruchu konserwatywno-zachowawczego. Wśród ludności przed I wojną duży wpływ zdobyła Liga Narodowa, przyczyniając się do pobudzenia świadomości narodowej i rozwoju oświaty. Po odzyskaniu niepodległości Narodowa Demokracja na tym terenie stanowiła nadal największą siłę polityczną. W czasie wyborów do Sejmu Ustawodawczego endecja odniosła duży sukces, otrzymując poparcie bezwzględnej większości społeczeństwa. Związek Ludowo-Narodowy w całym powiecie wysokomazowieckim największe wpływy miał właśnie w gminie Szepietowo, zwłaszcza w niektórych wsiach: Dąbrowie Wielkiej, Dąbrowie-Bybytkach, Święcku Wielkim, Brykach, Dołęgach-Dąbrowie. W całym powiecie w latach 20-tych organizacja liczyła na terenie powiatu ponad 1.000 członków.

Czołową postacią omawianego terenu w ruchu endeckim był ziemianin - Stanisław Włodek z Dąbrowy-Bybytek. Posiadał on ukończoną Akademię Rolniczą w Dublanach k/Lwowa. W tym czasie pełnił szereg funkcji społecznych w powiecie: prezesa Okręgowej Komisji Ziemskiej w Łomży, prezesa Okręgowego Towarzystwa Rolniczego w Wysokiem Mazowieckiem i prezesa Kółka Rolniczego. Był też członkiem Centralnego Towarzystwa Rolniczego, Związku Ziemian, Spółki Handlowej i innych. Szeroko propagował oświatę rolniczą oraz idee rozwijania i umacniania działalności Kółek Rolniczych. Stanisław Włodek cieszył się w społeczeństwie wiejskim powiatu dużym szacunkiem, popularnością i dużym autorytetem.

26 I 1919 r. odbyły się wybory do Sejmu Ustawodawczego. Gmina Szepietowo miała

²⁸² A. Dobroński, K. Filipow, „*Dziesiątacy*” z Białegostoku 10 Pułk Ułanów Litewskich, Białystok 1992, s. 5-7.

²⁸³ J. Kowalczyk, *Komunistyczna Partia Polski w okręgu łomżyńskim 1919-1938*, Warszawa 1975, s. 31; Z. Biały, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1919 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 76.

najniższą w powiecie wysokomazowieckim frekwencję - 76 %. Uprawnionych do głosowania w tej gminie było 5791 osób. Aż 89 % głosowało na Narodowy Związek Wyborczy, niemal wyłącznie na listę nr 12 - Komitet Narodowy Zjednoczonych Stronnictw Demokratycznych.²⁸⁴ Posłem z tej listy został Stanisław Włodek.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej 6 VIII 1920 r. w Wysokim Mazowieckim powstał Powiatowy Komitet Rewolucyjny. Założycielem i przewodniczącym był Franciszek Perkowski, a sekretarzem Marceli Nowotko. Funkcje kierowników wydziałów w Komitecie pełnili, m. in. Borawski, Dunkiewicz i Filipow.

Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie rozwijało swoją działalność Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie". W wyborach do Sejmu Ustawodawczego zdobyło ono 3,6 % głosów. Największe wpływy posiadało w gminach Szepietowo, Wysokie Mazowieckie i Sokoły. Prowadziło tu również swoją działalność PSL „Piast”, które w zasadzie nie odgrywało większej roli.

Przedwojenna gmina Szepietowo liczyła 9.572 mieszkańców. W 1922 r. w wyniku głosowania, przy 86 % frekwencji oddano 83 % głosów na Związek Chrz. Jedności Narodowej, 6 % na PSL „Wyzwolenie”, 5 % na PPS, 4 % na Polskie Centrum, 2 % na Blok Mniejszości Narodowych.²⁸⁵

Na teren powiatu docierała prasa, przede wszystkim tygodniki „Zorza” i „Gazeta Świąteczna”, cieszące się poparciem miejscowego duchowieństwa. Czasopisma były przeznaczone dla czytelnika wiejskiego, język zamieszczanych artykułów był prosty i zrozumiały. Treści wykorzystywały uczucia patriotyczne i religijne.

Jeden z wikariuszy parafii Dąbrowa Wielka, ks. Edward Polak tak po latach wspominał swój tam pobyt: „... Zostałem przeniesiony na wiosnę 1933 r. do Dąbrowy Wielkiej, która miała opinię miejscowości o zdrowym i suchym klimacie... Do Wysokiego Mazowieckiego dojechalismy dobrze, ale dalej nie było bitej drogi, tylko kilkanaście kilometrów rozgrzęzionego błota. Na pierwszym kilometrze samochód ugrzązł i ani do przodu, ani do tyłu ruszyć nie mógł. Kierowca klął siarczyście i od najjaśniejszych i tych co szosy nie zrobili i tych co go wynajęli. Dostało się również biskupowi, że w takim czasie księży przerzuca, lecz gdy i to nie pomogło, wyładował wóz, zostawiając cały mój majątek w błocie i z wielkim trudem wypchał się do tyłu, a mnie zostawił w takim stanie. Cóż było robić? - Zostawiłem to wszystko na Opatrzność Bożą i na deszczu, który zaczął padać i poczłapałem szukać jakiej wioski, brnąc w błocie. Widok mój, ubłoconego, przemęczonego, ogromnie sfatygowanego księżulka, wzbudził litość w pierwszych domach napotkanej wsi, tak, że od razu wyjechało ze mną kilka furmanek, załadowali moje rzeczy, które leżały nietknięte, tylko laurki i wstążki z kwiatami pożegnalnych bukietów rozniósł wiatr po polu. Późnym wieczorem dotarłem do Dąbrowy Wielkiej... Parafia Dąbrowa Wielka w powiecie wysokomazowieckim nie była zbyt wielka.. Proboszcz ks. Franciszek Sokołowski nie tylko hodowca karpi, ale plantator pięknych różnokolorowych róż, które sam zaszczepiał i pielęgnował. Przed plebanią rosły duże ich połacie, z silnym aromatem. Był proboszcz jeszcze myśliwym, szczególnie na zajęce i kuropatwy. Przez całe życie nie zjadłem tyle karpi, kuropatw i zajęcy, co tutaj. Parafianie, to szlachta zaściankowa,

²⁸⁴ Z. Biały, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1919 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), tabela 8, w oparciu: „Miesięcznik Statystyczny”, R. 1920, t. II, z. 3-6, GUS, Warszawa 1921, s. 16, tab. 7.

²⁸⁵ W. Wincenciak, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu II kadencji 1922 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 81-102a.

wiechciową też zwana, honorna, religijna, gościnna. Te ostatnie cechy szczególnie uwypuklały się przy kolędzie. Co drugi, trzeci dom poczęstunek, bo Onufry nie może być gorszy od Kalasantego. Zwróciło moją uwagę szczególne poszanowanie księdza. Szlachcic mijając się nie zdejmował czapki, dopiero po przejściu zatrzymywał się na chwilę, odwrócił i popatrzył. Nie wszyscy tak postępowali, zwłaszcza młodzież, a szczególnie młodzież po różnych kursach, a zwłaszcza po stażu w Katolickich Stowarzyszeniach Młodzieży. Tu byłem na prawach wikarego i katechety w miejscowej 7-klasowej Szkole Powszechnej i patronem w KSM. Te ostatnie pochłaniały dużo czasu i energii. Był oddział parafialny KSM męski i taki sam żeński, a w każdej wiosce zastępy. Raz w miesiącu trzeba było dotrzeć na zebranie zastępu do każdej wioski w porze wieczornej i raz też na miesiąc dotrzeć na ogólne zebranie oddziału żeńskiego i męskiego. Również raz w miesiącu było zebranie zarządu, w skład którego wchodził prezes, sekretarz, skarbnik, bibliotekarz i naczelnik oraz zastępowi. Na tych zebraniach ustalało się program na zebrania ogólne i różne imprezy, jak akademie rocznicowe, przedstawienia, kursy, zabawy itp. Referaty oraz protokoły zebrań pisali i głosili członkowie, lecz trzeba dać im materiał, skorygować przez księdza-patrona, co w sumie wymagało wielkiego wysiłku. Były i słabe strony tej akcji katolickiej, która oprócz młodzieży obejmowała także dojrzałych mężczyzn i kobiety, których oddziały prowadził proboszcz, ale w sumie ogromnie uaktywniała, uświadamiała i formowała postawy katolików. I to, że Kościół przetrwał okupację, demokrację i jest tym, czym jest dziś, zawdzięcza Akcji Katolickiej w Polsce. Konkurentem KSM-ów był Strzelec, organizacja sanacyjno-rządowa, o ideologii bezbarwnej, o podłożu politycznym. Warto wspomnieć, że wielką społecznicą była pani [Zofia] Zarembina, dziedziczka majątku Trzeciny, która osobiście brała udział w Akcji Katolickiej, oraz własnym sumptem zaangażowała instruktorkę do pracy w KSM-ach, której dała u siebie mieszkanie oraz wyżywienie i własnym powozem woziła ją do poszczególnych wiosek. Miała ta pani Zarembina gorliwość prozelitki, bo była przechrzcianką z Żydówki. Nawiasem mówiąc była „fajną babką”, no i rodzoną babką po kądzieli Wojtka Jaruzelskiego, dzisiejszego szefa WRON-generała i I sekretarza Partii Komunistycznej. Myślę czasem, jak babcia patrzy z nieba na wnusia Wojtusia dzisiaj. Po kolędzie w Trzecinach, Wojtka - niewielkiego jeszcze wówczas - bo było to w r. 1934, zapytałem katechizmu i za dobrą odpowiedź pogłaskałem po główce (jeszcze wtedy nie tysej) i dałem obrazek. Kto by przypuszczał wtedy, że z niego wyrośnie taki as. Gdy mówiłem o tym wydarzeniu, niektórzy słuchacze mówili: "Szkoda, że go tak lekko pogłaskałeś,..." Byłem na odpuszcie furmanką konną. W najbliższą noc nad ranem przyjechał chłop z wezwaniem do chorego człowieka. Co koń wyskoczy, po dołach, wertepach, kamieniach pędziła galopem do konającego, a ja podskakiwałem na wozie, trzymając się mocno, abym nie wylądował na ziemi.²⁸⁶

²⁸⁶ E. Polak, ks., *Fragmenty wspomnień*, [Tykocin 1982] (maszynopis w posiadaniu Józefa Maroszka).

Mapa sztabowa. Skala 1:100 000. Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1935, pas 37, słup 35: Wysokie Mazowieckie. (kopia 1940).

1939-1941 r.

12 września 1939 r. Podlaska Brygada Kawalerii stoczyła bój w okolicy Dąbrowy-Bybytek z oddziałami Korpusu Guderiana. W czasie bitwy spalono zabudowania wsi i tamtejszego majątku, pozostał jedynie dwór, oddzielony od gumien drzewami parkowymi. We wrześniu 1939 r. w walce z najeźdźcą hitlerowskim poległo w okolicy 30 żołnierzy Wojska Polskiego. Zwłoki poległych żołnierzy pochowano w zbiorowej mogile na cmentarzu w Dąbrowie-Wielkiej. Inna zbiorowa mogiła żołnierzy Wojska Polskiego ekshumowanych z terenu powiatu wysokomazowieckiego znajduje się na cmentarzu parafialnym w Wysokiem Mazowieckiem. 17 IX 1939 r. gestapowcy rozstrzelali dwóch mieszkańców wsi Dąbrowa-Bybytki. Ich zwłoki pochowano na cmentarzu w Dąbrowie Wielkiej. W Dąbrówce Kościelnej znajduje się także zbiorowa mogiła 29 żołnierzy polskich poległych we wrześniu 1939 r. w walce z najeźdźcą hitlerowskim.²⁸⁷

W wyniku porozumienia niemiecko-sowieckiego z 23 VIII 1939 r., zwanego paktem Ribbentrop-Mołotow, tereny współczesnej nam gminy Szepietowo znalazły się w obszarze przyszłej okupacji sowieckiej. W dniu 26 września 1939 r. teren gminy został zajęty przez oddziały radzieckiej kawalerii. Sowieci odebrali nałapane po boju konie wojskowe. Józef Włodek właściciel Dąbrowy-Bybytk wspominał: *„Można powiedzieć, że już we wrześniu 1939 doszło na terenach zajętych do ZSRR prawie do zagłady ziemiaństwa polskiego. Najczęściej już w pierwszym dniu władzy radzieckiej, lub w momencie wkraczania Armii Czerwonej dochodziło do aresztowania lub do mordowania ziemian i do rozgrabiania majątków, do rzezi bydła dworskiego, rekwizycji koni, wozów, a wkrótce po tym do rabunku mebli i innego mienia. Później dochodziło do aresztowań właścicieli, rządców, do wywożenia ich rodzin, do wywiezienia całej administracji lasów, nie tylko państwowych, lecz także prywatnych, włącznie z gajowymi i ich rodzinami... Nie wielu ziemian zdołało wyjechać własnymi końmi i wozami przed wkroczeniem Armii Czerwonej z omawianego terenu... Granicą na odcinku Małkinia-Ostrołęka, przebiegającą przez pola i lasy, przechodziły w październiku i w listopadzie tysiące ludzi, przeważnie na zachód ku Warszawie, a rzadziej na wschód ku Białystokowi... Najważniejszą przyczyną nie wyjechania końmi z rzeczami bezpośrednio przed wkroczeniem Armii Czerwonej rodzin, które wiedziały o jej marszu na zachód i później nie przejścia pieszo przez granicę w październiku, czy listopadzie 1939 r. był kompletny brak gotówki, czyli pieniędzy i kosztowności, za które mogliby żyć w Warszawie i gdzie indziej pod panowaniem niemieckim... Dlatego głównie nie ruszył się z domu profesor Uniwersytetu Wileńskiego, pobierający wysoką emeryturę, Kazimierz Rogoyski. Inni jego sąsiedzi odstawili w początkach września zboże dla wojska, nie otrzymując za to ani grosza, jak to było w powiecie Wysokie Mazowieckie... Wszyscy musieli dawać pieniądze na drogę mobilizowanym pracownikom i członkom własnych rodzin idącym do wojska, musieli wypłacać pracownikom pozostałym w domach, aby mogli kupić soli i zapatek. Wszyscy nie zdążyli odebrać należności za dostarczone mleko do*

²⁸⁷ J. Onacik, *Przewodnik po miejscach walk...*, s. 159-164.

mleczarni... Po drugie, wiele było w rodzinach ziemiańskich osób starych, chorych lub obarczonych małymi dziećmi, które nie mogły przejść granicy pieszo z rzeczami, nie mając za granicą znajomych, ani miejsca do zamieszkania. Po trzecie, tak było poważnie, że najpierw rodziny ziemiańskie potraciły rzeczy osobiste i zostały ogołoczone z innego mienia, po wkroczeniu do gospodarstw i do swych mieszkań armii radzieckiej, a dopiero później podejmowały decyzje ucieczki za granicę niemiecką. Po czwarte, wreszcie na decyzje pozostania na miejscu wpływała nadzieja na szybkie zakończenie wojny, na interwencję Anglii i Francji, czyli na szybkie pobicie Niemców, a następnie ZSRR... Konsekwencją pozostania ziemian i ich rodzin w strefie sowieckiej, na miejscu, czy u sąsiadów drobnych rolników było aresztowanie ich przez NKWD i wywiezienie rodzin ziemian czy rządców, czy innych ludzi z administracji większych gospodarstw czy dzierżawców do Kazachstanu.... Pod Wysokiem Mazowieckiem [aresztowania] zaczęły się właściwie dopiero 6 stycznia. Nielicznym ziemianom lub członkom ich rodzin udało się przez cały okres od września 1939 roku aż do 22 czerwca 1941 r. ukrywać po wsiach wśród życzliwych ludzi..." Część ziemian z okolic Szepietowa uciekła w latach 1939-1941 do Warszawy, gdzie zamieszkiwali w „Hotelu Podlaskim” Mojkowskiego.²⁸⁸

6 I 1940 r. aresztowano 6 osób: Stanisława i Władysława Dąbrowskich, właścicieli mająteczków w Wojnach-Pogorzeli, Ignacego Jeleńskiego właściciela majątku Mazury, administratora lasów mazurskich Antoniego Jaruzelskiego, właściciela Gierałt Starych - majątku Kierznowizna - Stanisława Skrzyszewskiego seniora, właściciela majątku Szepietowo-Wawrzyńce prof. Kazimierza Rogoyskiego oraz właściciela mająteczku Wandzin-Krajewskiego. Aresztantów umieszczono w budynku stacyjnym w Szepietowie, później zawieziono do Łap, a stamtąd do białostockiego więzienia. Przeżyli tylko Władysław Dąbrowski i Krajewski.

W 1939 r. furman właścicieli majątku Szepietowo-Wawrzyńce, Józef Kobrzeniecki został „wybrany” jako delegat do Zgromadzenia Narodowego Zachodniej Białorusi. Karbowy tego majątku - Bernadziuk dogadał się z sowietami, by zamienili Szepietowo-Wawrzyńce we wzorowy kołchoz. Kołchoz ten zabierał od osób deportowanych do Kazachstanu inwentarz żywy, nawet ule z pszczołami. Później, po 1944 r. karbowy Bernadziuk został mianowany „brygadziwą”, gdy dawny majątek oczekiwał na swe przeznaczenie.

Józef Włodek wspominał: „W okresie władzy sowieckiej Trzeciny stały się sławne, gdyż Kazimierz Wyszemirski pasterz czyli oborowy państwa Jaruzelskich został „wybrany” na delegata do Zgromadzenia Narodowego Zachodniej Białorusi, z północnej części gminy Szepietowo, które „przyłączyło” kraj ten do ZSRR, ale po wiecu sprawozdawczym z tej działalności, odbytym 1 XI w Dąbrowie Wielkiej przed kościołem, działalności politycznej zaprzestał, gdyż rzekomo rozentuzjasmowany tłum podrzucił go wysoko, aby go nie złapać, co stało się przyczyną utraty jego zdrowia.”²⁸⁹

19 I 1941 r. patrol NKWD zatrzymał ukrywających się braci Antoniego i Eugeniusza Krasowskich z Krasowa-Wólki, którzy w czasie kontroli zamiast dokumentów wyciągnęli pistolety zabijając na miejscu dwóch sowietów - trzeci uciekł. W wyniku strzelaniny, która rozegrała się w sieni domu Władysława Kamińskiego, którego postrzelono w nogę, zaś jego córkę ciężko raniono w szyję. W następstwie potyczki Sowietci aresztowali ok. 15 osób, w tym rodzinę Kamińskich, z których część przebywała w więzieniu do chwili napaści Niemiec na Związek Radziecki w 1941 r.²⁹⁰

²⁸⁸ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 146.

²⁸⁹ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 129.

²⁹⁰ Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie. Monograficzny zarys dziejów*, Wysokie Mazowieckie 1992.s. 164.

1941-1944

O kres okupacji niemieckiej był czasem eksterminacji. W 1941 r. żandarmi niemieccy stacjonujący w Szepietowie rozstrzelali 15 osób - Polaków i Żydów - przywiezionych jako zakładników z więzienia w Łomży. Zwłoki ofiar pochowano na cmentarzu w Dąbrówce-Kościelnej. Inny historyk - Jan Kryński twierdzi, że rozstrzelanie koło cmentarza w Dąbrówce miało miejsce w kwietniu 1943 r., w odwet za zlikwidowanie w Piekutach-Urbanach żandarma Mozarka, który wyróżniał się w biciu i znęcaniu się nad Polakami.²⁹¹ 17 IX 1943 r. żołnierze Wehrmachtu rozstrzelali w Dąbrowie-Wilkach 4 miejscowych rolników. Zwłoki ofiar pochowano na cmentarzu parafialnym w Dąbrowie-Wielkiej. 11 VII 1943 r. oddział partyzancki AK stoczył w rejonie Dąbrówki walkę z Niemcami. W toku walki zostało zabitych 5 SS-manów i 3 żandarmów. W 1944 r. niemieccy żandarmi rozstrzelali dwóch rolników ze wsi Bryki. Ich zwłoki zostały pochowane na cmentarzu w Wysokiem Mazowieckiem. 8 III 1944 r. żandarmi niemieccy przy współudziale 4 volksdeutsche dokonali bestialskiej zbrodni na mieszkańcach wsi Jabłoń-Dobki i kilku osobach z okolicznych wsi. Hitlerowcy zamordowali 96 osób - 87 mieszkańców wsi Jabłoń-Dobki, po jednej osobie ze wsi: Buczyzna, Szymbor, Jabłoni-Zambrowizny (pochodzenia 6 osób nie ustalono) - w tym 30 dzieci w wieku od 1 do 14 lat i 31 kobiet. 15 osób hitlerowscy oprawcy rozstrzelali, pozostałe 81 osób zamknęli w stajni i żywcem spalili. Przyczyną tej zbrodniczej rozprawy było zabicie na terenie wsi żandarma niemieckiego w czasie potyczki z przechodzącym tędy polskim oddziałem partyzanckim. Zwłoki rozstrzelanych i resztki zwęglonych ciał zakopano na polu w zbiorowej mogile. Mienie zamordowanych hitlerowcy zrabowali, a wieś całkowicie spalili. Na zbiorowej mogile położono płytę pamiątkową.²⁹²

W maju 1943 r. oddział „Kedywu” w sile 25 żołnierzy pod dowództwem „Karasia” - Tadeusza Westwala uderzył na posterunek żandarmerii w Dąbrówce Kościelnej, unieszkodliwił żandarmów i uwolnił aresztowanych Polaków. Brawurowe było odbicie 180 jeńców radzieckich w Szepietowie-Wawrzyńcach w kwietniu 1944 r. przez oddział „Kedywu” pod dowództwem por. Romana Ostrowskiego wspólnie z oddziałem dywersyjnym por. Kazimierza Kamińskiego ps. „Huzar”²⁹³

...rodzina Mośka Ogórka z Wysokiego Mazowieckiego, bardzo poważnego kupca, właściciela przed wojną aż 3-piętrowej kamienicy, a w latach okupacji hitlerowskiej prezesa Judenratu, który na jesieni 1941 r. potrafił znaleźć zatrudnienie w kilku majątkach dla brygad młodzieży żydowskiej. W momencie likwidacji getta w Wysokiem Mosiek Ogórek uległ złudzeniu, że znajdzie pomoc i schronienie w majątku Szepietowo-Podlesne, chociaż wiedział, że profesor K. Rogoyski nie wyostał się w 1941 z więzień sowieckich i chociaż wiedział, że majątek jest przez Niemców

²⁹¹ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 159.

²⁹² J. Onacik, *Przewodnik po miejscach walk...*, s. 159-164

²⁹³ Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie. Monograficzny zarys dziejów*, Wysokie Mazowieckie 1992., s. 177-178.

upaństwowiony i że pani Halina Rogoyska, właścicielka nic tam nie znaczy i że jest ledwie tolerowana przez niemieckiego *verwaltera*, którym jak pamiętam był w tym momencie Deppe wschodnio-pruski „majątkarz”. Wyruszyła więc bardzo liczna rodzina Ogórków z Wysokiego do odległego o 8 km Szepietowa Podleśnego, nie kryjąc się naiwnie podczas tej pieszej wspólnej podróży. Zostali oni na drodze do Podleśnego wymordowani wszyscy w jednym miejscu, może przez niemiecką żandarmerię z Wysokiego lub z Dąbrówki, a może przez naszych polskich rabusiów, amatorów dolarów i kosztowności. Było jedynie wiadomo, że nieszczęśni Ogórkowie szli ku majątkowi Szepietowo-Podleśne, z którym przed wrześniem 1939 r. handlowała głowa ich rodziny, z pomocą dorosłego syna Jankiela, tego samego, który obesłał okoliczne dwory zawiadomieniami o swym ślubie. Dla wszystkich było później jasne, że to zamordowanie na drodze kulami było „wielkim szczęściem”, w porównaniu do śmierci w Treblince, poprzedzonej pobylem w koszarach w Zambrowie, przez całą zimę.²⁹⁴

Mimo terroru na terenie współczesnej nam gminy Szepietowo prowadzono tajne nauczanie. W Wylinach-Rusi kształcenie prowadzili nauczyciele - Bonik, a także pseudonim „Janusz”, w Szepietowie-Żakach i Dąbrowie-Moczydłach - Wincenty Dołęgowski, w Wojnach-Krupach Maria Gern, w Dąbrowce-Kościelnej Helena Jabłońska, Irena Osińska, Antonina Wojciechowska, Stanisław Wojciechowski, Jan Wroński, tamże i w Pułaziu-Świerżach Ludwik Wasilewski, w Moczydłach-Jakubowiętach Alina Tews, w Moczydłach-Stanisławowiętach inż. Józef Kostro ps. „Pług” i Franciszka Kostro, w Dąbrowie-Łazach Jerzy Dąbrowski, w Stawierejach-Michałowiętach Stanisław Malinowski, w Wojnach-Pietraszach i Wojnach-Szubach Apolonia Ślepowrońska, w Wojnach-Pieckach inż. Jegliński, w Dołęgach-Dąbrowie - H. Zarembianka.²⁹⁵

Na przełomie 1943/1944 r. w obwodzie Wysokie Mazowieckie teren dzisiejszej gminy zaliczany był do rejonu III Wysokie Mazowieckie. Tam szefem placówki Szepietowo był por. Aleksander Szymański, ps. „Wiesław”.²⁹⁶ Część terenu należała do placówki Klukowo, kierowanej przez chorążego Stanisława Piętkę ps. „Samotny”. Szkolenie świeżo zwerbowanych żołnierzy Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej prowadził kpt. Stanisław Kruszewski ps. „Maciek”. Odbywały się one w Wojnach-Pietraszach, Dąbrowce Kościelnej i Szepietowie. Zajęcia prowadzili tam m. in. Bronisław Perkowski ps. „Gnor”, Jan Płoński, ps. „Dąbek”, kpt. Władysław Fronczak ps. „Zbigniew”, ppor. Zbigniew Zborowski ps. „Bil”.

Jednym z żołnierzy AK był Tadeusz Mallendowicz. Ożeniony był z Hanką Skrzyszewską z Kierznowizny. Został on skierowany przez dowództwo AK do pobytu poza Warszawą, gdzie był „spalony”. Rządził on więc majątkiem Tybory-Kamianka, skąd kierował akcjami AK w tej okolicy.²⁹⁷

²⁹⁴ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 91.

²⁹⁵ F. Januszek, *Jawne i tajne szkoły polskie w województwie białostockim w latach II wojny światowej.*, Białystok 1975, s. 432-436.

²⁹⁶ Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie. Monograficzny zarys dziejów*, Wysokie Mazowieckie 1992, s. 163.

²⁹⁷ Informacja: M. Skrzyszewska (Maria ze Skrzyszewskich I° voto Ahrends II° voto Herman).

Po 1944 r.

13 sierpnia 1944 r. wojska sowieckie zajęły okolice Wysokiego Mazowieckiego.

W gminie Szepietowo na 74 wsi aż 30 było drobnoszlacheckich. Ta część społeczeństwa wiejskiego, dumna ze swojego szlacheckiego pochodzenia, wiekowych tradycji, szczególnie utożsamiała się z hasłami narodowymi i patriotycznymi.

W okresie wojny walkę z okupantem hitlerowskim prowadziły: Armia Krajowa i Narodowe Siły Zbrojne. Wykazywały dużą aktywność i skupiały licznych członków.

W kwietniu 1945 r. doszło na terenie wsi Dąbrowa-Moczydły do bitwy między UB i oddziałami sowieckimi, a oddziałami zbrojnego podziemia, w której wiele gospodarstw i domów zostało spalonych. Starosta wysokomazowiecki donosił wówczas władzom wojewódzkim: „*Ze względów bezpieczeństwa przeniesiono Urząd Gminy Szepietowo z Dąbrowy Wielkiej na stację Szepietowo.*”²⁹⁸ W styczniu 1947 r. 60-osobowy oddział „Huzara” (WiN) rozbroił w Szepietowie 9-ty Samodzielny Batalion Operacyjny. Patrol oddziału partyzanckiego por. Kazimierza Kamińskiego „Huzara” za znęcanie się nad aresztowanymi zastrzelił w Szepietowie komendanta powiatowego MO Stanisława Kanię.²⁹⁹

Oddział UB pod dowództwem oficera Pogorzelskiego penetrując teren wsi Jabłoń-Rykacze spotkał tam Stefana Jaruzelskiego - dziedzica majątku Ruś-Stara, byłego sędziego Sądu Powiatowego w Wysokiem Mazowieckiem, którego przechowywała rodzina jego dawnej służącej. Pogorzelski, który przed 1939 r. skazany był za kradzież koni na 2 lata więzienia kazał na klęczkach przeproszać za ten wyrok.³⁰⁰

Przed referendum w Dąbrowie Wielkiej podczas kazania ksiądz nawoływał ludność do manifestacyjnego głosowania, przeciwko tym, którzy są przeciwko Kościołowi i religii. Ksiądz z Dąbrówki Kościelnej przyprowadził ludność wsi do lokalu wyborczego w Szepietowie i demonstracyjnie głosował i wzywał do głosowania na listę nr 4. W czerwcu we wsi Dąbrówka Kościelna gm. Szepietowo zamordowany został członek prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

1 lipca 1948 r. we wsi Dąbrowa-Tworki został podstępnie zamordowany przez UB komendant Okręgu Narodowego Zjednoczenia Wojskowego Białystok płk Władysław Żwański, ps. „Iskra”, „Błękit”, kawaler orderu „Virtuti Militari” i „Krzyża Walecznych”, nadanych mu za udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r.³⁰¹

²⁹⁸ *Meldunki sytuacyjne starostów z Łomży, Kolna i Wysokiego Mazowieckiego (1944-1950)*, wyd. L. Kocoń, [W:] „*Studia Łomżyńskie*”, t. XIV, 2003, s. 197.

²⁹⁹ T. Gąsowski, *Powstanie i walka o utrwalenie władzy ludowej w powiecie wysokomazowieckim w latach 1944-1947*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 56; H. Jacyniewicz, *Rys historyczny Szepietowa...*, s. 10.

³⁰⁰ Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie. Monograficzny zarys dziejów*, Wysokie Mazowieckie 1992., s. 201-202.

³⁰¹ W 1995 r. w miejscu jego śmierci wierni mu żołnierze wzniesli pomnik.

Słownik historyczny gminy Szepietowo:

Bryki

Wieś i dwór Bryki przynależały historycznie do dóbr ziemskich Wysokie Mazowieckie. Ta włość, należąca w XV i 1 poł. XVI w. do wielkich książąt litewskich została skolonizowana około 1469 r. Wówczas to bowiem Kazimierz Jagiellończyk założył osadę zwaną *Wola Wysokie*.³⁰² W dokumencie z 1510 r. król wspominał, że „*namestniki pervyi im byli novinu uveli*”, czyli że pierwsi koloniści musieli trzebić i karczować rosnącą tam puszcę. Podobnie w potwierdzeniu praw miejskich, dokonanych 10 III 1529 r. stwierdzono, że „*Kazimir, korol ego milost' dozvolil im tam saditisja na syrom koreni i v tom meste dal ego milost im pravo majtborskoe meti, ktorom sami oni majut suditi se i raditi, a ot sudov voevody trockogo i starosty dorogickogo, i ot uradnikov zemskich dorogickich - sudi i podsudka, - i ot pozvov ich, i ot inych vsjakich prav toe mesto ego milost' im dal.*”³⁰³ 11 IX 1494 r. Aleksander Jagiellończyk polecił Janowi Hińczy założyć miasto, określili też granice miasta Wysokie.³⁰⁴ Pełne prawa magdeburskie miasto uzyskało 4 I 1503 r.³⁰⁵ Król Zygmunt I w dniu 26 VI 1510 r. potwierdzając wcześniejsze prawa wspominał, że jego brat - Aleksander Jagiellończyk - lokując miasto „*namestniku dorogickomu ne kazal dvora svoego v ich meste budovati*”. Władca ten zobowiązał więc mieszczan wysockich „*koli namestnik dorogickij sam priedet do tego mesta do Vysokogo, togdy oni majut z mesta staceeju podnimati podlug sily svoee*”.³⁰⁶ Właśnie kwestia zobowiązania wielkoksiążęcego, że nie będzie budował w obrębie miasta Wysokie Mazowieckie swego dworu spowodowała, że dwór-siedzibę zarządu dóbr ziemskich usytuowano w Brykach.

Jednocześnie Wysokie pozostawało w ściślejszym związku z Gródkiem nad Bugiem. W 1496 r. było królewsczyzną należącą do starostwa drohickiego. W 1544 r. dzierżawcą Wysokiego i Gródka był Aleksy Czosnowski, podobnie jak w 1546 Stanisław Rajski. Do dóbr Wysokie Mazowieckie należały Bryki, Pożegi i Osipy. W 1555 i 1560 r. starostą był Przemysław Gnoiński, w 1558 r. podstarościm Stanisław Zabłocki.

2 I 1552 r. Zygmunt August na prośbę dzierżawcy Wysokiego i Gródka - Aleksego Czosnowskiego i ks. Marcina z Gołymina rektora kościoła w Wysokiem zatwierdził dokument Aleksandra Jagiellończyka, określający dziesięcinę tak od wyznawców obrządku rzymskiego, jak i Rusinów, tak z miasta Wysokiego, jak i ze wsi: Bryki, Osipy i Pożegi.³⁰⁷

³⁰² *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 8 (1499-1514). Užrašymu knyga 8*, Vilnius 1995, nr 499, s. 361; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 14, Warszawa 1895, s. 139; K. Głębocki, *Dzieje obszaru parafii Wysokie Mazowieckie do końca XVIII wieku*, Białystok 2003 (praca magisterska w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku), s. 18.

³⁰³ *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 12 (1522-1529). Užrašymu knyga 12*, Vilnius 2001, nr 774, s. 622-623.

³⁰⁴ *Akty Litovsko-Russkago gosudarstva*, t. 1, izd. M. F. Dvornar-Zapolskij, Moskva 1899, nr 25, s. 58-59.

³⁰⁵ *Akty Litovsko-Russkago gosudarstva*, t. 1, nr 78, s. 101-103.

³⁰⁶ *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 8 (1499-1514). Užrašymu knyga 8*, Vilnius 1995, nr 499, s. 361-362.

W 1561 r. Stanisław Dziewałtowski sprawca pomiaru włók powiatu brańskiego z rozkazu króla Zygmunta Augusta przeprowadził pomiare włóczną miasta Wysokiego. Dziewałtowski wynagrodził 31 X 1561 r. plebana wysockiego za grunty w mieście dając „ziemie u młyna plebańskiego, od rzeki [Broku] począwszy, aż do drogi starej, która idzie przez Drapaczówkę za wielkim kamieniem, kędyśmy jemu dali a przemierzylili ziemi, z łakami 3 morgi, cośmy kopcami oznaczyli i kamieniami na znaki pewne, jako tego pleban używać ma kłaść rozkazali.”³⁰⁸ Jednakże w 1562 r. pisano o tym, że ma odbyć się powtórna pomiaru włóczna.

W 1564 r. Zygmunt August nadał dobra Wysokie wraz z Brykami Mikołajowi Krzysztofowi Radziwiłłowi, wojewodzie wileńskiemu, kanclerzowi litewskiemu. Jednak z realizacją nadania należało poczekać do momentu wygaśnięcia dożywotniej dzierżawy Przeclawa Gnoińskiego. 6 VIII 1569 r. król raz jeszcze wystawił przywilej nadawczy, tym razem na rzecz synów nieżyjącego już Mikołaja Radziwiłła: Krzysztofa, Jerzego, Albrechta i Stanisława. W 1575 r. Wysokie, tak jak i Gródek należały do Radziwiłłów.³⁰⁹ 5 XI 1577 r. Mikołaj Krzysztof, Albrycht i Stanisław Radziwiłłowie opisując prowenta kościoła wysockiego twierdzili, że „ze wsi Bryków przychodzi żyta od poddanych kop 142, z tejże wsi owsa przychodzi kop 21. Item, z folwarku dwornego na Brykach przychodzi kop 12, a owsa kop 6”.

W 1580 r. „szl. Jerzy Tymieński, imieniem JMP Mikołaja Dąbrowskiego, dzierżawcy wysockiego, z imienia JMP Christofa Radziwiłła, ku miasteczku ze wsi należących, to jest z Bryków, z włók osiadłych 14, zł 14. Z Osypów, z włók osiadłych 5, zł 5.” Nie były to wszystkie znajdujące się tam gospodarstwa. Część z nich była „pusta”, czyli nie posiadała na stałe swego chłopskiego użytkownika. Dlatego też spotykamy w rejestrze tych „Którzy płacili w grodzie drogickim, będąc na egzekucję wydani”: „Osipi, Briki, szl. Mikołaj Dąmbrowski, dał z włók pustych 15, po gr 10.” W 1580 r. nadal zaliczano włość wysokomazowiecką do parafii jabłonkowskiej. Owa niewielka włość Radziwiłłów składała się z miasta Wysokie o 78 włókach oraz dwóch wsi - Bryki i Osipy - 19 włók osiadłych.³¹⁰ W 1580 r. wieś Bryki liczyła 14 włók.

4 VII 1582 r. w Grodnie Radziwiłłowie sprzedali dobra wysokomazowieckie Hieronimowi Makowieckiemu, marszałkowi i sekretarzowi królewskiemu.³¹¹ W poł. XVII w. w wyniku małżeństwa Krystyny Makowieckiej z Mikołajem Aleksandrem Opackim, podkomorzym ziemi wiskiej, przechodzi na własność Opackich.³¹²

W 1662 r. Bryki były wydzierżawione Tomaszowi Tymieńskiemu. Opłacił on wówczas pogłówne z folwarku w Brykach od czeladnika-szlachcica 1, czeladników-plebejuszów 2, a od osób stanu chłopskiego, poddanych obu płci 64. Mieszkał tam ponadto Tatarzyn z żoną. W 1673 r. Szymon Tymieński podatek wniósł od 73 osób z Bryków. W 1674 r. Tymieński opłacił pogłówne jedynie od 35 tamtejszych poddanych obu płci.³¹³

W 1689 r. Krystyna i Mikołaj Opaccy oddali dobra pod zastaw pożyczki sekretarzowi królewskiemu Buoniemu del Buono. Ok. 1698 r. wykupił je Stanisław Antoni Szczuka podkanclerzy litewski, który w liście do żony pisał, że nabył „majętność Wysokie..., ale

³⁰⁷ AGAD Warszawa, Kopicjana, nr 71, s. 189-190.

³⁰⁸ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 131, k. 131v-132.

³⁰⁹ A. Jabłonowski, cz. 2, s. 110 - za wypisami Ignacego Kapicy Milewskiego.

³¹⁰ A. Jabłonowski, cz. 1, s. 57 i 72, cz. 2, s. 158.

³¹¹ AD Łomża, nr 618: Wysokie Mazowieckie. Różne; Cyt. za: J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie. Monograficzny zarys dziejów*, Wysokie Mazowieckie 1992, s. 26.

³¹² AD Łomża, nr 615: Akta prawa funduszu kościoła Wysokie Mazowieckie.

³¹³ AGAD, ASK, dz. I, nr 70, k. 138 i 160.

*bez wsi Bryków*³¹⁴.

Wizytacja parafii rzymskokatolickiej w Wysokiem Mazowieckiem, do której należały Bryki, z 1605 r. informowała, że wieś ta liczyła wówczas 22 włóki. Z tego arealu dostarczano plebanowi w Wysokim dziesięcinę - 44 kopy żyta, 22 kopy owsa. Ponadto w Brykach znajdowało się 6 włók dworskich. Z tego folwarku dawano do kościoła wysockiego 12 kop żyta, 6 kop owsa.³¹⁵

W 1742 r. jako właściciel Bryk notowany był (bez podania nazwiska) starosta nurski. W owym czasie część mieszkających tam chłopów była katolikami obrządku wschodniego.³¹⁶

Poprzez związki małżeńskie dobra kolejno należały do: Jana Kątskiego generała ziem podolskich, zięcia Szczuki, którego córka Marianna zawarła związek małżeński z Eustachym Potockim, generałem artylerii WKL. W wyniku małżeństwa miasto i posiadłości ziemskie stały się własnością Potockich. Dzieci Marianny i Eustachego Potockich podzieliły majątek. Od 1771 r. Wysokie było własnością Jerzego Potockiego, starosty łomackiego.³¹⁷ W 1775 r. dobra Wysokie Mazowieckie należały do Jana Potockiego. W 1779 r. dobra wysokomazowieckie sprzedano Andrzejowi Piotrowskiemu. 24 V 1780 r. należały do dworzanina królewskiego, porucznika kawalerii narodowej Andrzeja Piotrowskiego.³¹⁸

Już w 1783 r. Piotrowski odsprzedał Wysokie i Bryki Ignacemu Pudłowskiemu, cześnikowi litewskiemu. Kolejną właścicielką (drogą kupna w 1789 r.) była Aniela z Paprockich, wdowa po Tomaszu Węgierskim, starościna korytnicka. Sukcesorką Anieli Węgierskiej była jej córka Konstancja.

Już 30 VI 1795 r. Bryki były własnością *wielmożnego* Idźkowskiego komornika ziemi bielskiej.³¹⁹

Usamodzielnienie się dawnego folwarku w siedzibę dworską pociągnęło za sobą rozwój kompozycji przestrzennej, m. in. ogrodów ozdobno-użytkowych. W 1809 r. znamy nazwisko ogrodnika z Bryk - 22-letniego Idziego Chmielewskiego.³²⁰

Swatem Macieja Woyny 1 sierpnia 1809 r. miał być „*sędzia Michał Idźkowski dziedzic Bryk, poważny, dowcipny, stary palestrant, wysoki otyły kontuszowiec.*”³²¹ 16(28) V 1854 r. wielmożny Roman-Michał Idźkowski liczył lat 31, zamieszkały w dworze Bryki w par. wysokomazowieckiej, syn Franciszka i Salomei z Budziszewskich Idźkowskich, urodzony w majątku Przytuły w parafii Przytuły ożenił się z Joanną-Franciszą Łada, 19-letnią panną, córą niegdyś Karola i żyjącej Karoliny z Dąbrowskich Ładów urodzoną we wsi Worniany w parafii grażyskiej, a zamieszkałej we wsi Woyny-Szuby w parafii dąbrówszczańskiej.³²²

W 1839 r. Karol Węgierski sprzedał posiadłości i miasto Ludwikowi Fiszerowi, sędziemu powiatu tykocińskiego.³²³ Ludwik Fiszer i jego żona Róża z Węgierskich posia-

³¹⁴ J. Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie.*, s. 26; AGAD Warszawa, Archiwum Publiczne Potockich, nr 163. A. T. 42.I.128.

³¹⁵ AGAD, Kopicjana, nr 71, s. 221-222

³¹⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 263.

³¹⁷ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 26-27.

³¹⁸ M. Baliński, T. Lipiński, *Starożytna Podlaska*, t. III A, s. 419-420.

³¹⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801.

³²⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1808-1817.

³²¹ J. Gloger, *Wesele babuni, z notatek etnograficznych - Znad brzegów Narwi. Jednodniówka na dochód Łomżyńskiego Tow. Dobroczynności*, Warszawa 1902.

³²² Apar. Dąbrówka, Śluby 1846-1875, k. 55.

³²³ AGAD Warszawa, KRSW, nr 5209

dali dobra do 1864 r. Folwarki w Brykach, Wandzinie i Osipach zostały rozparcelowane rozprzedane miejscowym mieszkańcom, przez spadkobierców Ludwika Fisзера, w obawie przed konfiskatą, pozbyli się ich jeszcze w czasie działań powstańczych.³²⁴

28 IV 1811 r. Franciszek Idźkowski, kawaler liczący lat 31 zamieszkiwał w folwarku Woyny-Szuby, gdyż był jego dzierżawcą. Był on synem Walentego Idźkowskiego i Rozalii ze Skłodowskich. Był urodzony we wsi Skłody-Przyrusy, w gminie Piekuty. Wówczas to ożenił się z Salomeą z Budziszewskich I° voto za Antonim Mieczkowskim (z nim rozwiedziona), licząca lat 27, córka Tomasza i Teresy z Łączyńskich Budziszewskich, z dominiem Puchały.³²⁵

W okresie międzywojennym w Brykach spółdzielnię mleczarską założył ziemianin Stanisław Włodek z Dąbrowy-Bybytek.³²⁶

Dąbrowa-Bybytki

Miejscowość w latach 1513-1795 r. położona była w ziemi drohickiej, w parafii Dąbrowa-Wielka. 5 VIII 1565 r. na wojnę z Moskwą stawił się dziedzic dóbr ziemskich Dąbrowa-Wilki i Dąbrowa-Bybytki - Szymon Stanisławowicz. W 1567 r. z kolei do Mołodeczna na wojnę wyruszyli z Dąbrowy-Bybytek: Abram Stanisławowicz, Maciej i Paweł Marcinowiczowie, a także Jan Biernatowicz Żebro. Każdy z nich udał się tam na własnym koniu, w zbrojnym kaftanie.³²⁷ W 1576 r. pobór z Dąbrowy-Bybytek oraz z Dąbrowy-Tworek płacili: Abram Stanisławowicz, Jan Żebrowski i Stanisław Grzegorzewicz, Paweł i Stanisław Marcinowiczowie.³²⁸

W 1673-1674 r. w *Dąbrowie-Bybytkach* znajdowało się 5 gospodarstw drobnoszlacheckich, należących do Dąbrowskich i Żebrowskich. Poza nimi duży folwark posiadał tam Maciej Sobolewski. Folwark ten zatrudniał 5 parobków a na gruntach dworskich odbywało pańszczyznę 9 poddanych chłopskich.³²⁹ W 1674 r. Maciej z Piętk Sobolewski regent ziemi drohickiej podpisał się na elekcję króla Jana III.³³⁰ Jeszcze 9 I 1719 r. w źródłach wspomniany był już wówczas nieżyjący Maciej Sobolewski regens ziemski i grodzki drohicki, dziedzic na Dąbrowie-Bybytkach, w ziemi drohickiej, z żoną Marianną Zdrodowską, córką niegdyś Walentego Zdrodowskiego, pisarza grodzkiego brańskiego.³³¹ Sobolewska dała proboszczowi w ofierze za ledwie płótno na komże dla ministrantów, podczas gdy jakaś żona włościanina dała równocześnie sukno na sutannę dla tegoż proboszcza. Musiała to być rodzina włościańska bogatsza od właściciela folwarku.

18 I 1728 r. Dąbrowa-Bybytki były własnością Ludwika Sobolewskiego. 27 I 1754 r. właścicielem był Jan Sobolewski, a w latach 1758-1760 r. wzmiankowany jako właściciel był Tomasz Sobolewski.³³²

³²⁴ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 27.

³²⁵ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 110-112.

³²⁶ S. Grzejszczyk, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas wyborów sejmowych 1928 r.*, Białystok 1983 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 45.

³²⁷ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915, s. 357-397 i 930-938.

³²⁸ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 59v.

³²⁹ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 154v

³³⁰ I. Kapica Milewski, *Herbarz*, s. 386.

³³¹ AGAD, Kapicjana, nr 26, s. 262.

³³² Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 376; Tamże, Śluby 1754-1801, s. 18, Tamże, Zgony 1745-

19 II 1702 r. odbył się ślub Stefana Markowskiego z Wiktoria Sobolewską z Dąbrowy-Bybytek. Później majątek ten odziedziczyli Markowscy. 30 VI 1785 - 27 XI 1797 r. wzmiankowanym właścicielem był Ignacy Markowski podczaszy czernichowski. 11 V 1790 r. w dworze w Bybytkach zmarła 100-letnia Brygida, żona niegdyś Tomasza Markowskiego, cześnika podlaskiego. Jej mąż zmarł w Dąbrowie-Wilkach 30 III 1753 r. Pogrzeb odbył się po tygodniu, w dniu 6 IV 1753 r., w murowanej krypcie, pod ołtarzem głównym.³³³

11 V 1800 r. w Dąbrowie-Bybytkach zamieszkiwał Jan Sienicki i jego żona Magdalena z Boguckich. Wówczas to urodził się ich syn Franciszek-Izydor-Alojzy.³³⁴

2 II 1808 r. we wsi Tosie w parafii Kossów zmarło 4-letnie dziecko Piotr, syn Kazimierza Ołdakowskiego i Ludwiki z Markowskich. Choć pogrzeb odbył się na cmentarzu w Kosowie Lackim, to fakt ten odnotowano w aktach parafii Dąbrowa Wielka, łącząc rodzinę tę z Dąbrową-Bybytki. Później, 21 X 1810 r. urodził się kolejny ich syn Jan-Rafał.³³⁵ 19 XII 1812 r. urodził się w Dąbrowie-Bybytkach inny syn Tomasz, który tamże zmarł 26 IV 1816 r.³³⁶ 28 IX 1816 r. 51-letniemu wówczas Kazimierzowi Ołdakowskiemu, wójtowi gminy Bybytki, żona Ludwika z Markowskich urodziła syna Wacława-Michała-Brunona.³³⁷ 15 V 1826 zmarł 16-letni Jan Ołdakowski, a 15 XI 1826 r. wielmożnemu Kazimierzowi Ołdakowskiemu i Ludwice z Markowskich zmarł 3-letni syn Hieronim-Wacław. Okazało się też, że wówczas Ołdakowscy zamieszkiwali w Dąbrowie-Zabłotnem.³³⁸ 5 XI 1830 r. w Dąbrowie-Bybytkach zmarł dziedzic Kazimierz Ołdakowski, liczący lat 52. Pozostawił po sobie żonę Ludwikę z Markowskich Ołdakowską.³³⁹

20 IV 1828 r. córka Kazimierza Ołdakowskiego i Ludwiki z Markowskich, 22-letnia panna Marianna poślubiła Macieja Dąbrowskiego 34-letniego kawalera, profesora Szkół Sejneńskich, zamieszkałego w Sejnach. Maciej Dąbrowski był synem nieżyjącego już Mikołaja i żyjącej Marianny z Dąbrowskich, „gospodarzy dziedzicznie zamieszkałych” w Dąbrowie Łazach i tamże urodzonym.³⁴⁰

25 I 1829 r. Maciejowi Dąbrowskiemu, profesorowi Szkół Sejneńskich żona Marianna z Ołdakowskich urodziła syna Pawła-Konstantego.³⁴¹ Ten jednak zmarł 2 IV 1829 r.³⁴² Z kolei 13 II 1833 r. urodziła syna Saturnina, a 15 III 1834 r., córkę Józefinę, a 16 XII 1835 r. syna Juliana.³⁴³ Wobec faktu, że dziedzic przebywał z dala od swej majątności, dlatego też Dąbrowa-Bybytki były wydzierzawiane. 15 VIII 1837 r. wspomniany był (umiejący pisać !) dzierzawca Józef Pogorzelski.³⁴⁴

W 1827 r. miejscowość liczyła 9 domów i 66 mieszkańców. Źródła notują też wówczas żydowskiego arendarza - Szłomę Aronowicza i jego żonę Rywkę Choczkwiczówną.³⁴⁵

1793, s. 151 i 164.

³³³ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 4; Śluby 1745-1793, s. 193; Śluby 1754-1801, s. 326; Zgony 1745-1793, s. 315, 337, 339.368; Zgony 1793-1817, s. 5, 40.

³³⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 57.

³³⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 256.

³³⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816 s. 496; Tamże, Zgony 1793-1817, s. 271 i 435.

³³⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodzeni 1816-1826, s. 41.

³³⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony, 1826-1840, s. 20.

³³⁹ Apar. Dąbrowa, Zgony 1826-1840, s. 217.

³⁴⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1826-1839, s. 97.

³⁴¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1826-1829, k. 141.

³⁴² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1826-1840, s. 147.

³⁴³ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1835-1842, k. 23v, 40.

³⁴⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1835-1842, k. 82.

³⁴⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodzeni 1816-1826, s. 188.

W miejscowym dworze mieszkały też osoby z dalszej rodziny. 14 X 1805 r. zmarł tam liczący ok. 80 lat wielmożny Józef Glinka z osłabienia ze starości wynikłego, którego ciało pochowano na cmentarzu w Dąbrowie Wielkiej.³⁴⁶ 20 IX 1805 r. zmarł na suchoty 25-letni Leopold, syn Franciszka Glinki i Katarzyny ze Stempkowskich.³⁴⁷

Inna część Dąbrowy-Bybytek należała do 1834 r. do Jana Dąbrowskiego, *kunsztu rolniczego*. 18 X 1808 r. jego żona Agnieszka z Krajewskich urodziła córkę Felicjanę-Jadwigę.³⁴⁸ Ta zmarła 12 XI 1808 r.³⁴⁹ 23 IX 1829 r. zmarła *szlachetnie urodzona* Agnieszka z Krajewskich Dąbrowska, licząca lat 55.³⁵⁰ Natomiast wdowiec po niej Jan Dąbrowski mając ok. 70 lat, zmarł 6 I 1834 r.³⁵¹ Pozostał po nich syn Piotr Dąbrowski urodzony w 1804 r.

23 II 1848 r. świadczy przy jednym ze ślubów 58-letni dziedzic wsi Bybytki „*sekwestrator*” Franciszek Dąbrowski, w 1848-1853 r. nazywany wójtem gminy Wiśniówek.³⁵²

Poza własnością Franciszka w 1852 r. część Dąbrowy-Bybytek należała do Piotra Dąbrowskiego. Jego 22-letnia córka Kornelia „*dziedziczka częściowa w Dąbrowie-Bybytkach*”, zamieszkała przy ojcu (wdowcu po zmarłej Annie z Łuniewskich) wyszła w 1853 r. za mąż za Leonarda Tułwińskiego z Lubowicza Wielkiego.³⁵³

6 IV 1841 r. *szlachcicowi rolnemu we wsi Bybytkach zamieszkałemu*, liczącemu 32 lata żona Katarzyna z Markiewiczów urodziła syna Wincentego.³⁵⁴ 7(19) V 1852 r. urodził się ich syn Antoni-Feliks.³⁵⁵ W latach 1866-1868 Dąbrowa-Bybytki przynajmniej w części były własnością Wincentego Dąbrowskiego (ur. 1838 r.) i Rozalii z Dąbrowskich (ur. 1846 r.). W 1866 r. urodził się im syn Bolesław, a w 1868 r. córka Kamilla.³⁵⁶

W 1880 r. wieś liczyła 8 osad i 37 morgów (ok. 21 ha). Folwark Dąbrowa-Bybytki z przynależnościami Dąbrowa-Łazy i Dąbrowa-Nowa Wieś posiadał łącznie 324 morgów (181 ha) rozległości gruntów ornych morgów 179 (ok. 100 ha), łąk morgów 68 (ok. 38 ha), lasów morgów 13 (7 ha), pastwisk i zarośli morgów 42 (23 ha), nieużytków i placów 19 (10 ha).³⁵⁷

W 2. poł. XIX w. Dąbrowa-Bybytki miała być własnością rodziny Rzeczkowskich. Później przez kilkadziesiąt lat Cukiera, a kolejno Lewina, od którego kupił Bybytki Kamiński, który ok. 1898 sprzedał je Józefowi Wojciechowi Włodkowi i jego synowi Stanisławowi Tomaszowi Włodkowi (zm. 10 VIII 1930).

Ziemianin Stanisław Włodek, działacz Związku Ludowo-Narodowego, poseł do Sejmu Ustawodawczego, z ramienia tej partii, założył w 1923 r. Kółko Rolnicze.³⁵⁸ Współorganizował wystawy rolnicze, które odbywały się przeważnie w niedziele po nabożeństwie

³⁴⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 203; Tamże, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 197.

³⁴⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 195.

³⁴⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1770-1810, s. 745; Urodziny 1808-1816, s. 334.

³⁴⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1797-1810, s. 201.

³⁵⁰ Ap. Dąbrowa Wielka, Zgony 1826-1840, s. 163.

³⁵¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1826-1840, s. 391.

³⁵² Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1840-1849, k. 117-119v; Tamże, Chrztys 1850-1859, s. 226.

³⁵³ Apar. Dąbrowa-Wielka, Śluby 1850-1863, s. 99.

³⁵⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrztys, 1835-1842.

³⁵⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrztys 1850-1859, s. 133.

³⁵⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrztys 1860-1868, s. 461; Chrztys 1868-1871, s. 48.

³⁵⁷ Sł. geogr., t. I, s. 923.

³⁵⁸ S. Grzejszczyk, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas*

kościelnym.³⁵⁹ Jego syn tak wspominał ojca: „Stanisław Tomasz Włodek nie żenił się aż do 1916 r., oszczędzał, podnosił stan uprawy roli, meliorował teren gospodarstwa, kopał rowy odwadniające, także przez teren wsi Dąbrowa-Nowa Wieś - aby móc odprowadzić wodę z terenu Bybytek, drenował pola, wprowadził uprawę buraków cukrowych dla cukrowni Elżbiecin w Sokołowie, zorganizował codzienne dostawy mleka koleją, do odległej 118 km Warszawy, zbudował nowoczesny dom mieszkalny dla służby majątkowej. Prócz tego wiele działał na polu społecznym. Był współorganizatorem tzw. „Sekcji Rolnej” Towarzystwa Rolniczego w Łomży, później Centralnego Towarzystwa Rolniczego w Warszawie, był wiele lat prezesem Towarzystwa Rolniczego w Wysokiem Mazowieckiem. Przyczynił się osobiście do skomasowania wielu wsi drobnoszlacheckich, w okresie przed 1912 rokiem, gdy nie było żadnych ustaw dotyczących komasacji gruntów drobnoszlacheckich, pozostających w szachownicy, gdyż bywał ekspertem wybieranym przez wsie, wykonania tego scalenia gruntów w praktyce. Zanim Stanisław Tomasz Włodek mógł przystąpić do melioracji Bybytek, musiał uregulować serwituty, z włościanami wsi Bybytki, których wówczas w 1905 r. było 8. Odtąd Bybytki liczyły 188 ha użytków rolnych.

W czasie I wojny światowej udało się Stanisławowi Włodekowi pozostać w Bybytkach i zatrzymać wielu sąsiadów, którzy tu się zatrzymali w drodze do Rosji, a także uniknąć spalenia Bybytek przez oddziały kozackie do tego odkomenderowane. Stracił tylko oborę, gdyż krowy zostały zarekwirowane przez Niemców i konie także, zamiast których Niemcy dali owe zdychające „Belgi”.

Podczas okupacji niemieckiej pracował w Towarzystwie Rolniczym. Jako umiejący po niemiecku, potrafił bronić rolników swego powiatu przed rekwizycjami i bezprawiem niemieckim.

W 1919 r. został obrany posłem na sejm, z listy Klubu Ludowo-Narodowego i był posłem aż do końca 1922 r. Podczas jego pobytów w Warszawie gospodarowała jego żona Janina Włodek z Kozickich, a pomagał jej Julian Topczewski, ekonom, który w 1915 roku został przez Niemców wysiedlony na teren guberni mińskiej, spod Baranowicz, gdyż przez teren majątku w którym Topczewski pracował przechodziła linia okopów w latach 1915-18.

W r. 1920. Stanisław-Tomasz Włodek musiał na kilku furach wraz z bydłem ewakuować się na lewy brzeg Wisły i wysłać rodzinę koleją do Warszawy, podczas gdy Bybytki uległy dalszym spustoszeniom.

Po 1920 r. Stanisław Tomasz Włodek rozbudował dom mieszkalny, drewniany, zdrenował pozostałe 20% gruntów wymagających drenowania oraz prowadził przez 7 lat proces ze spadkobiercami Rosjanina Apuchtina, o prawo wykupu z ich rąk Kułaków, przymusowo wykupionych w 1890 r. Po wygraniu procesu i po zagospodarowaniu Kułaków, na co trzeba było poważnie się zadłużyć Stanisław Włodek zmarł w 57 roku życia.³⁶⁰

W latach 30. XX w. gospodarzyła w majątku wdowa - Janina Włodek (1897-10 II 1983). Pomagał jej Stanisław Dąbrowski z majątku Wojny-Pogorzeli, proszony o to na łożu śmierci przez konającego Stanisława-Tomasza Włodka. 12 VIII 1939 r. w trakcie bitwy wojsk polskich z Niemcami spłonęły zabudowania gospodarcze majątku i wieś

wyborów sejmowych 1928 r., s. 45.

³⁵⁹ W. Wincenciak, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu II kadencji 1922 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 66-67.

³⁶⁰ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 110-111.

włościańska Bybytki. „*Splonęło żywcem 20 koni, i wszystkie świnię, splonął Roman Grabowski, który te świnię obrządał i chciał ratować.*” Do ucieczki do Generalnej Guberni zmuszeni zostali po 6 I 1940 r. Janina Włodkowa, jej 15-letnia córka Maria i 21-letni syn Józef Włodek.

Sowieci rozparcelowali ziemię pomiędzy służbę folwarczną. Zorganizowano też kołchoz „Sztandar Wolności”. „Predsiedatkiem” kołchozu został dawny sekretarz gminy w Dąbrowie Wielkiej-Stokowski.

Po 22 VI 1941 r. do Bybytek wrócili Józef i Stanisław Włodkowie. Józef starał się zorganizować na nowo gospodarstwo w Bybytkach. Przybyła też Janina Włodkowa, która już 7 VII 1941 r. wyszła za mąż za Stanisława Pac Pomarnackiego, właściciela majątku Mień. 14 VIII 1941 r. Bybytki jako większe niż 125 ha zostały przez Niemców upaństwowione.

Jesienią 1944 r. majątek Dąbrowa-Bybytki, liczący 188 ha użytków rolnych został rozparcelowany Józef Włodek (22 I 1918-1988) został aresztowany i wraz z 3 tysiącami mieszkańców województwa białostockiego został osadzony w sowieckim łagrze w Ostaszku. W lecie 1945 r. do dworu w Dąbrowie-Bybytki, z rozkazu władz podziemia wróciły Maria Orchowiczowa i Teresa Kozicka.

Dąbrowa-Gogole

W 1576 r. z Długiej Dąbrowy-Gogoli-Dzięciela-Buczewizny wniesiono opłatę z 5 włók ziemskich - szlacheckich, 3 ogrodników. Właścicielami byli: Grzegorz syn Stanisława i Sebastian syn niegdyś Pawła Kamińskiego.³⁶¹

W 1673-1674 r. były tu tylko 2 ubogie gospodarstwa drobnoszlacheckie. Jednego właścicielem był Andrzej Dąbrowski, a drugiego Stanisław Czyżewski.³⁶²

18 VII 1757 r. w kościele parafialnym w Dąbrowie - Wielkiej pochowano ciało szlachetnej Domicelli z Dąbrowskich Zawistowskiej, 46-letniej wdowy.³⁶³

7 VI 1790 r. zmarł (Pochowany w kościele w Dąbrowie) liczący ok. 80 lat szlachetny Benedykt Godlewski z Dąbrowy-Gogoli. Wdowa po nim Marianna z Dołęgowskich, w wieku ok. 60 lat zmarła „*na osłabienie ze starości wynikłe*” w wieku ok. 60 lat 20 XII 1801 r.³⁶⁴

12 III 1790 r. zmarł w Gogolach Idzi Dąbrowski zwany Olszewik, liczący ok. 40 lat, którego ciało pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej.³⁶⁵ 8 II 1795 r. zmarła w Gogolach 30-letnia Antonina z Godlewskich, żona Macieja Dąbrowskiego zwanego Olszewik, której ciało pochowano na cmentarzu w Dąbrowie Wielkiej.³⁶⁶ 19 XI 1801 r. zmarł *szlachcic i rolnik* Mateusz Dąbrowski zwany Olszewik. Liczący plus minus lat 86 *Na osłabienie ze starości wynikłe*, którego ciało pochowano na cmentarzu w Dąbrowie Wielkiej.³⁶⁷

W 1827 r. miejscowość liczyła 14 domów i 71 mieszkańców.³⁶⁸

14 III 1807 r. zmarło na *nieoznaczoną chorobę* 9-tygodniowe dziecko Konstancja, córka urodzonych Macieja Godlewskiego i Katarzyny z Kostrów.³⁶⁹ 27 X 1808 r. urodził

³⁶¹ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 60.

³⁶² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 155v.

³⁶³ Apar. Dąbrowa Wieka, Zgony 1745-1793, s. 138.

³⁶⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 370; Tamże, Urodziny-zgony 1780-1810, s. 98.

³⁶⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 365.

³⁶⁶ Apar., Zgony 1793-1817, s. 46.

³⁶⁷ Apar. Dąbrowa, Zgony 1793-1817, s. 134.

³⁶⁸ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 132 i 155v; Sł. geogr., t. I, s. 923.

³⁶⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 232.

się ich syn Onufry-Rafał.³⁷⁰ Inne ich dziecko - Wiktoria 6 II 1828 r. wyszło za mąż za Feliksa Godlewskiego, *młodziana, gospodarza dziedzicznego w Godlewie-Cechnach*.³⁷¹

3 I 1844 r. w Dąbrowie Wielkiej, w kościele, odbył się chrzest Ferdynanda Konarzewskiego, syna panny Anny Konarzewskiej. Ojciem był Antoni Bogucki „właściciel ziemski” zamieszkały w Dąbrowie-Gogolach, który uznał nowo narodzonego za swego syna. W niedługim czasie zawarł związek małżeński z matką dziecka - Anną.³⁷²

Dąbrowa-Kaski

W 1674 r. we wsi Dąbrowa-Kaski zamieszkiwała drobna i uboga szlachta. Było tam wówczas 11 gospodarstw. Należały one głównie do rodziny Dąbrowskich, ale też pojedyncze domostwa były własnością Skibniewskiego, Żebrowskiego i Borowskiego. W dwu wypadkach odnotowano, że właściciel działu drobnoszlacheckiego sam ziemię *rydlem kopie*. Było to miarą ubóstwa właścicieli.³⁷³

12 IX 1745 r. w kościele w Dąbrowie-Wielkiej pochowano ciało 80-letniej Małgorzaty Godlewskiej, niegdyś żony Karola Biedrzyckiego.³⁷⁴

Dąbrowa-Łazy

Miejscowość położona była w parafii Dąbrowa Wielka.

W 1576 r. z Długiej Dąbrowy-Dzięcieli-Łazów płacili podatek poborowy Salomon syn niegdyś Piotra - z 2 osiadłych półwłóczków, Stanisław syn niegdyś Wojciecha oddał pobór z 1 półwłóczka i od 1 zagrodnika. Największy dział własności 7 1/2 włók szlacheckich został opłacony przez Macieja syna Trojana. Podatek został wniesiony przez niego również w imieniu innych współwłaścicieli, których rejestr nie wymienił.³⁷⁵ W 1580 r. Jakub Trojan, woźny ziemski, dał podatek wraz z „*czesnikami swemi*” z Łazów z 30 włók ziemskich.³⁷⁶

W 1673-1674 r. we wsi swoje działki posiadali Dąbrowscy o przydomkach: Kazimierzczyk, Szczygieł, Zupek. Mieszkały tam pojedyncze inne rodziny: Godlewskich, Rosochackich, Szepietowskich, Święckich, Tymińskich, Kłosków, Żebrowskich, Pawińskich i Grodzkich. Łącznie wówczas we wsi tej było 12 gospodarstw.³⁷⁶

13 V 1770 r. został zabity w nocy liczący ok. 30 lat Kazimierz syn Andrzeja Dąbrowski. Pozostawił po sobie wdowę Józefatę z domu Bogucką. Powodów zabójstwa nie znamy. Ciało jego przedstawiono do obdukcji w Urzędzie Grodzkim w Nurze 19 V, a 21 V pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej.³⁷⁷

W latach 1783-1784 r. wzmiankowany był właściciel części gruntów i poddanych w Dąbrowie-Łazach występował Kazimierz Szepietowski, komornik JKM z Szepietowa-

³⁷⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1770-1810, s. 746.

³⁷¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1826-1939, s. 83.

³⁷² Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1842-1850, k. 73-74.

³⁷³ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 131v, 155.

³⁷⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793.

³⁷⁵ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 60.

³⁷⁶ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. I, s. 54-56.

³⁷⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 131-131v i 154.

³⁷⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 226.

Podleśnego.³⁷⁸

11 I 1794 r. jako świadek jednego ze ślubów występował Wojciech Dąbrowski z Łaz.³⁷⁹

W 1794 r. w Dąbrowie-Łazach urodził się Maciej Dąbrowski, syn Mikołaja i Marianny z Dąbrowskich. 20 IV 1828 r. był on profesorem Szkół Sejneńskich. Zawarł wówczas związek małżeński z Marianną Ołdakowską, córką właściciela majątku ziemskiego Dąbrowa-Bybytki. Wówczas to już jego ojciec nie żył, a w Dąbrowie-Łazach gospodarzyła wdowa matka.³⁸⁰

W 1827 r. miejscowość ta liczyła 29 domów i 170 mieszkańców.³⁸¹ W 1887 r. liczyła 24 domy i 149 mieszkańców.³⁸²

22 I 1859 r. „*dziedzicowi częściowemu rolnemu*” zamieszkałemu w Dąbrowie-Łazach Wiktorowi Bekinowi, liczącemu wówczas 30 lat, żona Aniela z Dąbrowskich urodziła syna Adolfa, a 1(13) III 1861 r. kolejna żona Marianna z Zalewskich syna Józefa.³⁸³

Przez grunty Dąbrowy-Łazów przebiegła kolej żelazna. 20 III (1 IV) 1862 r. wzmiankowany był dróżnik mieszkający przy przejeździe kolejowym - Piotr Obrębski.³⁸⁴

W czasie Powstania Styczniowego dziedzic Dąbrowy-Łazów Julian Dąbrowski, ziemianin, pełnił funkcję sędziego rewolucyjnego, a zarazem był naczelnikiem policji.³⁸⁵

Dąbrowa-Moczydły

W 1673-1674 r. wieś Dąbrowa-Moczydły zamieszkała była przez szlachtę Dąbrowskich o przydomkach Szalk, Krupik, Koślik.³⁸⁶ W XVIII w. notowani byli Dąbrowscy z Dąbrowy-Moczydł o przydomkach Wrona i Sałk, z których ok. 65-letni Wawrzyniec Dąbrowski Sałk pochowany został w kościele.³⁸⁷

We wsi funkcjonował żydowski szynk. 28 X 1810 r. starozakonny Joško Siciowicz (41 lat), zamieszkały w Moczydłach i utrzymujący dom szynkowy zgłosił, że jego żona Basia Osierowna urodziła mu córkę Braynę.³⁸⁸

W lecie 1945 r. doszło na terenie wsi Dąbrowa-Moczydły do bitwy między UB-owcami i oddziałami sowieckimi, a oddziałami zbrojnego podziemia, w której wiele gospodarstw i domów zostało spalonych.³⁸⁹

Dąbrowa-Tworki

W 1673 r. były tu tylko 2 gospodarstwa - Grzegorza Piętki i Grzegorza Dąbrowskiego, których właściciele opłacili podatek pogłównego. W 1674 r. w takim spisie ponadto znaleźli się *młodziankowie*: Kazimierz i Jan Dąbrowscy.³⁹⁰ 27 I 1759 r. Dąbrowa-Tworki były własnością urodzonego Jana Dąbrowskiego.³⁹¹ Zmarł on 5 X 1761 r., w wieku lat ok.

³⁷⁸ Apar. Dąbrowa, Zgony 1745-1793, s. 299; Śluby 1754-1801, s. 168.

³⁷⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 278-279.

³⁸⁰ Apar. Dąbrowa-Wielka, Śluby 1826-1839.

³⁸¹ Sł. geogr., t. I, s. 923.

³⁸² Sł. geogr., t. I, s. 923.

³⁸³ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1850-1859, s. 510; Chrzty 1860-1868, s. 76.

³⁸⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1860-1868, s. 138.

³⁸⁵ S. Chankowski, *Powstanie styczniowe w Augustowskim*, Warszawa 1972, s. 164.

³⁸⁶ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

³⁸⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 59

³⁸⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 256.

³⁸⁹ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*

³⁹⁰ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 131 i 154v

³⁹¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 155.

80. Pogrzeb odbył się w kościele w Dąbrowie Wielkiej.³⁹²

20 VI 1735 r. wdowa po Jerzym Dąbrowskim z Dąbrowy-Tworek, Anna, córka Jakuba Hryniewickiego, wyszła powtórnie za mąż za Macieja syna Leonarda Lubowickiego z Lubowica-Byzie w parafii kuczyńskiej.³⁹³ W latach 80-tych XVIII w. notowani byli w Dąbrowie-Tworkach Dąbrowscy zwani Śledź i Puciło.³⁹⁴

18 IV 1754 r. w kościele w Dąbrowie Wielkiej pochowano ciało 30-letniej urodzonej Zofii z Boguckich, żony Macieja Dąbrowskiego.³⁹⁵ 12 VII 1757 r. zmarł w Dąbrowie-Tworkach Maciej Dąbrowski, liczący lat 58, a jego ciało pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej.³⁹⁶

Huczne weselisko odbyło się w Dąbrowie-Tworkach 10 II 1749 r., z okazji ślubu szlachetnie urodzonego Franciszka Dołęgowskiego *na Dołęgach* z Marianną Dąbrowską *na Dąbrowie-Tworkach*. Uczestniczyli w nim: Tymiński sędzic zambrowski, Jakub Dąbrowski burgrabia grodzki nurski, Szymon Tyborowski burgrabia grodzki drohicki, Faustyn Święcki, tytułujący się również burgrabią grodzkim drohickim, Aleksander Sutkowski wojski wiski, Hieronim Wyszynski i Jan Dołęgowski.³⁹⁷

Inne takie weselisko odbyło się tam 7 V 1799. Nowożeńcami byli: 32-letni wielmożny kawaler Stanisław Danowski komisarz hipoteczny, pochodzący z par. Kulesze i szlachetna Aniela Dąbrowska, licząca 20 lat, ze wsi Dąbrowa-Tworki, mieszkająca jednak we wsi Grodzkie w par. Kulesze. Jako świadkowie wystąpili wielmożni Karol August Applinio (Steplinio) sędzia cyrkułu ciechanowieckiego, Wincenty Bogucki cześnikowicz żytomierski, Józef Wnorowski podstarości grodzki brański.³⁹⁸ Dzieci Danowskich - Balbina (3 lata) i Izydor (19 lat) zmarli kolejno 3 XI 1805 i 3 VIII 1815 r.³⁹⁹ 1 XII 1809 r. w Dąbrowie-Tworkach 42-letniemu wówczas Stanisławowi Danowskiemu porucznikowi wojsk bywszych polskich, żona Aniela z Dąbrowskich urodziła córkę Bibianę-Barbarę.⁴⁰⁰

W 1827 r. miejscowość liczyła 6 domów i 46 mieszkańców.⁴⁰¹

23 II 1848 r. 18-letnia panna Konstancja Dąbrowska córka Piotra i Franciszki z Pieńkowskich Dąbrowskich, dziedziców części Dąbrowy-Tworek poślubiła Józefa Ołędzkiego z Krasowa Wielkiego.⁴⁰²

W 1995 r. w Dąbrowie-Tworkach, przy wjeździe do wsi od strony Dąbrowy-Wilków ustawiono pomnik z napisem: „NA TEJ POSESJI DNIA 1 LIPCA 1948 R. ZOSTAŁ PODSTĘPNIE ZAMORDOWANY PRZEZ UB KOMENDANT OKRĘGU NARODOWEGO ZJEDNOCZENIA WOJSKOWEGO BIAŁYSTOK PŁK. WŁADYSŁAW ŻWAŃSKI, „ISKRA”, „BŁĘKIT”, KAWALER ORDERU „VIRTUTI MILITARI” I KRZYŻA WALECZNYCH ZA UDZIAŁ W WOJNIE 1920 R. ODDAŁ SWE ŻYCIE ZA POLSKĘ NIEPODLEGŁĄ I KATOLICKĄ. R. 1995. WIERNI MU ŻOŁNIERZE”.

³⁹² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 173.

³⁹³ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 195-196.

³⁹⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 359 i 338.

³⁹⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793

³⁹⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1791, s. 138.

³⁹⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 330.

³⁹⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 339-340.

³⁹⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 204 i 421.

⁴⁰⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 161-162.

⁴⁰¹ Sł. geogr., t. I, s. 923.

⁴⁰² Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1840-1849, k. 117-117v.

Dąbrowa-Wielka

Kościół w Długiej Dąbrowie został założony w 1423 r. w czasach biskupa łuckiego Andrzeja Spławskiego.⁴⁰³ W 1580 r. posiadał poświęcone we wsi Dąbrowa-Dworaki, gdzie zamieszkiwało 2 bezrolnych ogrodników plebańskich.⁴⁰⁴ Ponowienie erekcji nastąpiło w 1723 r. Kolejną drewnianą świątynię zbudowano w 1785 r.⁴⁰⁵ W Centralnym Archiwum Historycznym w Sankt Petersburgu zachował się projekt kościoła w Dąbrowie Wielkiej z 1880 r., wykonany przez architektów Stanisława Kucharzewskiego i Józefa Dziekońskiego.⁴⁰⁶

16 stycznia 1542 r. ks. Mikołaj Rapaczki pleban w Długiej Dąbrowie zgłaszał pretensje do szlachty Szepietowskich, która według niego od dawna przynależała do jego parafii, a nie do parafii w Małej Dąbrówce, wówczas kierowanej przez ks. Jana, tamtejszego plebana.⁴⁰⁷

W 1576 r. do parafii w Długiej Dąbrowie należały: Dąbrowa-Moczydły, Trzeciny, Dąbrowa-Wilki, Dąbrowa-Bybytki (Biditki), Dąbrowa-Tworki, Dąbrowa-Dzięciel, Dąbrowa-Łazy, Dąbrowa-Gogole, Dąbrowa-Buczewizna, Dąbrowa-Zabłotne, Dąbrowa-Dworaki, Dąbrowa-Kamień, Dąbrowa-Cherubiny, Dąbrowa-Kaski, Kaczyno, Święck. 1580 r. w parafii Długa Dąbrowa było 7 okolic zwanych „Dąbrowa”.⁴⁰⁸

W parafii Dąbrowa Wielka zapisy na kościół parafialny wynosiły: w 1763 r. - 2100 zł, w 1763 r. - 2000 zł, w 1769 r. - 1000 zł, w 1785 r. - 3000 zł. W parafii Dąbrówka na dwie altarie - Szkaplerzną i św. Józefa darowizny wynosiły - w 1669 r. - 38 morgów, w 1685 r. - 3000 zł, 1689 r. - 1000 zł, 1744 r. - 500 zł, 1745 r. - 1000 zł, 1770 r. - 1000 zł, 1796 r. - 975 zł.

Dąbrowa-Wilki

Miejscowość położona była w ziemi drohickiej, w parafii Dąbrowa Wielka.

5 VIII 1565 r. na wojnę z Moskwą stawiał się dziedzic dóbr ziemskich Dąbrowa-Wilki i Dąbrowa-Bybytki - Szymon Stanisławowicz. W 1567 r. z kolei do Mołodeczna na wojnę wyruszyli z Dąbrowy-Wilków: syn Stanisława Jakubowicza, Bartosz Markowicz, Tomasz, Matys (który wysłał syna) i Szymon Mikołajewiczowie, Jan, Stanisław i Matys Grzegorzewiczowie, Bartosz i Grzegorz Janowiczowie, Stanisław, Wojtek i Abram Olkowiczowie, z których ostatni wysłał syna, Jakub, Marcin i Stanisław Janowiczowie, Hanna Szcześnianka ze swym mężem Szymonem Pieszczikom.⁴⁰⁹

W 1674 r. w Dąbrowie-Wilkach znajdowało się 11 rodzin drobnoszlacheckich, wyłącznie o nazwisku Dąbrowski, posiadających przydomki: Puciło, Mozdzel, Rosłanik, Pysczuk, Brodka. Wszyscy byli ubodzy. Żaden z nich nie posiadał parobka, czy służącej, nie mówiąc już o poddanych.⁴¹⁰ 10 III 1747 r. dowiadujemy się, że część Dąbrowy-Wilków było własnością Frnciszka Korzeniewskiego komornika ziemi drohickiej.⁴¹¹

⁴⁰³ Sł. geogr., t. I, Warszawa 1880, s. 923.

⁴⁰⁴ A. Jabłonowski, cz. 2, s. 217.

⁴⁰⁵ Sł. geogr., t. I, Warszawa 1880, s. 923.

⁴⁰⁶ CAH Petersburg, F. 1293, op. 101, nr 218.

⁴⁰⁷ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 2, k. 111v.

⁴⁰⁸ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 59v-61; A. Jabłonowski, cz. 3, s. 56.

⁴⁰⁹ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915, s. 357-397 i 930-938.

⁴¹⁰ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 131 i 154v.

⁴¹¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 46-47.

3 VII 1747 r. pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej ciało *szlachetnej* Barbary Dąbrowskiej z Dąbrowy-Wilków, żony niegdyś szlachetnego Józefa Dąbrowskiego, liczącej 60 lat.⁴¹²

W 1711 r. Tomasz Woliński zapisał kościołowi w Dąbrówce 150 zł, które zabezpieczył na dobrach ziemskich Dąbrowa-Wilki.⁴¹³ Jeszcze 10 VI 1731 Dąbrowa-Wilki stanowiły własność Tomasza Wolińskiego burgrabiego grodzkiego brańskiego.⁴¹⁴ 1 IX 1734 r. wdowa Rozalia Wolińska wyszła powtórnie za mąż za „urodzonego” Wawrzyńca Szumowskiego z par. Zaręby.⁴¹⁵ 28 II 1745 r. jako właścicila Dąbrowy-Wilków wskazywano Waleriana Wolińskiego burgrabię drohickiego.⁴¹⁶ W 1750 r. jako właściciel Dąbrowy-Wilków występował Tomasz Markowski, cześnik podlaski (nominowanym na to stanowisko 11 VIII 1729 r. Zmarł tamże 30 III 1753 r. 15 IV 1755 r. 20-letniej Barbary Markowskiej, a 20 IV 1755 r. pogrzebano w murowanej krypcie kościoła w Dąbrowie Wielkiej ciało 25-letniej Marianny Markowskiej, córek Tomasza Markowskiego.⁴¹⁷ 11 V 1790 r. w dworze w Dąbrowie-Bybytkach zmarła 100-letnia Brygida, żona niegdyś Tomasza Markowskiego, cześnika podlaskiego. Jej mąż zmarł w Dąbrowie-Wilkach 30 III 1753 r.⁴¹⁸ Spadkobiercą pozostał *wielmożny* Ignacy Markowski cześnikowicz podlaski. Jego młoda 20-letnia żona zmarła 17 VI 1758 r, a ciało jej pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej.⁴¹⁹ 26 IV 1759 r. w murowanej krypcie tegoż kościoła spoczęła obok matki Anna cześnikówna podlaska, córka *wielmożnego* Ignacego Markowskiego.⁴²⁰

25 II 1755 r. odbył się ślub Teresy Markowskiej, podczaszanki podlaskiej z Dąbrowy-Wilków z Antonim Łuniewskim pisarzowicem grodzkim drohickim.⁴²¹

16 II 1763 r. wspomiano właściciela Dąbrowy-Wilków Antoniego Markowskiego, wojskiego bielskiego.⁴²² Zmarł on „nagłą śmiercią” (był u spowiedzi w dniu św. Józefa) 5 IV 1766 r. i został pochowany w murowanej krypcie kościoła parafialnego w Dąbrowie Wielkiej.⁴²³ 28 V 1785 r. zmarła wdowa po Antonim Markowskim - licząca ok. 60 lat - Małgorzata Markowska. Spoczęła również w kościele w Dąbrowie Wielkiej.⁴²⁴ W 1793-1795 r. część wsi należała do wielmożnego Markowskiego chorążego wojsk JKM.⁴²⁵ 26 I 1804 r. w Dąbrowie-Wilkach zmarł ok. 65-letni Antoni Markowski, którego ciało pochowano na cmentarzu w Dąbrowie Wielkiej.⁴²⁶

30 VII 1801 r. w Dąbrowie-Wilkach zamieszkiwał Józef Wielowiejski i jego żona Katarzyna z Czyżów.⁴²⁷

1 XII 1808 r. *urodzoneму* Tomaszowi Dąbrowskiemu kunsztu rolniczego, liczącemu

⁴¹² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 52.

⁴¹³ Apar. Dąbrówka, Spis funduszów i przychodów rocznych plebanii Dąbrówka i altarii 1818 r.

⁴¹⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 150.

⁴¹⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 187.

⁴¹⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 297.

⁴¹⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 120.

⁴¹⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 4; Śluby 1745-1793, s. 193; Śluby 1754-1801, s. 326; Zgony 1745-1793, s. 315, 337, 339.368; Zgony 1793-1817, s. 5, 40.

⁴¹⁹ Apar. Dąbrowa Wielka 1745-1793, s. 150.

⁴²⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 158.

⁴²¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 9.

⁴²² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 185.

⁴²³ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 202.

⁴²⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 315.

⁴²⁵ Apar. Dąbrowa, Śluby 1754-1801, s. 275.

⁴²⁶ Apar. Dąbrowa Wielk, Zgony 1793-1817, s. 174.

⁴²⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 558.

38 lat, żona Anna z Jabłońskich, 25-letnia, urodziła córkę Barbarę-Mariannę.⁴²⁸

W 1827 r. miejscowość liczyła 15 domów i 142 mieszkańców.⁴²⁹

24 II 1846 r. odbył się ślub panny Franciszki Mościckiej, 20-letniej szlachcianki dziedzicznej w Dąbrowie-Wilkach, córki Wawrzyńca i Marianny z Janczewskich z Franciszkiem Łuniewskim z Lubowicza Wielkiego. Świadcował 23-letni Józef Mościcki, dziedzic części Dąbrowy-Wilków, pewnie brat panny młodej. Ślubu udzielał ks. Paweł Janczewski proboszcz par. Sokoły, kawaler św. Stanisława Biskupa, kanonik honorowy katedry augustowskiej. Sądząc z nazwiska był on wujem panny młodej.⁴³⁰

18 II (2 III) 1851 r. odbył się ślub 35-letniego kawalera „urodzonego” Romualda-Walentego Dąbrowskiego, „szlachcica legitymowanego, dziedzica części wsi Wilki, niegdyś zmarłych Franciszka i Katarzyny z Choińskich syna” z 18-letnią panną Marianną Gołaszewską, córką Franciszka i Franciszki z Godlewskich „szlachty legitymowanej”.⁴³¹

Nie wszystkim w życiu się poszczęściło. 23 II 1753 r. *szlachetna* Anastazja, wdowa po szlachetnym Franciszku Kutyłowskim, która swe życie zakończyła w przytułku kościelnym w Dąbrowie Wielkiej. Jednak pewnie ze względu na zapis testamentowy na rzecz placówki duszpasterskiej jej ciało pochowano w kościele.⁴³²

Dąbrowa-Zabłotne

W 1576 r. w *Długodąbrowie Dzieciel Zabłotnej* zapłacono od włók ziemskich 5, z 1 włóki osiadłej i 3 ogrodników. Pobór ten wnieśli: szl. Serafin, syn niegdyś Bartoszków, wraz z Marcinem, szl. Jan i Sebastian z *Kamienia z Długiej Dąbrowy* z cześnikami z *Zabłotnej Dziecieli, z włók szlacheckich 5 po gr 12, z części Serafinowskiej [= z Dąbrowy Wielkiej] z „półwłóczka”*.⁴³³

W 1673 r. wyszczególniono 11 właścicieli działów drobnoszlacheckich, (w 1674 r. -13)-płatników pogłównego we wsi Dąbrowa-Zabłotne. Mieszkali tu Dąbrowscy (m. in. o przezwiskach: Rafalczyk i Fabiańczyk), a także pojedyncze rodziny Białych, Borowskich, Gotardowskich i Boguckich. Andrzej Dąbrowski miał 3 poddanych, inni zatrudniali parobka lub dziewczkę, a *szlachetny Malczer Borowski z żoną rydlem ogród kopie*. O Janie *parobku pana Mikołaja Dąbrowskiego zapisano: Poszedł precz*.⁴³⁴

11 VIII 1756 r. w Dąbrowie-Zabłotnem zmarł 60-letni Adam Woyno, pochowany w kościele.⁴³⁵

10 II 1763 r. w Dąbrowie-Zabłotnem zmarła Franciszka, żona Mikołaja Boguckiego, licząca ok. 30 lat.⁴³⁶ 24 X 1756 Dąbrowa-Zabłotne stanowiły własność Antoniego Dąbrowskiego.⁴³⁷ 4 IV 1765 r. zmarła Marianna z Jaskolskich, żona Antoniego Dąbrowskiego, licząca lat 30, której ciało pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej pod ołtarzem św. Onufrego.⁴³⁸ Jeszcze w 1792 r. nie istniał podział własności pomiędzy spadkobierców Antoniego Dąbrowskiego.⁴³⁹

⁴²⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodzeni 1808-1816, s. 53.

⁴²⁹ Sł. geogr., t. I, s. 923.

⁴³⁰ Apar. Dąbrowa-Wielka, Śluby 1840-1849, . 99v-100.

⁴³¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1850-1863, s. 63.

⁴³² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 182.

⁴³³ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 60.

⁴³⁴ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 131v-132 i 155.

⁴³⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 130.

⁴³⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 185.

⁴³⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793.

⁴³⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 194.

Część dóbr w latach 1777-1787 należała do Julianny z Dąbrowskich i jej męża Remigiana Rutkowskiego. Ich umierające małoletnie dzieci - Jan i Franciszek zostały pochowane w kościele parafialnym w Dąbrowie Wielkiej, w murowanej krypcie.⁴⁴⁰

2 I 1755 r. w murowanej krypcie kościoła w Dąbrowie-Wielkiej pochowano ciało zmarłego *urodzonego* Jana Dąbrowskiego pisarza granicznego, burgrabiego grodu drohickiego. Liczył sobie 69 lat. Pozostawił wdowę Anastazję z Porowskich.⁴⁴¹ Już w 1777 r. część Dąbrowy-Zabłotnego należała do Grzegorza Dąbrowskiego pisarza granicznego drohickiego. Zmarł on 15 VIII 1785 r. w Dąbrowie-Zabłotnym w wieku ok. 55 lat. Pochowano go w Dąbrowie Wielkiej, w kościelnej murowanej krypcie. Tamże pochowano wdowę po nim, ok. 65-letnią, zmarłą 11 III 1795 r. w Dąbrowie-Zabłotnym Mariannę z Długoszów. Jako 22-letnia panna zmarła 15 XI 1788 r. ich córka Katarzyna.⁴⁴²

11 I 1794 r. Ignacy Dąbrowski, syn Grzegorza Dąbrowskiego, pisarzowicz ziemi drohickiej i Zofii, kawaler z Dąbrowy-Zabłotne poślubił pannę Łucję Bogucką, córkę namiestnika grodu kamienieckiego ze Storozun w par. Czyżew.⁴⁴³ Liczne pogrzeby ich małoletnich dzieci (Franciszka, *nieczasnych bliźniąt* Benedykta i Antoniego 29 III 1798, Antoniny, Ambrożego-Mikołaja i Kornelii notowane były w latach 1795-1822.⁴⁴⁴ 30 I 1799 r. Ignacemu i Łucji urodził się syn Piotr-Paweł.⁴⁴⁵ 20 I 1808 r. urodził się ich syn Wincenty-Sebastian.⁴⁴⁶

Łucja-Marianna, córka Ignacego i nieżyjącej już w 1829 r. Łucji z Boguckich Dąbrowskich, urodzona 14 XII 1809 r.⁴⁴⁷ - 15 I 1829 r. poślubiła Jana-Kancjusza Szrettera z Łomżycy, 52-letniego wdowca.⁴⁴⁸ 1 II 1830 r. zmarł ich syn Seweryn-Marcin Szretter, liczący 3 miesiące.⁴⁴⁹ Drugą żoną Ignacego Dąbrowskiego, *diedzica dóbr Zabłotne* była Tekla z Zalewskich. 7 IV 1841 r. Ignacy Dąbrowski liczący 80 lat zmarł w Dąbrowie-Zabłotnem. Proboszczowi w Dąbrowie Wielkiej donieśli o śmierci ojca synowie zmarłego - Wincenty-Sebastian i Ludwik (31 lat) „*szlachta rolni dziedzice dóbr Zabłotnych Dąbrowa tamże zamieszkałych*”.⁴⁵⁰

11 IV 1825 r. zamieszkiwali tam: Krzysztof i Ewa z Wyszomirskich Boguccy, których syn Tomasz-Józef (urodzony 11 XII 1798 r.) wówczas poślubił Agnieszkę Dąbrowską (urodzoną w Dąbrowie-Kaskach 20 I 1800), córkę Mikołaja i Heleny z Dąbrowskich.⁴⁵¹

W 1827 r. miejscowość liczyła 11 domów i 66 mieszkańców.⁴⁵² W 1824 r. w Dąbrowie-Zabłotnym funkcjonował młyn, obsługiwany przez Żyda Jozela Kaczanowskiego.⁴⁵³

9 IV 1848 r. *panu Tomaszowi Brzosce, szlachcicowi wylegitymowanemu, dziedzicowi w Dąbrowie-Zabłotnem osiadłemu* żona Joanna z Łuniewskich urodziła córkę Wandę-

⁴³⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 266.

⁴⁴⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 256, 273, 331.

⁴⁴¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 114-115.

⁴⁴² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 258 i 316; Zgony 1793-1817, s. 61.

⁴⁴³ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 278-279.

⁴⁴⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 37, 74-75, 219; Zgony 1816-1825, s. 112.

⁴⁴⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 16.

⁴⁴⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1770-1810, s. 727.

⁴⁴⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodzeni 1808-1816, s. 166.

⁴⁴⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1826-1839, s. 118.

⁴⁴⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1826-1840, s. 183.

⁴⁵⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1841-1852, k. 10.

⁴⁵¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1816-1825, s. 624.

⁴⁵² Śl. geogr., t. I, s. 923.

⁴⁵³ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1816-1825, s. 570.

Weronikę.⁴⁵⁴ 27 III 1852 r. urodził się ich syn Aleksander.⁴⁵⁵

Wanda-Weronika Brzoskówna, córka Tomasza i Joanny z Łuniewskich Brzosków, *obywateli zamieszkałych we wsi Dąbrowie-Zabłotnem*, gdy miała 17 lat 26 I(7 II) 1866 r. poślubiła 22-letniego kawalera Leonarda-Leona Łękowskiego, z Częstochowy, *natenczas w Ciechanowcu ekspedytora poczty, pocztaltera urzędującego*, syna Walentego i Zofii z Halerów Łękowskich. Jednym ze świadków ślubu był 33-letni Józef Górski *ekspedytor poczty w Wysokiem Mazowieckiem*.⁴⁵⁶

Dąbrówka-Kościelna

- Parafia

31 maja 1520 r. Marcin i Aleksander Woynowie wraz z braćmi rodzonymi Piotrem oraz Maciejem, Jakubem Abrahamem i Piotrem Szepietowskim nadali kościołowi w Dąbrówce 2 włóki ziemi - jedną ofiarowali Woynowie, a drugą Szepietowscy. Zezwolili plebanowi na budowę na tych gruntach karczmy, wykopanie sadzawki itd. Pleban miał wybierać dziesięcinę z dworu i dwóch wsi Wojny, ze trzech wsi Szepietowa, Gieraltów, Średnicy-Małej, Wojen-Piecek, Zalesia, Stawierejów, jednego i drugiego Izdebnika. Fundacja zyskała zatwierdzenie Konsystorza Janowskiego 8 marca 1528 r. Do naszych czasów dochowała się kopia z oblaty w Księgach grodzkich brańskich z 25 października 1660 r.⁴⁵⁷

Inna informacja źródłowa podaje datę 25 marca 1529 r., gdy Piotr wraz z braćmi Marcinem, Jakubem i Abrahamem Woynowie oraz Piotr Szepietowski z braćmi i krewnymi ufundowali kościół św. Anny.⁴⁵⁸ 10 października 1541 r. Piotr Szepietowski już nie żył, a pleban z Małej Dąbrówki okazywał w konsystorzu biskupim w Janowie akt fundacji. Wskazywał Stanisława Szepietowskiego, brata zmarłego, jako sukcesora Piotra, na którym spoczywały obowiązki fundatorskie. W innej skardze zanoszonej wówczas w konsystorzu pleban wymieniał: Jana syna Piotra, Andrzeja syna Stefana, Grzegorza i Jana synów Mikołaja i innych Szepietowskich.⁴⁵⁹

W 1580 r. parafia dąbrowska położona w powiecie brańskim ziemi bielskiej liczyła 16 wsi - 130 włók ziemskich, a ledwie 9 2/3 osiadłych.⁴⁶⁰ Kościół został spalony w 1655 r.⁴⁶¹

W 1662 r. król Jan Kazimierz nadał przywilej na 2 doroczne jarmarki i 1 cotygodniowy targ.⁴⁶² Podobne targowisko wiejskie funkcjonowało w pobliskiej Jabłonce Kościelnej, gdzie w 1670 r. król nadał przywilej na 4 doroczne jarmarki i cotygodniowy targ.⁴⁶³ Królewskie zezwolenie na targi otrzymywały kolejno wsie: Dąbrówka 1662, Kobylin-Borzymy 1663, Sokoły 1713, Jabłonka Kościelna 1739, Kulesze-Rokitnica 1755, Wyszonki Kościelne 1752 r.⁴⁶⁴ Jeszcze w 1848 r. proboszcz z Dąbrówki ks. J. Krasowski skarżył się do

⁴⁵⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1842-1850, k. 150.

⁴⁵⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1850-1859, s. 189.

⁴⁵⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1863-1875, s. 129.

⁴⁵⁷ Archiwum Państwowe w Krakowie, Zbiór Zygmunta Glogera, nr 145.

⁴⁵⁸ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 2-3; A. Jabłonowski, cz. 2, s. 218; Słownik geograficzny;

⁴⁵⁹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 2, k. 78-79.

⁴⁶⁰ A. Jabłonowski, cz. 2, s. 161.

⁴⁶¹ Ks. W. Jemielity,

⁴⁶² AGAD Warszawa, MK Sigillata, nr 5, k. 60v; AGAD Warszawa, Metryka Koronna, Księgi wpisów, nr 203, k. 29-30; AP Białystok, Kamera wojenna i domen w Białymstoku, nr 155 A, k. 224.

⁴⁶³ AGAD, MK Sigillata, nr 11, k. 98v.

dziekana, że handel odbywał się na placu przykościelnym, który przeznaczony był dla postoju furmanek, a ludność nie tylko jego parafii, ale i przybywająca z innych nie uczestniczy w nabożeństwach, tylko pije na targach i jarmarkach i urzędują bójki.⁴⁶⁵

W 1676 r. spis podatkowy wyszczególniał wsie parafii dąbrowskiej: Dąbrówka Kościelna, Wojny-Piecki, Wojny-Pogorzelski, Wojny-Izdebnik, Wojny-Szuby, Wojny-Króle, Wojny-Bakałarze, Wojny-Krupy, Wojny-Piotrasze i Wojny-Wawrzyńce, Szepietowo-Żaki, Szepietowo-Janówka, Szepietowo-Podlesne, Szepietowo-Wawrzyńce, Gieralty-Nowe, Pułazie, Stawiereje-Podlesne, Stawiereje-Michałowieta i Moczydły. Ten sam rejestr do parafii wysockiej zaliczył Średnicę-Mačkowieta, Średnicę-Jakubowieta, a do parafii Wielkiej Dąbrowy: Dołęgi, Plewki, Włosty i Mystki.⁴⁶⁶

Sieć parafii w dekanacie brańskim w XVII-XVIII w. nie uległa zmianom. W dekanacie tym od 1604 do 1795 r. pozostawały parafie: Dąbrówka Kościelna, Dąbrowa Wielka, Jabłoń Kościelna, Wyszonki Kościelne i Wysokie Mazowieckie.⁴⁶⁷

W 1678 r. kościół w Dąbrówce zyskał aprobatę odpustu na św. Annę. Dzięki staraniom proboszcza ks. Franciszka Jabłońskiego w 1791 r. zatwierdzony został odbywający się do dzisiaj w Dąbrówce Kościelnej odpust na św. Walentego.⁴⁶⁹ W 1798 r. wizytator odnotował: „Odpust drugi na św. Trójcę i św. Walentego in perpetuum podług brzmienia przywileju rzymskiego zyskanego przez staranie WJMć księdza Tomasza Jabłońskiego, proboszcza teraźniejszego, aprobowany w Konsystorzu Janowskim roku 1791.”⁴⁷⁰

W 1929 r. wszystkie ważniejsze dokumenty... zostały wywiezione do archiwum diecezjalnego, pozostały tylko księgi urodzin, małżeństw, zgonów, w sumie 27...⁴⁷¹

- Świątynia i poświęcenie

Kolejny drewniany kościół w Dąbrówce Kościelnej został konsekrowany w 1681 r. przez bpa łuckiego Stanisława Dąbskiego. Świątynia posiadała 4 ołtarze. Główny zaopatrzony był w obraz św. Anny, z koronowanymi trzema postaciami. Ołtarz boczny - po stronie Lekcji poświęcony był św. Antoniemu.⁴⁷² Kolator kościoła, właściciel do 1749 r. majątku ziemskiego Szepietowo-Podlesne oraz części wsi Szepietowo-Janówka, Wojciech Szepietowski skarbnik braclawski, w 1716 r. sprawił „do św. Antoniego koron dwie srebrnych i pasek srebrny, do tego zastonek niebieską, kitajkową, z frandzelką pstrą, jedwabną”. Jan Dąbrowski, właściciel majątku ziemskiego Dąbrówka Kościelna, ofiarował w tymże 1716 r. „sukno zielone do przykrycia ołtarza Antoniego Świętego”. W 1721 r. „od JMPaniej Wojciechowej Szepietowskiej zastonek złotych rasowych dwie, które wiszą na ołtarzu św. Antoniego”. W 1717 r. po stronie Ewangelii został

⁴⁶⁴ J. Maroszek, *Targowiska wiejskie w Koronie Polskiej w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku*, Białystok 1990.

⁴⁶⁵ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 58.

⁴⁶⁶ Muzeum Narodowe Kraków, Bibl. Czart., nr 1099, k. 394 v-397.

⁴⁶⁷ Ks. L. Królik, *Organizacja dekanalna diecezji łuckiej i brzeskiej w XVII i XVIII wieku*, Lublin 1981.

⁴⁶⁹ AD Łomża, Księga wizytacji 1798 r., k. 7; Ks. W. Jemielity, *Diecezja łomżyńska. Studium historyczne parafii*, Łomża 1990, s. 311.

⁴⁷⁰ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji, Wizyta 1798 r.

⁴⁷¹ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁴⁷² Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna z 1798 r., k. 7; AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 154, k. 273v.

wybudowany ołtarz Przenajświętszej Trójcy. Czwararty ołtarz, niewielki stał w pobliżu ołtarza św. Antoniego, zawierał obraz Wniebowzięcia i Koronacji NMP. Inny ołtarz pw. św. Józefa, umieszczony w kaplicy bocznej zbudowanej przez Szymona Woynę, posiadał swego altaryzstę. W 1717 r. kapłanem sprawiającym tę funkcję był ks. Niemyski. Altaria dysponowała wówczas sumą 280 zł. Piąty ołtarz był w bocznej kaplicy Matki Boskiej Szkaplerznej, gdzie był obraz z koszulą srebrną i złoconą, z koronami. Kaplica fundowana była przez Skiwskich. Nadali oni jej 2 włóki ziemi w Izdebniku. Na chórze muzycznym stał pozytyw.

Jednak już w 1722 r. kościół ten był w bardzo złym stanie, a bp łucki Stefan Rupniewski uznał starania kolatorów i proboszcza za słuszne i wyraził zgodę na budowę nowego.⁴⁷³

W latach 1753-1755 r. Walenty Sienicki pisarz grodzki brański z Szepietowa-Podlesnego i współkolatorzy ufundowali w Dąbrówce kolejny drewniany kościół. Długość świątyni wynosiła 52 stóp, a szerokość 35 (15 x 10 m).⁴⁷⁴ Oszalowano go w 1786, a remontowano w 1834 r.⁴⁷⁵ W latach 1780-1798 powstały budynki parafialne i zbudowano karczmę plebańską.⁴⁷⁶

Kościół zbudowany w latach 1753-1755 przedstawiano w 1798 r. następująco: „*Kościół we wsi Dąbrówce, dziedzicznej, szlacheckiej, drewniany, dobry, żadnej nie potrzebujący reperacji.*”

W kolacji wielmożnych: Macieja porucznika Kawalerii Narodowej i Barnaby Woynów z Wojnów-Szubów, Marianny wielmożnego Szepietowskiego i Franciszki wielmożnego Wojciecha Szepietowskiego, po Walentym Sienickim, córek, z Szepietowa-Podlesnych i Janówki oraz innych dziedziców tychże wsiów, niemniej dziedziców wsi Szepietowa-Żaków w parafii Dąbrowy-Wielkiej będący, tudzież wielmożnego Kazimierza Szepietowskiego bywszego wojskiego podlaskiego i wyżej wyrażonych braci jego: Wojciecha i Józefa Szepietowskich i innych dziedziców wsi Dąbrówki Kościelnej i Izdebnika-Wojnów zostający.

Początkowie w roku 1529 przez szlachetnych Piotra, Marcina, Jakuba, Abrahama Woynów braci rodzonych i szlachetnego Piotra Szepietowskiego wraz z krewnymi pod tytułem św. Anny i św. Walentego fundowanej, a w roku 1755 przez wielmożnego Walentego Sienickiego, pisarza grodzkiego brańskiego z przyłożeniem się innych współlokatorów i parafianami wystawiony, tarcicami z zewnątrz przez terażniejszego WJMć księdza proboszcza w roku 1786 obity. Jeszcze nie konsekrowany.

Połatp dobry, podłoga nowa, dach gontem pobity. Okna przez terażniejszego proboszcza sporządzone. Kopuła stara, drewniana, w której sygnaturka. Zakrystia i skarbiec oraz chór, dobra. Przy tym nowo przez tegoż wielebneho księdza proboszcza w roku 1789 zreperowany. Drzwi do kruchty wchodząc dwoje, na zawiasach żelaznych. Jedne, wielkie, podwójne, z drągiem zasuwane, a drugie z boku, od południa małe, zamkiem wnętrznym opatrzone. Z kruchty idąc do kościoła drzwi wielkie jedne, prostą robotą robione. Idąc przez kościół do wielkiego ołtarza ławek na prawej stronie 6, na lewej 4.

Po prawej ręce, na boku, ołtarz Najświętszej Panny do altarii należący. Idąc dalej przed wielki ołtarz, po lewej stronie ołtarz św. Walentego nie malowany, a po prawej

⁴⁷³ Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna z 1804 r., k. 13.

⁴⁷⁴ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁴⁷⁵ *Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - województwo łomżyńskie - Ciechanowiec, Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice*, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, s. 33.

⁴⁷⁶ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 19.

stronie baptysterium stare i ambona nie malowane. Wielki ołtarz Anny świętej. Na tym ołtarzu cymborium. Dwa ołtarzyki stare. Z prawej strony od wielkiego ołtarza - św. Trójcy, a z lewej strony św. Antoniego.

Zakrystia na prawym boku, z dwojga drzwiami - jedne od cmentarza, zamkiem wewnątrz zasuwane, a drugie z kościoła, zamkiem opatrzone. Oboje na zawiasach żelaznych.

Konfesjonałów starych 3.

Dzwonnica nowa. W niej ołtarz św. Józefa, do drugiej altarii należący. Potym także na lewej stronie w roku 1786 postawiony, wraz z kostnicą. W której drzwi dwoje, na zawiasach żelaznych, kosztem WJMP Macieja Woyny Szuby porucznika Kawalerii bywszego, a w części i przez WJMć księdza proboszcza przedłożonym [?]. Na tej dzwonnicy dzwonów 3, jeden duży dobry, drugi średni spadały [?], trzeci mały, dobry.

Cmentarz dookoła parkanem z drzewa opatrzone."

W świątyni były wówczas chorągwie: nowa, czerwona, adamaszkowa z obrazem św. Trójcy, nowa, zielona, adamaszkowa z obrazem z jednej strony św. Anny, a z drugiej św. Piotra, trzecia, stara św. Teresy.⁴⁷⁷

W 1818 r. opisywano świątynię następująco: *Rys tegoż kościoła jest taki: „z drzewa, z kaplicami, budowany na wschód słońca wielkim ołtarzem. W roku 1834... zreperowany, będący na podmurowaniu z kamieni, na wapnie, którego dach nowo gontami kryty i ściany z zewnątrz nowymi tarcicami okożuchowane. Do którego wchodząc drzwi dwoje na zawiasach żelaznych, jedne wielkie podwójne, drągiem zasuwane, a drugie z boku, na południe małe, z zamkiem wewnętrznym opatrzone, z kruchtą. Idąc do kościoła drzwi wielkie, prostą robotą robione, a drugie małe od zachodu słońca, także proste, na zawiasach, rygłem zasuwane, w których pierwsze wewnętrznym opatrzone. Także wewnątrz kościoła podłoga z tarcic nowa,. Do tego kościoła przy kaplicy św. Józefa jest przybudowany skarbiec drewniany, drzwi z zamkiem wewnętrznym i zapadką. Podobnie przy kaplicy NMP jest pobudowana zakrystia drewniana, a drugie wchodowe do kościoła z zamkiem i okuciem. Okien po obu stronach kościoła, z kaplicami 8, w drzewo oprawnych, przy wielkim ołtarzu, jedno okrągłe w zakrystii, z kratą żelazną - jedno na chórze, czyli szczycie kościoła jedno okno, wszystkie nowe. Sufity z tarcic ułożone nad całym kościołem i kaplicami, w dobrym stanie będący. Na wierzchu tegoż kościoła wyprowadzona jest kopała z drzewa, w której sygnatura i krzyż żelazny, a drugi krzyż żelazny w dachu kościoła.*

W tym kościele 6 ołtarzy. Jeden wielki, w której obraz św. Anny, a w wierzchu świętych Piotra i Pawła. Drugi ołtarz NMP, a u wierzchu św. Jan Nepomucen. Trzeci ołtarz św. Józefa, czwarty św. Trójcy, piąty św. Antoniego, a na wierzchu NMP, szósty ołtarz św. Walentego. Wszystkie te ołtarze i cały kościół odnowiony jest przez proboszcza terażniejszego ks. Kazimierza Łopińskiego. W tym kościele jest organek na 8 głosów, w roku bieżącym za staraniem tegoż proboszcza przez urodzonego Tomasza po Szymonie Piekutowskiego, dziedzica z Moczydł-Stanisławiat zbudowany.

Wokoło tego kościoła jest cmentarz drzewem w słupy oparkaniony, z bramą, z trzema furtkami na zawiasach żelaznych, drągami przez kunę zasuwaną bramą, a inne furtki na zasuwkę. Na tymże cmentarzu od południa znajduje się dzwonnica podmurowana kamieniami i gontem kryta, bez okożuchowania, w której są trzy dzwony: wielki, średni - pęknięty i mały. Niemniej grób murowany, od wschodu na północ, na cmentarzu przez wielmożnych Szepietowskich pobudowany."⁴⁷⁸

⁴⁷⁷ Apar Dąbrówka, Księga wizytacji, Wizyta 1798 r.

⁴⁷⁸ Apar. Dąbrówka, Wizyta generalna 1818, k. 3; Apar. Dąbrówka, Spis funduszków i przychodów rocznych plebanii Dąbrówka i altarii 1818 r.

Długość kościoła 52 stóp, szerokość 35. Dzwonnica nowa, drewniana, w 1786 r. postawiona, wyposażona w 3 dzwony: duży, średni i mały. Wokoło tego kościoła jest cmentarz, drzewem w słupy oparkaniony, z bramą i trzema furtkami."

25 V 1769 r. w Rzymie papież Klemens XI dał ołtarzowi Trójcy Przenajświętszej indulgencje na odpust w niedzielę św. Trójcy. W 1798 r. odbywały się w Dąbrówce łącznie trzy odpusty: na Trójcę Przenajświętszą, św. Annę i św. Walentego.⁴⁷⁹

W 1804 r. na zabudowę poświętnego składały się: plebania (9x5,5 m), organistówka z wikariatem (6,3x4,5 m), dom służby kościelnej (5,6x3,5 m), przytułek-szpital dla ubogich (4,5x3,5 m) oraz budynki gospodarcze proboszcza: stodoła o trzech klepiskach, owczarnia, stajnia, obora, spichlerz, wozownia, chlew i kurnik oraz budynki gospodarcze służby: stodoła o dwóch klepiskach, chlewik dla trzody i ptactwa oraz szopa.⁴⁸⁰

Dziewiętnastowieczny proboszcz ks. Szymon Idźkowski w najstarszej księdze chrztów kościoła parafialnego w Dąbrówce dopisał: *„Szukając metryk znalazłem papier nie zapisany, ale tylko podpis „vacum”. Napadłem przypadkiem, iż w roku 1620 oparkaniony był cmentarz, a w roku 1816 przeze mnie Szymona Idźkowskiego, proboszcza parafii tejże, nowem drzewem i słupami nowemi oparkaniony został, w miesiącu czerwcu. Upraszam następcy mego, gdy w przypadku napadnie na tę kartę, o wstąpieniu za duszę Szymona. W roku 1823 wystawiłem gumna nowe, które mnie kosztują zł 2.000. Wszystko to niech będzie na chwałę Bogu, następcy na wygodę, dla mnie grzesznego racz mieć memento.”*⁴⁸¹ 25 XI 1825 r. ks. Szymon Idźkowski donosił konsystorzowi: *„dozór kościelny w parafii jak został obranym, tak do dziś dnia żadnego nie uczynił kroku do reparacji kościoła. A ten już wielkim niebezpieczeństwem zagraża. Proboszcz nie ma gdzie złożyć ubiorów kościelnych, ani się gdzie ubrać do mszy świętej. Ani też jak deszcz pada nie może wyjść ze mszą do ołtarza. Przeto konsystorz przedstawi tę sprawę odpowiednim władzom, aby się tymi prędzej zajęła i dozór kościoła uczynił jakieś kroki do reperaturacji świątyni.”*⁴⁸² W odpowiedzi 9 II 1826 r. konsystorz zapewniał, że skierował w tej sprawie pismo do Komisji Województwa Augustowskiego, która zleciła budowniczemu obwodowemu sporządzenie kosztorysu remontu.⁴⁸³ Po śmierci proboszcza ks. Szymona Idźkowskiego stwierdzono: *„kościół we wsi Dąbrówce, dziedzicznej szlacheckiej, drewniany, podwalin nowych potrzebujący wewnątrz i zewnątrz reparacji gwałtownej wraz z całym dachem wymagający. W kolacji wielmożnego Macieja z Wojnów-Szubów Woyny, Franciszki - Józefa Szepietowskiego sędziego powiatu tykocińskiego i Marianny - żony Wojciecha Szepietowskiego, cześnika ziemi bielskiej, po Walentym Sienickich córek, z Szepietowa-Podlesnych, -Janówki, niemniej dziedziców wsi Szepietowa-Żaków w parafii Dąbrowy-Wielkiej będącej, tudzież JW. Józefa Szepietowskiego z Dąbrówki i innych dziedzica tejże wsi Kościelnej Dąbrowki i Izdebnika-Wojnów zostający.”*⁴⁸⁴ Remont odbył się już po śmierci ks. Idźkowskiego, w 1834 r.⁴⁸⁵

1 III 1821 r. dokonywano pogrzebu panny Anastazji Szepietowskiej, która *„pochowana została w murowanych katakumbach zbudowanych na cmentarzu przy kościele parafialnym dąbrowszczyńskim.”*⁴⁸⁶

⁴⁷⁹ AD Siedle, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 134, k. 248v-249.

⁴⁸⁰ Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna 1804 r., k. 19.

⁴⁸¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 121.

⁴⁸² AD Łomża, Księga korespondencji duchowieństwa 1804-1830, k. 3.

⁴⁸³ Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna z 1834 r., k. 7.

⁴⁸⁴ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt, Wizytacja 10 V 1827 r.

⁴⁸⁵ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji z 1834 r., k. 27.

Karczma zbudowana w 1790 r., w 1817 r. przez zamianę gruntów pomiędzy proboszczem ks. Szymonem Idźkowskim, a Józefem Szepietowskim została wyarendowana. W 1828 r. dochody z propinacji trunków przynosiły kościołom dekanatu wysockiego dochody: Dąbrówka 216 zł, Dąbrowa Wielka 300 zł, Jabłonka 80 zł, Kołaki 496 zł, Kulesze 200 zł, Piekuty 200 zł, Szumowo 137 zł. Wysokie Mazowieckie - Kuczyn.⁴⁸⁷

W 1939 r. opisywano teren poświęconego następująco: „*Wkoło kościoła jest cmentarz kościelny, ogrodzony parkanem z kamieni, z trzema bocznymi furtkami i z bramą frontową, składającą się z trzech wejść. Bramy są wykonane z drzewa, pomalowane na czarno. Za cmentarzem kościelnym rozpościera się rynek, częściowo wysadzany lipami (około 1922 r.). Na nim znajdują się pomniki: krzyż o podstawie cementowej, z napisem: CHRYSTUSOWI KRÓLOWI NA CHWAŁĘ 1914-1930 oraz P.O.W. - słup cementowy, trójkątny, z kulą i Orłem na wierzchu, od frontu, z boku jest mały krzyżyk, u dołu są napisy i odznaki strzeleckie „BOJOWNIKOM NIEPODLEGŁOŚCI - P.O.W., odznaka P.O.W.; Krzyż Zastugi”. Około 60 m od kościoła w stronę północno-wschodnią znajduje się cmentarz grzebalny, ogrodzony parkanem, z kamienia (poprawiony w 1938 r.). Na cmentarzu stoi las pomników cementowych, podobnych do siebie, a wykonanych przez p. Jana Politowskiego, miejscowego organistę. W obrębie cmentarza grzebalnego, od północy znajduje się cmentarz niemiecki z 1915 r. Tuż koło cmentarza, od południowego-wschodu jest remiza strażacka”⁴⁸⁸.*

- Ofiary na rzecz kościoła

7 VII 1683 r., (może w związku odsieczą wiedeńską?) urodzony Leonard Kostro sporządził testament, w którym ofiarował kościołowi w Dąbrówce 50 zł pol. na budowę szkoły parafialnej.⁴⁸⁹ Dług ten ciążył na dobrach ziemskich Stawiereje-Podlesne. Miał go spłacić Jan Woyno Zagroba dziedzic na Wojnach-Pogorzeli, Dąbrówce i Wojnach-Pieckach. Nie uczynił tego. Po śmierci Jana Woyny Zagroby, pozostała po nim wdowa - Petronela, wraz z synami, których urodziła ze związku z Janem Woyną Zagrobą: Leonem, Józefem i Bartłomiejem podpisała 15 I 1712 kontrakt z proboszczem z Dąbrówki, ks. Adamem-Janem Wyszynskim. Woynowie przekazali plebanowi plac z karczmą między miedzami: pana Adama Dąbrowskiego, z drugiej strony rów idący blisko karczmy pana Kazimierza Woyny, ciągnący się od gościńca Ciechanowieckiego *do tego półplaca*. Jednocześnie Woynowie zobowiązali się dobudować do ofiarowywanej karczmy komorę i browar.⁴⁹⁰

W 1686 r. Stanisław Wyszynski, syn Wojciecha zapisał 120 zł na dobrach Wyszonki-Błonie kościołowi w Dąbrówce. 26 I 1688 r. w Urzędzie Grodzkim w Brańsku tenże dziedzic z Wyszonek-Kościelnych i Błonia oświadczył, że zatwierdza sumę 120 zł na dobrach Wojny-Bakałarze i innych zapisaną przez szlachetnego Adama Szepietowskiego z prowizją roczną 10 zł kościołowi w Dąbrówce. Oświadczeniu temu świadkowali: ks. Kazimierz Godlewski dziekan i proboszcz brański, ks. Szymon Żebrowski proboszcz w Dąbrówce Kościelnej, a także kolatorzy tego kościoła: Jan Woyno Zagroba i Marcin Gąssowski i inni.⁴⁹¹

⁴⁸⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 7-8, 44-45; Zgony 1795-11825, s. 161 i 173.

⁴⁸⁷ AD Łomża, Wykaz dochodów z każdego beneficjum w 1828 r., k. 32.

⁴⁸⁸ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁴⁸⁹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 4v.

⁴⁹⁰ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 154, k. 243v-244.

15 II 1700 r. w Urzędzie Grodzkim w Brańsku urodzony Adam Skiwski podstoli bielski⁴⁹² zeznał, że nadał ks. Żebrowskiemu i jego sukcesorom w parafii dąbrowszczyńskiej 200 zł zapisanych na dobrach Wojny temu kościołowi w testamencie - ostatniej woli urodzonego Leonarda Kostro.

3 XII 1711 r. w Urzędzie Grodzkim Drohickim Tomasz syn niegdyś Wojciecha Wolińskiego zapisał kościołowi w Dąbrówce Kościelnej sumę 150 zł. Zapis zabezpieczył na dobrach Dąbrowa-Wilki.⁴⁹³

W 1803 r. Szepietowska złożyła darowiznę 2 tys. zł, czyli 300 rubli na kościół w Dąbrówce Kościelnej. Jej spadkobiercy odmówili płacenia. Proces toczył się we wszystkich instancjach. W 1845 r. IX Departament Rządowego Senatu zobowiązał sukcesorów Szepietowskiej do złożenia w Banku Polskim 300 rubli. Komisja Rządowa powiadomiła o tym gubernatora augustowskiego, a ten administratora diecezji zaznaczając, by zobowiązał proboszcza w Dąbrówce Kościelnej do odprawiania mszy od chwili wyroku Senatu. W przypadku zaniedbań grożono kontrolą

W 1863 r. Marcin Włostowski złożył w banku 30 rubli na 5 %, by co roku odprawiać jedną mszę i głosić wypominki za jego rodzinę. Komisja Rządowa przekazała zapis rządowi gubernialnemu augustowskiemu. Proboszcz z Dąbrówki Kościelnej odmówił zgody na przyjęcie zapisu, jako zbyt uciążliwego. Rząd gubernialny zwrócił się do biskupa. Ten wyjaśnił, że należało zaczynać sprawę od niego. Jeśli 30 rubli dotyczy jednej mszy i jednorazowych wypominek w tym dniu, to procent wystarczy, gdy wypominki przez cały rok, fundusz jest za szczupły. Niech rząd gubernialny skłoni ofiarodawcę Włostowskiego, by to uwzględnił.⁴⁹⁴

- Beneficjum kościelne

Na dochód proboszcza w Dąbrówce składały się: dziesięcina zbożowa, grunty orne i łąki, procenty od zapisanych sum i propinacji, opłaty za usługi religijne, tzw. jure stolae, intencje mszalne i kwesty kościelne. W 1798 r. czytamy: *"kościół pobiera dziesięcinę snopową z każdej włóki ziemi kopa żyta i jedna kopa jarzyny"*. Dotyczyło to żyta i owsa. Od 1804 r. pobierano też dziesięcinę w jęczmieniu.

22 V 1811 r. w dworze Mazury, położonym w parafii jabłońskiej, stanowiącym własność Józefa Szepietowskiego posła i sędziego pokoju nastąpiła wieczysta zamiana gruntów z proboszczem ks. Szymonem Idźkowskim. W zamian za karczmę plebańską kościół w Dąbrówce otrzymał łąki sianożętne w Gierałtach Nowych i we wsi Wojny-Dąbrówka Kościelna. Posługiwano się sporządzając akt *mapą przez Lüera zeszłego rządu pruskiego królewskiego konduktora w miesiącu czerwcu roku 1806 zdziałanej, podpisanej na gruncie, w niniejszym egzemplarzu do tego aktu okazanym*.⁴⁹⁵

W 1818 r. za ustąpienie wcześniej prawo propinacji i karczmy na poświętnym kolarowi Józefowi Szepietowskiemu pleban dąbrowczański pobierał 216 zł pol. Dziesięcinę snopową dawano z Dąbrówki i Izdebnika z włók 24, z Wojen-Szub, Królów i Bakalarz - z włók 20, z Wojen-Piecek z włók 8, z Wojen-Pogorzeli z włók 16, z Pułazi z włók 18,

⁴⁹¹ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 151, k. 4v-5.

⁴⁹² Adam Skiwski podstolim bielskim był już w 1680 r. - AP Kraków, ZZG, nr 14. Po jego śmierci nominację na ten urząd otrzymał 28 VII 1701 r. Kazimierz Strubicz - AGAD, Metryka Koronna - Sigillata, nr 15, s. 128.

⁴⁹³ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 151, k. 6v-7.

⁴⁹⁴ Archiwum Diecezjalne Łomża, Zespół parafialny I, nr 63, k. 140 Ks. W. Jemielity, *Msze wotywne i stypendia w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej*, „Studia Teologiczne Białystok, Drohiczyn, Łomża”, t. 21 2003, s. 410-411.

⁴⁹⁵ Apar. Dąbrówka, Wieczysta zamiana 1811 r.

z Gierałt Nowych, z włók 9, z Gierałt Starych - z włók 10, ze Stawierejów-Podleśnych z włók 5, ze Stawierejów-Michałowiat z włók 5, z Moczydeł-Stanisławowięt, z włók 5.⁴⁹⁶

W 1834 r. nastąpił wyraźny spadek pobierania dziesięciny. W 1858 r. proboszcz z Dąbrówki zaznaczył, że na skutek nieurodzajów zbóż ludzie w parafii w mniejszych ilościach zasiewają jęczmień, w miejsce którego zwiększyli zasiew kartofli, jako jedyne produktu do gospodarki i żywności, a ksiądz z tego powodu ma uszczuploną dziesięcinę.⁴⁹⁷

Aktem erekcyjnym proboszcz otrzymał od braci Woynów i Szepietowskiego 2 włóki ziemi (ok. 33 ha). Rejestr pomiarowy i mapa z 1818 r. stwierdzały, że grunty obejmowały 1 włókę i 18 morgów ziemi ornej, 2 morgi łąki. Leżały one w szachownicy trzech pól wsi Dąbrówka.⁴⁹⁸ Pierwsze pole zwane *Skwarkowszczyzna* leżało na północ od plebanii. Było tam 17 morgów i 150 prętów. Pole drugie leżało bezpośrednio za kościołem. Namierzono tam 15 morgów i 150 prętów. Trzecie pole przylegało do *granicy izdebniszczkańskiej*. Było tam 13 morgów i 150 prętów. Łąka przylegała do pól Gierałt Starych.⁴⁹⁹ Do kościoła należały dość urodzajne grunty, za wyjątkiem klasy V, „gdzie jest więcej piasku, niż tęgiej ziemi, na jego podłożu”. Ziemi klasy III było 4 morgi 150 prętów, klasy IV 27 morgów i 2 morgi ogrodu, klasy V. 15 morgów.⁵⁰⁰

W 1865 r. wszelka własność ziemską utrzymywana przez Kościół przeszła w posiadanie państwa, z wyjątkiem 6 morgów pozostawionych probostwu. Była to kara za udział duchowieństwa w zmaganiach powstańczych 1863-1864 r. Podobnie na skarb państwa przeszły wszelkie inne źródła dochodu parafii. W zamian za to rząd wyznaczył duchowieństwu pensje, bardzo skromne i nie wystarczające.

- Bractwo św. Anny

Kult św. Anny miał w Wojnach-Dąbrówce bardzo dawne tradycje. Przede wszystkim był od 1520 r. związany z wezwaniem kościoła. W dniu tym od początku, aż do dziś odbywały się tam odpusty.

W 1563 r., najprawdopodobniej Stanisław Skwarek Gąssowski, właściciel Dąbrówki ufundował gotycko-renesansowy, zachowany do dziś obraz św. Anny Samotrzeciej. Umieszczona na obrazie data „1563” była najwidoczniej datą śmierci jego żony Anny Woynianki. Obraz namalowano temperą na lipowej, sklezionej z 6 kawałków desce (146x120x1,5 cm), posiada w górnej partii złożone tło z tłoczonym w zaprawie ornamentem roślinnym. Malarz niewątpliwie korzystał z zachodnioeuropejskiego pierwowzoru graficznego (kompozycja i rysunek), pozostając wiernym gotyckiej tradycji przedstawiania sceny na złożonym tle, z tłoczonym w zaprawie ornamentem. Przedstawia zasiadające na tronie: Matkę Boską z siedzącym na kolanach Dzieciątkiem, które trzyma jabłko i kiść winogron i św. Annę.⁵⁰¹ Protoplasta i fundator kościoła w Dąbrówce Marcin Woyno najwidoczniej nie miał synów, bo jego dział majątkowy dzierżyła córka z zięciem Skwarek Gąssowscy. Niestety nie dają się rozszyfrować umieszczone na obrazie inicjały „ASPr”.

⁴⁹⁶ Apar. Dąbrówka, Spis funduszków i przychodów rocznych plebanii w Dąbrówce i Altarii 1818 r.

⁴⁹⁷ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji 1858 r., k. 19.

⁴⁹⁸ Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna 1818, k. 17; Tamże, Spis funduszków i przychodów rocznych plebanii Dąbrówka i altarii 1818 r.

⁴⁹⁹ AD Łomża, Księga wizytacji 1828, k. 34; Apar. Dąbrówka, Spis funduszków i przychodów rocznych plebanii Dąbrówka i altarii 1818 r.

⁵⁰⁰ Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna 1818, k. 18.

⁵⁰¹ *Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - województwo łomżyńskie - Ciechanowiec,*

W 1662 r. król Jan Kazimierz zezwolił na odbywanie się w Dąbrówce w dniu św. Anny dorocznego jarmarku, z którego dochody przeznaczane były na altarię Matki Boskiej Szkaplerznej w kościele parafialnym.⁵⁰²

Bractwo św. Anny dysponowało dokumentami wystawionym 19 VI i 5 VII 1678 r. w Warszawie oraz 11 VII 1678 r. w Janowie. Było ono afiliowane do Arcykonfraterni Św. Anny przy warszawskim konwencie bernardynów z Krakowskiego Przedmieścia.⁵⁰³ W 1798 r. pisano o uroczystościach na św. Annę w Dąbrówce, że odpust „na św. Annę in perpetuum z Bractwem swoim wprowadzonym przez ks. Karola Kruczkowskiego gwardiana konwentu warszawskiego, z aprobatą przywileju rzymskiego, przez ks. Stanisława Bedlińskiego archidiacona łuckiego w roku 1678 r.”⁵⁰⁴

W 2 poł. XVII i w początkach XVIII w. obraz św. Anny Samotrzeciej był umieszczony w ołtarzu głównym kościoła w Dąbrówce. W 1716 r. Piotr Srzednicki, właściciel Gierałt Nowych ofiarował do obrazu św. Anny Samotrzeciej trzy korony srebrne, pozłacane. W 1718 lub 1719 r. „perel sznurków 2 JMP Srzednicki aplikował do ołtarza”. Wówczas w ołtarzu św. Anny umieszczono kopię obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej: „od JMP Jana Dąbrowskiego [właściciela majątku ziemskiego Dąbrówka] koron dwie srebrnych na obraz Najświętszej Panny Częstochowskiej, potarty o obraz w Częstochowie będący, (a ten jest do tego kościoła od pomienionego JMP Szymona Pułaskiego przysłany, cum hac attes ratione, że jest pocierany), w wielkim ołtarzu, nad obrazem św. Anny postawiony”.⁵⁰⁵ Jeszcze w 1939 r. pisano: „Jeden obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, malowany na deskach, jest zniszczony, znajduje się w skarbcu.”⁵⁰⁶

Ks. Franciszek Jabłoński pleban z Dąbrówki w 1787 r. zakupił materię zieloną, w gatunku adamaszkowym, na chorągiew Anny Świętej i na ornat zielony z tej materii.⁵⁰⁷

- Altaria Matki Boskiej Szkaplerznej

Bractwo Matki Boskiej Szkaplerznej powstało w Dąbrówce w 1649 r.⁵⁰⁸

Niedługo potem ufundowana została altaria. Wiązała się ona z koniecznością wybudowania w kościele lub w jego sąsiedztwie oddzielnego ołtarza, jak również wyznaczenia przez fundatora, czy po jego śmierci przez następców, tzw. altarzysty czyli osobnego duchowego. Zobowiązany był on do odprawiania wyznaczonej ilości mszy za duszę ofiarodawcy, bądź jego potomków. Regina Woynówna, córka Walentego Woyny-Szuby z mężem Janem Skiwskim, właściciele części wsi Wojny-Szuby, Wojny-Króle i Wojny-Bakałarze ufundowali w kościele w Dąbrówce w 1669 r. altarię Matki Boskiej Szkaplerznej - osobny ołtarz w kościele, przy którym specjalnie uposażony kapłan modlił

Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, s. 34, il. 137 - Obraz ten później został całkowicie i prymitywnie przemalowany olejno, poza niewielkim fragmentem dolnej partii. Zachowana sygnatura malarza dziś jest nieczytelna. Obraz był w 1983 r. konserwowany przez Małgorzatę Jarnicką z Warszawy. Zob. M. Jarnicka, *Dąbrówka Kościelna, kościół. Obraz „Św. Anna Samotrzecia”*. Dokumentacja konserwatorska, Warszawa 1985 (maszynopis w Archiwum Parafii w Dąbrówce Kościelnej).

⁵⁰² AGAD Warszawa, Metryka Koronna - Księga Wpisów nr 203, k. 62-62; Metryka Koronna - Sigillata, nr 5, k. 60v.

⁵⁰³ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 154, k. 246-247v.

⁵⁰⁴ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji, Wizyta 1798 r.

⁵⁰⁵ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 154, k. 257v-258.

⁵⁰⁶ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁵⁰⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 117.

⁵⁰⁸ AD Siedlce, D 154, k. 274.

się za ofiarodawców.⁵⁰⁹ 12 XI 1825 r. w piśmie datowanym we wsi Wojny-Szuby stwierdzono: „*Altaria, powyżej wspomniana..., przez władzę diecezjalną, w Aktach Konsystorza Janowskiego, dnia 30 I 1651 r. [s.], zatwierdzona, w miejsce zapisanego procentu, miała sobie wypuszczoną majątność we wsi Woyny-Izdebnik, w parafii dąbrowszczyńskiej położoną, z odpowiadającym potrzebie gruntowej zabudowaniem, tak rezydencjonalnym, jako i ekonomicznym.*”⁵¹⁰ Również wizytacja 26 IX 1755 r. wspominała, że środki na utrzymanie były zabezpieczone na dobrach Wojny-Izdebnik. W 1825 r. Konsystorz Łomżyński i ówczesny proboszcz z Dąbrówki ks. Idźkowski prowadził pertraktacje i doprowadził do porozumienia w sprawie owej altarii i jej funduszów. Kwota 1 tys. zł należna altarzyście lokowana była na majątku ziemskim Woyny. Inną kwotę 1 tys. zł ulokowano na dobrach Markowo.

20 III 1662 r. Jan Kazimierz, król polski ustanowił w Dąbrówce targi i dwa jarmarki: na św. Annę i święto Oczyszczenia NMP, z których opłaty targowe stanowić miały dochód altarii Matki Boskiej Szkaplerznej: „*Chcąc też kaplicy we wspomnianej wsi zapewnić dochody, nie tylko mieszkańcom, życzymy sobie i mocą powyższego ustanawiamy wielebnemu altarzyście Kongregacji Świętego Szkaplerza teraz i w czasie od wszystkich jakiegokolwiek rodzaju targów pewną wpłatę lub daninę od wszystkich osób na powyższe jarmarki przybywających (za wyjątkiem osób stanu szlacheckiego), bez uszczerbku dla ludzi niższego stanu, jak najliczniejszych, z tem, aby przyjął zwyczaj i obyczaj sąsiednich miast i miasteczek, tak jednak, aby ów altarzysta terażniejszy i jego następcy całą sumę pieniędzy z tych targów zebraną, tak podczas jarmarków, jak i podczas targów obracał nie na prywatny użytek lecz na lepsze zaopatrzenie kaplicy Kongregacji Świętego Szkaplerza, pod utratą przyzwolenia naszego.*”⁵¹²

Od 14 II 1708 do 16 IX 1712 r. altarzystą „*ad imaginem Beatae Virginiae Mariae in ecclesia Dąbrowcensis*” był ks. Mateusz Poniatowski.⁵¹³ 16 IX 1712 r. w Wojnach-Izdebniku spisał on testament. Czytamy w nim: „*Uczę dla kapłanów i ubogich, tak mianowicie naznaczam - naprzód na mięso nieuka tysego, płowego, gęsi, kaczek, kur co potrzeba, do tego indyków dwoje, owiec ze troje. Na piwo jest siodu 3 korce, a jeśliby nie dosyć było, albo czas nie był po temu sprzedać i do tego jęczmienia korcy 4, a za to piwa i wódki kupić, na korzenie zł 10 i na inne ekspensa kuchenne... Ubogim przy pogrzebie będącym po 2 kopiejek. Tymże ubogim do szpitalów - Dąbrowszczyńskiego i Wyszyńskiego po 1 1/2 korca żyta, szkolnym, którzy przy pogrzebie będą, po szóstaku bitym. Do klasztoru tykockiego ojców Bernardynów na trycezynę jedną zł 30, za dusze rodziców moich ojców Franciszkanom do Drohiczyzna...*”⁵¹⁴

Po śmierci ks. M. Poniatowskiego 1 XI 1712 r. spisano: „*Inwentarz albo raczej rejestr aparatów kaplicy Najświętszej Panny*” Obraz wyposażony był w „*sukienkę srebrną, złotą, przy niej szcputrum [?] z koronami dwiema, które Aniołowie złociste na obrazie Najświętszej Panny trzymają*”. Z wotów wymieniono: 2 tabliczki, nóżkę i serce. Altaria dysponowała m.in. kielichem srebrnym złotym, z patyną, a także 2 ornaty itp. Wspomniano ponadto: „*Alba jedna była własna, pomienionego księdza altarysty, w*

⁵⁰⁹ AD Łomża, Akta parafii Dąbrówka, nr 61, k. 24.

⁵¹⁰ AP Kraków, ZZG, nr 704.

⁵¹² AGAD Warszawa, Metryka Koronna - Księgi Wpisów, nr 203, k. 62-62v, Sigillata nr 5, k. 60v; AP Białystok, Kamera Wojenna i Domen, nr 155 A, k. 223v; J. Maroszek, *Targowiska wiejskie w Koronie Polskiej w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku*, Białystok 1990, s. 235.

⁵¹³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 32; Chrzty 1705-1720, s. 24-80.

⁵¹⁴ Apar., Zbiór dokumentó luźnych

której podług woli onegoż, pochowany jest." Opisano również nieruchomości altarii Matki Boskiej Szkaplerznej: *Na Izdebniku, wiosce, budynek skromny księży: izba, komora, szopka i piekarenka, stodoły i chlewy spustoszone znacznie natenczas. Fundacji niegdy HMP Skiwskiego sędzięgo ziemie bielskiej do altariej pomienionej aplikowane, przy kościele dąbrowszczyńskim będącej, teraz zaś w kolacji JMP Karola Bleszyńskiego zostająca. Gruntu do niej włók 2, z łąkami, z lasami i ze wszystkimi pożytkami. Do tego chłop z parą wołów. Krescenczej żyta kop 2, zasiewu ozimego nie było, jęczmienia kop 8, owsa też de caetero nihil przy objęciu tej altariej, którym ja przez półtora lata trzymał, po śmierci namienionego księdza altarysty... „Altariej domek na poświętnem, ex oppositio szkoły, mający i gród... nadany, aby w nim JM ks. altarysta mieszkał i dopomagał plebanowi w nabożeństwie, spustoszony stoi.”⁵¹⁵ 4 VII 1785 r. poddanym należącym do altarii Szkaplerznej był chłop pańszczyźniany z Wojen-Izdebnika wdowiec Teodor Snopek.⁵¹⁶*

8 I 1730 r. altarystą był ks. Kazimierz Jackowski.⁵¹⁷ Karol Bleszyński zmarł w 1730 r. w testamencie zapisał altarii Matki Boskiej Szkaplerznej 1 tys. zł i osobno 500 zł na pokrycie dachu tej kaplicy. Dalsze 50 zł testament ten przewidywał corocznie na воск i lój na oświetlenie, ale wizytator w 1822 r. dodał: „*lecz to wszystko skutku swego nie wzięło*”.⁵¹⁸ 29 IV 1781 r. altarysta ks. Grzegorz Kierznowski zrezygnował bowiem z wynikających z tego testamentu należności. W Urzędzie Grodzkim w Brańsku 24 VI 1758 r. Józef Markowski zapisał pewną sumę, lokowaną na dobrach ziemskich Pokaniewo i Zabłocie, od której corocznie tytułem procentów do altarii Szkaplerznej wpływało 35 zł., wypłacane przez Tomasza Kurzenieckiego łowczego bielskiego.

Kolejnym promotorem był ks. Grzegorz Kierznowski (ur. w 1700 r., aprobowany do tego ołtarza w 1731 r.). Zmarł 28 VIII 1782 r. i pochowany został przed ołtarzem NMP Szkaplerznej.⁵¹⁹

28 VI 1784 - 28 III 1791 r. altarystą NMP Szkaplerznej był ks. Maciej Gołaszewski. Zmarł on 14 IV 1791 r. w Wojnach-Izdebniku, a ciało pochowano w kościele w Dąbrówce.⁵²⁰ Pożyczył on w 1784 r. Wojciechowi Jaruzelskiemu, stolnikowi bielskiemu kwotę uposażeniową altarii.⁵²¹ Jaruzelski lokował ją na dobrach Leniewo koło Bielska Podlaskiego. W 1807 r. Leniewo znalazło się w kordonie rosyjskim, gdy Dąbrówka i altaria Szkaplerzna w napoleońskim Księstwie Warszawskim. Należny procent przestał napływać.⁵²²

Od 26 VII 1791 do 7 II 1798 r. funkcję tę spełniał ks. Ignacy Poletyło.⁵²³ 4 IX 1805 - 10 II 1806 r. w metrykach spotykamy altarystę NMP Szkaplerznej ks. Antoniego Bienieckiego.⁵²⁴

W 1798 r. dziekan wizytujący altarię NMP Szkaplerznej zapisał, że kolatorami, opiekującymi się ołtarzem byli: „*Maciej Woyno porucznik bywszej Kawalerii Narodowej, z na-*

⁵¹⁵ AD Siedlce, Akta Konsystorza Janowskiego, nr D 134, k. 260-261.

⁵¹⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 140.

⁵¹⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony, s. 93.

⁵¹⁸ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt. Wizytacja 1822 r.; Tamże, Spis funduszów 1818 r., s. 31.

⁵¹⁹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 155, k. 360-361; Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 146-333; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 10 i 169.

⁵²⁰ Apar. Dąbrówka, Śluby 1790-1819, s. 1; Apar. Dąbrówka, Chrzty 1785-1819, s. 45; Apar. Dąbrówka, Zgony 1772-1790, s. 112; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 139.

bycia części od śp. Karola Bleszyńskiego i MPP Ignacego i Szymona Bleszyńskiego braci rodzonych teraz zostający." 6 VIII 1816 r. altarzyście ks. Kazimierzowi Zawadzkiemu Szymon i Ignacy Bleszyńscy płacił należną pensję od 300 zł.⁵²⁵

W 1798 r. do altarii należały: „*kielich srebrny z wierzchu i ze szrodka wyzłocony, staroświeckiej roboty, z patyną pozłacaną 1. Wotum jedne w serce 1. Korona pozłacana przy tymże ołtarzu 1. Podług świadectwa dawniejszy było jeszcze więcej srebra, lecz te, jako to: sukienkę srebrną od obrazu NMP, koronę jedną i aniołków 2, wotów różnych, sztuk 4 i lampę srebrną 1, wzięta Komisja Porządkowa Ziemi Bielskiej, z woli Rządu, w czasie Powstania Narodowego w roku 1794, na co jest dany rewers przez komisarzy, w tej mierze delegowanych.*” Zaznaczono też wówczas, że odpusty odbywają się „*na uroczystości NPM i inne*”.⁵²⁶

Później kult powoli zanikał. W 1939 r. odnotowano: „*...w skarbcu tamże znajduje się w szafie złożony obraz Matki Boskiej Wniebowzięcia, malowany na płótnie*”.⁵²⁷

- Altaria św. Józefa Oblubieńca NMP w kościele parafialnym

10 VI 1683 r. ks. Kazimierz Godlewski, dziekan brański udzielił licencji na budowę dodatkowej kaplicy w kościele w Dąbrówce. Tenże 11 II 1685 r. benedyktował nowo wybudowaną kosztem Szymona Woyny kaplicę.⁵²⁸ 29 IV 1685 r. Szymon Woyno zwany Krupa, syn niegdyś Piotra, dziedzica na Wojnach-Dąbrówce i Izdebniku, jego żona Marianna, córka niegdyś Piotra Woyno zwanego Zagroba, jej siostra Barbara, wdowa po Leonardzie Kostro dziedzicu na Kostrach i Stawierejach, dokonali fundacji ołtarza św. Józefa w kościele w Dąbrówce. Środki finansowe zabezpieczyli na majątku Woyny-Dąbrówka. 14 V 1685 r. w Warszawie zatwierdzili tę fundację biskupi - łucki Stanisław Witwicki i poznański Stefan Wierzbowski. Ofiarowany został wówczas fundusz wynosił 3 tys. zł, z przeznaczeniem na utrzymanie kapelana, czyli altarzysty. Miał on odprawiać tygodniowo 3 nabożeństwa. W 1689 r. Szymon Woyna dokonał melioracji zapisu dla nowo fundowanej kaplicy św. Józefa. Na dobrach ziemskich Dąbrówka lokował kwotę 1 tys. zł.

Ta sama altaria zyskała inny zapis, kwoty 1 tys. zł, dokonany przez Leona Woynę-Zagrobę. Zabezpieczono ją na dobrach Długa Dąbrowa-Nowa Wieś.

19 IX 1700 r. altarzystą był ks. Walenty Średnicki.⁵²⁹

W 1723 r. opisano zabudowania tej fundacji: „*Altarzej św. Józefa domek ex oppositio krzyża postawiony, na placu kolatorów, blisko karczmy slacheckiej. Księża nie ma. Teraz mieszka jednak pewny rzemieślnik, który to budynek miał swoje ogrodzenie, chlew i stodołkę. Które to budowanie JMP Adam Dąbrowski kolator kaplicy, succestius post olim generosum Simonem Woyno dictum Krupa ad propriam domum ausportavit.*”⁵³⁰

W 1745 r. akta parafialne odnotowały kleryka ks. Wojciecha Święckiego, asystującego

⁵²¹ *Urzednicy podlascy...*, nr 283, s. 61.

⁵²² Apar. Dąbrówka, Księga wizyt. Wizytacja 1818 r., s. 31.

⁵²³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1790-1819, s. 2-13; Apar. Dąbrówka, Chrztzy 1785-1819, s. 48-115.

⁵²⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 51 i 55; Chrztzy 1785-1819, s. 206-207.

⁵²⁵ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt. Wizytacja 1798 r. i Spis funduszków 1818 r.

⁵²⁶ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt. Wizytacja 1798 r.

⁵²⁷ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁵²⁸ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D154, k. 273v-274.

⁵²⁹ Apar. Dąbrówka, Ślub 1664-1772, k. 28.

⁵³⁰ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 134, k. 260v.

przy jednym z uroczystych chrztów. 16 VII 1745 r. w tychże księgach określono go jako altarzystę św. Józefa.⁵³¹

Wizytacja kościoła w Dąbrówce Kościelnej, przeprowadzona 26 IX 1755 r. przez dziekana brańskiego ks. Szymona Zaleskiego, informowała, że altarzystą był wówczas ks. Wojciech Niemyski (ur. w 1714 r., a mianowany na altarię św. Józefa w 1746 r.).⁵³² W metrykach ochrzczonych tej parafii ks. Wojciech Józef Niemyski altarzysta św. Józefa Opiekuna Najświętszej Marii Panny notowany był od 15 X 1746 r. Ostatniego wpisu w kościelnej księdze metrykalnej dokonał 27 II 1781 r. Zmarł w Dąbrówce 6 VIII 1781 r. (w wieku 67 lat, po 37-letniej posłudze kapłańskiej w kaplicy św. Józefa). Jego ciało spoczęło przed ołtarzem św. Józefa. Ks. W. J. Niemyski był jednocześnie promotorem Bractwa Świętego Józefa.⁵³³ Przejściowo w 1755 r. zarządzał on jako komendantz kościołem parafialnym w Wysokim Mazowieckim.⁵³⁴ Jednym z kierunków działań ks. W. J. Niemyskiego było nawracanie Żydów. Często właśnie on celebrował uroczyste chrzty konwertytów.

Od 16 VII 1782 do 10 I 1790 r. altarzystą św. Józefa był ks. Antoni Roszkowski.⁵³⁵ Wcześniej 17 VI 1782 r. był on komendantzem kościoła w Jabłoni.⁵³⁶

W 1798 r. stwierdzono, że kolatorami altarii byli: Kazimierz Szepietowski, syn Stanisława, wojski podlaski, Wojciech Szepietowski, żupnik ziemi bielskiej i Józef Szepietowski, porucznik bywszej kawalerii Narodowej oraz Jakub Woyno.⁵³⁷

Nastąpił jednak upadek kultu św. Józefa i dąbrówczańskiej altarii. W 1804 r. stwierdzono: *„Odpust na św. Józefa przedtem był obchodzony, lecz teraz się nie obchodzi, ponieważ dokumentu na niego żadnego nie ma, a do tego, że i altarysty na tę altarię prezentowanego i instytuowanego nie ma, któryby o wprowadzenie tego odpustu postarał się. Zupełnie jest zaniedbany i tylko bywa msza święta śpiewana i kazanie.”* Wobec braku altarzysty zastępował go ówczesny proboszcz dąbrówszczyński ks. Franciszek Jabłoński. Kwestia altarii była jednak sporna. Dalej wizytujący w 1804 r. dziekan stwierdził: *„Zabudowania ta altaria nie ma żadnego, gdyż po śmierci byłego przedtym altarzysty kolator, ur. Jakub Woyno Zagroba wszystko pozabierał i do swego domu do Pogorzeli powoził”*.⁵³⁸

- Proboszczowie

Ks. Jan - pleban w Małej Dąbrówce - 20 czerwca 1541 - 6 listopada 1542 r.⁵³⁹

Ks. Wojciech Boratyński, wzm. 26 XI 1633 - 25 I 1634 r.⁵⁴⁰

Ks. Leonard Moczydłowski, od 28 IX 1636 r. do 21 I 1662 r. (wcześniej 6 VIII 1636 - 21 IX 1636 komendantz w Dąbrówce Małej).⁵⁴¹

Ks. Szymon Żebrowski - 26 I 1664 - 2 XI 1703 r.⁵⁴²

⁵³¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 224.

⁵³² AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 155, k. 360-361.

⁵³³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 167.

⁵³⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 229-333.

⁵³⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1785-1819, s. 1-39.

⁵³⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 134.

⁵³⁷ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt, Wizytacja 1798.

⁵³⁸ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji, Wizyta 1804 r.

⁵³⁹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 2, k. 95-156.

⁵⁴⁰ AD Łomża, Chrzty 1613-1663, s. 105 i 107.

⁵⁴¹ AD Łomża, Chrzty 1613-1663, s. 109-334.

⁵⁴² AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 4, 5, 5v, k. 12v; Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 4v-32v.

Ks. Adam-Jan Wyszyński (ur. ok. 1762, 2 X 1700 wzm. jako wikariusz w Wysokim Mazowieckim) - 22 VIII 1705 aprobowany przez kolatorów, 10 III 1706 zainstytuowany przez biskupa - zm. 12 X 1732 r.⁵⁴³

Ks. Maciej Wyszyński (ur. II. 1697), wyświęcony 1 I 1729 r., wpięrow 14 IV i 12 VI 1732 r. wzmiankowany był jako altarzysta NMP Szkaplerznej, a 17 XI 1732 instalowany jako proboszcz dąbrowszczyński, zmarł 15 XII 1778 r., a jego ciało pochowano w kościele przed wielkim ołtarzem.⁵⁴⁴

Ks. Franciszek Dąbrowski wspomniany był od 16 V 1779 do 22 XI 1790 r. jako pleban w Dąbrówce.⁵⁴⁵

Ks. Franciszek Jabłoński 24 II 1794 - 6 II 1804 r. występował w aktach parafialnych jako proboszcz dąbrowszczański, kanonik smoleński, a 6 II 1804 r. określono go jako dziekana brańskiego. 19 X 1806 r. był plebanem w Wyszonkach Kościelnych i wicedziekanem brańskim.⁵⁴⁶

Ks. Szymon Idźkowski - wzm. 2 II 1806 r. jako komendarz w Dąbrówce, 2 VIII 1807 r. już jako proboszcz dąbrowszczyński - zm. 10 V 1827 r., w wieku 54 lat.⁵⁴⁷

Ks. Kazimierz Łopieński - od 21 II 1827 r. - 13(25) VI 1851.

Ks. Jan Krassowski - od 29 VII (9 VIII) 1857 r. (wcześniej zwany komendarzem)⁵⁴⁹

Ks. Sokołowski - wzmiankowany 20 VI 1916 r.⁵⁵⁰

Ks. Konstanty Ostrowski (ur. 3 X 1874), do 23 II 1924 r. pracuje w par. Dąbrówka.⁵⁵¹

Ks. Bogusław Targoński (żołnierz AK ps. "Narew") - wzm. 8 VIII 1993 r.

Prócz nich w parafii pracowali wikariusze. Jeden z nich w 1836 r. skarżył się biskupowi, że *"musi w każdą niedzielę odprawiać jutrznię i głosić w czasie niej naukę katechizmową, a po południu należały do niego nieszpory i modlitwy wieczorne. Głosił również kazania w niedziele adwentowe i wielkopostne, a w pozostałe niedziele roku na zmianę z proboszczem. Jeździł do chorych, pisał akta i sprawozdania do rządu"*.⁵⁵²

Od 1937 r. do pomocy proboszczowi zostali skierowani wikariusze. Pierwszym był neoprezbiter ks. Mieczysław Daniłowicz, kolejnym Rajmund Bargielewski, później suspendowany Aleksander Łuniewski.⁵⁵³

-Organiści

W najdawniejszym kościele, zbudowanym w 1520 r., a spalonym w czasie wojen szwedzkich 1655-1657, najprawdopodobniej nie było organów. Zachowana księga chrztów od 1613 r. nie wspomina o organiście, a jedynie o kantorze, który śpiewem uświetniał celebrowane nabożeństwa. 19 VIII 1647 r. i 19 VI 1652 r. wspomniany był

⁵⁴³ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 7v; nr D 154, k. 250 Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 35-50; Chrzty i zgony 1720-1772, s. 103.

⁵⁴⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 140-328; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 9 i 162; AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 155, k. 360-361.

⁵⁴⁵ Apar. Dąbrówka, Śluby 1790-1819, s. 1; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 229.

⁵⁴⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1790-1819, s. 8-57.

⁵⁴⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 53 i 57; Chrzty 1820-183, k. 1; Zgony 1826-1839, s. 22.

⁵⁴⁸ Apar. Dąbrówka, Zgony 1826-1839, s. 22 i Zgony 1853-1859.

⁵⁴⁹ Apar. Dąbrówka, Zgony 1853-1859.

⁵⁵⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1848-1866.

⁵⁵¹ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁵⁵² AD Łomża, Akta parafii Dąbrówka 1825-1838, k. 17.

⁵⁵³ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

Andrzej Przedworewski, a 16 XI 1650 i 3 II 1651 r. Marcin kantor. Ostatnia wzmianka o kantorze, a był nim Bartłomiej Wiśniewski pochodzi z 1673 r., gdy już wówczas funkcjonował w Dąbrówce również organista.⁵⁵⁴

W nowo zbudowanej kaplicy, w miejsce spalonego kościoła, ok. 1673 r. wstawiono organy i źródła metrykalne wspominają o organistach kościoła w Dąbrówce:

Kamieński Jan - wspominany 1673-1674.⁵⁵⁵

Bietkowski Ludwik - wspominany 5 IX 1708- 18 III 1712.⁵⁵⁶

Berkowski Mateusz - wspominany 27 I 1730-30 III 1742.⁵⁵⁷

Malewski Paweł - wspominany 10 IX 1743 i 1 III 1758.⁵⁵⁸

Gurski Szymon - wspominany 1 VI 1747 - 10 I 1752.⁵⁵⁹

Gierałtowski Grzegorz - wspominany 6 i 12 XII 1772 i 28 XI 1788 r., zmarł 28 III 1789, ok. 49 lat.

Wróblewski Antoni (ur. ok. 1762) - wspominany 7 V 1807 - 3 III 1821.⁵⁶⁰

Pianowski Jakub (ur. 1804) - wspominany 23 XI 1845 r.⁵⁶¹

Święczkowski Ambroży (ur. 1831) - wspominany 30 I(11 II) 1858- 14(26) XI 1865 r.⁵⁶²

W 1834 r. stwierdzono, że z funduszu dziedzica z Moczydeł-Stanisławowiat Tomasza Piekutowskiego zbudowane zostały nowe, 8-głosowe organy.⁵⁶³

W 1878 r. zbudowano nowy kościół: „kościół zbudowany z cegły, blachą cynkową pokryty. Wewnątrz znajdują się trzy marmurowe ołtarze. Ołtarz wielki, jak i dwa małe, zbudowane z cegły, zewnątrz wyłożone marmurem brodigło, w czasie budowy kościoła z Włoch sprowadzonym. Tabernakulum i nad nim tron do wystawienia Najświętszego Sakramentu, z białego marmuru, drzwiczki, Baranek i ozdoby z miedzi, po wierzchu złoczone.”⁵⁶⁴

- Szkoła

Kolatorzy kościoła zobowiązali proboszcza do: „utrzymania organisty i kantora, mężczyzn dobrych obyczajów, z których jeden winien nauczać dzieci czytania w języku ojczystym”.⁵⁶⁵ Zachował się wyciąg z aktu fundacyjnego z 1755 r. Pierwsza wzmianka o istnieniu szkoły w Dąbrówce Kościelnej pochodzi z 7 X 1542 r. W źródłach spotykamy bowiem Stanisława rektora szkoły w Małej Dąbrówce.⁵⁶⁶

Od 19 II 1632 do 2 IX 1637 r. notowany był „rektor scholae Dąbrowszcensis” Mateusz Kaski. Później od 2 I 1643 do 14 V 1644 stanowisko to piastował Tomasz Pniowski, a po nim od 25 VI 1644 do 5 VII 1645 r. Maciej Ostrowski. 16 XI 1646 r. stwierdzono, że rektorem był Szymon Dołęgowski. Od 8 VII 1647 do 12 II 1651 odnajdujemy wzmianki o

⁵⁵⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1674, s. 251-321; AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁵⁵⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1674, s. 354; AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁵⁵⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1705-1720, s. 30-72.

⁵⁵⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 94-206.

⁵⁵⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 213 i 290.

⁵⁵⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 231-254.

⁵⁶⁰ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 171-512; A par. Dąbrówka, Chrzty 1785-1819, s. 229.

⁵⁶¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1826-1845, s. 238.

⁵⁶² Apar. Dąbrówka, Śluby 1846-1874, k. 73v; Chrzty 1848-1866, s. 272-356.

⁵⁶³ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji z 1834 r., k. 12.

⁵⁶⁴ Apar. Dąbrówka, Wizyta dekanalna z 1892 r., k. 7.

⁵⁶⁵ Apar. Dąbrówka, Akt erekcyjny, k. 50.

⁵⁶⁶ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 2, k. 77v.

rektorze szkoły w Dąbrówce Marcinie Budnym, natomiast od 3 VII 1651 do 29 X 1652 r. o rektorze Wojciechu Gieruckim, a 7 IX 1673 i 14 III 1674 r. wspomniany był rektor Jacek Sienicki.⁵⁶⁷

7 VII 1683 r. Leonard Kostro sporządził testament, w którym ofiarował kościołowi w Dąbrówce 50 zł pol. na budowę szkółki parafialnej.⁵⁶⁸

W 1688 r. Adam Skiwski ofiarował 200 zł na rzecz przytułku i szkoły w Dąbrówce i zabezpieczył tę sumę na dobrach Wojny-Szuby.

W testamencie z 14 IX 1705 r. Jan syn Piotra Woyny Zagroby dziedzic wsi Woyny-Pogorzela, Woyny-Piecki i Woyny-Dąbrówka Kościelna zapisał swoje dobra nieruchome szpitalowi i szkole parafialnej w Dąbrówce.⁵⁶⁹

Jakub Zimnoch 6 VIII 1708 r. określony jako zakrystian kościoła w Dąbrówce, 10 XII 1708 r. nazwany został bakałarzem dąbrowszczańskim, najwidoczniej łączył obie funkcje.⁵⁷⁰

18 lipca 1794 r. Komisja Porządkowa Cywilno-Wojskowa Ziemi Bielskiej wydała 18 lipca 1794 r. uniwersał zalecający proboszczom porządne urządzenie szkółek i przysyłanie raportów o nauczycielach, uczniach i funduszach szkolnych.⁵⁷¹

19 II 1811 r. wzmiankowano, jako o świadku ślubu, o 36-letnim „dyrektorzem Szkołki Dąbrowszczyńskiej”, Adamie Perkowskim, zamieszkałym w Dąbrówce Kościelnej.⁵⁷²

W 1816 r. nad organizacją nauki w szkole parafialnej czuwał dozór, w którego skład wchodził: proboszcz parafii ks. Szymon Idźkowski, wójt gminy Woyny-Szuby Marian Więckowski oraz dwaj kolatorowie: Maciej Wojno i Józef Szepietowski. Jednak jednocześnie stwierdzono wówczas, że brak jest oddzielnego budynku szkolnego, a dzieci uczą się w domu przeznaczonym dla służby kościelnej. Nauczaniem 21 chłopców zajmował się wikariusz, na którego utrzymanie ludność płaciła składki. Wysokość jej wynosiła od 1 do 4 zł. Nauka trwała od 3-15 X do 3-15 III. Dzieci uczyły się czytać, pisać, podstawowych działań rachunkowych oraz nauki chrześcijańskiej.⁵⁷³ W 1828 r. w szkole w Dąbrówce uczyło się 12 chłopców. Nauczycielem był ks. Franciszek Moczydłowski. Nadal nie było budynku szkolnego. Zmienił się system opłat. Płacili rodzice tylko tych uczniów, którzy pobierali naukę, a wysokość składki wynosiła 2 zł kwartalnie od osoby. W czterech wsiach: Wojnach-Szubach, Wojnach-Izdebniku, Wojnach-Pieckach i Moczydłach-Stanisławowiętach organizowano nauczanie zimowe. Dzieci przechodziły z jednego do drugiego budynku, uczyły się pacierza, czytania, przygotowywały do I Komunii Świętej.⁵⁷⁴

W 1835 r. wymieniono nazwiska uczniów szkoły z parafii w Dąbrówce, którzy uczyli się w szkole w Sokolach. Byli to wyłącznie drobni szlachcice, bo pewnie szlachta nie chciała posyłać dzieci do szkółki parafialnej, aby nie dzieliły ławy szkolnej z dziećmi chłopskimi. W klasie I: Jan Roszkowski z Gierałt Starych i Szymon Szepietowski, poznawali litery i sylabizowali, uczyli się pacierza i katechizmu. W klasie II: Stanisław Kostro z Wojen-Izdebnika i Maciej Wojno ze Stawieriej-Podlesnych, uczyli się czytać

⁵⁶⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 101-347.

⁵⁶⁸ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 4v.

⁵⁶⁹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 5v-6; AD Łomża, Wyciąg z fundacji kościoła w Dąbrówce z 1 V 1722 r., k. 37-42.

⁵⁷⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1705-1720, s. 26 i 31.

⁵⁷¹ S. Teofilewicz, *Działalność Komisji Edukacji Narodowej w województwie podlaskim*, Warszawa 1971, s. 137-138.

⁵⁷² Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1828, s. 102-103.

⁵⁷³ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji 1816 r., k. 17 i 21.

⁵⁷⁴ AD Łomża, Gimnazja i szkoły parafialne, 1828, s. 16.

teksty drukowane i pisane, nauk chrześcijańskich Starego i Nowego Testamentu, gramatyki polskiej, kaligrafii i początków arytmetyki.

Ostatnia wzmianka o szkółce parafialnej w Dąbrówce pochodzi z 1838 r. Jeszcze w 1835 r. ks. K. Łapiński, proboszcz w Dąbrówce pisał, że w jego parafii analfabetyzm jest powszechny, a polecenie KRSW, by umieszczać ogłoszenia na tablicy przed kościołem mija się z celem. W 1814 r. na 56 aktów urodzeń tylko dwa (Józef Szepietowski, dziedzic Szepietowa i Maciej Roszkowski, dziedzic Gierałt Starych) zostały podpisane. W 1819 na 51 - było 6 podpisów, w 1824 r. na 52 akty - podpisany był jeden (Więckowski - wójt gminy Wojny-Szuby), a w 1844 r. ma 69 podpisanych było 7.⁵⁷⁵

- Szpital-przytułek ubogich

21 kwietnia 1642 r. przed urzędem grodzkim w Brańsku Maciej Skwarek Gąssowski, syn niegdyś Stanisława Skwarek Gąssowskiego podkomorzego ziemi bielskiej, zeznał nadanie na budowę szpitala dla ubogich przy kościele w Dąbrówce całości gruntów między gościńcami Ciechanowieckim a Brańskim.⁵⁷⁶ Już 31 V 1643 r. jako matka chrestna dziecka chłopskiego z Szepietowa-Wawrzyńców występowała Elżbieta „*pauper ecclesiastica*”.⁵⁷⁷

Kolejny budynek szpitala w Dąbrówce wznosił Piotr Woyno Zagroba. Już po śmierci ojca, jego syn Jan, dziedzic na Wojnach-Pogorzeli, Wojnach-Pieckach i Wojnach-Dąbrówce Kościelnej, 14 IX 1705 r. zapisał w testamencie szpitalowi i rektorowi szkoły kościelnej w tejże Dąbrówce swoje dobra nieruchome w dziedzictwie w Wojnach-Dąbrówce Kościelnej położone, niegdyś jego rodzicom zeznane przez szlachetnego Wawrzyńca syna Jana Skwarka Gąssowskiego 18 VI 1664 r. Grunta te leżały w granicach: ongiś nadanych ubogim, od strumienia do drogi czyli gościńca brańskiego i do drogi przez wieś Dąbrówkę Kościelną, do roli rektora szkoły, a od wspomnianej drogi czyli ulicy Dąbrowszczańskiej do drogi-gościńca Ciechanowieckiego, w granicach szlachetnego Mikołaja niegdyś Pawła Gąssowskiego. W zamian obciążył rektora szkoły i ubogich zmwianiem części Różańca z Litanią do NMP - w środy lub w piątki za dusze zmarłych ze swojej rodziny, a każdego tygodnia za duszę spadkobierców niegdyś Leonarda Kostro Krutego.⁵⁷⁸

18 VII 1712 r. przed Urzędem Grodzkim Brańskim proboszcz z Dąbrówki Kościelnej ks. Adam Wyszynski i urodzony Kazimierz Woyno Zagroba w imieniu swoim i swego syna Marcina Woyno Zagroby oraz jego żony Zofii Górskiej, stwierdzili, że na gruncie szpitalnym, nadanym w 1642 r. temu przytułkowi Kazimierz Woyno Zagroba zbudował dwie karczmy. O to przed Konsystorzem Janowskim oraz w Trybunale Lubelskim toczyła się sprawa, którą wygrał proboszcz.⁵⁷⁹

Kazimierz Szepietowski zapisał w swym testamencie z 21 VIII 1804 r. sumę 1.000 zł szpitalowi w Dąbrówce zabezpieczoną na Gierałtach-Nowych.⁵⁸⁰ Metryki chrestne kościoła w Dąbrówce często wspominały o mieszkańcach miejscowego szpitala, którzy towarzyszyli jako chrestni ceremoniom kościelnym. Wzmiankowani m. in. byli:

⁵⁷⁵ S. Pruszyńska, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 62-65.

⁵⁷⁶ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 3v i 8.

⁵⁷⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 192.

⁵⁷⁸ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 154, k. 243-243v.

⁵⁷⁹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 7-8v.

⁵⁸⁰ Apar. Dąbrówka, Spis funduszów 1818 r.

- Anna, lat ok. 50 (zm. 23 IV 1734 r.)⁵⁸¹
Buhacz Jakub, ur. ok. 1812 r. (wzm. 12(24) VI 1862, 16(28) V 1865, 18(30) XI 1867, 6(18) 1869)⁵⁸²
Delafusowa Agnieszka, szlachcianka (wzm. 18 I 1767, 1 III 1772 i 25 III 1776, zm. 1782 r., ok. 67 lat, pochowana w kościele)⁵⁸³
Gąssowska Barbara, szlachcianka (zm. 27 IV 1724 r.)⁵⁸⁴
Gierałtowska Petronella, (wzm. 30 VIII 1772 r.)⁵⁸⁵
Gierałtowski Władysław, szlachcic (wzm. 23 IX 1743 r.)⁵⁸⁶
Gierałtowski Wojciech, szlachcic (wzm. 16 III i 30 VIII 1772 r.)⁵⁸⁷
Jabłoński Józef, szlachcic (wzm. 26 III 1776 r.)⁵⁸⁸
Kalinowski Fabian, szlachcic (wzm. 8 XI 1750)⁵⁸⁹
Klara, chłopka, babka szpitalna lat ok. 60 (zm. "w domu szpitalnym" 1797)⁵⁹⁰
Korolowa Marcjanna, wdowa, lat 83 (zm. 3 III 1821 w Dąbrówce, w domu szpitalnym, nr 23)⁵⁹¹
Łopieński Grzegorz, szlachcic, wdowiec (wzm. 23 XI 1845)⁵⁹²
Marianna, lat ok. 60 (zm. 10 V 1734 r.)⁵⁹³
Mystkowska Dorota, szlachcianka (wzm. 1751, zm. 16 X 1737 r.)⁵⁹⁴
Pawłowska Petronela, włościanka, lat 50, panna, lat 50 (zm. 1 III 1817)⁵⁹⁵
Perkowska Marianna, szlachcianka, wdowa po Michale Perkowskim, lat 102 (zm. 5 II 1813 r.)⁵⁹⁶
Piętka Jakub, szlachcic, lat 70 (zm. 23 IV 1792 r.)⁵⁹⁷
Pruszeńska Cecylia, szlachcianka, lat 60 (zm. 28 VIII 1755)⁵⁹⁸
Pułaski Tomasz, szlachcic, lat 40 (wzm. 2(14) I 1862 r.)⁵⁹⁹
Szepietowska Dorota, szlachcianka (wzm. 23 IX 1743 r.)⁶⁰⁰
Szepietowska Zofia, szlachcianka (wzm. 22 III 1674 r.)⁶⁰¹
Szyborska z Sokołowskich Agnieszka, szlachcianka, wdowa, lat 50 (zm. 3 III 1818)⁶⁰²

⁵⁸¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 104.

⁵⁸² Apar. Dąbrówka, Chrzty 1848-1866, s. 281 i 348; Zgony 1860-1880, s. 128 i 149.

⁵⁸³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 333; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 1, 32, 168.

⁵⁸⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 97.

⁵⁸⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 3.

⁵⁸⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 213.

⁵⁸⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790.

⁵⁸⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 31.

⁵⁸⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 248.

⁵⁹⁰ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 6

⁵⁹¹ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 512.

⁵⁹² Apar. Dąbrówka, Śluby 1826-1845, s. 238.

⁵⁹³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 104.

⁵⁹⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 179 i 251.

⁵⁹⁵ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 346-347.

⁵⁹⁶ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 171.

⁵⁹⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 113.

⁵⁹⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 109.

⁵⁹⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1848-1866, s. 272.

⁶⁰⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 213.

⁶⁰¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 348.

⁶⁰² Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 385.

Śliwowski Bonawentura, szlachcic, lat 60, analfabeta (wzm. 30 VII 1811, 5 II 1813, 1 III 1817, 3 III 1818, 3 III 1821)⁶⁰³

Uszyński Marcin, szlachcic (wzm. 29 VI 1760 r.)⁶⁰⁴

Wyszyńska Jadwiga, szlachcianka, lat 60 (zm. 7 III 1755 r.)⁶⁰⁵

Wyszyński Fabian, szlachcic (wzm. 1751 r.)

Zaliwska Ewa, szlachcianka, lat 70 (zm. 14 V 1772 r.)⁶⁰⁶

Ziurawski Daniel, lat 60, syn Józefa i Franciszki, zostawił syna Dominika, lat 26 i żonę Apolonię z Kowalczuków.⁶⁰⁷

Wspomniany dziad szpitalny Bonawentura Śliwowski 30 VII 1811 r., będąc 56-letnim wdowcem poślubił Magdalenę Gierałowską ze wsi Stawiereje-Michałowięta.⁶⁰⁸ Inny 52-letni dziad szpitalny Grzegorz Łopieński, wdowiec po zmarłej Teresie, z Dąbrówki, syn szlachetnych Józefa i Konstancji z Perkowskich Łopieńskich 23 XI 1845 r. ożenił się ze Scholastyką, wdową po zmarłym 2 XII 1841 r. Janie Dziemiańczuku.⁶⁰⁹

Dąbrówka - Dąbrowskich

Jeden z działów własnościowych w Wojnach-Dąbrówce należał do Dąbrowskich. W latach 1735-1754 spotykamy jako właściciela częściowego Jana Dąbrowskiego. Równocześnie takim właścicielem był w latach 1735-1744 Wawrzyniec Dąbrowski.⁶¹⁰

15 V 1727 r. zmarła Marina, córka Jana Dąbrowskiego, dziecko, które pogrzebano w kościele w grobach przodków.⁶¹¹ 1 I 1730 r. ochrzczono Franciszkę, dziecko ur. Jana Dąbrowskiego i Heleny Szepietowskiej. Chrzestnymi byli: Katarzyna z Ołdakowskich Szepietowska, żona Wojciecha i Józef Szepietowski. Asystowali: Tomasz Kuczyński i Anna Szrednicka.⁶¹² 11 XI 1759 - 28 X 1772 r. właścicielem tego działu majątkowego był Ludwik Dąbrowski wicesgerentis grodzki brański.⁶¹³

8 IX 1774 r. wzmiankowani byli poddani Ludwika Dąbrowskiego wojskiego podlaskiego.⁶¹⁴ Po 5 X 1775 r. zmarła Józefata, żona Piotra Dobrzynieckiego, wojskiego, licząca lat 17, a jej ciało pochowano w kościele w Dąbrówce, w kaplicy św. Józefa.⁶¹⁵ 24 VII 1776 r. wzmiankowano śmierć poddanego Ludwika Dąbrowskiego wojskiego podlaskiego. Pracowity Łukasz Wasczuk pochowany został w krycie kaplicy św. Józefa, w kącie przy ścianie.⁶¹⁶ Jeszcze 4 I 1783 r. notowano śmierć poddanej wielmożnego Ludwika Dąbrowskiego *łowczego bydgoskiego*.⁶¹⁷

⁶⁰³ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 171, 346-347, 385,

⁶⁰⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzt i zgony 1720-1772, s. 299.

⁶⁰⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzt i zgony 1720-1772, s. 109.

⁶⁰⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzt i zgony 1720-1772, s. 114.

⁶⁰⁷ Apar. Dąbrówka, Zgony 1826-1839, s. 25.

⁶⁰⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 85.

⁶⁰⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1826-1845, s. 238.

⁶¹⁰ Apar. Dąbrówka, Zgony 1720-1772.

⁶¹¹ Apar. Dąbrówka, Chrzt i zgony 1720-1772, s. 99.

⁶¹² Apar. Dąbrówka, Chrzt, śluby, zgony 1720-1772, s. 93.

⁶¹³ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 98; Chrzt, śluby, zgony 1720-1772, s. 4.

⁶¹⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzt, śluby, zgony 1772-1790, 1. 54.

⁶¹⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzt, śluby, zgony 1772-1790, s. 160.

⁶¹⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzt, śluby, zgony 1772-1790.

⁶¹⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 285.

Dąbrówka - Jedynaki

Najstarszy wpis w księgach metrykalnych dotyczących gałęzi rodziny Woyno zwanych Jedynaki pochodzi z 1618 r. W latach 1669-1680 notowany był w Dąbrówce szlachetny Maciej Jedynaczyk.⁶¹⁸ W 1745 i 1748 r. występował stamtąd Józef Woyno zwany Jedynak.⁶¹⁹ 20 VII 1694 r. odbył się ślub szl. Bartłomieja Brzoska z Jadwigą Woynówną z Dąbrówki, córką szl. Macieja Woyno Jedynaka.⁶²⁰

29 XI 1778 r. zmarła w Dąbrówce szlachetna Franciszka z Kuleszów Woynowa Jedynakowa, licząca lat 72.⁶²¹

24 XI 1783 r. w Dąbrówce miał miejsce ślub Wojciecha Woyny zwanego Jedynak z tejże Dąbrówki ze szlachetną panną Józefatą Moczydłowską z Moczydeł. 18 III 1792 r. zmarł Wojciech Woyno zwany Jedynak ze wsi Dąbrówki, lat 36, pochowany na cmentarzu.⁶²²

2 I 1789 r. w Dąbrówce zmarł 66-letni Wawrzyniec Woyno zwany Jedynak.⁶²³

Dąbrówka - Kosiki

Kosik było przydomkiem jednej z gałęzi rodu Woynów. 6 VI 1743 i 9 III 1779 r. występowała wieś: Dąbrówka-Kosiki. W 1581 r. wspomniano Woynę Kosika Marcina - dziedzica działu w Wojnach. 16 VI 1667, 1680 i 20 VII 1694 r. wymieniany był Feliks Woyno Kosik, a w 1687 r. Wawrzyniec i Szymon Woynowie Kosik.⁶²⁴

28 VI 1723 r. zmarł 3-letni syn Macieja Woyny zwanego Kosik.⁶²⁵ Jego ojciec - 50-letni Maciej Woyno zwany Kosik zmarł 4 II 1747 r. w Dąbrówce, a ciało pochowano na cmentarzu.⁶²⁶

1 XII 1727 r. zmarł 20-letni kawaler Tomasz Woyno zwany Kosik. 8 II 1729 r. w kościele pochowano ciało zmarłego szlachetnego Walentego zwanego Kosik.⁶²⁷

1 XI 1747 r. ten dział majątności należał do Aleksandra i Marianny Woynów.⁶²⁸

W latach 1739-1776 w metrykach kościelnych wzmiankowany był Józef Woyno zwany Kosik. 22 II 1739 r. ochrzczony został jego syn Maciej, zrodzony z małżonki Marianny.⁶²⁹ 18 IV 1776 r. w wieku 68 lat zmarł w *Kosikach* szl. Józef Woyno zwany Piotrowicz, którego ciało pochowano w kościele w Dąbrówce.⁶³⁰ 9 III 1779 r. zmarła Marianna z Wyżyńskich, żona Jana, syna niegdyś Józefa Woyny, licząca lat 20.⁶³¹ 12 VI 1774 r. we wsi Kosiki zmarł Walenty syn Jana Woyny, lat 18, który został pochowany w kościele.⁶³² Jan Woyno zwany Kosik zmarł w Dąbrówce 5 X 1776 r., w wieku lat 65 i został pochowany w

⁶¹⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 42; Śluby 1664-1772, k. 2, 5 i 6v.

⁶¹⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772; Śluby 1664-1772.

⁶²⁰ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 20-20v.

⁶²¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 162.

⁶²² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 113 i 137.

⁶²³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 109.

⁶²⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 6v, 11v, 20-20v; Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, k. 1v.

⁶²⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 96.

⁶²⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 105.

⁶²⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 90 i 100.

⁶²⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 232.

⁶²⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 118, 256 i 280.

⁶³⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 157.

⁶³¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 163.

⁶³² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1780, s. 153.

kaplicy św. Józefa kościoła dąbrowszczyńskiego.⁶³³

4 IV 1786 r. zmarł w Dąbrówce szlachetny Jakub Woyno zwany Kosik, liczący ok. 54 lat.⁶³⁴

2 VII 1797 r. w Dąbrówce zmarła Kunegunda, żona Łukasza Woyny zwanego Kosik. Ciało jej pochowano na cmentarzu.⁶³⁵

W Dąbrówce-Kosikach w XVIII w. zamieszkiwała też rodzina szlachetnych Krokowskich. 11 XI 1737 r. Elżbietę, a 6 VI 1743 r. z Dąbrówki-Kosików ochrzczono Małgorzatę, córki Wojciecha i Małgorzaty Krokowskich. 10 II 1776 r. we *wsi Kosiki* zmarł szlachetny Wojciech Krokowski, liczący lat 70, którego pogrzebano na cmentarzu.⁶³⁶ ??? Ok. 1776 r. zmarła „we wsi Kosiki” Marianna Krokowska, wdowa, licząca lat 66, którą pochowano w kaplicy św. Józefa.

Dąbrówka - Skwarki

31 maja 1520 r. Marcin Woyno wraz z braćmi Piotrem, Jakubem i Abrahamem oraz Piotr Szepietowski z braćmi i krewnymi ufundowali kościół św. Anny.⁶³⁷ Jednak już w opisie wojska z parafii dąbrowskiej z 1528 r. figuruje jedynie *Marcinówna*, najwidoczniej sierota po Marcinie Woyno.⁶³⁸

Anna córka Marcina z Woynów herbu Trąby (ten zmarł przed 1565 r.) wyszła za mąż za Stanisława Skwarka Gąsowskiego dziedzica na Gąsówce-Ossym i Kramkówce⁶³⁹, podkomorzego ziemi bielskiej. Urząd podkomorzego w drabinie urzędów ziemskich zajmował ważne miejsce.⁶⁴⁰ Ów Stanisław Skwarek Gąsowski syn Jana Skwarka Gąsowskiego (również podkomorzego bielskiego z lat 1522-1547) już w 1565 r. posiadał większą własność w Dąbrówce. Na wojnę stawiał bowiem stamtąd 2 konie. Po 1 koniu tenże stawiał: z Kramkówki, Kruszewa koło Kobyлина i Gąsówki-Osse.⁶⁴¹ Jemu kościół w Dąbrówce Małej niewątpliwie zawdzięcza gotycko-renesansowy, zachowany do dziś obraz św. Anny Samotrzeciej, z 1563 r. Umieszczona na obrazie data jest najwidoczniej datą śmierci Anny Woynianki Stanisławowej Skwarek Gąsowskiej. Wielką szkodą jest fakt, że zachowana sygnatura malarza jest dziś nieczytelna. Obraz jest malowany temperą na desce, posiada w górnej partii tło złożone z tłoczonym ornamentem roślinnym. Obraz ten później został całkowicie i prymitywnie przemalowany olejno, poza niewielkim fragmentem dolnej partii, był w 1983 r. konserwowany przez Małgorzatę Jarnicką z Warszawy. Malarz niewątpliwie korzystał z zachodnioeuropejskiego pierwowzoru graficznego (kompozycja i rysunek), pozostając wiernym gotyckiej tradycji przedstawiania sceny na złożonym tle, z tłoczonym w

⁶³³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 159.

⁶³⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 107.

⁶³⁵ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 5.

⁶³⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 157 i 179.

⁶³⁷ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 2-3; A. Jabłonowski, cz. 2, s. 218.

⁶³⁸ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915.

⁶³⁹ Gąsówka-Osse położona była koło Suraza, a Kramkówka koło Goniądza.

⁶⁴⁰ I. Kapica Milewski, Herbarz, Kraków 1870, s. 108.

⁶⁴¹ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915, s. 359.

zaprawie ornamentem.⁶⁴²

Marcin Woyno najwidoczniej nie miał synów, bo jego dział majątkowy dzierżyła córka z zięciem Skwarek Gąssowscy. W 1565 r. bowiem wzmiankowana, w księgach ziemskich suraskich, była z kolei ich córką Dorota, żona zaś Jakuba Łupińskiego syna niegdyś Augustyna z Łupianki Starej. Dorota Łupińska swój dział gruntów w Wojnach-Dąbrówce i Izdebniku, po swojej matce Annie córce Marcina Woyno przekazała Stanisławowi Gąssowskiemu, swemu ojcu. W 1574 r. w aktach grodzkich zambrowskich występowali: Jan, Jakub, Stanisław, Paweł, Marcin, Rafał i Maciej synowie zmarłego Stanisława Skwarek Gąssowskiego podkomorzego ziemi bielskiej. W 1577 r. Jan i Stanisław, synowie zmarłego Stanisława Skwarka z Dąbrówki Kościelnej-Skwarek z części swych zapłacili poboru z 4 1/2 włók osiadłych i od ogrodników 8.⁶⁴³

W 1581 r. przed księgami ziemskimi suraskimi występował Jan syn niegdyś Stanisława Skwarek Gąssowskiego podkomorzego ziemi bielskiej i jego żona Stanetta córka Wojciecha Baykowskiego. Z kolei Maciej kolejny syn Stanisława Skwarek Gąssowskiego podkomorzego ziemi bielskiej pojął za żonę Lukrecję córkę Stanisława Kumelskiego mieszkańca powiatu kolneńskiego.⁶⁴⁴

Syn Stanisława Skwarek Gąssowskiego Franciszek ofiarował swą ojcowiznę Marcinowi, synowi (nieżyjącego już) Jakuba Szymborskiego Rybałta. Grunty zaczynały się od drogi obok dzwonnicy kościelnej, a ciągnęły się do granicy gruntów Gierałt, w miedzach - z jednej strony ziem parafialnych, a z drugiej zaś strony Marcina Gąssowskiego. Marcin Szymborski 26 VIII 1680 r. ofiarował swą ojcowiznę kościołowi parafialnemu w Dąbrówce.⁶⁴⁵ Marcin Gąssowski jako kolator kościoła w Dąbrówce wzmiankowany był 26 I 1688 r.⁶⁴⁶

18 VI 1664 r. szlachetny Wawrzyniec syn niegdyś Jana Skwarka Gąssowskiego ofiarował swoje dobra nieruchome, położone w Wojnach-Dąbrówce, Piotrowi Woynie Zagrobie. Grunta te leżały w granicach: niegdyś nadanych ubogim, od Strugi do drogi czyli gościńca Brańskiego i do drogi przez wieś Dąbrówkę Kościelną, do roli rektora szkoły, a od wspomnianej drogi czyli ulicy Dąbrowszczańskiej do drogi - gościńca Ciechanowieckiego, w granicach szlachetnego Mikołaja niegdyś Pawła Gąssowskiego. W zamian obciążył rektora szkoły i ubogich zamówieniem w środy lub w piątki za dusze zmarłych ze swojej rodziny, a za duszę spadkobierców niegdyś Leonarda Kostro Krutego każdego tygodnia jedną cząstkę Różańca z Litanią do NMP.

26 IV 1744 r. ochrzczono z Dąbrówki Katarzynę, córkę Walentego i Teodory z Pruszyńskich Gąssowskich. ??? Około 1775 r. we „*wsii Dąbrówka-Skwarki*” zmarł szlachetny Walenty Gąssowski - Moyzesz, liczący lat 52, pochowany w kaplicy św. Józefa.⁶⁴⁷

Wyodrębnił się tam też gałąź rodu Gąssowskich po przydomku Wilaczuk. 30 VIII 1776 r. zmarł w Dąbrówce (ale nie podano, czy w części zwanej Skwarki) szlachetny Walenty Gąssowski zwany Wilaczuk, liczący lat 30. Pochowano go w kaplicy św. Józefa. Wcześniej 22 V 1776 r. zmarła w Dąbrówce jego żona Marianna ze Srzednickich Gąssowska zwana Wiluk, pochowana w kościele.⁶⁴⁸

Do 1836 r. kościół parafialny w Dąbrowie Wielkiej zobowiązany był do 260 czytanych

⁶⁴² *Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - województwo łomżyńskie - Ciechanowiec, Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice*, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, s. 34, il. 137.

⁶⁴³ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 179v.

⁶⁴⁴ I. Kapica Milewski, *Herbarz*, s. 108.

⁶⁴⁵ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 4.

⁶⁴⁶ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 5.

⁶⁴⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 160.

⁶⁴⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 158.

mszy. Po redukcji zobowiązań dokonanej przez bpa St. Choromańskiego 12 października 1836 r. pozostało 46 msze w tej parafii.

Z kolei w parafii Dąbrówka obowiązywały wcześniej 104 msze czytane i 2 śpiewane. Pozostawiono 17 mszy czytanych i 1 śpiewana. W kościele w Dąbrówce znajdowały się dwie altarie. Do 1836 r. altaria Szkaplerzna obarczona była obowiązkiem 156 mszy czytanych. Bp Choromański całkowicie zawiesił te obligacje. Z kolei altaria św. Józefa funkcjonująca przy kościele w Dąbrówce, którą obligowały do 1836 r. 168 msze czytane, od tej pory pozostawiono jedynie 55 czytanych mszy świętych. Podobnie altaria działająca przy kościele parafialnym w Wysokim Mazowieckim, którą przed 1836 r. obowiązywały 104 msze czytane, po redukcji zobowiązana była jedynie do 28 mszy czytanych. Również redukcje mszy dokonywał bp K. Łubieński. W latach 1864-1869 zredukowano w Dąbrówce z 106 na 12 mszy rocznie, Jabłonce Kościelnej z 36 na 8 mszy.⁶⁴⁹

30 I 1651 r. w kościele w Dąbrówce wybudowano ołtarz Matki Boskiej Szkaplerznej z Góry Karmel, co odnotował w swoich aktach bp Gembicki. Bractwo Świętej Anny w kościele w Dąbrówce Kościelnej zostało wprowadzone w 1678 r. przez oficjała generalnego diecezji łuckiej i brzeskiej ks. Stanisława Bedlińskiego.⁶⁵⁰

Dąbrówka Kościelna - Wieś

W 1577 r. w Wojnach-Dąbrówce 1/2 włóki osiadłej i 6 ogrodników posiadali: Stanisław syn Jakubów i Mikołaj Woynowie. W innym miejscu stwierdzono, że we wsi Wojny-Dąbrówka posiadali: „szl. Zofia przeszłego Stanisława a Matis, Jan i Mikołaj Woynowie, z części swych Wojnów, z włók szlacheckich 3 1/2 zapłacili poboru po gr 12.”⁶⁵¹

W 1673 r. ważny dział własnościowy w Dąbrówce Kościelnej należał do Szymona Woyny zwanego Krupa. Brał on udział w elekcji króla Jana III Sobieskiego. W gospodarstwie swoim zatrudniał czeladź roboczą: Jakuba Gąssowskiego i bronowłoka Srzednickiego, także 3 dziewczki. Do niego też należało w Dąbrówce 6 poddanych.⁶⁵²

W okresie międzywojennym w Dąbrówce od 1928 r. budowano dużą mleczarnię, a jej prezesem został Stanisław Mystkowski z Pułazi-Świerzy, poseł na sejm w 1938 r.⁶⁵³

Dołęgi-Dąbrowa (wcześniej Dołęgi)

W 1577 r. szlachetni Jan syn przeszłego Bartosza oraz Maciej Szidłowicz Dołęgowie zapłacili pobór z włók 20 szlacheckich.⁶⁵⁴

W 1673 r. w rejestrze poborowym powiatu brańskiego ziemi bielskiej zaznaczono, że wieś Dołęgi zamieszkiwali *parochiani Wielkiej Dąbrowy*, która położona była w ziemi drohickiej. Wymieniono 20 dorosłych osób tam zamieszkałych w 8 gospodarstwach, których właściciele każdy nosił nazwisko Dołęgowski. Byli to: Jakub, Stanisław, Mateusz, Grzegorz, Andrzej, Paweł, Jan i Maciej.⁶⁵⁵

Ciekawe przydomki nosili szlachetni Dołęgowscy z Dołęg. 2 IX 1776 r. zmarła żona jednego z nich przydomkiem Łątka, a którą pochowano na cmentarzu w Dąbrowie

⁶⁴⁹ Ks. W. Jemielity, *Msze wotywny...*, s. 413-415.

⁶⁵⁰ Archiwum Diecezjalne Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D 151, k. 20.

⁶⁵¹ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 177v i 179.

⁶⁵² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 318v.

⁶⁵³ S. Grzejszczyk, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas wyborów sejmowych 1928 r...* s. 42-45.

⁶⁵⁴ AGAD Warszawa, ASK, nr 47, dz. I, k. 177.

⁶⁵⁵ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

Wielkiej. 8 V 1787 r. zmarło dziecko Sebastian syn Jana Dołęgowskiego zwanego Razniuk i Konstancji. 7 VI 1790 r. zmarł Wojciech Dołęgowski, liczący ok. 45 lat, syn niegdyś Bartłomieja zwanego Razniuk. 9 IV 1795 r. zmarł ok. 90-letni Franciszek Dołęgowski zwany Roszuk. 31 III 1797 r. zmarł 26-letni szlachetny Jan syn niegdyś Pawła Dołęgowskiego zwanego Rzep. 6 III 1801 r. ze *starości i osłabienia* zmarła 60-letnia wdowa Helena, niegdyś żona szlachetnego Kazimierza Dołęgowskiego zwanego Królewicz. Wymienieni pochowani zostali na cmentarzu grzebalnym w Dąbrowie Wielkiej. Na specjalne względy zasłużyć musiała 20-letnia Marianna z Dąbrowskich, żona szlachcica Franciszka Dołęgowskiego, którą pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej przed ołtarzem św. Antoniego.⁶⁵⁶

W 1827 r. miejscowość liczyła 28 domów i 139 mieszkańców.⁶⁵⁷

We wsi też zamieszkiwali Żydzi. 30 XI 1809 r. *starozakonnemu utrzymującemu dom szynkowy* Dawidowi Wolfowiczowi żona Jeyna Eliaszewicz urodziła córkę Peslę.⁶⁵⁸ 6 III 1825 r. wspomniana była zapowiedź przedślubna starozakonnej Chawy Dołęgowiczówny (sic), 20-letniej panny, wyrobnicy, zamieszkałej przy rodzicach Szłomie i Rywce z Chcuków Dołęgowiczów ze wsi Dołęgi. Ślub odbył się 21 III 1825 r.⁶⁵⁹

Gierałty-Nowe-Folwark

Rejestr pogłównego z 1673 r. wymieniał we wsi Gierałty Nowe Pawła Srzednickiego z żoną, parobkiem i komornicą.⁶⁶⁰ 20 IX 1665 r. odnajdujemy w księgach metrykalnych informację o jego ślubie z Dorotą Pułaską.⁶⁶¹

Gierałty Nowe w latach 1713-1746 były własnością Piotra Srzednickiego (ożenionego z Anną Gąssowską, 1 I 1713 r. chrzcili syna Jana). Piotr Srzednicki w czasie bezkrólewia po śmierci króla Augusta II w 1733 r. był sędzią sądów kapturowych.⁶⁶²

Później jako właściciel poddanych w Gierałtach Nowych występował Feliks Srzednicki komornik ziemi bielskiej. 9 i 20 XI 1766 r. ochrzczono z wody Antoniego-Karola-Józefa, syna Feliksa i Anieli z Kuczyńskich Srzednickich. Drugą żoną Feliksa Srzednickiego była Krystyna, zmarła 23 XII 1784 r.⁶⁶³

W 1867 r. folwark Gierałty-Nowe vel Szepietowskie położony był w gminie Szepietowo, w parafii Dąbrówka. Liczył wówczas morgów 114 (63 ha), gruntów orných i ogrodów morgów 51 (28 ha), łąk morgów 9 (5 ha), lasów morgów 49 (27 ha), nieużytki i place morgów 5 (2 ha).⁶⁶⁴

Kazimierz Szepietowski zapisał w swym testamencie z 21 VIII 1804 r. sumę 2.000 zł umieszczoną na dobrach Gierałty Nowe, na utrzymanie wikariusza przy kościele dąbrówszczańskim. Także sumę 1.000 zł J. Szepietowski zabezpieczył na Gierałtach-Nowych szpitalowi w Dąbrówce.⁶⁶⁵ Później suma 2.000 zł została przeniesiona z dóbr Gierałty-Nowe do Banku Polskiego. Od której proboszcz otrzymywał 4 % dochodu.⁶⁶⁶

⁶⁵⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 191, 254, 336, 370; Zgony 1793-1817, s. 34, 117.

⁶⁵⁷ Sł. geogr., t. I, s. 923.

⁶⁵⁸ Apar. Dąbrowa, Urodzeni 1808-1816, s. 163.

⁶⁵⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1816-1825, s. 621-622.

⁶⁶⁰ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁶⁶¹ AGAD, ASK dz. I, nr 70, k. 328v; Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 1.

⁶⁶² Apar. Dąbrówka, Chrztzy 1705-1720, s. 87; Chrztzy, śluby, zgony 1720-1772, s. 150-228.

⁶⁶³ Apar. Chrztzy, śluby, zgony 1772-1790, s. 28, 171, 333.

⁶⁶⁴ Sł. geogr., t. II, s. 558.

⁶⁶⁵ Apar. Dąbrówka, Spis funduszków 1818 r.

⁶⁶⁶ Apar. Dąbrówka, Wizytacja 1834 r.

Gierałty-Nowe - Wieś

W 1577 r. we wsi Nowe Gierałty „szlachetny Jakub Gierałtowski, z inszemi cześnikami swemi i z imienia Gierałtów zapłacił poboru z włók 8 szlacheckich po gr 12”.⁶⁶⁷

W 1673 r. w Gerałtach Nowych mieszkało 39 dorosłych osób w 11 gospodarstwach. 6 z nich wciąż należały do rodziny Gierałtowskich, inne do Pruszyńskich, Sobocińskiego i Jabłońskiego.

W 1716 r. Piotr Srzednicki ofiarował kościołowi w Dąbrówce, do obrazu św. Anny Samotrzeciej trzy srebrne pozłacane korony, a do obrazu NMP ofiarował złotą obrączkę.⁶⁶⁸ W 1736 r. Piotr Srzednicki wzmiankowany był jako właściciel Gierałt-Nowych.⁶⁶⁹

W 1826 r. Gierałty Nowe liczyły 7 domów i 38 mieszkańców. W 1834 r. było tam już 103 mieszkańców.⁶⁷⁰ W 1881 r. osad było 7 i 142 mieszkańców.⁶⁷¹

Gierałty-Stare vel Kierznowizna

Nazwa wsi pochodzi bądź od nazwy osobowej *Gierałt*, bądź od herbu *Geralt*, z przedstawieniem krzyża i trzech jabłek. W źródłach historycznych wzmiankowany był m. in. w latach 1384 i 1386: *signum suum dixit: crux et tria poma, proclamatio Geralt*.⁶⁷²

W 1577 r. podatek poborowy z Gierałt Starych opłacili szlachetni: Józef syn przeszłego Jana, Sebastian syn przeszłego Mikołaja, Maciej syn przeszłego Wawrzyńca *sami i od siebie i cześników swych zapłacili pobór z imienia Gierałtów Starych, z włók 7 1/2 szlacheckich o gr 12*.⁶⁷³ We wsi Gierałty w 1580 r. 1/4 włóki szlacheckiej i 1 ogrodnik rolny należały do szlachetnej Zofii, wdowy po Krzysztofie Wszeńskim. Do niej ponadto należała wówczas 1 włóka osiadła w Szepietowie. Dobrami tymi zarządzał w imieniu Zofii Wszeńskiej szlachetny Waclaw Nagórka.⁶⁷⁴

W latach 1732-1774 r. część Gierałt Starych było własnością Marcina-Marcjana Kierznowskiego. Ożeniony był z Teresą z Moczydłowskich (zm. w wieku 45 lat, 5 V 1754 r., pochowana w kościele). 12 VII 1744 r. ich córka Ludwika poślubiła Karola Górskiego, syna Michała. 26 XII 1748 córka Marcina-Marcjana - Anna, a 11 VI 1751 r. ochrzczony został ich syn Gerwazy-Protazy. Ostatni z nich jednak zmarł 16 VIII 1771 r. i pochowany został w kościele. 5 V 1774 r. w Gierałtach Starych *seu Kierznowiznie* zmarł Marcin-Marcjan Kierznowski, liczący ok. 80 lat, którego ciało pochowano w kościele.⁶⁷⁵

W 1790 r. w Gierałtach Starych były 3 działy własnościowe: Tomasza, po Marcynie-Marcjanie, Kierznowskiego, dymów 3, Rocha, po Pawle, Kierznowskiego, dymów 2, Ignacego, po Sebastianie, Kierznowskiego, dymów 2.

Paweł Kierznowski zmarł w 1736 r. 16 II 1773 r. odbył się ślub Antoniego Włostowskiego w Włostów w parafii Wielka Dąbrowa z panną Marcjaną, córką Rocha Kierznowskiego, a wnuczką Pawła z Gierałt Starych.⁶⁷⁶ 29 I 1774 r. w Gierałtach zmarł 10-letni Franciszek, syn Rocha Kierznowskiego, pochowany został w kościele. 2 II 1774 r.

⁶⁶⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 176.

⁶⁶⁸ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 134, k. 257v.

⁶⁶⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, ślubt, zgony 1720-1772.

⁶⁷⁰ Apar. Dąbrówka, Wizytacja 1834 r.

⁶⁷¹ Sł. geogr., t. II, s. 558.

⁶⁷² W. Taszycki, *Słownik staropolskich nazw osobowych*, t. I, Wrocław-Warszawa-Kraków 1965.

⁶⁷³ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 176.

⁶⁷⁴ A. Jabłonowski, cz. 1, s. 92.

⁶⁷⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby zgony 1720-1790, s. 109, 123 i 251.; Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 153.

⁶⁷⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 120.

zmarła 7-letnia Eufemia, córka tegoż, również pochowana w kościele. 15 III 1783 r. zmarła w Gierałtach Starych szlachetna Katarzyna Kierznowska, licząca lat 50, pochowana w kościele. 6 X 1783 r. wdowiec Roch Kierznowski poślubił wdowę Konstancję 1° voto Pułaską. 10 XI 1788 r. panna Józefata córka Rocha Kierznowskiego z Gierałt Starych wyszła za mąż za Pawła Kostkę, syna Bartłomieja, parafianina kościoła w Wyszonkach Kościelnych, ze wsi Kostry-Litwa. 2 I 1792 r. w Dąbrówce ochrzczona została Marcjanna Kierznowska, córka Rocha i Konstancji ze Skłodowskich. 30 I 1812 r. wówczas 22-letnia panna Marcjanna Kierznowska wyszła za mąż za kawalera liczącego 23 lata Karola Srzednickiego, dziedzica części swej w Srzednicy, syna niegdyś Piotra i dotąd żyjącej Klary (urodzonego 5 XI 1789 r., ochrzczonego w Dąbrówce Kościelnej).⁶⁷⁷ W momencie ślubu Marcjanna Kierznowska zamieszkiwała przy bracie, 45-letnim Ignacym Kierznowskim, bowiem 11 II 1794 r. w Gierałtach-Starych zmarł jej ojciec szlachetny Roch Kierznowski, liczący lat ok. 43, którego zwłoki pochowano w kościele w Dąbrówce.⁶⁷⁸

17 VIII 1785 r. zmarła szlachetna Apolonia z Markowskich Kierznowska, żona Jana Kierznowskiego. Wcześniej, 26 VIII 1781 r. zmarło jej 10-tygodniowe dziecko Jan, pochowane na cmentarzu.⁶⁷⁹ 12 IX 1818 r. w Gierałtach Starych zmarł Jan Kierznowski, wdowiec, liczący lat 64, części swej dziedzic. Śmierć tę zgłosili: Józef Dąbrowski, zięć zmarłego, liczący 43 lata, Ignacy Kierznowski, brat stryjeczny zmarłego, mający lat 58 oraz Józef Kierznowski, 34-letni sąsiad zmarłego.⁶⁸⁰ Jeszcze 18 XI 1849 r. w Kierznowiznie zmarła córka Jana i Apolonii z Markowskich Kierznowskich (licząca jakoby lat 50!) - Marianna Wyszynska, która pozostawiła po sobie wdowca Tomasza Wyszynskiego (zm. po 1832 r.).⁶⁸¹

Inna część Gierałt Starych od 1736 r. była własnością Sebastiana Kierznowskiego. 24 II 1737 r. Sebastian syn niegdyś Pawła Kierznowskiego ożenił się z Klarą, córką Piotra Srzednickiego. Kolejno w Dąbrówce chrzcili swoje dzieci: 15 XII 1737 r. - Mariannę, 26 I 1739 - Fabiana, 8 XI 1742 Elżbietę (26 XI 1770 wyszła za mąż za Marcina syna Bartłomieja Wyszynskiego z Dąbrówki), 5 II 1747 r. - Weronikę, 17 III 1748 r. - Grzegorza-Józefa, 20 I 1752 r. - Tymoteusza-Pawła, 23 VI 1754 r. - Jana-Alojzego, 6 VI 1756 - Petronełę (26 XI 1776 r. wyszła za mąż za Kazimierza Kuleszę ze wsi Srzednicy, parafianina kościoła wysockiego), 11 II 1759 r. - Joannę-Franciszkę, 7 IX 1760 r. - Rozalię, ok. 1766 r. Ignacego (ożeniony z Honoratą z Ołdakowskich, zm. po 1826). 12 XII 1789 r. w Gierałtach-Starych zmarł szlachetny Sebastian Kierznowski lat ok. 80. Pochowany został w kościele. 17 III 1786 w Gierałtach Starych zmarła szlachetna Katarzyna Kierznowska, żona Sebastiana, licząca lat ok. 70, która pochowana została w kościele.⁶⁸² 19 II 1826 r. w Kierznowiznie zmarł kawaler 30-letni Antoni Kierznowski, syn Ignacego i Honoraty z Ołdakowskich.⁶⁸³

Kolejnym właścicielem Gierałt Starych (już w 1782 r.) był Tomasz Kierznowski komornik ziemi bielskiej „*kolator kościoła dąbrówszczańskiego*”. Zmarł on 28 II 1822 r. w wieku ok. 76 lat i został pochowany na cmentarzu w Dąbrówce Kościelnej.⁶⁸⁴ 7 I 1775 r. urodził się syn Baltazar-Melchior-Kasper, ochrzczony tego dnia tylko w wody, bez ceremonii. 5 X 1775 r. dopełniono ceremonię chrztu. Rodzicami chrzestnymi byli: Piotr

⁶⁷⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 131.

⁶⁷⁸ Apar. Dąbrówka, Chrty, śluby, zgony 1772-1790, s. 115, 137, 146.

⁶⁷⁹ Apar. Dąbrówka, Chrty, śluby, zgony 1772-1790, s. 167, 170 i 172.

⁶⁸⁰ Apar. Dąbrówka, Zgony 1808-1825, s. 419-420.

⁶⁸¹ Apar. Dąbrówka, Zgony 1839-1852, s. 112.

⁶⁸² Apar. Dąbrówka, Chrty, śluby, zgony 1772-1790, s. 107 i 109.

⁶⁸³ Apar. Dąbrówka, Zgony 1826-1839, s. 246.

⁶⁸⁴ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 170.

Dobrzyniecki łowczy halicki i jego żona Józefata. 13 I 1776 r. urodziła się i ochrzczono z wody Florentyna-Honorata-Aniela Kierznowską, córka Tomasza i Antoniny z Szepietowskich.⁶⁸⁵ W 1780 r. urodził się kolejny syn Baltazar Kierznowski (zmarł 26 III 1793 r. jako kawaler liczący 18 lat i 3 miesiące pochowany w kościele w Dąbrówce).⁶⁸⁶

20 III 1782 r. temuż Tomaszowi Kierznowskiemu żona Antonina z Szepietowskich urodziła syna Józefa-Joachima Kierznowskiego. 14 II 1811 r. ten ostatni, jako 29 letni kawaler (zamieszkiwał w Gierałtach Starych), pojął za żonę 18-letnią Joannę Woynównę (urodzoną w Gogolach w V 1793 r.), córkę dziedziców w Wojnach-Pogorzeli - nieżyjącego już (zm. 11 X 1806 r.) Jakuba Woyny i wówczas jeszcze żyjącej Teresy z Kostrow. Świadcami byli: Jakub Zakrzewski (38 lat) komisarz generalny dóbr JW. Szepietowskiego i Bonawentura Zalewski (75 lat), *chorąży bywwszy JKM.*⁶⁸⁷ 31 I 1812 r. urodził się ich syn Ignacy-Piotr, a 19 VI 1813 Jan-Aleksy (zm. 27 II 1815 r.).⁶⁸⁸

20 II 1803 r. „urodzona” panna Agnieszka Kierznowska, córka Tomasza - komornika ziemi bielskiej, z majątku Gierałty Stare poślubiła „urozonego” Jana Roszkowskiego, kawalera ze wsi Roszki-Wodźki (z parafii Płonka Kościelna).⁶⁸⁹ Jeszcze w Roszkach-Wodźkach urodził się w 1810 r. ich syn Wincenty-Jan-Paweł Roszkowski. Jan Roszkowski zmarł przed 1832 r.⁶⁹⁰ 20 VII 1847 r. w kościele w Dąbrówce odbył się ślub kawalera Wincentego-Jana-Pawła Roszkowskiego, syna Jana i Agnieszki z Kierznowskich, z Teofilą, córką Tomasza i Antoniny z Mikułowskich Maleszewskich, liczącą lat 32, zamieszkałą w Dobrochach. Świadcami ślubu byli Piotr Tyszko, dziedzic dóbr Woyny-Szuby i Michał Roszkowski, również dziedzic dóbr Kierznowizna, liczący lat 37, o 1 rok młodszy brat pana młodego.⁶⁹¹ 11 XI 1800 r. w Gierałtach Starych zmarła Antonina Kierznowska, żona Tomasza Kierznowskiego, komornika ziemi bielskiej, licząca lat 49, którą pochowano w kościele w Dąbrówce.⁶⁹² 22 II 1812 r. w Gierałtach-Starych zmarła Anna z Nargielowiczów I° voto Marcinowa Kuleszyna II° voto Tomaszowa Kierznowska, komornikowa ziemi bielskiej, licząca lat 60.⁶⁹³

Majątek ziemski w Gierałtach-Starych nosił nazwę Kierznowizna. *Wykaz podający wiadomość o przestrzeni i dobroci gruntów dworskich w posiadłościach ziemskich, sporządzony na zasadzie deklaracji złożonych w roku 1865, celem dokonania nowego rozkładu podatków dworskich: kontyngentu liwerunkowego i ofiary*, stwierdzał że majątek Gierałty Stare należał do Wincentego-Jana-Pawła Roszkowskiego. Liczył wówczas ok. 118 ha gruntów.⁶⁹⁴

27 IX 1848 r. w Kierznowiznie urodziła się Józefa-Antonina-Agnieszka, a 1 XI 1849 r. Maria-Karolina, córki Wincentego-Jana-Pawła Roszkowskiego (lat 40) „szlachcica wylegitymowanego dziedzicznie” i Teofili z Maleszewskich (lat 33). 12 III 1851 r. urodził się z kolei ich syn Jan-Józef-Grzegorz Roszkowski.⁶⁹⁵ Kolejne dziecko urodziło się im

⁶⁸⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 28.

⁶⁸⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 22, 26 i 114.

⁶⁸⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1808-1825, s. 87.

⁶⁸⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 216; Zgony 1808-1825, s. 258.

⁶⁸⁹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 44-45.

⁶⁹⁰ Apar. Dąbrówka, Ilość dawać się winnej dziesięciny z parafii Dąbrowszczyńskiej do kościoła dąbrowszczyńskiego 1832-1840.

⁶⁹¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1846-1874, k. 9.

⁶⁹² Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 20.

⁶⁹³ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 139.

⁶⁹⁴ UJ, Dział Rękopisów, nr 5991/IV 5, k. 1-24.

⁶⁹⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1848-1866, s. 45.

13(25) IX 1852 r.⁶⁹⁶

Przed 1888 r. Kierznowizna wraz z majątkiem Stawiereje należały do Tomasza-Józefa Michała (1850-1905) i Antoniny z Dąbrowskich (1856-1916) Roszkowskich. Ich wnuczka Maria Herman pisała po latach: „*Po śmierci Antoniny i Tomasza Roszkowskich, podczas I wojny światowej, majątki zostały podzielone pomiędzy 5 dzieci. Dwaj synowie: Stanisław i Józef Roszkowscy [poległ w 1939 r.] otrzymali Stawiereje, a Kierznowiznę 3 córki: Helena Jabłońska [ur. 1889, jej mąż Józef Jabłoński zginął w 1941 r.], Kazimiera Roszkowska i Maria Skrzyszewska. Helena Jabłońska swoją część Kierznowizny oddzieliła od reszty majątku i gospodarowała samodzielnie, natomiast majątek przypadający Marii Skrzyszewskiej i Kazimierze Roszkowskiej tworzył w dalszym ciągu całość i było prowadzone wspólne gospodarstwo. Po śmierci Marii Skrzyszewskiej [zm. 6.VI.] w roku 1926, na mocy aktu notarialnego właścicielem jej części majątku został mąż Marii, Stanisław Skrzyszewski.*”⁶⁹⁷ Był on kapitanem artylerii konnej, ochotnikiem w obronie Warszawy w 1920 r. Z zawodu był inżynierem geodetą i prowadził biuro geodezyjne.⁶⁹⁸

Jesienią roku 1939, po zajęciu tych ziem przez ZSRR majątek został rozparcelowany po raz pierwszy. Po zajęciu tych terenów przez Niemców, w roku 1941, majątek został z powrotem scalony i oddany rodzinie. Kierznowizna została rozparcelowana po raz drugi w roku 1944, na mocy dekretu PKWN. Stanisław Skrzyszewski, właściciel Kierznowizny, został aresztowany przez NKWD 10 I 1940 r. Losy jego nie są znane...

Po 22 VI 1941 r. do Kierznowizny A, czyli majątku Skrzyszewskich wrócił Witold Hofman (zm. 1982) z żoną, gdzie gospodarował do października 1944 r., do momentu wywłaszczenia. Rodzina Hofmana uniknęła aresztowania, gdyż na wieść o aresztowaniu Jabłońskich z Kierznowizny B ukryli się. Tadeusz Mallendowicz, mąż Hanki Skrzyszewskiej, szwagier W. Hofmana był przez kilka miesięcy w partyzantce, aż do amnestii. Wiosną 1945 r. rodzina Hofmanów dostała się w Poznańskie.⁶⁹⁹

*Dwór i budynki folwarczne zostały rozebrane przez ludzi, którzy otrzymali ziemię z reformy rolnej i przeniesione na nowo powstałe działki budowlane, wykrojone z lasu Kierznowizny, położonego blisko miejscowości Szepietowo. Jedyńm śladem po dawnym dworze jest kilka drzew z dawnych alei lipowej i grabowej oraz świerki w okolicy stawu. Staw przestał istnieć i został kompletnie zarośnięty i zamulony.*⁷⁰⁰

Tymczasem Kierznowiznę B sowieci zamienili na cele wojskowe. Niemal całe gospodarstwo zajęte było na plac ćwiczeń. Tylko niewielka działka była obsadzona ziemniakami przez krasnoarmiejców, dla ich stołówki. W 1941 r. z Warszawy wróciła Helena Jabłońska (zm. 1981 lub 1982) i jej syn Witold. Ponownie zagospodarowali swą część majątku. Z mocy dekretu PKWN w październiku 1944 r. gospodarstwo zostało rozparcelowane, a Helena Jabłońska i jej syn Witold aresztowani. Na ich podwórzu został też wówczas aresztowany Józef Włodek, dziedzic majątku Dąbrowa-Bybytki. Helena Jabłońska przebywała do 1946 r. w łagrze w Ostaszkowie. Witold Jabłoński przetrzymywany był w specłagrze nr 178 w Riazaniu. Po powrocie z ZSRR matka i syn osiedli w Jeleniej Górze.⁷⁰¹

⁶⁹⁶ Apar Dąbrówka, Chrzyty 1844-1865, s. 8 i 45.

⁶⁹⁷ Stanisław Skrzyszewski przywódca ruchu narodowego został osadzony w Berezie Kartuskiej - J. Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie*, s. 114-115.

⁶⁹⁸ Informacja: M. Skrzyszewska (Maria ze Skrzyszewskich I° voto Ahrends II° voto Herman).

⁶⁹⁹ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 117

⁷⁰⁰ M. Skrzyszewska (Maria ze Skrzyszewskich I° voto Ahrends II° voto Herman), *Kierznowizna-Gieralły Stare*, b. m., b. d., (maszynopis w posiadaniu Józefa Maroszka z Białegostoku).

⁷⁰¹ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 118.

Jabłoń-Kikolskie

W 1673 r. mieszkało w tej wsi 11 dorosłych osób w 4 gospodarstwach: Jana Brzoski oraz Jerzego, Andrzeja i Marcina Kikolskich.⁷⁰²

Jabłoń-Samsony

Rejestr pogłównego 1673 r. wymieniał 8 właścicieli działów własnościowych w tej wsi: Walentego Samsona Jabłońskiego i jego syna Pawła oraz innych o przydomku Samson członków rodziny Jabłońskich: Piotra i Szczepana synów niegdyś Adama, Kazimierza niegdyś Macieja, Stanisława niegdyś Jakuba, a ponadto Jakuba Czarnowskiego i Marcina Piekuta. Łącznie podatek opłacono od 18 dorosłych osób tam mieszkających.⁷⁰³

Kamień-Rupie (wcześniej Dąbrowa-Kamień Pępele?)

W 1528r. na popis wojenny ziemian województwa podlaskiego *stawili ot Kamena zemjanie 6 koni.*

Nazwa Kamień-Rupie pojawia się stosunkowo późno, bo w 1784 r. Figuruje na mapie województwa podlaskiego Karola de Perthees z 1795 r. Kartograf ten wykonał swą mapę w oparciu o opis parafii Dąbrowa Wielka dokonany przez tamtejszego plebana w 1784 r. Zachował się szkic kartograficzny wykonany przez Pertheesa według tamtego opisu.

Może wcześniejsza nazwa tej wsi brzmiała Kamień Pępele lub Kamień Penpele? Taką wieś notują bowiem metryki kościelne w 1717, 1747, 1760 i 1788 r. 28 XI 1733 r. szl. Jan Wyrzykowski z Wyrzysk w par. góreckiej ożenił się ze szl. Apolonią Dąbrowską z Dąbrowy Kamienia. Świadcował im szl. Antoni Dąbrowski brat panny młodej.

Kamień-Stary (wcześniej Dąbrowa-Kamień)

W Dąbrowie-Kamieniu-Starejwsi 30 IX 1789 r. zmarł 45-letni szl. Jan Dąbrowski. 13 IV 1795 r. w Kamieniu-Starejwsi zmarło 12-tygodniowe dziecko Marianna, córka szl. Macieja Dąbrowskiego wz. Kosk i Katarzyny z Włostowskich. 15 III 1800 r. w Kamieniu Starej Wsi zmarła ze starości Franciszka z Godlewskich żona szl. Antoniego Dąbrowskiego zwanego Dziedzic, licząca lat 85. 17 III 1800 r. w Kamieniu Starej Wsi Dąbrowie zmarła Jozefata z Dąbrowskich, żona Mikołaja Wyszomierskiego, lat ok. 45 z bólu głowy i darcia po kościach, a jej ciało pochowano na cmentarzu.

4 II 1785 r. wzmiankowana była wieś Kamień Starawieś Jankowięta.

Moczyły-Jakubowięta (wcześniej Moczyły-Pustelniki?)

Wieś pierwotnie nosi nazwę Moczyły-Pustelniki. W 1580 r. pobór z Moczydeł-Pustelników opłacił z 5 wł. szlacheckich Jan syn Bartosza.

Moczydły-Stanisławowięta

W 1577 r. Marcin syn nieżyjącego Stanisława i Matys syn nieżyjącego również Jakuba sami ze swych części i od innych właścicieli cząstkowych opłacili pobór z 8 włók szlacheckich.⁷⁰⁴

W 1663 r. we wsi było 11 gospodarstw drobnoszlacheckich. Część z nich należała do

⁷⁰² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁷⁰³ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

szlachciców o nazwisku Moczydłowski: Jakuba, Piotra, Macieja, Wawrzyńca zwanego Popieluch, Wojciecha zwanego Piekło, Walentego, Stanisława, a także Maryny Sobociny, a także dwóch Wojciechów Szymborów.⁷⁰⁵

Plewki

W 1577 r. szlachetny Kazimierz (Plewka ?) zapłacił podatek od siebie i innych z Plewek z włók 4 1/2⁷⁰⁶.

W 1673 r. we wsi Plewki było 6 gospodarstw drobnoszlacheckich, własności Macieja i Idziego Plewki, a także Jankowkiego, Mystkowskiego i Włostowskich, łącznie 22 osób.⁷⁰⁷

12 II 1799 r. wieś była świadkiem bratobójczych walk. Około 45-letni Grzegorz Włostowski, syn nieżyjącego Andrzeja zmarł „z pobicia od brata rodzzonego”. Zabójca - szlachetny Józef Włostowski, także syn owego Andrzeja popełnił wówczas samobójstwo „przez strzał sobie w głowę, po zabójstwie brata. Pochowano na polu pod krzyżem Pana Jezusa.” Nieszczęścia tego dnia nie opuszczały wsi. Zmarł „z kaszlu” 3-tygodniowy Baltazar, syn Józefa Włostowskiego i Józefy z Białych. Matka bratobójców, wdowa po Andrzeju Włostowskim w krótkim czasie po tragedii, 18 XI 1800 r. o godz. 8 z rana zmarła z suchot. Ciało jej pochowano na cmentarzu.⁷⁰⁸

Pułazie-Świerże

Według zeznania Piotra Pieczkowskiego Woyny z 25 września 1542 r. jego stryj Andrzej Oczko odsprzedał (z nadania dla Woynów) niegdyś 30 włók (jeszcze w XV w.) Włodkowi Pułaskiemu, Pawłowi Swirżowi i Mikołajowi Gołębiowi z ziemi nurskiej.⁷⁰⁹ Na zakupionych terenach założyli oni wsie: Pułazie-Kujawy, Pułazie-Świerże i Pułazie-Wojdyły.⁷¹⁰

W 1577 r. właścicielami byli szlachetny Maciej Pułaski, miernik, a także Aleksander i Jakub Pułascy. Zapłacili oni pobór z włók szlacheckich 13 oraz z 1 włoki osiadłej i od 1 ogrodnika.⁷¹¹

W 1590 r. Rafał Pułaski, dziedzic dóbr Pułazie-Świerże i Pułazie-Gołąbki podzielił je pomiędzy dziewięciu synów.⁷¹² Heraldyk Kasper Niesiecki pisał: „*Pułaski herbu Ślepowron... Rafał na Pułaziach Pułaski stolnik bielski, w pow. brańskim, był rotmistrzem usarskim pod Chocimem 1621. Dziewięciu synów swoich fortuną podzielił, którzy wszyscy razem służyli po usarsku na tejże wojnie. Z tych dziewięciu, jeden Wojciech porucznik usarski Myszkowskiego wojewody sandomierskiego był w Danii z Czarnieckim. Ten miał czterech synów, z których jeden, to jest Szymon, splotdził pięciu synów, to jest Pawła (służył pod pancerną chorągwią, zginął w okazji [walcząc z Sasami] pod Kaliszem), Jakuba (ten służył pod usarską, umarł 1722), Matusza (ten pod pancerną na sławę pracował) i Franciszka (ten u czterech hetmanów:*

⁷⁰⁴ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 178.

⁷⁰⁵ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁷⁰⁶ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 177.

⁷⁰⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁷⁰⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 89 i 113.

⁷⁰⁹ AD Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D 2, k. 175.

⁷¹⁰ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. 1, s. 149, cz. 3, s. 52.

⁷¹¹ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 176v i 179v.

⁷¹² S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. XIV Warszawa 1917, s. 80.

Jabłonowskiego, Potockiego, Lubomirskiego i Sieniawskiego, był pisarzem wojskowym i towarzyszem usarskim, a potem porucznikiem pancernym, przez lat kilkanaście.) Żona jego [tj. Franciszka] Rozalia Winklerowna, z tą splotził córkę Elżbietę, którą wydał za Wawrzyńca Świderskiego podczaszego wiskiego i synów dwóch: Karola - Societatis Jesu i Balcera.⁷¹³ Według Seweryna Uruskiego Franciszek był podczaszym podlaskim, starostą radenickim.⁷¹⁴

Pleban dąbrowszczyński pisał, że w 1716 r. Szymon Pułaski podczaszy podlaski, starosta radonicki, „parafianin kościoła w Dąbrówce” przysłał w darze do tego kościoła ornat czarno-fioletowy.⁷¹⁵ Ofiarodawca był pewnie tożsamy z Franciszkiem Pułaskim towarzyszem chorągwi husarskiej hetmana wielkiego koronnego Stanisława Jabłonowskiego, nominowanego na podczaszego podlaskiego 26 V lub 4 VI 1700 r.⁷¹⁶ Franciszek Pułaski w Radenicach k/Mościsk ufundował altarię Opatrzności Bożej z prebendarzem.⁷¹⁷

Ze wsi Pułazie-Świerże pochodził Józef Pułaski, starosta warecki, ojciec sławnego bohatera - Kazimierza Pułaskiego (1747-1779).⁷¹⁸ Kazimierz Pułaski był generałem, uczestnikiem Konfederacji Barskiej, od 1777 r. walczył o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Zginął w bitwie pod Savannah. Jego brat Józef Pułaski (1704-1769) był współtwórcą i marszałkiem Konfederacji Barskiej (1768 r.). Po zdobyciu Baru przez Rosjan uszedł do Turcji, gdzie zmarł w więzieniu. Wśród rękopisów Biblioteki Ossolińskich we Lwowie były przechowywane: *Kopia listu JO.JMP [Józefa] Puławskiego, starosty wareckiego, marszałka konfederacji z Baru do JO. JM X Czetwertyńskiego, ponadto Manifest Józefa na Pułaziu etc., Puławskiego, pisarza nadwornego koronnego, wareckiego etc. starosty, marszałka związkowego wojska koronnego etc. roku 1768 miesiąca maja 5 dnia w Winnicy, a także List tegoż powtórnny do JMP Mokranowskiego, starosty janowskiego, die 6 V 1768 anno z Winnicy pisany.* Były tam także: *List JW. JMP Kazimierza na Pułaziu Puławskiego, marszałka ziemi łomżyńskiej, generalnego wojsk skonfederowanych komendanta do obywatelów Wlk. Ks. Litewskiego pisany 30 iulii 1771, a także Manifest tegoż de die 18 decembris 1771.*⁷¹⁹

Dość liczne były przydomki Pułaskich. Jednym z nich było zawołanie Mróz. 30 VIII 1776 r. zmarło 3-letnie dziecko o imieniu Modest, syn Macieja Pułaskiego zwanego Mróz. Inne dziecko tegoż ojca - Aleksander zmarło 14 IX 1777 r. Z kolei 2 I 1778 r. zmarła 6-letnia Marianna, córka Michała Pułaskiego zwanego Mróz. 30 I 1779 r. zmarł Bartłomiej Pułaski zwany Mróz, liczący 59 lat. Pochowano go na cmentarzu. 10 III 1779 r. w Pułaziu zmarł Jakub Pułaski zwany Mróz, liczący lat 63. Jego ciało pogrzebano na cmentarzu.⁷²⁰

13 I 1781 r. w Pułaziu zmarł Leonard Pułaski zwany Kobiela, liczący lat 50. 11 VI 1788 r. tamże zmarł Stefan Pułaski zw. Kobiesa, lat 50.⁷²¹ Córka owego Franciszka Pułaskiego zwanego Kobiesa - panna Franciszka z Pułazi wyszła za mąż za kawalera, szl. Rocha, syna

⁷¹³ K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. VII Lipsk 1841, s. 577-578.

⁷¹⁴ S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. XIV Warszawa 1917, s. 80.

⁷¹⁵ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 154, k. 257v.

⁷¹⁶ *Urzednicy podlascy...*, nr 1270, s. 143.

⁷¹⁷ *Słownik geograficzny...*, t. IX, s. 380.

⁷¹⁸ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa*, b. m. 1984, s. 79.

⁷¹⁹ *Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Nar. I. Ossolińskich*, wyd. W. Kętrzyński, t. 1 Lwów 1881, nr 192, k. 19, 28, 36, 40, 48, 61, nr 193, k. 64-74, 81v; nr 195, k. 124-125 i 148v-149.

⁷²⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 158 i 161.

⁷²¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 166.

niegdyś Michała Pułaskiego.⁷²²

29 I 1794 r. we wsi Pułaziu zmarła 67-letnia Eleonora, wdowa po Piotrze Pułaskim zwanym Pietrzak, którą pochowano na cmentarzu.⁷²³

W 1834 r. we wsi Wojny-Puławie naliczono 560 morgów ziemi (314 ha). Mieszkało tam 202 osób.⁷²⁴

15 I 1836 r. urodził się Paweł-Wawrzyniec Pułaski, syn Piotra Pułaskiego (lat 43) burmistrza miasta Sokoły dziedzica w Puławiu, tamże zamieszkałego i Barbary z Dworakowskich (lat 20).⁷²⁵

Stanisław Mystkowski posiadał w Puławiu-Świerzach duże, liczące ok. 35 ha gospodarstwo rolne i był w 1938 r. posłem na Sejm.⁷²⁶

Stawiereje-Podleśne

W 1577 r. w księdze poborowej odnotowano: szl. *Gabriel niegdyś Stanisława Noska*.⁷²⁷ *Andrzej Rosko*⁷²⁸ z części swych i od inszech cześników swych z imienia Stawiereiow, z włók szlacheckich 7 1/2 zapłacili poboru z każdej włóki po gr 12".⁷²⁹

W 1673 r. w Stawierejach Podleśnych znajdowały się dwie własności: folwark Leonarda Kostry i pojedyncze gospodarstwo drobnoszlacheckie Piotra Stawiereja. Ponadto do folwarku należało 4 poddanych *dusz* chłopskich.⁷³⁰

7 VII 1683 r., ur. Leonard Kostro sporządził testament, w którym ofiarował kościołowi w Dąbrówce 50 zł pol. na budowę szkółki parafialnej.⁷³¹ Dług ten ciążył na dobrach ziemskich Stawiereje-Podleśne. Miał go spłacić Jan Woyno Zagroba dziedzic na Wojnach-Pogorzeli, Dąbrówce i Wojnach-Pieckach. Nie uczynił tego. Po śmierci Jana Woyny Zagroby, pozostała po nim wdowa - Petronella, wraz z synami, których urodziła ze związku z Janem Woyną Zagrobą: Leonem, Józefem i Bartłojem podpisała 15 I 1712 kontrakt z proboszczem z Dąbrówki, ks. Adamem-Janem Wyszyńskim. Woynowie przekazali plebanowi plac z karczmą między miedzami: pana Adama Dąbrowskiego, z drugiej strony rów idący blisko karczmy pana Kazimierza Woyny, ciągnący się od gościńca Ciechanowieckiego *do tego półplaca*. Jednocześnie Woynowie zobowiązali się do budowy do ofiarowywanej karczmy komorę i browar.⁷³² 16 I 1736 r. wspomniany był właściciel poddanych w Stawierejach Leon Woyno.

W latach 1773-1776 w Stawierejach miał swoich poddanych Maciej Woyno zw. Zagroba, posiadacz poddanych także w Wojnach-Pogorzeli i Kostrach-Litwie.⁷³³

31 III 1735 r. w Stawierejach zmarł Józef Woyno zw. Zagroba, liczący około lat 60. Został pochowany w kościele, „*obok rynku*”.⁷³⁴ 18 X 1776 r. tamże zmarł „urodzony” Antoni

⁷²² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 146.

⁷²³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 115.

⁷²⁴ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt dekanalnych 1818-1834.

⁷²⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1835-1847, k. 11v.

⁷²⁶ S. Grzejszczyk, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas wyborów sejmowych 1928 r...*, s. 4.

⁷²⁷ Pewnie winno być: Kostra - chyba błąd kopisty.

⁷²⁸ Winno być Kostro.

⁷²⁹ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, s. 178.

⁷³⁰ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 328.

⁷³¹ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 4v.

⁷³² AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 154, k. 243v-244.

⁷³³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 11-30.

⁷³⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 104.

Moscinski, liczący lat 39, którego pochowano w kościele.⁷³⁵

W 1790 r. 2 dymy należały tam do Jakuba, po Macieju, Woyny, a po 1 dymie do: Pawła Tołoczki, Klemensa, po Kazimierzu i Stanisława, po Kazimierzu, Stawierejów.⁷³⁶

9 V 1795 r. Sąd Grodzki w Brańsku wydał wyrok w sprawie pomiędzy właścicielami wieczystymi dóbr Stawiereje: synami Macieja Woyny - Janem i Jakubem oraz Józefem Barańskim wicestarostą nurskim.⁷³⁷

Majątek ziemski Stawiereje-Podleśne dysponował bardzo dobrą, ale ciężką i trudną do uprawy ziemią. W 1834 r. w Stawierejach Podleśnych mieszkało 7 dorosłych osób. W latach 1832 - 1836 wspomniany był właściciel dóbr ziemskich: Fryderyk Otto (ur. 1793 r.) i jego żona Tekla.⁷³⁸ W tym czasie Otto był budowniczym drogi bitej wiodącej z Tykocina (gdzie był on burmistrzem) do Sokół. Do dziś w Jeżewie Starym, przy promienistym skrzyżowaniu dróg zachował się głaz z napisem upamiętniającym ten fakt.

Stawiereje-Michałowieta

W 1528 r. ze Stawierejów stawili się do popisu wojskowego: Bronisz Maciejewicz, Michał Stary, Maciej Michałowicz, Maciej Pawłowicz, Biernat Maciejewicz, Dobrogost Maciejewicz, Stanko Michałowicz. Obowiązani byli do wysłania na wojnę 2 koni z uzbrojonymi jeźdźcami. 8 V 1565 r. do popisu wojennego stawił się Tomek Dobrogostowicz ze Stawierejów. 7 X 1567 r. Tomasz Dobrogostowicz na wojnę wysłał najmitę, Jakub Maciejewicz wysłał sługę, a sam został w domu, Wawrzyniec Maciejewicz wysłał sługę, Paweł Stawierej, Maciej Biernatowicz Stawierej, Jakub Maciejewicz, Wawrzyniec Maciejewicz, wysłał sługę, Jan Maciejewicz.⁷³⁹

W 1569 r. przysięgę na wierność Koronie Polskiej i królowi polskiemu złożyli ze Stawierejów: Wojciech, syn nieżyjącego Dobrogosta, Sebastian, syn nieżyjącego Bronisza, Maciej, syn nieżyjącego Bronisza, Augustyn, syn nieżyjącego Bronisza, Jakub, syn nieżyjącego Macieja.⁷⁴⁰

W 1629 r. płacili ze Stawierejów-Michałowieta: Wojciech, syn niegdyś Pawła, Mikołaj, syn niegdyś Jana, Filip Stawierej i Wawrzyniec Sadkowski. Wszyscy oni uprawiali 1 1/2 włók gruntu. W 1635 r. w imieniu wszystkich, którzy w Stawierejach mieli swe własności, domy na 2 włókach gruntu płacił Wojciech Stawierej.⁷⁴¹

W 1673 r. we wsi Stawierejach-Michałowietach było 8 drobnoszlacheckich gospodarstw: Grzegorza Roszkowskiego, Doroty Mystkowskiej wdowy, Bartosza Perkowskiego, Macieja Sadkowskiego, Andrzeja i Wawrzyńca Stawierejów, Zofii Skłodowskiej wody i szlchetnego Symbora.⁷⁴²

W 1723 r. proboszcz z Dąbrówki stwierdził, że dwie wsie Stawiereje, leżące w jego parafii mają łącznie 10 włók gruntu (ok. 165 ha), oddają kop 10 żyta i 10 kop zbóż jarych, tzw. *jarzyny*.⁷⁴³

⁷³⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 151.

⁷³⁶ CAH Wilno, F. S.A. nr 11.630, k. 50-69v.

⁷³⁷ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁷³⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, 1835-1847, k. 19.

⁷³⁹ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915; A. Jabłonowski, Podlasie, [W:] „Źródła dziejowe”, t. XVII, cz. 1, Warszawa 1908, s. 183-222.

⁷⁴⁰ *Akta unji Polski z Litwą 1385-1791*, wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz Kraków 1932.

⁷⁴¹ AP Białystok, Księga grodzka brańska 1640-1641.

⁷⁴² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 328-329.

⁷⁴³ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D 154, k. 262.

W 1650 r. źródła notowały Stawiereja zw. Surmak, w 1651 zw. Surmal, W 1675 r. Walenty Stawirej zw. Siwki.⁷⁴⁴

Wieś *Stawiereje Parva* (czyli Małe) 31 XII 1747 r. wspomniane były jako własność Pawła i Anny Szymborskich.⁷⁴⁵

1 XII 1733 r. w Stawierejach zmarła Jadwiga Stawierejowa, licząca ok. 80 lat, którą pochowano w kruchcie kościelnej. 18 IV 1736 r. zmarł w tejże wsi Walenty Stawirej, liczący lat plus minus 80. On również został pogrzebany w kruchcie kościelnej w Dąbrówce.⁷⁴⁶ 14 IV 1779 r. zmarł w Stawierejach Mikołaj Gierałtowski, którego pochowano przed ołtarzem Matki Boskiej Szkaplernej.⁷⁴⁷

W 1790 r. posiadali tam pojetyncze dymy: Jan (po Stanisławie) Brzozowski, niejaki Gierałtowski, Sylwester (po Pawle) Szymborski, Maciej (po Andrzej) Zaleski, Franciszek (po Marcinie) Stawirej, Sebastian (po Michale) Gierałtowski, Adam po Wojciechu, Tworkowski, Kazimierz (po Wojciechu) Tworkowski, Jan (po Tadeuszu) Tworkowski, Ludwik (po Tomasz) Tworkowski, Tomasz (po Idzim) Szymborski, Walenty Stawirej, Tomasz (po Walentym) Perkowski, dym 1, Maciej (po Michale) Szadkowski, Jakub (po Tomasz) Szymborski.⁷⁴⁸

W 1834 r. we wsi Stawiereje-Michałowięta naliczono 150 morgów ziemi (84 ha). Mieszkały tam 72 osoby.⁷⁴⁹ W 1865 r. było tam 165 morgów (92 ha) ziemi.⁷⁵⁰

W 1941 r. żołnierze Wehrmachtu rozstrzelali we wsi Stawiereje-Michałowięta 3 rolników. Zwłoki 2 ofir pochowano w polu, na miejscu kaźni, jednej na miejscowym cmentarzu parafialnym.⁷⁵¹

Szepietowo-Janówka

18 VIII 1948 r. bp łomżyński Stanisław Kostka Łukomski wskutek prośby mieszkańców Szepietowa-Janówki przyłączył tę miejscowość do parafii w Dąbrówce Kościelnej.⁷⁵²

Szepietowo-Podlesne

Od 1716 r. w księgach metryk jako właściciel Szepietowa-Podlesnego występował Wojciech Szepietowski skarbnik braclawski.⁷⁵³ W 1733 r. w czasie bezkrólewia po śmierci króla Augusta II był sędzią sądów kapturowych.⁷⁵⁴ 28 II 1734 r. świadkował on przy ślubie własnej córki Eleonory, która wyszła za mąż za Bolesława Boguckiego sędzica grodzkiego nurskiego z Bogut-Milczek w parafii nurskiej.⁷⁵⁵ Wojciech Szepietowski skarbnik braclawski zmarł w Szepietowie-Podlesnym 24 VII 1749 r. Ciało jego pochowano w kościele w Dąbrówce.⁷⁵⁶

⁷⁴⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1613-1663, s. 302; Chrzty 1664-1772, k. 4.

⁷⁴⁵ Apar. Dąbrówka, Zgony i chrzty 1720-1772, s. 233.

⁷⁴⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 169.

⁷⁴⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 163.

⁷⁴⁸ CAH Wilno, F. S.A. nr 11.630, k. 50-69v.

⁷⁴⁹ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt dekanalnych 1818-1834.

⁷⁵⁰ UJ Kraków, nr 5991/IV 5, k. 1-24.

⁷⁵¹ J. Onacik, *Przewodnik po miejscach walk...*, s. 164.

⁷⁵² Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

⁷⁵³ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 37.

⁷⁵⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 93.

⁷⁵⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 179-180.

⁷⁵⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 108

21 II 1751 r. wdowa po Wojciechu Szepietowskim, skarbniku braclawskim Katarzyna z Ołdakowskich poślubiła drugiego męża Walentego Sienickiego wówczas regenta goniądzkiego.⁷⁵⁷ Walenty Sienicki pisarzem grodzkim brańskim wzmiankowany był do 28 VII 1765 r. 9 IX 1762 r. został on mianowany na urząd łowczego bielskiego.⁷⁵⁸ Urząd ten piastował w latach 1762-1765, a od 26 IV 1765 aż do śmierci awansował na sędziego bielskiego.⁷⁵⁹ W 1758-1759 r. określany był ponadto jako „*deputat podlaski*”. W latach 1753-1755 ufundował on w Dąbrówce kolejny drewniany kościół parafialny.⁷⁶⁰ Ten „*benefactor ecclesiae Dąbrovcensis*” zmarł w dworze w Szepietowie-Podlesnym 17 III 1770 r.⁷⁶¹

Pierwszą żoną Walentego Sienickiego pisarza grodzkiego brańskiego była Katarzyna z Ołdakowskich - ur. 1697 - zm. 22 IV 1762 r., w Szepietowie-Podlesnym, i jako „*benefica ecclesiae Dąbrovcensis*” została pochowana w kościele w Dąbrówce Kościelnej.⁷⁶² Drugą żoną Walentego Sienickiego była Zofia z Jaruzelskich (1742-1806). 24 VIII 1764 r. w kościele w Dąbrówce ochrzczony został ich syn Józef-Filip-Benito-Bartłomiej. Matką chrzestną była Marianna Szepietowska „*ze szpitala kościoła w Dąbrówce*”.⁷⁶³ 11 V 1766 r. urodziła się ich córka Joanna-Anna-Jozefata.

Po śmierci Walentego Sienickiego (zm. 1770 r.) Zofia z Jaruzelskich wyszła powtórnie za mąż za Kazimierza Szepietowskiego (ten zm. 22 VIII 1804 r.⁷⁶⁴), wojskiego podlaskiego, szambelana JKM. Ślub odbył się przed 1783 r., a Szepietowskiego w latach 1783-1784 nazywano komornikiem JKM.⁷⁶⁵ Zofia z Jaruzelskich zmarła „*na osłabienie ze starości wynikłe*” jako wdowa w wieku 64 lat w Szepietowie Podlesnym 10 I 1806 r. Pochowano ją obok drugiego męża w murowanych katakumbach zbudowanych na cmentarzu kościoła parafialnego w Dąbrówce.⁷⁶⁶ W 1803 r. Zofia Szepietowska złożyła darowiznę 2 tys. zł, czyli 300 rubli na kościół w Dąbrówce Kościelnej. Jej spadkobiercy odmówili płacenia. Proces toczył się we wszystkich instancjach. W 1845 r. IX Departament Rządowego Senatu zobowiązał sukcesorów Szepietowskiej do złożenia w Banku Polskim 300 rubli.

W 1790 r. do Kazimierza Szepietowskiego należało dymów 10 w Szepietowie-Janówce i dalsze 14 dymów w Szepietowie-Podlesnym. Kazimierz Szepietowski pełnił również funkcję komisarza cywilno-wojskowego ziemi bielskiej. W czasach zaboru pruskiego zarządzał on ponadto królewską dzierżawą Milewskie w domenie knyszyńskiej.

6 II 1794 r. podporucznik, dowódca regimentu wojsk Rzeczypospolitej kawaler Józef Szepietowski, syn nieżyjącego już Stanisława Szepietowskiego, skarbnika braclawskiego ze wsi Szepietowo-Wawrzyńce poślubił pannę Franciszkę Sienicką, sędziankę ziemi bielskiej, córkę nieżyjącego już Walentego Sienickiego sędziego ziemi bielskiej z Szepietowa-Podlesnego.

16 II 1794 r. kawaler, wielmożny Wojciech Szepietowski z Szepietowa-Wawrzyńców, nadzorca żupy solnej, syn zmarłego w 1776 r. Stanisława skarbnika ziemi bielskiej poślubił pannę Mariannę Sienicką, sędziankę ziemi bielskiej, córkę nieżyjącego już

⁷⁵⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 358-359.

⁷⁵⁸ AGAD Warszawa, Sigillata, nr 29, s. 322.

⁷⁵⁹ *Urzednicy podlascy..*, nr 64 i 228, s.

⁷⁶⁰ *Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - województwo łomżyńskie - Ciechanowiec, Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice*, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986, s. 33.

⁷⁶¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 122 i 243-329.

⁷⁶² Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1732, s. 110.

⁷⁶³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 321.

⁷⁶⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 165.

⁷⁶⁵ Apar. Dąbrowa-Wielka, Zgony 1745-1793, s. 299 i 310.

⁷⁶⁶ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 78; Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 208; Tamże,

Walentego Sienickiego sędziego ziemi bielskiej z Szepietowa-Podleśnego.⁷⁶⁷ Doszło wówczas do połączenia dwóch majątności Szepietowa-Wawrzyńców i Szepietowa-Podleśnego. Szepietowo Podleśne, wobec faktu, że właściciele zajmowali się sprawami publicznymi wymagało dozoru. 4 III 1758 r. wzmiankowany był Antoni Kołakowski ekonom „*najjaśniejszego Walentego Sienickiego, teraz deputata podlaskiego, pisarza grodzkiego brańskiego*”. Żoną ekonomy była Marianna z domu Zakrzewska.⁷⁶⁸ W 1844 r. ekonomem dóbr Szepietowo-Podleśne był 33-letni Jan Wyszyński.⁷⁶⁹ Zatrudniano też zespół innych oficjalistów. W 1841 r. notowano włościanina, wyrobnika, kucharza w majątku Szepietowo-Podleśne - Józefa Pietrzaka.⁷⁷⁰ Zatrudniano też strzelca, którym był włościanin Andrzej Szklarowski.⁷⁷¹

23 II i 2 III 1823 r. w kościele parafialnym w Dąbrowie Wielkiej czytane były kolejne zapowiedzi ślubu Franciszka Szepietowskiego, 28-letniego kawalera, radcy Rady Obywatelskiej Województwa Augustowskiego, marszałka powiatu tykocińskiego, zamieszkałego w dziedzicznej wsi Szepietowie-Podleśnym, syna Józefa Szepietowskiego, posła na sejm i sędziego pokoju powiatu tykocińskiego oraz już nieżyjącej Franciszki z Sienickich. Poślubił on Hilarię Święcką, liczącą lat 18, zamieszkała przy swoim ojcu Tomaszu Święckim, mecenasie Sądu Najwyższego Królestwa Polskiego, członka Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i Ewy z Hornowskich, małżonków ślubnych, zamieszkałych w Warszawie przy ul. Podwale 529.⁷⁷² Ślub pewnie odbył się w stolicy. 9 VI 1825 r. Franciszkowi Szepietowskiemu, 30-letniemu właścicielowi folwarku Szepietowo-Podleśne, marszałkowi powiatu tykocińskiego żona Hilaria ze Święckich licząca wówczas lat 20 urodziła syna: Józefa-Wacława-Tomasza-Kazimierza.⁷⁷³ 31 VIII 1826 r. z kolei (w Mazurach) właścicielom Szepietowa-Podleśnego urodziła im się córka Julia-Zofia-Laura.⁷⁷⁴ Franciszek Szepietowski właściciel Szepietowa Podleśnego zmarł 5 VI 1829 r. „*Mocą uchwały rady familijnej z dnia 13 VIII 1829 r., w Szepietowie sporządzonej dla JW. Hilaryi z Święckich Szepietowskiej, po niegdy JW. Franciszku Szepietowskiem, pośle powiatu tykocińskiego, pozostałej wdowy, postanowiony kurator*” Wincenty Kierznowski, zamieszkały w majątku Stokowisko. 4 IX 1829 r. Hilaria ze Święckich Szepietowska urodziła pogrobowca, syna - Franciszka-Stefana.⁷⁷⁵ Wdowa po nim Hilaria ze Święckich, nadal mieszkająca w Podleśnym 6 II 1833 r. wyszła powtórnie za mąż za sędziego pokoju Fryderyka Gostkowskiego (ten zm. w 1854 r. w Mazurach), syna Wincentego i Ludwiki z Rostkowskich, właściciela części wsi Lubowicz Wielki i Stokowisko.⁷⁷⁶

W 1827 r. w Szepietowie-Podleśnym były 4 domy i 80 mieszkańców. W 1886 r. wieś liczyła 7 osad, uprawiających 10 morgów (5,6 ha).⁷⁷⁷

Urodziny i zgony 1797-1810, k. 244-244v.

⁷⁶⁷ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 7-9.

⁷⁶⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 290.

⁷⁶⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1842-1850, k. 57.

⁷⁷⁰ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1835-1842, k. 221.

⁷⁷¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny 1808-1816, s. 257.

⁷⁷² Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1817-1825, s. 432.

⁷⁷³ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1816-1826, s. 881.

⁷⁷⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1826-1829, k. 40.

⁷⁷⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1826-1829, k. 168v.

⁷⁷⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1826-1839, s. 313-316.

⁷⁷⁷ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa 1890, s. 900.

Po Józefie i Franciszce z Sienickich Szepietowskich, którzy zamieszkiwali w dobrach Mazury (w par. jabłońskiej), gdzie też zmarli, dobra Szepietowo-Podlesne stały się własnością ich syna - Franciszka. Wraz z bratem w dworze w Szepietowie-Podlesnym do 1829 r. zamieszkiwała jego siostra - Marianna (urodzona w 1800 r. w Mazurach). Panna Marianna Szepietowska (córka Józefa i Franciszki z Sienickich Szepietowskich) poślubiła 20 IV 1829 r. Wincentego Kierznowskiego, wdowca, dziedzica dóbr Stokowisko, urodzonego i zamieszkałego w parafii poświętyńskiej, syna niegdyś Kazimierza i Heleny z Czechowskich Kierznowskich.⁷⁷⁸

Józef Włodek, dziejopis ziemian podlaskich, twierdził: *Szepietowo Podlesne, zwane inaczej Nowy Folwark, około 250-300 ha użytków rolnych. Odwieczna własność rodziny Szepietowskich, z Szepietowa-Wawrzyńców, później Kierznowskich. Do początków lat 20-tych [XX wieku - przyp. JM] była tu domem mieszkalnym tylko dawna niewielka leśniczówka. Budynki folwarczne powstały w końcu XIX wieku. Po 1920 r. Szepietowo Podlesne w wyniku działów rodzinnych w rodzinie Kierznowskich, stało się własnością Haliny i Kazimierza Rogoyskich. Halina Kierznowska wyszła bowiem za swego dawnego profesora ze Studium Rolniczego K. Rogoyskiego w sierpniu 1926 r. w Warszawie... Prof. Rogoyski słynny był z tego, że robił w Podlesnem pokazy dla rolników, z najdalszych okolic woj. białostockiego i wileńskiego. Pokazywał działanie melioracji w swym gospodarstwie stopniowo meliorowanym w latach 20-tych, pokazywał różne inne metody gospodarowania. Na drenowanie Szepietowa sam się zadłużył. Zorganizował 2 spółki melioracyjne w okolicy Podlesnego. Po roku 1935 starał się wybudować cukrownię w Szepietowie Stacji. Ponadto w latach 1936-1939 administrował majątkiem Szepietowo-Wawrzyńce, swego szwagra Stanisława Kierznowskiego. Szepietowo-Podlesne należało do bardzo dobrze prowadzonych gospodarstw. W latach 20-tych miał prof. Rogoyski do pomocy rządce, gdyż przebywał długo w Wilnie na Uniwersytecie. Po uzyskaniu emerytury w r. 1929 jedynym jego pomocnikiem był Frąk, karbowy, później kierownik gospodarstwa, wykształcony ze zwykłego robotnika sezonowego - pochodzący z Kieleckiego.*

Zajęcie Podlesnego przez oddziały radzieckie [w 1941 r.] nastąpiło w momencie, gdy Podlesne normalnie pracowało. Działania wojenne wówczas ominęły Podlesne. W dniu 26 IX zaczęła się rzeź cielnych krów w Podlesnym, i inne zniszczenia. Już w tym dniu prof. Rogoyski był aresztowanym, razem ze swym bratem Stanisławem i miał być rozstrzelany przy murze cmentarnym w Dąbrówce. Szczęściem dostrzegł jakichś wysokiej rangi komandirów i okazał im swoją legitymację profesora uniwersytetu. To mu i jego bratu ocaliło życie. Pozostał nadal w swym domu, nie ukrywał się, ani rodzina jego się nie ukrywała. W nocy z 6 na 7 stycznia 1940 r. profesor Rogoyski razem z kilkoma jeszcze ziemianami w okolicy, którzy się nie ukrywali został aresztowany. Przebywał długo w więzieniu białostockim. Wykładał w tym więzieniu swym towarzyszom niedoli. Nie wiadomo gdzie i kiedy został zgładzony lub zmarł śmiercią naturalną.

Po aresztowaniu prof. Rogoyskiego jego żona, 2 córki i 15-letni syn Kazimierz wynieśli się do wsi Dąbrowa-Dołęgi. Pewnego dnia, gdy pani Halina Rogoyska razem z córką Teresą udały się do Białegostoku, aby podać paczkę profesorowi do więzienia, pozostały w Dołęgach córka Maria i syn Kazimierz, zostali wywiezieni do Kazachstanu, czy może na Syberię. Po tym wywiezieniu pani Halina i Teresa Rogoyskie już w maju 1940 r., z dużą pomocą ludności przekroczyły granicę niemiecką koło Ostrowi Mazowieckiej i w Guberni Generalnej przebyły jakoś okres do 22 VI 1941

⁷⁷⁸ Apar. Dąbrówka, Śluby 1826-1845, s. 59.

r. Marysia Rogoyska miała trudności z dostaniem się do Armii gen. Andersa i w 1942 r. rzuciła się w Kazachstanie pod pociąg i poniosła śmierć. Brat jej Kazio (Kazimierz Szczepan), jako 17-letni chłopiec dostał się do Armii gen Andersa, przeżył wojnę i zamieszkał w Anglii.

Pani Halina Rogoyska i jej córka Teresa, po przybyciu do Podlesnego, w końcu czerwca 1941 r. zastały tam sowchoz wyspecjalizowany w uprawie warzyw. Pani Halina miała więc gotowe, zorganizowane, gospodarstwo i kierowała nim przed upaństwowieniem i w rok przeszło po upaństwowieniu, pokąd jej zdrowie nie zaczęło szwankować i dopóki była w „taskach” u niemieckich administratorów Burego i Deppego. Pierwszy z nich, Mazur pruski nie obdarzał pani Rogoyskiej sympatią, z powodu jej krytycznego stosunku do „haremu”, jaki sobie Bury, z pośród miejscowych „zorganizował”... Teresa Rogoyska, 18-20-letnia panna była przez Niemców zatrudniana jako praktykantka, ale wkrótce wciągnięta została w działalność partyzancką. Stała się łączniczką „Batalionów Uderzenia”, czyli „Konfederacji Narodu”. Oddziały tej organizacji wysłane z Warszawy w okolice Lidy-Nowogródka walczyły tam z Niemcami. Teresa Rogoyska była łączniczką tych oddziałów z Warszawy, aż do jesieni 1944 r.

Podczas wywłaszczania majątków pani Halina Rogoyska omal nie została aresztowana i wywieziona. Powiadano później, że jedynie dlatego ocalała, że w tym czasie przebywała w szpitalu w Wysokiem Mazowieckiem. Później ukrywała się we wsi Dąbrowa-Tworki. W 1945 r. Teresa Rogoyska umieściła swą matkę Halinę Rogoyską w Zakładzie dla Starców w Lesznowoli koło Piaseczna, gdzie pani Halina przebywała do śmierci, jaka nastąpiła w latach 60-tych. Teresa Rogoyska studiowała kilka lat na SGGW, lecz nie skończyła tej uczelni i wyszła za mąż za Jerzego Jenike, metalowca, i zamieszkała z nim w Krakowie..., wychowała syna i córkę...⁷⁷⁹

Szepietowo-Stacja

W X 1939 r. umieszczono w Szepietowo-Stacji dowództwo sztabu, które jako swoje umeblowanie zwiozło meble dr. Józefa Gerlacha lekarza, z majątku Dąbrowa-Bybytki.⁷⁸⁰

29 sierpnia 1982 r. w Szepietowie poświęcono drewnianą kaplicę. Dnia 1 stycznia 1983 r. utworzono tutaj samodzielny ośrodek duszpasterski. 17 listopada 1985 r. przekazano do liturgii murowany kościół. 1 grudnia 1985 r. utworzono tutaj samodzielną parafię. Doroczny odpust odbywa się na święto Matki Boskiej Ostrobramskiej.⁷⁸¹

Szepietowo-Wawrzyńce

W 1577 r. pobór z Szepietowa-Wawrzyńców płacili szlachetni: Jan syn Matysa, Józef syn niegdyś Jakuba i Krzysztof syn niegdyś Trojana, „k tenu Adam Dambrowski, imieniem swem i od inszych cześników swych z Szepietowa-Wawrzyńców zapłacili pobór, z włók 15 szlacheckich, po gr 12”. Inne 2 włóki w Szepietowie-Wawrzyńcach były osiadłe, uprawiane przez 8 ogrodników.⁷⁸²

29 X 1701 r. Szepietowo-Wawrzyńce stanowiły własność Pawła-Aleksandra Szepietowskiego.⁷⁸³ 23 IV 1691 r. był on nominowany na urząd skarbnika ziemi bielskiej. Zmarł przed 4 XII 1705 r., gdyż wówczas król mianował następcę na tym urzędzie.⁷⁸⁴

⁷⁷⁹ J. Włodek, Dzieje zagłady ziemiaństwa..., s. 121-123.

⁷⁸⁰ J. Włodek, Dzieje zagłady ziemiaństwa..., s. 140.

⁷⁸¹ Ks. W. Jemielity, *Diecezja łomżyńska. Studium historyczne parafii*, Łomża 1990, s. 323.

⁷⁸² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 176v i 179v.

⁷⁸³ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1753, s. 61.

⁷⁸⁴ *Urzednicy podlascy...*, nr 236, s. 57.

6 X 1708 r. właścicielem Szepietowa-Wawrzyńców był Józef Szepietowski, również od 1724 r. skarbnik ziemi bielskiej.⁷⁸⁵ 14 IX 1710 r. Józefowi Szepietowskiemu i Małgorzacie z Drozdowskich skarbnikostwu ziemi bielskiej ochrzczone zostało w ich dworze w Szepietowie-Wawrzyńcach dziecko Rozalia-Krystyna. Chrzest nie odbył się w kościele, gdyż w tym czasie grasowała epidemia. Chrzcił ks. Aleksander Kuczyński proboszcz parafii kuczyńskiej. Dopiero 24 II 1716 r. do metryk chrzestnych kościoła w Dąbrówce dołączono kartkę z zapisem o dokonaniu obrzędu chrztu.⁷⁸⁶ 28 II 1734 r. owa Rozalia-Krystyna Szepietowska poślubiła Alojzego Bleszyńskiego cześnikowicza żytomierskiego.⁷⁸⁷ Józef Szepietowski jako właściciel poddanych w Szepietowie-Wawrzyńcach wzmiankowany był jeszcze 7 II 1743 r.⁷⁸⁸

24 XI 1737 r. mieszkaniec Wielkopolski Stanisław Bleszyński, stolnik owrucki ożenił się z Antoniną Szepietowską z Szepietowa-Wawrzyńców, córką skarbnika ziemi bielskiej.⁷⁸⁹ 24 I 1742 r. wpisał on do ksiąg metryk chrzestnych kościoła w Dąbrówce dwa akty chrztu swych dzieci urodzonych w Brzósłkach-Brzezińskich, dokonane w kościele w Wysokim Mazowieckim. 28 X 1739 r. ochrzczonego został Ludwik-Franciszek Bleszyński, ich syn. Trzymali do chrztu: Alojzy Bleszyński cześnik żytomierski, Małgorzata Szepietowska skarbnikówna ziemi bielskiej. Świadkowali wielmożny Stanisław Szepietowski z wielmożną Rozalią-Krystyną Bleszyńską, a także urodzeni: Jan Zaliski i Zofia Ołowczyna. 22 XII 1740 r. została ochrzczone córka Stanisława Bleszyńskiego i Antoniny Szepietowskiej: Elżbieta-Katarzyna. Kumami byli: Mateusz Dąbrowski sędzia ostrowski i Rozalia Bleszyńska. Asystowali: Alojzy Bleszyński cześnikowicz żytomierski oraz Petronella Dąbrowska sędzina ostrowska.⁷⁹⁰ 11 XII 1743 r. w Brzósłkach-Markowiznie urodził się kolejny syn Stanisława i Antoniny z Szepietowskich Bleszyńskich stolników owruckich: Roch-Samuel.⁷⁹¹

Dopiero 3 VIII 1785 r. w metrykach kościoła w Dąbrowie Wielkiej i Dąbrówce odnajdujemy akt ślubu skarbnikówny bielskiej panny Agnieszki Szepietowskiej z Szepietowa-Wawrzyńców z kawalerem, wielmożnym panem, Janem Jabłonowskim z Modzeli, w parafii Wąsosz, w woj. mazowieckim. Świadkowali temu ślubowi: ur. Piotr Dobrzyński wicewojewoda mazowiecki z ziemi wąsoskiej i radziłowskiej (dziedzic Pęś), wielmożny Kazimierz Szepietowski szambelan i podkomorzy JKM (dziedzic Szepietowa-Podlesnego) i ur. Tomasz Kierznowski (dziedzic Gierałt Starych).⁷⁹²

31 III 1737 r. z Szepietowa-Wawrzyńców odbył się chrzest Krystyny córki, a 8 X 1739 r. Franciszka syna Macieja i Doroty Szepietowskich.⁷⁹³

W latach 1743-1776 r. dziedzicem Szepietowa-Wawrzyńców był Stanisław Szepietowski skarbnikowicz bielski, syn Józefa.⁷⁹⁴ Zmarł on tamże 21 III 1776 r. i został pochowany w murowanej krypcie w kościele w Dąbrowie Wielkiej.⁷⁹⁵ Jego żoną od 9 IV 1749 r. była

⁷⁸⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1705-1720, s. 30.

⁷⁸⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1705-1720, nr 67.

⁷⁸⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 180-181.

⁷⁸⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 191.

⁷⁸⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 214.

⁷⁹⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 205.

⁷⁹¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 213.

⁷⁹² Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 187.

⁷⁹³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 176 i 193.

⁷⁹⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 271; Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 230-317; Śluby 1664-1772, k. 85v-104v.

⁷⁹⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 251.

Balbina Marianna ze Złockich (ur. ok. 1708 - zm. 21 XI 1788).⁷⁹⁶ 9 IV 1752 r. - bez ceremonii i 29 VII 1753 r. - uroczyste ochrzczone zostało ich dziecko: Marianna-Antonina.⁷⁹⁷ 11 VI 1753 r. ochrzczone inną córkę Justynę-Elżbietę.⁷⁹⁸ Trzecia z córek, Weronika, ochrzczone była 26 I 1755 r., a czwartą Elżbietę-Teresę ochrzczone 7 XI 1759 r. (zm. jako panna 14 XI 1806 r., pochowana w dąbrówszczańskiej kaplicy św. Józefa).⁷⁹⁹ 24 V 1764 r. ochrzczone syna Józefa późniejszego spadkobiercę całego majątku Szepietowo-Wawrzyńce.⁸⁰⁰ 21 V 1765 r. zmarł 15-letni Walenty, syn skarbnika ziemi bielskiej, którego ciało pochowano w murowanej krypcie w kościele w Dąbrowie Wielkiej.⁸⁰¹ 21 XI 1788 r. zmarła Balbina-Marianna ze Złockich Szepietowska, skarbnikowa ziemi bielskiej. 24 XI ów kościele w Dąbrowce pochowano jej ciało przed ołtarzem św. Trójcy.⁸⁰² 15 XII 1820 r. w Szepietowie-Wawrzyńcach zmarła 56-letnia panna Aleksandra Szepietowska córka Stanisława i Marianny ze Złockich skarbników ziemi bielskiej.⁸⁰³ W 1790 r. do sukcesorów Stanisława Szepietowskiego, skarbnika bielskiego, w Szepietowie-Wawrzyńcach należało 11 dymów.⁸⁰⁴

Szepietowo-Wawrzyńce należały do parafii w Dąbrowie Wielkiej. W 1743 r. biskup lucko-brzeski Kobielski zezwolił proboszczowi parafii Dąbrówka udzielać sakramentów ludności wsi Szepietowo-Wawrzyńce, należącej do parafii w Dąbrowie Wielkiej.⁸⁰⁵ Podczas wizytacji kościoła w 1818 r. kolator Józef Szepietowski zwrócił się z prośbą, aby od parafii Dąbrowa Wielka oddzielić cztery wsie i przyłączyć je do parafii Dąbrówka. Chodziło m.in. o Szepietowo-Wawrzyńce. Twierdził, że wieś była jego własnością, a od Dąbrowy Wielkiej była odległa o milę, a od Dąbrówki jedynie o ćwierć mili.

6 II 1794 r. podporucznik, dowódca regimentu wojsk Rzeczypospolitej kawaler Józef Szepietowski, syn nieżyjącego już Stanisława Szepietowskiego, skarbnika braclawskiego z Szepietowa-Wawrzyńców poślubił pannę Franciszkę Sienicką, sędziankę ziemi bielskiej, córkę nieżyjącego już Walentego Sienickiego sędziego ziemi bielskiej z Szepietowa-Podleśnego. 16 II 1794 r. kawaler, wielmożny pan Wojciech Szepietowski z Szepietowa-Wawrzyńców, nadzorca żupy solnej, syn nieżyjącego Stanisława skarbnika ziemi bielskiej poślubił pannę Mariannę Sienicką, sędziankę ziemi bielskiej, córkę nieżyjącego już Walentego Sienickiego sędziego ziemi bielskiej z Szepietowa-Podleśnego.⁸⁰⁶ Doszło wówczas do połączenia dwóch majątności Szepietowa-Wawrzyńców i Szepietowa-Podleśnego.

Synem Józefa Szepietowskiego i Franciszki z Sienickich był Kazimierz-Aleksander-Narcyz Szepietowski (1797-1845), sędzia Sądu Pokoju Okręgu Tykocińskiego, „rodem ze wsi Szepietowa”. Był posłem on na sejm Królestwa Kongresowego. Uczestniczył w Warszawie w 1825 r. w obchodach żałobnych po śmierci cara Aleksandra I.⁸⁰⁷ 20 III 1826 r. w

⁷⁹⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 89; Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 351.

⁷⁹⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 25 i 264.

⁷⁹⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 264.

⁷⁹⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 272 i 297; Tamże, Zgony, 1795-1825, s. 88; Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1797-1810, s. 257.

⁸⁰⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1772, s. 319.

⁸⁰¹ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793.

⁸⁰² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 109; Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 351.

⁸⁰³ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1816-1825, s. 273-274.

⁸⁰⁴ CAH Wilno, F. S.A. nr 11.630, k. 50-69v.

⁸⁰⁵ Apar. Dąbrówka, Księga wizytacji z 1816 r., k. 16.

⁸⁰⁶ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 7-9.

⁸⁰⁷ J. Włodek *Dzieje zagłady ziemiaństwa...* s. 123.

Warszawie ożenił się z Józefą Budziszewską (ur. 1801 r.), córką niegdyś Michała i Anny z Komarów. Budziszewska urodzona była w Gostkowie, w parafii czyżewskiej. Jej brat Prosper był sędzią Sądu Pokoju Powiatu Łomżyńskiego, radcą obywatelskim województwa augustowskiego, dziedzicem dóbr Gostkowo.⁸⁰⁸ 12 VI 1827 r. w Warszawie przy ul. Senatorskiej 461 urodziła się ich córka Józefina-Kazimiera-Adelajda. Ochrzczono ją w warszawskim kościele parafialnym św. Andrzeja.⁸⁰⁹ Kazimierz-Aleksander-Narczy Szepietowski zmarł w wieku 49 lat w Warszawie 28 IV 1845 r., w domu przy ul. Nowy Świat 131 (w par. Św. Krzyża). Pozostawił po sobie wdowę Józefę z Budziszewskich i córkę Józefinę-Kazimierę-Adelajdę.⁸¹⁰ Wdowa po nim Józefa Szepietowska (córka niegdyś Michała i Anny Budziszewskich) sędzina Sądu Pokoju Okręgu Tykocińskiego zmarła 16 (29) XII 1852 r. w wieku 56 lat w Szepietowie Wawrzyńcach.⁸¹¹

Spadkobierczynią majątku została Józefina-Kazimiera-Adelajda z Szepietowskich Kierznowska. 14 IV (24 IV) 1854 r. 32-letni mąż Józefiny-Kazimiery-Adelajdy z Szepietowskich Kierznowskiej - *szlachcic legitymowany* Aleksander-Konstanty-Erazm stał się ojcem pierworodnego syna Stanisława-Wincentego Kierznowskiego. Ojcem chrzestnym dziecka był płk Gwardii Wojsk Cesarsko-Rosyjskich, zamieszkały w majątku Kiewłaki, 50-letni Jan Kierznowski.⁸¹² 15(25) VI 1855 r. urodziła ona córkę Jadwigę-Zofię-Józefę Kierznowską. Ojcem był 33-letni wówczas Aleksander Kierznowski, „*dziedzic dóbr Szepietowów z attynencjami: Wawrzyńce, Podleśne, Janówki, Moczydły, Łazy, Gierałty, Dąbrówka Kościelna, nadto pałacu w Warszawie*”.⁸¹³

14(26) XI 1862 r. w trakcie zaślubin w roli świadka wystąpił 41-letni Aleksander-Konstanty-Erazm Kierznowski *dziedzic dóbr Szepietowo i innych*, zamieszkały w Szepietowie. Liczył wówczas 41 lat.⁸¹⁴ Należący do Aleksandra Kierznowskiego majątek Szepietowo-Wawrzyńce, w 1865 r. liczył 2.206 morgów ziemi (ok. 1.235,36 ha).⁸¹⁵ W 1873 r. rozebrano starą świątynię parafialną w Dąbrówce, a Aleksander Kierznowski, właściciel Szepietowa Wawrzyńców sfinansował budowę istniejącego do dziś kościoła parafialnego.⁸¹⁶ Jeden z Kierznowskich ożeniony był nawet z córką Skirmunta.

W I poł. XIX w. do majątku Szepietowo należały folwarki: Szepietowo Podleśne, Czyżewo-Siedliska, Gierałty-Nowe, Dąbrówka Kościelna oraz Stokowisko, a także lasy pomiędzy Szepietowem-Stacją, a wsią Szepietowo-Janówka i między polami Szepietowa a wsią Włosty-Olszanka. W 1886 r. wieś liczyła 43 osad, uprawiających jedynie 26 morgów (15 ha). Folwark obejmował nomenklatury we wsiach: Mystki, Rzym, Średnica-Maćkowięta, Szepietowo-Plewki, Gołasze-Puszcza, Kulesze-Stare, Kulesze-Wykno, Kulesze-Nowe, Gołasze-Mościckie, Czerwony Bór. Rozległość majątku wynosiła 2.141 morgów, czyli 1198,96 ha: 990 morgów (595 ha) zajmowały grunty orne i ogrodowe, 183 morgów (103 ha) łąki, 6 morgów (4 ha) pastewniki, 900 morgów (504 ha) lasy, 62 morgi (35 ha) nieużytki. W folwarku było 19 budynków murowanych, 17 drewnianych, cegielnia i wiatrak. Las nie był „urządzony”.⁸¹⁷

⁸⁰⁸ Apar. Dąbrówka 1826-1845, s. 16-18.

⁸⁰⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1820-1843, k. 56.

⁸¹⁰ Apar. Dąbrówka, Zgony 1839-1852, k. 62-62v.

⁸¹¹ Apar. Dąbrówka, Zgony 1853-1859, k. 143.

⁸¹² Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1850-1859, s. 253.

⁸¹³ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1850-1859, s. 328.

⁸¹⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1846-1874, k. 117.

⁸¹⁵ UJ, Dział Rękopisów, nr 5991/IV 5, k. 1-24.

⁸¹⁶ *Katalog zabytków...*, s. 33.

⁸¹⁷ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa 1890, s. 900.

Stanisław-Wincenty Kierznowski, senior, dziedzic Szepietowa-Wawrzyńców był dobroczyńcą okolicznych kościołów, do których kupował artystyczne obrazy, projektował ławki i dotował funduszami. Szczególnie zasłużył się pod tym względem dla kościoła w Dąbrowie Wielkiej. W latach 1883-1889 był on współfundatorem tej świątyni.⁸¹⁸

Junior, Stanisław Kierznowski kilka lat przed I wojną światową ukończył Studium Rolnicze Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1915 r. ojciec wraz z synem i całą "załogą" obsługującą majątek udali się w głąb Rosji, pozostawiając nie zebrane plony. W latach 1916-1918 mieszkał w Szepietowie-Wawrzyńcach Witold Maringe, z ramienia Samo-pomocy Ziemiańskiej administrujący majątkami, których właściciele wraz z robotnikami rolnymi zmuszeni zostali do „bieżeństwa”. Obaj Stanisławowie Kierznowscy po powrocie z Rosji zastali grunty Szepietowa-Wawrzyńców obsiane

Po 1905 r. Kierznowscy odsprzedali folwark Stokowisko Wincentemu Jaźwińskiemu. Lękając się reformy rolnej w okresie międzywojennym odsprzedali folwarki: Gierałty-Nowe i Dąbrówkę. Pozostałe majątki troje rodzeństwa podzieliło pomiędzy siebie. Szepietowo-Podlesne otrzymała Halina z Kierznowskich Rogoyska, a Szepietowo-Wawrzyńce były własnością Stanisława Kierznowskiego, juniora.⁸¹⁹

W latach 1924-1936 Szepietowo-Wawrzyńce były dzierżawione przez Bronisława Borkowskiego, który prowadził tam oborę zarodową bydła czerwonego polskiego, kontynuując hodowlę Franciszka Wierzbickiego z Boguszc. Stanisław Kierznowski był wielkim znawcą i hodowcą koni pełnej krwi angielskiej. W 1929 r. na Powszechniej Wystawie w Poznaniu Stanisław Kierznowski eksponował konie wyścigowe stajni Szepietowo-Ktery. W 1936 r. dziedzicowi Szepietowa-Wawrzyńców groziło bankructwo, z powodu poręczenia weksli swego przyjaciela - Władysława Kurcjusza. Zachorował na nerwy i leczył się w Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Choroszcy, gdzie przebywał też we wrześniu 1939 r. Uciekł ze szpitala i ukrywał się we wsiach, także w okresie okupacji niemieckiej.

W latach 1936-1939 w Szepietowie-Wawrzyńcach, odebranych z dzierżawy gospodarzył prof. Kazimierz Rogoyski, właściciel Szepietowa-Podlesnego. Przed 1939 r. zmarli rodzice Stanisława Kierznowskiego.

W 1939 r. w kościelnej kronice zanotowano: „*Do zasłużonych ludzi w parafii należy pani Borkowska, gorliwa apostołka wśród Akcji Katolickiej Kobiet oraz pan prof. Rogójski z Szepietowa*”.⁸²⁰

Od 12 do 24 IX 1939 r. w dworze w Szepietowie-Wawrzyńcach kwaterował sztab niemieckiej dywizji Guderiana. Odstępując Białostoczczyznę sowietom wycofujący się sztab zabrał ze sobą panią Kierznowską, jako dawną poddaną pruską. Zamieszkała ona w Krakowie, gdzie wcześniej zmarła, pozostawiając po sobie syna i córkę. Stanisław Kierznowski-junior w PRL pracował jako ekspert od koni. Oceniał konie przysyłane przez UNRRA. Zmarł w latach 60-tych w Tyńcu, u córki.

W czasach okupacji sowieckiej w Szepietowie-Wawrzyńcach urządzono "wzorowy" kołchoz, do którego zwożono inwentarz z obór osób deportowanych do Kazachstanu.

W 1941 r. administrację powierzono Wschodnio Pruskiemu Towarzystwu Rolniczemu. Polskim rządcą Szepietowa-Wawrzyńców w latach 1941-1942 był Pleszczyński (przedwojenny Instruktor rolny w Wysokiem Mazowieckiem). Później objęła majątek inna niemiecka instytucja, która zorganizowała tam główny ośrodek hodowlany ogierów dla całego terytorium Bezirk Białystok. Usunięto Pleszczyńskiego, a

⁸¹⁸ *Katalog zabytków...*, s. 31.

⁸¹⁹ S. Grzejszczyk, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas wyborów sejmowych 1928 r.*, s. 52.

⁸²⁰ Apar. Dąbrówka, Zbiór dokumentów luźnych.

kierownictwo gospodarstwem oddano Bercingerowi, podobno był to dawny polski oficer, który maltretował Kazia Rogoyskiego, syna przedwojennego rządcy, który po 22 VI 1941 r. wrócił bez ojca do Szepietowa-Wawrzyńców.

Jesienią 1944 r. majątku nie rozparcelowano. Przez 3 lata, z ramienia Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego kierował gospodarstwem Ludomir Toczyłowski. Później utworzono tam Zakład Doświadczalny Instytutu Uprawy Roli i Gleboznawstwa, jeszcze później Rolniczy Rejonowy Zakład Doświadczalny Szepietowo, przeobrażony w Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego (WOPR) Szepietowo. Znacznie zwiększono areal gruntów, poprzez przyłączenie drobnych, nieraz odległych gospodarstw.⁸²¹

Prócz rodziny właścicieli akta parafialne wzmiankują o różnych oficjalistach dworskich majątku Szepietowo-Wawrzyńce 31 XII 1803 r. „na zgnitą gorączkę” zmarł ekonom dóbr Szepietowo-Wawrzyńce Józefa Szepietowskiego 53-letni wielmożny Feliks Kisielnicki.⁸²² 1820 r. ekonomem był 30-letni Ignacy Szafrankowski.⁸²³ W 1845 r. pisarzem prowentowym dóbr był Mateusz Konopka, a rządcą dóbr Stanisław Ożarowski. W 1862 r. kolejnym rządcą był 40-letni Romuld Raczyński, ożeniony z Anną z Piwonich (16(28) XII urodziło się im dziecko Franciszek-Józef, a chrzestnymi byli członkowie rodziny właścicieli *wielmożni* Jakub-Aleksander Kierznowski i Adela Kierznowska).⁸²⁴ W 1848 r. kucharzem był 23-letni Jan Kalinowski,⁸²⁵ a w 1853 33-letni Franciszek Machorski.⁸²⁶ W 1851 r. stangretem był włościanin 45-letni Piotr Grodziński.⁸²⁷ W 1844 r. Ferdynand Parlicz mechanik gorzelany w Szepietowie-Wawrzyńcach, pochodzący z Prus ze wsi Doliwy w parafii Świętajno (umiejący pisać) poślubił wyrobnicę z Szepietowa-Wawrzyńców.⁸²⁸ W 1801 r. wspominało zmarłego już kucharza dwornego Jana.⁸²⁹

Szepietowo-Żaki

W latach 1733-1755 właścicielem był Tomasz Dąbrowski. Później jako posesorzy określani byli: Jakub i Stanisław Zaleski.⁸³⁰ Jak liczni byli drobnoszlacheccy posesorzy w tej wsi świadczą rejestry podatkowe. W 1790 r. w Szepietowie-Żakach mieszkali, każdy posiadając po 1 dymie: Jan, po Tomaszu, Szepietowski, Jan, po Bartłomieju, Szepietowski, Walenty, po Florianie, Szepietowski, Walenty, po Mikołaju, Szepietowski, Wojciech, po Piotrze, Szepietowski Felicjan, po Antonim, Szepietowski Antoni, po Andrzej, Szepietowski Wojciech, po Nikodemie, Szepietowski Klemens, po Mateuszu, Woyno Antoni, po Walentym, Faszczewski, Barnabowa Szepietowska, Ludwikowa Szepietowska, Marcin, po Andrzej, Koc, Nikodemowa Zarębina, Stanisław, po Augustynie, Szepietowski, Szczepań, po Jerzym, Zaręba Piotr, po Maksymilianie, Szepietowski Walenty, po Maksymilianie Szepietowski, Jan po Wojciechu, Szepietowski, Tomasz Gierałowski, Grzegorz, po Walentym, Szepietowski, Piotr, po Walentym, Szepietowski, Antoni, po Michale, Szepietowski, Mateusz, po Macieju, Szepietowski, Józef, po Sebastianie, Szepietowski, Jan, po Jakubie, Zaleski, Jakubowa Zaleska, a także Tomasz Dąbrowski,

⁸²¹ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 123-124.

⁸²² Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1793-1817, s. 173; Tamże, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 151.

⁸²³ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1816-1825, s. 273-274.

⁸²⁴ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1860-1868, s. 197.

⁸²⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1842-1850, k. 94 i 158v.

⁸²⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1850-1863, s. 102-103.

⁸²⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Chrzty 1850-1859, s. 63.

⁸²⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1840-1849, k. 81-81v.

⁸²⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny i zgony 1780-1810, s. 84.

⁸³⁰ Apar. Dąbrowka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 152-307.

który jako jedyny dysponował dwoma dymami.⁸³¹

We wsi zamieszkiwali też sporadycznie Żydzi. W 1818 r. mieszkającemu w Szepietowie-Żakach żydowskiemu krawcowi Froinowi Osierowiczowi żona Braha Szaykoysma urodziła syna Osiera.⁸³²

Szymbory-Andrzejowięta

W 1577 r. ze wsi *Sembory Jendrzejowięta* opłacili podatek poborowy szl. Bartosz syn przeszłego Macieja i Szczęsny woźny ziemski Szimborowie *sami od siebie i cześnikami z imienia Szemborów Jendrzejów z włók 5 szlacheckich po gr 12*, czyli od ok. 83 ha.⁸³³

Szymbory Jakubowięta

Spis pogłównego z 1663 r. wymieniał we wsi 16 osób - 4 gospodarstwa należące do Szymborskich i 1 do Gierałtowskich.⁸³⁴

25 I 1836 r. *urodzony, szlachcic* Felicjan Gierałtowski, kawaler, syn Andrzeja i Petroneli z Uszyńskich, *przy rodzicach zostający we wsi Szymbory-Jakubowięta parafii jabłońskiej* ożenił się z Katarzyną Mystkowską ze wsi Mystki w parafii Dąbrowa-Wielka.⁸³⁵

W 1828 istniała szkoła w Szymborach, w której uczyło się 13 chłopców, a ich nauczycielem był Jan Mystkowski.⁸³⁶

Szymbory-Włodki

W 1577 r. ze wsi Szymbory Włodki opłacili podatek poborowy szl. Marcin syn *przeszłego Lienarta i Maciej przeszłego Mikołaja sami od siebie i od inszych cześników z swych Szemborów Włotków dali poboru z włók 5 szlacheckich po gr 12*, czyli od ok. 83 ha.⁸³⁷

W 1673 r. w Szymborach *Włotkach* mieszkali” Wojciech Gierałtowski Grzegorz Szymborski zw. Sieminik oraz inni Szymborscy, których nie podano przezwisk: Szymon, Wawrzyniec, Paweł, Walenty, Marcin i Wojciechowa wdowa. Łącznie rejestr wymienia tam 21 dorosłych osób.⁸³⁸

Średnica-Jakubowięta

W 1444 r. majątność Średnica należała do niejakich Włodka i Mikołaja.⁸³⁹ Przed 1498 r. Włodek sprzedał swą własność braciom Stanisławowi, Grzegorzowi i Pawłowi Brzoskom. Składało się na nią 20 włók szlacheckich, na których powstały 3 wsie Średnice: Jakubowięta, Maćkowięta i Pawłowięta. 20 V 1498 r. monarcha Aleksander Jagiellończyk rozsądził spór, przyznający prawa każdemu do trzeciej części Średnicy: Stanisławowi Brzosce, synom Grzegorza Brzoski: Maciejowi i Paszce Brzezińskim oraz

⁸³¹ CAH Wilno, S.A. nr 11.630.

⁸³² Apar. Dąbrowa, Urodziny 1816-1826, s. 203.

⁸³³ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 192.

⁸³⁴ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁸³⁵ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1826-1839, s. 431.

⁸³⁶ Ks. W. Jemielity, *Parafialne szkoły elementarne w guberni augustowskiej 1815-1845*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. XII Warszawa 1974, s. 234.

⁸³⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 192.

⁸³⁸ AGAD, ASK, dz. I, nr 70.

⁸³⁹ I. Kapica Milewski, *Herbarz*, s. 386.

synowi Pawła Brzoski - Janowi.⁸⁴⁰ Wydaje się, że Średnica-Jakubowięta były działem Stanisława Brzoski, po którym pewnie dziedziczył ów Jakub Srzednicki. W 1544 r. wzmiankowani byli Jakub ze Średnicy i jego żona Barbara córka niegdyś Jakuba z Krzyżewa.⁸⁴¹ W 1577 r. Francz, Jan i Matys Zajkowsy oraz Walenty syn przeszłego Wawrzyńca Srzednickiego opłacili *sami id siebie i od innych cześników pobór z imienia Średniczy z włók 20*.⁸⁴²

W 1601 r. przed urzędem ziemskim suraskim występował Mateusz Srzednicki komornik ziemi bielskiej, a w 1647 r. przed urzędem grodzkim brańskim Jan Srzednicki, pełniący również urząd komornika ziemi bielskiej.⁸⁴³

Wsie Średnice z czasem zostały odłączone od parafii Dąbrówka Kościelna i przyłączone do parafii rzymskokatolickiej w Wysokim Mazowieckim. 5 XI 1577 r. w Czarnawczycach Mikołaj Krzysztof Radziwiłł, Albrycht i Stanisław Radziwiłłowie wyliczając „*Prowenta kościoła wysockiego*” twierdzili: „*do tego Srzednicze i Zafalcze, tak wikarie z młodzieńcami biorą zastużone*”.⁸⁴⁴ W ekstrakcie wizyty 1605 r. odnotowano: „*Srzednice*”, wsi inne. *Z jednej Srzednice zł 10 płacą bakatarzowi [szkoły w Wysokim Mazowieckim], z drugiej płacą wikariemu, także zł 10, trzecia wieś snopową [dziesięcinę] daje. Bywa żyta kop 16, krom jarzyny*.⁸⁴⁵

Wsie „Srzednice” mimo odłączenia od parafii w Dąbrówce stale korzystali z usług duszpasterskich tej parafii. Wynikało to z rodzinnych tradycji, przynależności do bractw religijnych itd. 9 IV 1744 r. ochrzczono Wojciecha syna Antoniego i Marcjanny z Gąssowskich Szepietowskich.⁸⁴⁶

W 1673 r. w Średnicy Jakubowiętach mieszkały rodziny tylko Szrednickich: Anny wdowy, Walentego, Stanisława, Elżbiety, 2 Tomaszów i Macieja. Łącznie w 7 gospodarstwach 18 dorosłych osób, wyłącznie drobnej szlachty.⁸⁴⁷

Średnica-Maćkowieća

20 V 1498 r. wyrok królewski przyznawał trzecią część dóbr Średnicy - Maciejowi i Paszce Brzezińskim, synom Grzegorza Brzoski. Nazwa tej wsi pochodzi od pierwszego z nich - Macieja.⁸⁴⁸ W 1552 r. Maciej już nie żył, a wzmiankowany był jego syn Mikołaj., a w 1566 r. córka Katarzyna, żona Sebastiana z Jabłoni-Wspały.⁸⁴⁹

W 1673 r. w *Średnicy-Maćkowskiej* mieszkało w 13 względnie ubogich gospodarstwach drobnoszlacheckich 45 dorosłych osób, z rodzin: Szrednickich, Godlewskich, Szepietowskich, Włostowskich, Pruszyńskich, Gierałtowskich, Jabłońskich, Poroskich i Pietków. Niektórzy posługiwali się przydomkami, np. Chudoba,

⁸⁴⁰ *Akty Litovskoj Metriki*, wyd. F. I. Leontovič, t. I, Varšava 1896, nr 394, s. 156; *Opisanie dokumentov i bumag chranjaščichsja v Moskovskom archive ministerstva justicii, kniga 21*, „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka”, t. XXXIII, Moskva 1915, nr 263, s. 54.

⁸⁴¹ I. Kapica Milewski, *Herbarz*, s. 387.

⁸⁴² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 177.

⁸⁴³ I. Kapica Milewski, *Herbarz*, s. 386-387.

⁸⁴⁴ AGAD Warszawa, Kapicjana, nr 71, s. 231.

⁸⁴⁵ AGAD Warszawa, Kapicjana, nr 71, s. 221-222.

⁸⁴⁶ Apar. Dąbrówka, Chrztzy, zgony, śluby 1720-1772, s. 218.

⁸⁴⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁸⁴⁸ *Akty Litovskoj Metriki*, wyd. F. I. Leontovič, t. I, Varšava 1896, nr 394, s. 156; *Opisanie dokumentov i bumag chranjaščichsja v Moskovskom archive ministerstva justicii, kniga 21*, „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka”, t. XXXIII, Moskva 1915, nr 263, s. 54.

⁸⁴⁹ I. Kapica Milewski, *Herbarz*, s. 387.

Kulina, czy Szrzednicki-Derlatka.⁸⁵⁰

Średnica Pawłowieża

Przed 1498 r. trzech bracia nabyli od niejakiego Włodka dobra Średnicę. Jednym z tych braci był Paweł Brzosko. Po nim odziedziczył tę wieś jego syn Jan, wzmiankowany w dokumencie Aleksandra Jagiellończyka z 20 V 1498 r.⁸⁵¹ W 1673 r. *Szrzednica Pawłowska*, położona w parafii Wysokie Mazowieckie była zamieszkała przez 38 dorosłych osób z rodzin: Szrzednickich, Markowskich, Piekutowskich, Pruszyńskich, Włostowskich, Jabłonowskich, Jabłońskich i Bujnowskich. Największe z gospodarstwa należało do Stanisława Szrzednickiego zwanego Kapuscik.⁸⁵²

Warele-Filipowicze

W 1790 r. taryfa podymnego ziemi bielskiej wymieniała w Warelach-Filipowiczach 10 dymów należących do Franciszka Olędzkiego. Ponadto znajdował się tam pojedynczy dym Wojciecha Wyszyńskiego, syna zmarłego już Jakuba.⁸⁵³

W okresie międzywojennym Warele Filipowicze położone były w gminie Klukowo, powiecie Wysokiem Mazowieckiem Na mocy orzeczenia Okręgowej Komisji Ziemskiej w Białymstoku z dnia 6-go lipca 1932 roku, mierniczy przysięgli Władysława Skupiński dokonał scalenia gruntów tej wsi.⁸⁵⁴

Włosty-Olszanka

W 1577 r. Marcin Dąbrowski ze wsi Włosty-Olszanka, zaliczonych do administracyjnej parafii Dąbrówka Kościelna zapłacił pobór od uprawianych przez siebie i innych współwłaścicieli 11 włók szlacheckich.⁸⁵⁵

Dawniej zwane tylko Włosty. W 1673 r. Włosty razem z Dołęgami, Plewkami i Mystkami zaliczano do parafii Dąbrowa-Wielka., m. in. w 1782 r.⁸⁵⁶. Była to ludna wieś, gdzie mieszkało 55 osób dorosłych w 21 gospodarstwach drobnoszlacheckich. Prócz Włostowskich (o przezwiskach: Draczyk, Gawron, Grad, Kaczorek, Kaziuch, Gabrielczyk, Franczkiewicz), we wsi mieszkali: Dąbrowscy, Rzymscy, Sieniccy, Gierałtowsy, Zawistowski.⁸⁵⁷

⁸⁵⁰ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁸⁵¹ *Akty Litovskoj Metriki*, wyd. F. I. Leontovič, t. I, Varšava 1896, nr 394, s. 156; *Opisanie dokumentov i bumag chranjaščichsja v Moskovskom archive ministerstva justicii, kniga 21*, „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka”, t. XXXIII, Moskva 1915, nr 263, s. 54.

⁸⁵² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁸⁵³ CAH Wilno, Fond S.A. nr 11.630, k. 50-295.

⁸⁵⁴ Częściowy wyciąg z planu gruntów wsi Warele Filipowicze w gminie Klukowo, powiecie Wysokiem Mazowieckiem województwie Białostockiem położonej, scalonych na mocy orzeczenia Okręgowej Komisji Ziemskiej w Białymstoku z dnia 6-go lipca 1932 roku, na podstawie pomiaru dokonanego w roku 1929 przez mierniczego przysięgłego Władysława Skupińskiego. Plan niniejszy sporządził według południka magnetycznego w roku 1934 mierniczy przysięgły Bolesław Borecki. 24 stycznia 1946. Skala 1:4.000. Plan w kolekcji prywatnej właściciela użytków rolnych w Warelach Starych.

⁸⁵⁵ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 176v.

⁸⁵⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1754-1801, s. 154.

⁸⁵⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

11 XI 1783 r. zmarł nagłą śmiercią szlachetny Paweł Włostowski z Włostów, zwany Gawron. Ciało jego pochowano w kościele w Dąbrowie Wielkiej.⁸⁵⁸

28 XII 1801 r. zmarła *na suchoty* 20-letnia Katarzyna, córka *rolnika* szlachetnego Antoniego Włostowskiego i Macjanny z Chrzanowskich.⁸⁵⁹

Wojny

Siedziby licznie rozrodzonych Woynów mieściły się w grupie wsi Wojny, nazwanych od nich, położonych na południe od Wysokiego Mazowieckiego. Ród Woynów na Podlasiu, zapewne był gałęzią rodu Woynów herbu Pierzchała, mieszkających niegdyś we wsi Wojny w ziemi zakroczymskiej koło Płońska. Podlascy Woynowie w XIX w. błędnie wylegitymowali się herbem Trąby, który przysługiwał możnemu litewsko-ruskiemu rodowi Woyna.⁸⁶⁰ Gdy ziemie między Bugiem i Narwią zasiedlało w końcu XIV i w początku XV w. drobne rycerstwo przybywające z zachodniego Mazowsza, wówczas jeden z takich drobnych rycerzy, bliżej nieznany Woyno, otrzymał nadanie w dawnej kasztelanii święckiej, nad niewielkimi dopływami rzeczki Mieni. Znane z dawnych źródeł Wojny Stare, a więc osada pierwszego Wojny, to dziś zapewne Wojny-Krupy. Bowiem na nadaniu tym najpierw powstało tylko jedno gospodarstwo pierwszego Woyna, a następnie wraz z rozradzaniem się jego potomków kilkanaście dalszych. Jedne ich osiedla istniały krótko, inne przetrwały do dnia dzisiejszego, rozrastając się we wsie. Obecnie istnieje 8 wsi założonych przez Woynów. Woynowie zachowali swe nazwisko w średniowiecznej formie nie zmieniając go na Wojnowski.

Wśród nich jedną grupę stanowią: Wojny-Krupy (dawniej Wojny Stare), Wojny-Szuby Włociańskie i Wojny-Szuby Szlacheckie, Wojny-Pietrasze i Wojny-Wawrzyńce.

Drugą grupę stanowią: Wojny-Pogorzela i Wojny-Izdebnik. Interesująca jest kwestia oddawania w 1542 r. dziesięciny z tych wsi nie kościołowi w Wojnach-Dąbrówce, a kościołowi w Kuczynie. Z powództwa ks. Jerzego Pobikrowskiego, plebana kuczyńskiego doszło nawet 28 kwietnia 1542 r. do sądu komisarskiego, w którym uczestniczyli: Mikołaj Korycki sędzia bielski, Andrzej Boniecki, starosta brański, Stanisław Skwarek Gąsowski, podkomorzy bielski i Stanisław Pełka, pisarz biskupa łuckiego.⁸⁶¹ O ile dokument uposażeniowy kościoła w Dąbrówce wystawiony w Janowie 4 marca 1529 r. wymieniał dwie wsie o nazwie Izdebnik, które miały płacić dziesięcinę kościołowi w Dąbrówce, o tyle nie wymieniał ani razu miejscowości Wojny-Pogorzela, co do której nie było żadnej wątpliwości, że leżała w parafii Kuczyn.⁸⁶²

Trzecią grupę stanowiły Wojny-Piecki i Wojny-Dąbrówka (dziś Dąbrówka Kościelna). Nie były to wszystkie wsie tej grupy. Według zeznania Piotra Pieczkowskiego Woyna z 25 września 1542 r. jego stryj Andrzej Oczko odsprzedał (z nadania dla Woynów) niegdyś 30 włók (jeszcze w XV w.) Włodkowi Połaskiemu, Pawłowi Swirzowi i Mikołajowi Gołębiowi z ziemi nurskiej.⁸⁶³ Na zakupionych terenach założyli oni wsie: Pułazie-Kujawy, Pułazie-Świerże i Pułazie-Wojdyły.⁸⁶⁴ Zgodnie z aktami biskupstwa łuckiego od 28 czerwca do 14 grudnia 1542 r. toczył się spór pomiędzy ks. Pawłem Ciechanowieckim, kustoszem kapituły wileńskiej, plebanem z Wyszonek, a ks. Janem,

⁸⁵⁸ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 299.

⁸⁵⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Urodziny-zgony 1780-1810, s. 98.

⁸⁶⁰ *Spis Szlachty Królestwa Polskiego*, Warszawa 1851, s. 277.

⁸⁶¹ AD Siedlce, D-2, k. 121-121v.

⁸⁶² AD Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D 151, k. 2-2 v.

⁸⁶³ AD Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D 2, k. 175.

⁸⁶⁴ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. 1, s. 149, cz. 3, s. 52.

plebanem z Dąbrówki. I w tym wypadku podziały wewnątrz okolicy szlacheckiej Wojny podkreślały podziały parafialne.⁸⁶⁵

W akcie z 1540 r. wymieniono wsie: Wojny-Pogorzal, Wojny-Piecki, Wojny-Króle, Wojny-Bakalarze i Wojny-Szuby. Razem z Wojnami-Dąbrówką 6 wsi Wojnów.⁸⁶⁶

Miarą prestiżu rodu Woynów był fakt budowy w 1520 r. odrębnego kościoła, uposażonego w 2 włóki ziemi we wsi Wojny-Dąbrówka przez Piotra Woyno, Marcina, Jakuba i Abrahama, rodzonych braci wraz z Piotrem Szepietowskim i jego krewnymi. Woynowie przez kilka stuleci nosili zaszczytną godność kolatorów (czyli patronów) kościoła parafialnego i fundowanych przy nim kaplic i altarii. Jako kolatorzy mieli wpływ na obsadę stanowisk plebanów. Czynili dalsze zapisy na rzecz kościoła, którym się opiekowali.

Z powodu rozrodzenia się większość gałęzi rodu utraciła swą zamożność, stali się Woynowie drobną lub cząstkową szlachtą. Rzadko spotykano ich nazwisko wśród urzędników ziemskich i grodzkich podlaskich. Jan Woyno był w latach 1566-1589 komornikiem ziemskim bielskim. Walenty Woyno w latach 1591-1595 był także komornikiem. W latach 1566-1567 Bartłomiej był podstarościm bielskim. W 1650 r. Jan Woyno nazwany został podwojewodzim bielskim i brańskim.⁸⁶⁷ Regina Woynówna, córka Walentego z Wojen-Szub, żona Jana Skiwskiego wniosła Wojny-Szuby w dom Skiwskich. Mąż jej (zmarły po 4 IX 1670, a przed 1673 r.) w 1648 r. wzmiankowany był jako pisarz grodzki brański, od 1659 r. surrogatorem, a w 1669 r. sędzią ziemskim brańskim.⁸⁶⁸ Kazimierz Woyno był w latach 1788-1789 subdelegatem brańskim. W elekcjach królów brali udział: Jan - króla Jana Kazimierza, Szymon i Jan - króla Jana III.

Zygmunt Gloger autor „Encyklopedii Staropolskiej” opisywał przeszłość tej wsi: „*Wieś Wojny, pierwotne gniazdo Wojnów, leżała w ziemi zakroczymskiej. W XII i XIV w. Wojnom herbu Trąby dostał się 250-włókowy szmat ziemi koło Szepietowa. Rozradzając się i dzieląc założyli na niej Woynowie 8 wsi swego nazwiska, którzy rozradzali się na całą Rzeczpospolitą. Na Litwie Wojny zmienili pisownię swego nazwiska na Wojna. Dwaj z nich byli za Zygmunta III biskupami wileńskimi i podskarbin litewskim, jeden za Stanisława Augusta dyplomata polskim w Wiedniu. Jan Karol z Jasienicy był za Sobieskiego profesorem języka polskiego w Gdańsku.*”⁸⁶⁹ Mimo, że autor tych słów wywodził się ze wsi Wojny nie wszystko w jego wypowiedzi było prawdą. Przede wszystkim nieprawdziwe było skojarzenie z Wojnami

⁸⁶⁵ AD Siedlce, Akta Oficjalatu Janowskiego, nr D-2, k. 136v-159.

⁸⁶⁶ W. Jemielity, J. Wiśniewski, *Rodzina Zygmunta Glogera*, [W:] Zygmunt Gloger - badacz przeszłości ziemi ojczyściej, Warszawa 1978, s. 84; Anna Laszuk pisała: „*Wyjątkową okolicę tworzyły wsie Wojny Pogorzal oraz Wojny Szuby Króle Bakalarze (Krupy Piotrasze i Wawrzyńce) w parafii Dąbrówka Kościelna w powiecie brańskim. Trudno stwierdzić z pewnością, że były to tylko dwie osady. Nazwy ich, zawsze wieloczłonowe, podawane są w źródłach w różnym brzmieniu. W latach 30. XVII w. były to: Wojny Szuby Krupy Izdebnik, Bakalarze Króle i Wojny Starawieś Piotrasze. Należały wtedy do różnych gałęzi rodziny Wojnów. W 2. połowie XVII w. dużą część, otrzymaną od Walentego Wojny, posiadał tam Adam Skiwski, od 1680 r. podstoli bielski. Mniejszą część mieli nadal Woynowie Szubowie oraz Kamieńscy, Wyszyńscy, Kobylińscy, Poroscy, Żebrowscy i Piętkowie, a w 1692 r. jeszcze inne rodziny. Zob. A. Laszuk, *Zaścianki i królewszczczyzny. Struktura własności ziemskiej w województwie podlaskim w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa 1998, s. 93.*”

⁸⁶⁷ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. 1, s. 248 i 250; I. Kapica-Milewski, *Herbarz*, Kraków 1870, s. 463; W. Jemielity, J. Wiśniewski, *Rodzina Zygmunta Glogera*, [W:] Zygmunt Gloger - badacz przeszłości ziemi ojczyściej, Warszawa 1978, s. 85.

⁸⁶⁸ J. A. Chrapowicki, *Diariusz*, cz. 1, wyd. T. Wasilewski, Warszawa 1978, s. 404, 531.

⁸⁶⁹ J. Gloger, *Wesele babuni, z notatek etnograficznych - Znad brzegów Narwi. Jednodniówka na dochód Łomżyńskiego Tow. Dobroczyńności*, Warszawa 1902.

mieszkającymi na Litwie i ich utytułowanymi przedstawicielami - biskupami i podskarbin. Jednak wypowiedź ta przywołuje wspomnienie paranteli rodzinnych do których przyznawali się nie zawsze zgodnie z prawdą sami Woynowie.

Wojny-Bakalarze

W 1735 i 1736 r. w tej wsi swoich poddanych posiadali: Jan i Barbara Kocowie oraz Wiktoryn Wyszyński. 26 VI 1736 r. ochrzczono dziecko imieniem Benon, syna Wiktoryna i Zuzanny z Trzeczkwoskich Wyszyńskich.⁸⁷⁰

Wojny-Izdebnik

W obrębie gruntów wsi Wojny-Izdebnik istniało uposażenie Altarii Szkaplerznej kościoła w Dąbrówce. Były tam też zabudowania gospodarcze i rezydencja altarzysty. Fundację tę dokonaną przez Reginę z Woynów i jej męża Jana Skińskiego zatwierdził Konsystorz Janowski 30 I 1651 r.⁸⁷¹

16 II 1782 r. zmarła panna Katarzyna, córka Dawida Gąssowskiego. Ciało jej pochowano w kościele.⁸⁷² 30 IV 1783 r. zmarł w Izdebniku szlachcic Dawid Gąssowski, liczący lat 70.⁸⁷³ 29 IV 1790 r. zmarła wdowa po Dawidzie - Jadwiga Gąssowska. 12 IV w Izdebniku zmarła szlachetna Zofia Gąssowska, lat ok. 50, którą pochowano w kościele w Dąbrówce.⁸⁷⁴

Rejestr 1790 r. wymieniał w Izdebniku 6 szlacheckich działów własnościowych: Kazimierza Woyny, dym 1, sukcesorów po Dawidzie Gąssowskim, dym 1, Antoniego, po Adamie, Gąssowskiego, dym 1, Franciszka, po Janie, Gąssowskiego, dym 1, Kazimierza, po Józefie Gąssowskiego, dym 1, Sukcesorów po Wojciechu Gąssowskim, dymów 2, Pawła, po Wojciechu, Niemyskiego, dym 1.⁸⁷⁵ Wymieniony - Kazimierz Gąssowski zmarł w wieku ok. 60 lat w Izdebniku i został pochowany w kościele. Również 78-letni Franciszek Gąssowski zmarł 17 II 1791 r., a jego ciało również pochowano w kościele.⁸⁷⁶

Wojny-Króle

W 1580 r. Wojny-Króle, w których było 5 włók szlacheckich stanowiły własność Adama Woyno. W jego imieniu należny podatek opłacił wówczas szlachetny Jakub Gierał.⁸⁷⁷

W 1753 r. wymieniani byli właściciele działów w Wojnach-Królach: Paweł Zaleski i Wiktoryn Wyszyński.⁸⁷⁸

28 VIII 1781 r. w Wojnach-Królach zmarł Marek, dziecko szlachetnych Jabłońskich.⁸⁷⁹

Wojny-Krupy

Znane z dawnych źródeł Wojny Stare, a więc osada pierwszego Woyny, to dziś zapewne

⁸⁷⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1720-1772, s. 167, 172, 174.

⁸⁷¹ AP Kraków, ZZG, nr 704.

⁸⁷² Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1772-1790, s. 168.

⁸⁷³ Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1772-1790, s. 170.

⁸⁷⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1772-1790, s. 107 i 111.

⁸⁷⁵ Centralne Archiwum Historyczne w Wilnie, Fond S.A. nr 11.630.

⁸⁷⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1772-1790, s. 112.

⁸⁷⁷ A. Jabłonowski, *Podlasie*, t. 1.

⁸⁷⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1720-1772, s. 263.

⁸⁷⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzyty, śluby, zgony 1772-1790, s. 167.

Wojny-Krupy. Bowiern na nadaniu tym najpierw powstało tylko jedno gospodarstwo pierwszego Woyny, a następnie wraz z rozradzaniem się jego potomków kilkanaście dalszych. Jedne ich osiedla istniały krótko, inne przetrwały do dnia dzisiejszego, rozrastając się we wsie. Obecnie istnieje 8 wsi założonych przez Woynów. Wojny-Krupy (dawniej Wojny Stare), Wojny-Szuby Włociańskie i Wojny-Szuby Szlacheckie, Wojny-Pietrasze i Wojny-Wawrzyńce stanowią jedną grupę wśród innych wsi Woyny.

W 1577 r. Wawrzyniec Woyno syn zmarłego Rosłana, sam od siebie i od innych Woynów zapłacił pobór z włók 3 szlacheckich po gr 12.⁸⁸⁰

26 XI 1792 r. Wojny-Krupy zaliczone były do parafii kuczyńskiej.⁸⁸¹

Przed komasacją wsi Wojny-Krupy, w środku wsi, istniało duże gospodarstwo drobnoszlacheckie (ok. 80 ha) nie sprawiające wrażenia folwarku. Po komasacji, przy granicy z Wojnami-Pogorzela, na scalonej kolonii, powstał prawdziwy folwark. W okresie międzywojennym właścicielem był Cielemecki, pochodzący spod Siedlec, który się doń wzenił. W latach 1939-1941 właściciel pozostawał w Sabniach koło Siedlec. Żona Cielemeckiego została wywieziona do Kazachstanu. Po 22 VI 1941 obaj Cielemeccy ojciec i syn Stefan wrócili z Generalnej Guberni i ponownie zorganizowali gospodarstwo. W X 1944 Cielemeccy zostali wywłaszczeni, a gospodarstwo rozparcelowane. Ojciec i syn Cielemeccy ukryli się w okolicy i nie zostali internowani w Ostaszku. W r. 1946 wróciła reszta rodziny z Kazachstanu i wówczas wszyscy zamieszkali w Łodzi.⁸⁸²

W czasie okupacji niemieckiej 1941-1944 w Wojnach-Krupach u pani „Twardej” znajdował się punkt kolportażu prasy AK-owskiej.⁸⁸³ 6 IX 1987 r. wmurowano w kościele tutejszym tablicę upamiętniającą tradycje konspiracyjne.⁸⁸⁴

W grudniu 1956 r. mieszkańcy wsi Wojny-Krupy rozpoczęli starania o budowę kościoła, który poświęcono w 1963 r. Usytuowano je na dawnym siedlisku Cielemeckich w środku wsi. Samodzielną parafię w Wojnach-Krupach utworzono 1 marca 1973 r. W jej skład weszły wsie z parafii Dąbrówka Kościelna, Kuczyn i Wyszonki-Kościelne. Do parafii należą wsie: Piętki-Żebry, Warele-Filipowicze, Wojny-Krupy, Wojny-Pietrasze, Wojny-Szuby I, Wojny-Szuby II oraz Wojny-Wawrzyńce. Odpust przypada na święto Matki Boskiej Królowej Świata.⁸⁸⁵

Wojny-Piecki

W 1577 r. ze wsi Wojny-Piecki zapłacili pobór z 1 włoki (osiadłej uprawianej przez 3 ogrodników) Piotr syn zmarłego Piotra Zygmunta wdowa.⁸⁸⁶

25 VII 1676 r. Mateusz Wyszyński ze wsi Warele-Nowe ożenił się z Maryną Wojnowną, córką Marcina Woyno zw. Anryanik. Świadkowali: Paweł Woyno zwany Pułpanek i Aleksander Woyno zwany Głębik. 19 IX 1751 we wsi mieszkali Woynowie zwani Pułpanek. 14 XII 1752 r. wymieniani byli Maciej z Katarzyna z Zaleskich Woynowie, 22 I 1754 r. Zofia Woynowa, a 17 XII 1754 r. Maciej i Wojciech Woynowie z Piecek. Jeszcze 30 XI 1772 r. notowano poddanych Wojciecha Woyny zwanego Pułpanek.⁸⁸⁷ 8 III 1777 r. w Wojnach-

⁸⁸⁰ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47.

⁸⁸¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1780-1819, s. 5.

⁸⁸² J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 136.

⁸⁸³ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 165.

⁸⁸⁴ J. Kryński, *Wysokie Mazowieckie*, s. 226.

⁸⁸⁵ Ks. W. Jemielity, *Diecezja łomżyńska. Studium historyczne parafii*, Łomża 1990.

⁸⁸⁶ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 179v.

⁸⁸⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 261.

Wojnach-Pieckach zmarł Grzegorz, syn Wojciecha Woyno zwanego Pułpanek, którego pochowano na cmentarzu w Dąbrówce. 2 II 1790 r. Stanisław Woyno zwany Pułpanek ze wsi Wojny-Piecki, syn Macieja poślubił w Dąbrówce Kościelnej Wiktorię Wszyńska, pannę ze wsi Wojny-Pogorzal, córkę niegdyś Andrzeja. Oboje byli z parafii Dąbrówka⁸⁸⁸ 17 II 1795 r. zmarł w Pieckach 27-letni Józef Woyno, syn Macieja zw. Pułpanek, którego ciało pochowano na cmentarzu.⁸⁸⁹

30 I 1775 r. zmarł w Wojnach-Pieckach szlachetny Marcjan Woyno zwany Specyał, liczący lat 63, którego pogrzebano na cmentarzu w Dąbrówce.

W 1834 r. we wsi Wojny-Piecki naliczono 240 morgów ziemi (135 ha). Mieszkało tam 81 osób.⁸⁹⁰

Wieś należała do bardzo zniszczonych w czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. Dlatego też 8 X 1922 r. poseł na Sejm Ustawodawczy Michał Arcichowski wniósł interpelację do Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie usprawnienia czynności z wydaniem drzewa na odbudowę wsi Wojny-Piecki.⁸⁹¹

Wojny-Piotrasze

W 1577 r. posiadaczami 2 włók osiadłych, uprawianych przez 13 ogrodników byli: Jurgi syn Janów, Jurgi i Jan synowie Jakubów, a także Grzegorz syn Macieja Woynowie.⁸⁹²

19 III 1751 r. ochrzczono Józefa syna szlachetnego Dominika Woyny i Agnieszki z Wyszeńskich ze wsi „Wojny Piotrusy”.⁸⁹³ 21 XI 1773 r. w kościele w Dąbrówce szlachcic Kazimierz Woyno, kawaler ze wsi Wojny-Piotrasze z parafii kuczyńskiej zawarł związek małżeński z panną Brygidą Gąssowską, córką niegdyś Józefa Gąssowskiego.⁸⁹⁴

Wojny-Pogorzal

W 7 VI 1519 r. Paweł książę Holszański, biskup łucki zatwierdził przynależność wsi Wojny-Pogorzal do parafii Kuczyn. Pleban kuczyński miał zgodnie z tym dokumentem otrzymywać dziesięcinę od Wawrzyńca Woyny i jego synów: Jakuba, Piotra, Stanisława, Jerzego.⁸⁹⁵ Jednak wizytacja kościoła w Dąbrówce z 1717 r. stwierdzała, że wieś Wojny-Pogorzal znajdowała się w par. Dąbrówka, liczyła 16 włók, z których winien otrzymywać pleban 32 kopy dziesięciny.⁸⁹⁶

W 1577 r. podatek z Wojen-Pogorzeli (wsi położonej w administracyjnej parafii Dąbrówka) płacili: Piotr niegdyś Grzegorz i Jan komornik ziemski (Woynowie) z włók osiadłych 2 1/2 i od 10 ogrodników. Od innej 1/2 włóki „osiadłej” pobór płacił szl. *Jakub Falkowski podpisek, imieniem matki swej, z części jej z Wojnów*.⁸⁹⁷

We wsi zamieszkiwali Woynowie o różnorodnych przydomkach. W latach 1780-1781

⁸⁸⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 159.

⁸⁸⁹ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 1.

⁸⁹⁰ Apar. Dąbrówka, Księga wizyt dekanalnych 1818-1834.

⁸⁹¹ „Zorza” 8 X 1922, nr 41, s. 359; W. Wincenciak, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu II kadencji 1922 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku), s. 86.

⁸⁹² AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 179.

⁸⁹³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 250.

⁸⁹⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 121.

⁸⁹⁵ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 151, k. 212 i następne.

⁸⁹⁶ AD Siedlce, Akta Oficjałatu Janowskiego, nr D 154, k. 274.

⁸⁹⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 180v.

notowani byli: Zagroba, Okulus, Zygmuncik, Głęb.⁸⁹⁸ W latach 1856-1867 notowany był podział wsi na części. Nazywały się one: Zygmuncikowska, Okulusowska, Bosakowska.⁸⁹⁹

W latach 1733-1745 najliczniejszą grupę poddanych w Wojnach-Pogorzeli posiadał Bartłomiej Woyno zw. Zagroba. 24 IX 1739 r. odbył się chrzest dziecka urodzonego Bartłomieja i Konstancji Woynów imieniem Nikodem.⁹⁰⁰

Poza Bartłomiejem Woyną dość często w latach 1736-52 wspominani tam byli poddani Marcjana i Teresy z Dąbrowskich Woynów. Metryki też notują chrzty ich dzieci: 8 IV 1738 r. Klemensa, 11 II 1744 r. Andrzeja, 26 XII 1751 r. Wiktoryna-Jana.⁹⁰¹

W latach 1748-1776 r.⁹⁰² notowano poddanych Macieja Woyno zw. Zagroba z Wojen-Pogorzeli, (oraz tegoż w Stawierejach i Kostrach-Litwie).⁹⁰³ Był on niewątpliwie najbogatszym tamtejszym posesjonatem. 7 XI 1774 r. odbył się ślub córki Macieja Woyny zw. Zagroba - Marcjanny z kawalerem, urodzonym Walentym, synem niegdyś Pawła Woyny.⁹⁰⁴ 16 II 1789 r. Jakub Woyno zwany Zagroba ze wsi Pogorzeli, syn niegdyś Macieja Woyny zawarł związek małżeński z Teresą Kostrówną, córką urodzonego Pawła Kostro ze wsi Kostry-Litwa.⁹⁰⁵ W 1790 r. w Wojnach-Pogorzeli było 16 działów własnościowych drobnoszlacheckich. Każdy z nich posiadał po 1 dymie. Ponadto jedynie właśnie Jakub Woyno miał tam dymów 12.

28 I 1784 r. w Pogorzeli zmarł 30-letni Roch Woyno zw. Kosik, pochowany w kościele.⁹⁰⁶

19 II 1776 r. ochrzczono dziecko Walentego-Szymona, syna Piotra zwanego Okulus i Krystyny ze Skłodowskich Woynów. 26 V 1783 r. zmarł 56-letni Piotr Woyno zw. Okulus, pochowany na cmentarzu. 25 III 1784 r. w Pogorzeli zmarł szlachcic Andrzej Woyno zw. Okulus, którego pochowano w kościele.⁹⁰⁷

9 VIII 1784 r. zmarła 43-letnia szlachcianka Krystyna Woynowa, żona Piotra Woyny zw. Głęb, którą pochowano w kościele. 26 V 1790 r. zmarła córka szlachetnego Piotra Woyno zwanego Głęb, o imieniu Marcjanna, licząca 4 lata i 6 miesięcy. 26 III 1794 r. zmarł w wieku ok. 40 lat Piotr Woyno-Głęb z Pogorzeli, którego ciało pochowano na cmentarzu w Dąbrówce. 31 XII 1791 r. zmarł ok. 70-letni Walenty Woyno zwany Głęb, którego ciało pochowano na cmentarzu.⁹⁰⁸ 16 IV 1785 r. w Pogorzeli zmarł 80-letni szlachcic Ludwik Woyno zw. Zygmuncik, którego ciało pochowano w kościele. 23 VI 1797 r. w Pogorzeli zmarło 8-miesięczne dziecko imieniem Michał, syn szlachetnego Bartłomieja Woyno zw. Głęb, który został pochowany na cmentarzu.⁹⁰⁹

Walenty Woyno zwany Zygmuncik, kawaler ze wsi Wojny-Pogorzeli wziął 10 XI 1788 r. ślub z Domicellą, panną, córką niegdyś Marcina Woyny ze wsi Pułazie.⁹¹⁰

30 VII 1832-5 VI 1836 r. r. w aktach parafii w Dąbrówce występował Józef Apoznański, radca wojewódzki, dziedzic wsi Wojny-Pogorzeli, wójt gminy Wojny-Szuby.⁹¹¹ Był on kpt.

⁸⁹⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 166.

⁸⁹⁹ Apar. Dąbrówka, Ilość dawać się winnej dziesięciny z parafii Dabrowszczyńskiej...

⁹⁰⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 150-155

⁹⁰¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 167-215.

⁹⁰² Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 89; Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 4-31.

⁹⁰³ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 5 i 10.

⁹⁰⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 122.

⁹⁰⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 147.

⁹⁰⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 171.

⁹⁰⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 29 i 171.

⁹⁰⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 171.

⁹⁰⁹ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 5.

⁹¹⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 111, 147, 172.

Pułku 5 Piechoty Liniowej Wojsk Polskich. Józefowi Apoznańskiemu, z Wojen-Szub, (ur. w 1788) urodziły się dzieci: 3 IV 1821 r. Konstanty-Hugo, 8 VIII 1823 r. Rozalia, 20 VI 1830 r. Florentyna-Paulina, 30 VII 1832 r. Zenon-Adolf. Pierwszą żoną Józefa Apoznańskiego była Ewa Świdowska, a drugą Rozalia z Butwieńskich.⁹¹²

W 1865 r. majątek Pogorzela, liczący ok. 110 ha był własnością Jakuba Dąbrowskiego.⁹¹³ Ten ponadto dokupował inne grunta w tej wsi. Jego synem, czy też wnukiem był Andrzej Dąbrowski właściciel Pogorzeli do ok. 1921 r. Andrzej był ojcem: Stanisława, Władysława, Jana, Kazimierza, Wacława, Józefa, Zofii, Józefy i Anieli Dąbrowskich.

W 1915 r. zabudowania majątku spłonęły. W 1944 r. były tu 2 większe gospodarstwa:

Pogorzela A, mająteczek liczący ok. 120 ha, należący do Stanisława (syna Andrzeja) Dąbrowskiego, a po jego śmierci w więzieniu białostockim wdowy po nim Stanisławy z Łukasiewiczów i jego córki Jadwigi zamężnej za Felicjanem Budlewskim. Po 1920 r. Stanisław Dąbrowski przez szereg lat był administratorem majątku Szepietowo-Wawrzyńce, a kolejno do 1932 r. majątku Wyszonki-Klukówek. Od 1932 do 25 IX 1939 r. administrował majątkami: Dąbrowa-Bybytki i Kułaki, pomagając wdowie po swym wuju Janinie Włodkowej. Przejściowo w latach 1936-1937 administrował majątkiem Markowo Wielkie. W nocy z 6 na 7 I 1940 r. Stanisław Dąbrowski został aresztowany przez NKWD i po rocznym pobycie w białostockim więzieniu zmarł pewnej nocy w szpitalu więziennym, pobity w śledztwie, cierpiał na chorobę zwana karbunkulem. Syn Andrzej wrócił z Generalnej Guberni by ratować z więzienia ojca. Ojca nie uratował, a sam został wywieziony do Kazachstanu, skąd razem z Armią Andersa wyjechał i po wojnie osiadł w Kanadzie.

Stanisława i Jadwiga Dąbrowskie po 22 czerwca 1941 r. wróciły do Pogorzeli. Jadwiga wkrótce wyszła za mąż za Lucjana Budlewskiego ze wsi Wojny-Wawrzyńce, podchorążego kawalerii 110 pułku ułanów przed 1939 r.

W 1944 r. zostali wywłaszczeni w ramach realizacji dekretu PKWN. Zamieszkali w Grunajnie pod Malborkiem.

Pogorzela B, mająteczek ok. 60. hektarowy Władysława (syna Andrzeja) Dąbrowskiego i jego żony Stanisławy z Pruszyńskich, zesłanych przez sowietów do Kazachstanu. Władysław był w czasie I wojny światowej rezerwistą i 4 lata przebywał w niemieckiej niewoli. W 1920 r. był w wojsku polskim. W okresie międzywojennym gospodarował w Pogorzeli, a był czynnym spółdzielcą (w zarządzie mleczarni, Kasy Stefczyka itp.). Dzierżawił ponadto mająteczek Stawiereje.

Władysław Dąbrowski w 1939 r. pozostawał w Pogorzeli i 6 I 1940 r. został aresztowany przez NKWD, zesłany do łagru pod Archangielskiem, dostał się do rodziny w Kazachstanie, z którą w 1946 r. wrócił do Polski, do Piaseczna.

Wiosną 1940 r. do Kazachstanu zesłano chorą siostrę Władysława - Anielę (zm. ok. 1943 r.), a także 9-letnią córkę Władysława Dąbrowskiego - Teresę. Na wygnanie udała się ponadto Bronisława Stokowska, ze swą córką, gdyż nie chciała opuścić Teresy, dziecka oddanego jej pod opiekę. Stanisława Dąbrowska, będąca w zaawansowanej ciąży, ukrywała się u znajomych i dlatego nie została wywieziona.

Wycofujące się wojska sowieckie spaliły tamtejszy dworek.

Po 22 VI 1941 r. do Pogorzeli wróciła Stanisława z Pruszyńskich Dąbrowska, wraz niemowlęciem Władkiem. Urządziła sobie mieszkanie w chlewie. W 1944 r. udało się nie dopuścić do objęcia reformą PKWN Pogorzeli B. Po wojnie zamieszkiwała w Piasecznie i

⁹¹¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1820-1845, s. 109; Chrztu 1835-1847, k. 19.

⁹¹² Apar. Dąbrówka, Chrztu 1808-1825, s. 668-669.

⁹¹³ UJ Kraków, nr 5991/IV 5, k. 1-24.

Zalesiu Górnym.⁹¹⁴

Wojny-Szuby

Gałąż Woynów o przydomku Szuba, wyraźnie określającym najbogatszą gałąż rodu, wyodrębniła się w XVI w.⁹¹⁵ Pierwszym znanym przedstawicielem tej gałęzi był Maciej Szuba. W 1577 r. płacili pobór ze wsi *Woyny Antiqua* jego synowie: Adam, Jan, Jakub i Wojciech, z 4 1/2 włók i 14 ogrodników.⁹¹⁶ Mikołaj *Subicz* syn Jana 6 X 1567 r. stawił się pod Mołodecznem do popisu wojska. 11 X 1567 r. przybył tam sługa Urszuli Jakubowej *Subinej* z Wojnów.⁹¹⁷ Wojciech Szubicz w 1569 r. złożył przysięgę na wierność królowi polskiemu i Koronie Polskiej. Tenże przysięgał w imieniu małoletnich bratanków, synów zmarłych Jerzego i Jakuba.⁹¹⁸ W 1580 r. zapłacił podatek „*szlachetny Michał Senbor, sługa ślachtetnego Wojciecha Szuby Woyna, z 1 włóki osiadłej, ogrodników rolnych 7.*”⁹¹⁹ Jeszcze w roku następnym wspomniany był on w aktach Metryki Koronnej.⁹²⁰

W 1676 r. Mateusz Szuba Woyno posiadał 7 poddanych w Wojnach-Szubach i 7 w Brzós-kach-Markowych.⁹²¹

Od 8 VIII 1724 do 17 XI 1765 r. metryki kościoła w Dąbrówce notowały właściciela pokażnej części wsi Wojny-Szuby - Ludwika Woynę zw. Szuba.⁹²² 8 VIII 1724 r. we wsi Wojny-Szuby zmarło dziecko Ludwika Woyny-Szuby. Ludwik ożeniony był wpierw z Katarzyną Kuczyńską. 17 VII 1732 r. chrzcili swoją córkę Zuzannę. 10 VII 1743 r. ochrzczony został ich syn Barnaba. Rodzicami chrzestnymi Barnaby byli: Marcin Kuczyński chorąży ziemi bielskiej i Małgorzata z Drozdowskich Szepietowska skarbnikowa ziemi bielskiej. W asyście tego obrzędu chrztu uczestniczyli: Kazimierz Kuczyński podstoli podlaski, Katarzyna Szepietowska skarbnikowa braclawska, Stanisław Szepietowski i panna Teofila Woynówna.

1 VIII 1752 r. Ludwik i Katarzyna z Kuczyńskich Woynowie chrzcili córkę Małgorzatę-Annę. Chrzcziny tego dziecka były też wielką uroczystością. Uczestniczyli w niej kumowie: proboszcz dąbrowszczyński ks. Maciej Wyszyński i Katarzyna z Żebrowskich Rudnicka, żona Andrzeja Rudnickiego kpt. gwardii JKM. Asystowali: Stanisław Szepietowski, Jadwiga z Żebrowskich Dąbrowska, urodzeni: Antoni Bruszewski i Barbara z Szepietowskich Trojanowska.⁹²³ Ludwik Woyno żonaty był powtórnie z Konstancją w Wiszowatych.

Spadkobiercą Ludwika niewątpliwie był Maciej Woyno (1730-1803), nazwany 8 IV, 13 XI 1773 i 25 IX 1774 r. wicewojewodą podlaskim - ziemi drohickiej. Był on posiadaczem poddanych we wsi Wojny-Szuby i części tamtejszego majątku ziemskiego. 13 V 1776 r.

⁹¹⁴ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 119-121.

⁹¹⁵ H. Muszyńska-Hoffmannowa, *Kwitujące floksy*, Warszawa 1971 - podaje nieprawdziwe informacje o rodzie Wojnów-Szubów. Zygmunt Stary nie nadał przydomku Szuba, o czym pisze H. Muszyńska-Hoffmannowa, na s. 61.

⁹¹⁶ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 47, k. 179v.

⁹¹⁷ *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915.

⁹¹⁸ *Akta Unji Polski z Litwą 1385-1792*, wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Kraków 1932, s. 242.

⁹¹⁹ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. 1, s. 94.

⁹²⁰ AGAD Warszawa, Metryka Koronna, nr 124, k. 111-113v.

⁹²¹ Muzeum Narodowe Kraków, Bibl. Czart., nr 1099.

⁹²² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 280-327.

⁹²³ Apar. Dąbrówka, Zgony 1720-1772;

zmarł jego stangret, pańszczyźniany Wojciech Pawluk. Wówczas, a także 21 IX, 22 XII 1776, 10 II i 18 III 1777, 23 VI 1780, 20 V 1778 i 23 VII 1783 r. określany został jako chorąży gwardii gen.-lejtanta Joachima-Karola Potockiego podczaszego Wlk. Ks. Litewskiego.⁹²⁴ 26 XI 1789 nazwano go porucznikiem wojsk narodowych Królestwa.⁹²⁵ W 1790 r. miał 11 dymów w Wojnach-Szubach. 7 III 1791 r. określono go jako porucznika wojsk narodowych i komisarza Cywilno-Wojskowego.⁹²⁶ W 1786 r. wystawił w Dąbrówce przy kościele nową dzwonnice. Zmarł w Wojnach-Szubach 18 IX 1803 r. w wieku 73 lat.⁹²⁷

W 1798 r. podawano, że kolatorami kościoła w Dąbrówce byli Maciej i Barnaba Woynowie ze wsi Wojny-Szuby i kilku innych. Kolatorem altarii Matki Boskiej Szkaplerznej był wówczas Maciej Woyno zw. Szuba, porucznik kawalerii narodowej (brat Barnaby, a stryj Macieja?). Żył jeszcze w 1796 r., gdy dołożył się do remontu zrujnowanej monstrancji.⁹²⁸

23 VI 1780 r. równocześnie z nim jako właściciel jednej z części w Wojnach-Szubach wystąpił Barnaba Woyno, syn Ludwika.⁹²⁹ W Wojnach-Szubach mieszkał syn Barnaby - Maciej Woyno. Gdy ojciec - Barnaba mieszkał stale w Brzósłkach-Brzezińskich, 2 km na płd. wsch. od Wysokiego i ciesząc się dużym poszanowaniem wybrany był w czasie kampanii napoleońskiej „marszałkiem parafii wysockiej” - to syn Maciej mieszkał w Wojnach-Szubach.

Maciej Woyno dziad (po kądzieli) znakomitego historyka i kulturoznawcy Zygmunta Glogera - Maciej Woyno: „był on właścicielem folwarku Wojny-Szuby, w dobrej pszenicznej glebie i 10 włók masztowej dębiny w uroczysku Popielnik”. Sam autor „Encyklopedii Staropolskiej” pisał: „Pan Maciej z 8 dzielnic - posiadał 2, o kilkadziesiąt włókach i dokumenta posiadane przez jego przodków od kilku wieków.” 2 sierpnia 1809 r. ożenił się on z Agnieszką Dobrzyniecką z Pęs (z parafii Rutki). Sześćdziesiąt lat później też, rodzona babka wspominała wnukowi swemu - Zygmunutowi Glogerowi: „Agnieszka - przystojna i hoża miała kilku konkurentów, z których najmniej podobał się jej pan Maciej Wojno, nie sfrancuszczały i gdy zrobiła mu uwagę, że światowemu kawalerowi lepiej przystoi frak, niż kontusz, Maciej odparł „Nie przeczę, że dla fircyka i wiercipięty frak zgrabniejszy, wszak i diabłu najlepiej w nim do twarzy, ale dla szlachcica podlaskiego lepszy kontusz i żupan, bo tak nosił się jego dziad i pradziad. I ja kontusza nie zmienię, bo by mnie nawet psy wojnowskie nie poznały i myśląc, żem jaki urwipola, oberwałyby mi jeszcze ogon frakowy w dodatku”. Pan wojewoda [Piotr Dobrzyniecki, ojciec Agnieszki] uważał Macieja za najstateczniejszego z bywających w Pęsach kawalerów, gdyż nie był sfrancuziały. Wszystko przemawiało za panem Maciejem: zdrow jak tur, przystojny, 30 lat, dobry gospodarz, pobożny i „zacny, z kośćcami”, łacinnik dobry, więc i bez palestranta rozumiał stare akta i księgi łacińskie, znał nieco niemieckiego, bo kończył już za czasów pruskich szkołę w Białymstoku, jedynie francuszczyzny ani w ząb.” Swatem Macieja Wojny był „sędzia Michał Idźkowski dziedzic Bryk, poważny, dowcipny, stary palestrant, wysoki otyły kontuszowiec.”⁹³⁰

⁹²⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 5, 13 i 161.

⁹²⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 149.

⁹²⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1785-1819, s. 45.

⁹²⁷ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825; W. Jemielity, J. Wiśniewski, *Rodzina Zygmunta Glogera*, [W:] Zygmunta Glogera - badacz przeszłości ziemi ojczyściej, Warszawa 1978, s. 85.

⁹²⁸ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby i zgony 1772-1790, s. 117.

⁹²⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 131.

⁹³⁰ J. Gloger, *Wesele babuni, z notatek etnograficznych - Znad brzegów Narwi. Jednodniówka na dochód Łomżyńskiego Tow. Dobroczynności*, Warszawa 1902.

Dzięki badaniom Jerzego Wiśniewskiego i ks. Witolda Jemielitego znamy dalsze szczegóły rodowodu Zygmunta Glogera: „*Barnaba urodził się w 1743 r., a jego żona Marianna z Baykowskich w 1758 r. Ślub zawarł prawdopodobnie w 1777 r., skoro w rok potem urodził się im syn, a matka miała 20 lat. Synem tym był Maciej Wojno, dziadek Zygmunta Glogera, ochrzczony w Wysokim Mazowieckim 22 II 1778 r. Następnymi dziećmi Barnaby byli: 1786 r. - Stanisław, 1791 r. - Grzegorz-Barnaba.⁹³¹, 1794 r. - Małgorzata. W domu rodzinnym w Brzósłkach-Brzezińskich, pozostał Grzegorz-Barnaba i w 1819 r. doczekał się syna Aleksandra-Wojciecha-Stanisława z 16-letniej małżonki Karoliny z Modzelewskich. Jest on niewątpliwie identyczny z Aleksandrem Wojno, starszym zgromadzenia tokarzy i parasolników w Warszawie, właścicielem od 40 lat warsztatu rzemieślniczego, bo w chwili śmierci w dniu 20 VIII 1891 r. liczył 72 lata, a jego nekrolog napisał Zygmunt Gloger. Zostawił on trzech synów: inżyniera kolejnictwa (Ludwika), pedagoga (imię nieznane) i lekarza - ordynariusza Kliniki Chirurgicznej Uniwersytetu Warszawskiego (Stanisława)⁹³². Tyle o Macieja rodzeństwie, którego potomstwo osiadłe w Warszawie utrzymywało kontakty z Zygmuntem Glogerem.*

Najstarszy Maciej Wojno objął część dziedziczną w Wojnach-Szubach. Ojciec jego pozostał w Brzósłkach-Brzezińskich, gdzie zmarł 12 III 1812 r. Maciej dopiero w 31-szym roku życia zdecydował się na małżeństwo. Był wtedy prezesem rady powiatu tykocińskiego i pisarzem rady powiatu łomżyńskiego. Dnia 1 sierpnia 1809 r. zaślubił w Rutkach 18-letnią Agnieszkę Mariannę Dobrzyniecką, córkę Piotra pisanego czasami też Dobrzenieckim, podwojewódzkiego radziłowskiego i trzeciej jego żony Zofii z Zagórskich... Maciej Wojna został komisarzem dóbr mężeńskich”.

Jak dobrze znane były Glogerowi tradycje okolic Dąbrówki, pewnie ze wspomnień babki, świadczy opis piętnowanych za utratę „wianka” dziewcząt. Pisał on: „*w Dąbrówce jeszcze do 1830 r. każdą dziewczynę, po wykryciu jej hańby, nie dopuszczano do kościoła, lecz stawiano we drzwiach kościelnych w niedzielę podczas nabożeństwa, opartą z wzniesionymi rękami na dwóch wysokich miotłach.*”⁹³³

4 V 1823 r. w Wojnach-Szubach urodziła się Marcjanna, córka wójta gminy Wojny-Szuby Macieja Wojno i Agnieszki z Dobrzynieckich. Świadczyli o tym przed miejscowym proboszczem - jako urzędnikiem stanu cywilnego - Antoni Idźkowski (zam. w Brzósłkach), liczący 28 lat i Franciszek Maleszewski, 70-letni sąsiad z Wojen-Szub.⁹³⁴

Później ta część Wojen-Szub stała się własnością Józefy z Woynów (ur. 1813) i Piotra Tyszków (ur. 1807). Piotr Tyszko jako właściciel Wojen-Szub wspomniany był 7 X 1838 r. 3 VI 1844 r. urodził się ich syn Jan-Jakub.⁹³⁵ 14 (26) XI 1862 r. w kościele w Dąbrówce odbył się ślub kawalera Ludwika Koeppena, szlachcica wylegitymowanego, dziedzica dóbr Brzozowo-Panki, tam również zamieszkałego (urodzonego w Augustowie), syna niegdyś Ludwika i Honoraty z Obuchowskich, z 21-letnią Marią-Pauliną Tyszkówną, urodzoną w Wojna-Szubach, córką Piotra i Józefy z Woynów, wylegitymowanej szlachty, zamieszkałej w Wojnach-Szubach. 24 VII (5 VIII) 1865 r. w Wojnach Szunach urodził się Stanisław-Wincenty syn szlachcica „legitymowanego” Ludwika-Konstantego Koeppena,

⁹³¹ Apar., Chrzty 1785-1819, k. 47.

⁹³² „Kurier Warszawski” z 1891, nr 230. Jeden z nich dr Stanisław Wojno był mężem Felicji Leszczyńskiej, córki Jana Nepomucena nauczyciela Zygmunta Glogera („Kurier Warszawski” z 1876, nr 229).

⁹³³ Z. Gloger, *Obrzędy weselne*, [W:] O. Kolberg, *Dzieła wszystkie*. T. 28: Mazowsze, Kraków 1890, s. 129.

⁹³⁴ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1808-1825, s. 622.

⁹³⁵ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1844-1849, k. 2v; Apar. Dąbrówka, Chrzty 1835-1847, k. 64 i 172.

liczącego lat 32 i Marii-Pauliny z Tyszków (lat 25).⁹³⁶

Inna część majątności w Wojnach-Szubach należała w pierw do Skiwskich, a później do Bleszyńskich herbu Oksza. W dom Skiwskich wniosła przed 1651 r. Wojny-Szuby Regina Woynówna, córka Walentego z Wojen-Szub, żona Jana Skiwskiego. Mąż jej (zmarły po 4 IX 1670, a przed 1673 r.) w 1648 r. wzmiankowany był jako pisarz grodzki brański, od 1659 r. surrogator, a w 1669 r. sędzią ziemskim brańskim.⁹³⁷ Jan i Regina Skiwscy, właściciele części wsi Wojny-Szuby, Wojny-Króle i Wojny-Bakałarze ufundowali w kościele w Dąbrówce altarię Matki Boskiej Szkaplerznej - osobny ołtarz w kościele, przy którym specjalnie uposażony kapłan modlił się za ofiarodawców.⁹³⁸ 12 XI 1825 r. w piśmie ze wsi Wojny-Szuby stwierdzono: „*Altaria powyżej wspomniana przez niegdy Jana Skiwskiego i Reginę z Woynów jego małżonkę fundowana, a przez władzę diecezjalną w Aktach Konsystorza Janowskiego dnia 30 I 1651 roku, zatwierdzona, w miejsce zapisanego procentu miała sobie wypuszczoną majątność we wsi Woyny-Izdebnik, w parafii dąbrowszczyńskiej położoną, z odpowiadającym potrzebie gruntowej zabudowaniem, tak rezydencjonalnym, jako i ekonomicznym.*”⁹³⁹

3 III 1699 r. Karol Bleszyński kasztelan międzyrzecki, cześnik żytomierski poślubił Brygidę Skiwską, córkę Adama Skiwskiego podstolego ziemi bielskiej. Ślub był bardzo uroczysty. Świadcowali Jan Markowski wicesgerens grodzki brański, Aleksander na Glinniku Skiwski, Antoni-Stanisław Kobyliński, regens ziemi bielskiej. Karol Bleszyński zmarł w Wojnach-Szubach 19 II 1730 r. w wieku ok. 50 lat. Ciało jego pochowano w kościele w Dąbrówce, we „własnej krypcie”. Jeszcze wcześniej 30 VII 1724 r. odnotowano zgon w Wojnach-Szubach Ambrożego - dwuletniego syna Karola.⁹⁴⁰ Pewnie jego córką była Ludwika, która 3 X 1758 r. wyszła za mąż za Henryka Plewkę (syna Ludwika).⁹⁴¹

Ta część Wojen-Szub w latach 1730-1758 stanowiła własność spadkową Alojzego Bleszyńskiego cześnikowicza żytomierskiego i jego żony Rozalii z Szepietowskich. Metryki kościelne notują liczne chrzty ich dzieci: 16 XII 1731 Zofii, 19 XII 1734 Marianny (zm. 17 VI 1768, wydanej za mąż za Brzozowskiego), 16 I 1736 r. Łucji⁹⁴², 14 I 1742 r. Klemensa, 19 III 1744 r. bliźniąt - Julianny i Józefy, 8 VI 1745 Zofii-Joanny (ur. 15 V 1745), 24 VIII 1746 i 22 XII 1746 r. Szymona-Ignacego, 21 VI 1750 r. - Antoniny-Małgorzaty (zm. jako panna 29 XII 1798 w Woynach Szubach).⁹⁴³ Spośród licznych dzieci znamy losy niektórych: Julianna 3 II 1765 r. wyszła za mąż za Tomasza Radziszewskiego (syna niegdyś Wojciecha).⁹⁴⁴ Antonina-Małgorzata zmarła jako panna 29 XII 1798 w Woynach Szubach.⁹⁴⁵ Chrzcziny u Bleszyńskich były okazją do zjazdów towarzyskich. 19 XII 1734 r. obecni byli: ks. Maciej Wyszyński proboszcz z Dąbrówki, Zuzanna Perkowska, żona Macieja-Stanisława, sędziego sądów kapturowych brańskich, wielmożni: Ludwik Woyno, Antonina Szepietowska, Stanisław Szepietowski i Katarzyna Woynowa. Z kolei 16 I 1736 r.: Józef Szepietowski skarbnik ziemi bielskiej, Katarzyna Szepietowska skarbnikowa (skarbnikówna) braclawska, Adam Wyszyński komornik bielski i Franciszka Żebrowska.

⁹³⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty 1848-1866, s. 351; Śluby 1846-1874.

⁹³⁷ J. A. Chrapowicki, *Diariusz*, cz. 1, wyd. T. Wasilewski, Warszawa 1978, s. 404, 531.

⁹³⁸ AD Łomża, Akta parafii Dąbrówka, nr 61, k. 24.

⁹³⁹ AP Kraków, ZZG, nr 704.

⁹⁴⁰ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 97 i 102.

⁹⁴¹ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 97v.

⁹⁴² Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 122, 161, 169.

⁹⁴³ Apar. Dąbrówka, Chrzty i zgony 1720-1773, s. 200-229; Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 8.

⁹⁴⁴ Apar. Dąbrówka, Śluby 1664-1772, k. 101v.

⁹⁴⁵ Apar. Dąbrówka, Zgony 1795-1825, s. 20.

Alojzy Bleszyński zmarł w wieku ok. 50 lat i 4 X 1758 r. i został pochowany w kościele w Dąbrówce.⁹⁴⁶ Pewnie Rozalia z Szepietowskich była jego pierwszą żoną, bo 13 XI 1758 r. wdowa Katarzyna Bleszyńska z Wojen-Szub wyszła za mąż za Kazimierza Zaleskiego (syna Jana).

Już 28 I 1776 i w 1782 r. najstarszy z dzieci Alojzego - Klemens Bleszyński wskazywany był jako właściciel części Wojen-Szub. 16 VI 1768 r. ochrzczona została córka Klemensa - Antonina-Justyna. 19 VI 1786 r. zmarł 9-letni syn Klemensa Bleszyńskiego - Jakub, którego ciało pochowano w kościele.⁹⁴⁷ Jeszcze w 1790 r. we wsi tej do Klemensa Bleszyńskiego należały tam 4 dymy.⁹⁴⁸ 17 III 1773 r. ochrzczono córkę Klemensa i Elżbiety z Różańskich Bleszyńskich Matyldę-Józefatę-Teklę.⁹⁴⁹ W 1790 r. Rejestr podatkowy wymieniał w Wojnach-Szubach: *Klemensa Bleszyńskiego, dymów 4, Szymona i Ignacego, po Alojzym, Bleszyńskich, dymów 6.*⁹⁵⁰ ur. Szymon Bleszyński jako ojciec chrzestny występował już 30 VII 1772 r. Zmarł on po 6 VIII 1816 r.⁹⁵¹

24 V 1835 r. i 2 VI 1836 r. w Wojnach-Szubach (wówczas urodził się syn Antoni-Erazm) wzmiankowany był Tomasz Ślepowroński „*posesory dóbr Wojny-Szuby, tamże zamieszkały*” i jego żona Katarzyna z Daczowskich”.⁹⁵²

Wojny-Wawrzyńce

W 1790 r. w Wojnach-Wawrzyńcach po 1 dymie posiadali: sukcesorzy Łukasza Żebrowskiego, Apolonia Woynowa, Franciszek Olędzki, Maciej (po Jakubie) Wyszynski, Antoni (po Kasprze) Wyszynski, Łukasz (po Dominiku) Woynie, Wawrzyniec Uszynski, Józefa (po Kasprze) Wyszynski, Kazimierz (po Bartłomieju) Wyszynski, Franciszek (po Antonim) Wnorowski, Franciszek (po Macieju) Kostro.⁹⁵³

W 1865 r. Wojny-Wawrzyńce należące do różnych właścicieli liczyły 211 morgów, czyli ok. 119 ha.⁹⁵⁴

Wyliny-Ruś

W 1581 r. właścicielami dóbr ziemskich Wyliny-Ruś, położonych w parafii wyszonkowskiej byli synowie Jana Mikołaja Bełdowskiego.⁹⁵⁵

W 1674 r. dobra ziemskie należały do parafii wyszońskiej. Nosily nazwę „*Wyszonki Wyliny Ruś*”. Ich właścicielem był Paweł Karol Hryniewicki (od 1671 do ok. 1691 r.) skarbnik ziemi bielskiej.⁹⁵⁶ Miał on w Wylinach-Rusi 41 poddanych.⁹⁵⁷

W czasie wojny północnej, w 1704 r., okoliczna szlachta kryła swój dobytek w lasach w Wylinach.⁹⁵⁸

⁹⁴⁶ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1720-1772, s. 110.

⁹⁴⁷ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 107, 168.

⁹⁴⁸ CAH Wilno, F. S.A., nr 11.630.

⁹⁴⁹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 7.

⁹⁵⁰ CAH Wilno, F. S.A., nr 11.630.

⁹⁵¹ Apar. Dąbrówka, Chrzty, śluby, zgony 1772-1790, s. 2.

⁹⁵² Apar. Dąbrówka, Chrzty 1835-1847, k. 4v i 19.

⁹⁵³ CAH Wilno, F. S.A., nr 11.630.

⁹⁵⁴ BUJ Kraków, Dział Rękopisów, nr 5991/IV 5, k. 1-24.

⁹⁵⁵ *Rekognicjarz poborowy województwa podlaskiego z roku 1581*, wyd. F. Piekosiński [W:] „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego”, t. II, Lwów 1911, s. 5.

⁹⁵⁶ Nominowany na skarbnika 17 IX 1671 r. Zob. AGAD Warszawa, MK Sigillata, nr 15, s. 46.

⁹⁵⁷ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70.

⁹⁵⁸ W. Kuczyński, *Pamiętnik 1668-1737*, wyd. J. Maroszek, Białystok 1999, s. 32.

10 V 1717 r. w Urzędzie Grodzkim w Brańsku małżonkowie Marcin Ogonowski pisarz ziemski i grodzki zambrowski i jego żona Wiktoria z Hryniewickich, dziedzice na dobrach Wyliny-Ruś i Wyszonkach-Klukowo zapisali kościołowi w Wyszonkach Kościelnych sumę 500 zł pol. Obowiązana ją była wypłacić proboszczowi wyszyńskiemu córka Ogonowskich - Cecylia Godlewska, pisarzowa łomżyńska.⁹⁵⁹

W październiku 1722 r. odbył się ślub Józefa Ogonowskiego z Izabellą Grajewską. Dobra Wyliny w 1728 r. pozostawały w dożywotniej posesji Józefa Ogonowskiego. Jego niezjąca żona była siostrą Grajewskiego, właściciela podlaskiej Jasionówki. Miała zapewnić oprawę 10 tys. zł na dobrach Wyliny. Po jej śmierci kwota ta miała dostać się w ręce brata. Ten jednak odstąpił dług kasztelanowi podlaskiemu Wiktorynowi Kuczyńskiemu.⁹⁶⁰

W XIX w. majątek Wyliny nadal przynależał do dóbr rudzkich. W V 1830 r. ich właściciel Józef-Kajetan Ossoliński sporządził w Warszawie testament. Na jego mocy dobra te ofiarował swemu synowi Wiktorowi Ossolińskiemu. W swej ostatniej woli zapisał: „...*przeznaczam dla syna mego Wiktora Ossolińskiego, niemniej dla tegoż wydzielam i przeznaczam majątność granicą oddzieloną [od dóbr rudzkich] w Królestwie Polskim, województwie augustowskim, za rzeką Nurcem położoną, składającą się z folwarków: Klukówek, Wyliny, Wypychy, Chorążyce z wszelkimi attynencjami i wioskami i częściami na wsiach szlacheckich do nich należącymi i hipoteką objętymi.*”⁹⁶¹

Majątek Wyliny-Ruś (ok. 120 ha użytków rolnych i ok. 2 000 ha lasu) został po I wojnie światowej sprzedany przez Zamoyskich Skarzyńskiemu z Łomży, ojcu Tadeusza i Michała Skarzyńskich. Wyliny otrzymał syn Tadeusz. Józef Włodek wspominał: „*Miano za złe w okolicy, że w latach przedkryzysowych Tadeusz Skarzyński, wraz ze swym leśniczym czy też rządcą o nazwisku Pióro, za wiele pieniędzy przebulali z dochodów czerpanych z lasu i tartaku istniejącego w Wylinach. Jednakże z tych dochodów wybudowano w tych latach nowoczesną krochmalnię w Wylinach, splanowano długi zaciągnięte na kupno Wylin itp. Trzeba dodać, że lasy wylińskie, ciągnące się 7 km z północy na południe, aż do rzeki Mianki, będącej granicą Królestwa Kongresowego z gubernią grodzieńską, a niegdyś Księstwa Warszawskiego z okręgiem białostockim oddanym przez Napoleona Aleksandrowi I-emu, które w XIX w. należały do dóbr rudzkich ostatniego kasztelana podlaskiego Wiktora Ossolińskiego...*”⁹⁶² W okresie międzywojennym w majątku Wyliny-Ruś, należącym do Tadeusza Skarzyńskiego działały tartak i krochmalnia, zatrudniające ok. 40 robotników.⁹⁶³

W 1939 r. Tadeusz Skarzyński uciekł do Warszawy, ale żona jego z małymi dziećmi pozostała, ukrywając się do 22 VI 1941 r. na terenie sąsiedniej wsi Warele-Stare i Warele-Nowe. Po 22 VI 1941 r. wrócił po nich z Warszawy Tadeusz Skarzyński. „*Zastał krochmalnię pełną krochmalu, niezbyt dobrze wyprodukowanego, ciemnego, ale jednak krochmalu. Zaczął nim handlować, najpierw samemu, a po upaństwowieniu Wylin do spółki z Niemcami. Gospodarstwem zajął się przedwojenny rządcą Modzelewski, zaś Skarzyński zajął się operacjami handlowymi na dużą skalę do*

⁹⁵⁹ D-151, k. 114v-115v.

⁹⁶⁰ W. Kuczyński, *Pamiętnik 1668-1737*, wyd. J. Maroszek, Białystok 1999, s. 51 i 57.

⁹⁶¹ AP Miasta Stołecznego Warszawy, Akta notariuszy z XIX w., Kancelaria Ostrowskiego, ks. 57, k. 335-341. Cyt. za: T. Jaszczolt, *Gmina Grodzisk k. Siemiatycz. Dzieje ziemi i mieszkańców*, Grodzisk 2004, s. 342-243.

⁹⁶² J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 157-158.

⁹⁶³ S. Grzejszczyk, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas wyborów sejmowych 1928r...*, s. 42.

spółki z różnymi Niemcami, a nawet Żydami z warszawskiego getta. Transportu samochodowego dostarczał Wehrmacht i jechały do Warszawy liczne tony zboża i inna żywność jeszcze i w zimie 1941/1942 r. Jak się wydaje przewieziono do Warszawy sporo karabinów radzieckich pozostawionych w lesie wylińskim, w którym były różne magazyny radzieckie i nawet koszary w lesie. Te nielegalne dostawy do Warszawy przerwały się. Podobno cała afera przemytniczo-aprowizacyjna przerwała się przez zajęcia, gdyż przy wyładowywaniu samochodu w Warszawie jakiś Niemiec spośród warszawskich Niemców zainteresował się zabitym zajęcą, wyładowywanym z samochodu. Zrobiła się awantura, śledztwo niemieckie itp... Tadeusz Skarżyński dostał się do Oświęcimia, który udało mu się przeżyć, lecz z bardzo nadszarpniętym zdrowiem." Zmarł 7 VIII 1960 r. we Wrocławiu. Krochmalnię rozrabowali Polacy i Niemcy.

„W biurze nadleśniczego niemieckiego rozegrało się w maju 1943 ciekawe wydarzenie. Ówczesny nadleśniczy niemiecki bił i dokuczał ludziom z okolicznych wiosek przymusowo pracującym przy sadzeniu lasu. Polscy partyzanci wmieszali się między pracujących, znienacka obezwładnili pana oberferstera i wzięli go pod ręce, przyłożywszy pistolet do jego pleców i zaprowadzili go do jego własnego biura. Tutaj zmusili go do napisania pism do landrata łomżyńskiego, do Gestapo i do miejscowej komendy żandarmerii, że został ukarany słusznie za prześladowanie Polaków. Po podpisaniu tych pism otrzymał takie lanie od polskich partyzantów, że po 2 tygodniach zmarł, ale już po opuszczeniu Wylina. Listy podpisane przez niego dotarły przez pocztę niemiecką do adresatów. W Wylinach urzędował także oprócz tego pobitego oberferstera polski leśniczy Antoniuk, o którym mówiono, że był komunistą i że należał do PPR jeszcze za czasów okupacji niemieckiej. W jesieni 1944 r. pola wylińskie zostały rozparcelowane, a lasy były długo rabowane przez pogorzalców i przez innych ludzi z sąsiednich wiosek, a później powstało w Wylinach nadleśnictwo.⁹⁶⁴

Zalesie-Nowe

Wieś leżała w parafii wyszonkowskiej.

W 1673 r. podatek pogłównego ze wsi opłaciło 13 rodzin. Byli to głównie rodziny o nazwisku Zalescy. Jako głowy rodzin wskazywano: Mateusza, Wjciecha, Felicjana, Grzegorza, Tomasza, drugiego Mateusza i Piotra. Poza tym mieszkały pojedyncze rodziny o nazwiskach: Dragowski, Kikolski, Wyszyński, Szymborski i Magnuszewski.⁹⁶⁵

26 II 1702 r. szlachetny Feliks na *Zalesiu* Zaleski poślubił Mariannę Szepietowską z Szepietowa Wawrzyńców. Świadkowali Kazimierz i Maciej Zalescy.⁹⁶⁶

10 IX 1731 r. szlachetnie urodzony Jan Zaleski z Zalesia w parafii Wyszonki poślubił pannę Katarzynę Szepietowską z Szepietowa-Wawrzyńców, skarbnikowiczką z ziemi bielskiej. Świadkowali: Antoni Konarzewski (z Szepietowa-Wawrzyńców, tamże zmarły⁹⁶⁷ 26 IV 1762 r. w wieku ok. 60 lat)⁹⁶⁸ i Stanisław Szepietowski skarbnikowicz z ziemi bielskiej.⁹⁶⁹

⁹⁶⁴ J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa...*, s. 158-159.

⁹⁶⁵ AGAD Warszawa, ASK, dz. I, nr 70, k. 318.

⁹⁶⁶ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 8.

⁹⁶⁷ Apar. Dąbrowa Wielka, Zgony 1745-1793, s. 180.

⁹⁶⁸ 26 IV 1762 r. zmarł on w Szepietowie-Wawrzyńcach, w wieku ok. 60 lat, a jego ciało pogrzebno w kościele parafialnym w Dąbrowie Wielkiej.

⁹⁶⁹ Apar. Dąbrowa Wielka, Śluby 1700-1754, s. 152.

SKRÓTY

AD - Archiwum Diecezjalne

AGAD - Archiwum Główne Akt Dawnych

AN - Akademia Nauk

AP - Archiwum Państwowe

Apar. - Archiwum Parafialne

ASK - Archiwum Skarbu Koronnego (zespół w Archiwum Głównym Akt Dawnych)

BN - Biblioteka Narodowa

BU - Biblioteka Uniwersytecka

CAAD - Centralne Archiwum Akt Dawnych

CAH - Centralne Archiwum Historyczne

IH - Instytut Historii

MN - Muzeum Narodowe

RIB - „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju
Kommissieju“

Ur. - urodzony

Wł. - włók

Śl. - ślachtetny = szlachetny

zw. - zwany

Źródła do dziejów obszaru gminy Szepietowo

Aneks

1. Wilno, 20 maja 1498r. 140
Aleksander Jagiellończyk, wielki książę litewski rozstrzyga spór pomiędzy właścicielami dóbr Średnica: Maciejem i Paszką synami Grzegorza, a ich stryjem Stanisławem Brzoską i bratem stryjecznym Janem Paszkowiczem. Dobra Średnica nabyli przedtem bracia Stanisław, Paweł i Grzegorz Brzoskowie od poprzedniego właściciela Średnicy Włodka.
2. 31 maja 1520r. 141
Piotr, Marcin, Jakub i Abraham Wojnowie, rodzeni bracia oraz Piotr Szepietowski opiekunowie i fundatorowie kościoła parafialnego we wsi Dąbrówka Mała uposażają rektora i jego następców w 2 włóki gruntu - jedną ofiarował Piotr Woyno i jego bracia, a drugą Piotr Szepietowski i bracia tego. Kościół w Dąbrówce był pod wezwaniem świętych: Piotra, Pawła, Jakuba, Mikołaja, Anny i Narodzenia NMP. Kolatorzy nadają terytorium dla poświęconego kościelnego, gdzie pleban może zbudować karczmę i korzystać z różnych pożytków. Kościołowi przysługuje dziesięcina tak od schizmatyków, jak i od Lachów. Dziesięcinę mają płacić kmiecie z dwóch wsi Wojny, z trzech wsi zwanych Szepietowo, Gierałt, Średnicy, Dąbrówki Małej, Piecek, Połazi, Stawireji, dwóch wsi zwanych Izdebnik.
3. 1528r. 143
Popis wojenny ziemian województwa podlaskiego mocą uchwały sejmu wileńskiego 1528r.
4. Knyszyn, 1 grudnia 1553r. 154
Zygmunt August król polski, na prośbę popa wysockiego Iwana z cerkwi św. Kosmy i Damiana, który twierdził, że w czasie lokacji miasta Wysokie Mazowieckie otrzymał uposażenie gruntowe, które utracił, gdy przeprowadzano pomiary włóczną, daje mu 1 włókę gruntu - we wszystkich trzech polach we wsi Bryki, graniczącą przez miedzę z włóka wójta brykowskiego Jacka i uwalnia ją od wszelkich powinności.
5. Rawa, 8-9 listopada 1562r. 154
Zygmunt August poleca Przecławowi Gnojeńskiemu staroście wysockiemu i gródeckiemu, ze względu na fakt, że w majątności wysockiej, we wsi Brykach, dał cerkwi św. Kosmy i Damiana 1 włókę gruntu, zwolnioną od wszelkich opłat, przez co umniejszył dziesięcinę kościoła rzymskokatolickiego w Wysokie Mazowieckim, dlatego nadaje kościołowi 10 morgów Zaścianku, w końcu włók miasta Wysokiego, przy granicy ziemian Gołaszów i Wróblów, które wcześniej trzymali Zigmuncik Chojelski i Paweł Kurowski (8 morgów 6 prętów ziemi ornej, pozostałe zarosłe gajem i chrustem) wolne od opłat.
6. Raków, 9 lipca 1565r. 156
Popis pospolitego ruszenia ziemi bielskiej 1565r.
7. Mołodeczno, 1567r. 159
Popis pospolitego ruszenia ziemi bielskiej i drohickiej.

8. *Brańsk i Drohiczyn, 14 maja 1569 r.* 179
Szlachta ziem bielskiej i drohickiej województwa podlaskiego składa przysięgę na wierność królowi polskiemu i Koronie Polskiej.
9. *1580 r.* 196
Rejestr własności szlachty parafii w Długiej Dąbrowie i Jabłoni z ziemi drohickiej oraz w Dąbrówce z ziemi bielskiej płacących podatek tzw. poborowy, na prowadzenie wojny o Inflanty, zgodnie z ustawą sejmu walnego 1580 r.
10. *1591 r.* 201
Sumariusze rejestrów własności szlachty parafii w w Dąbrówce i Jabłoni w ziemi bielskiej płacących podatek tzw. poborowy.
11. *Brańsk 1629 i 1635 r.* 202
Spisy szlachta ziemi bielskiej - parafii wyszyńskiej, dąbrówkowskiej i jabłońskiej płacących podatki podymnego dwojga i trojga zgodnie z ustawami sejmowymi.
12. *Brańsk 21 kwietnia 1642 r.* 210
Maciej Skwarek Gąssowski, syn niegdyś Stanisława Skwarek Gąssowskiego podkomorzego ziemi bielskiej, nadaje na budowę szpitala dla ubogich przy kościele parafialnym w Dąbrówce całość gruntów pomiędzy gościńcem Ciechanowieckim, a gościńcem Brańskim.
13. *Warszawa, 20 marca 1662 r.* 211
Jan Kazimierz, król polski ustanawia we wsi Dąbrówka Mała cotygodniowe targi w niedziele i dwa jarmarki: na św. Annę i święto Oczyszczenia NMP, z których opłaty targowe stanowić miały dochód altarii Matki Boskiej Szkaplernej.
14. *Bryki, 24 lipca 1708 r.* 212
Józef Oborski cześnik liwski, właściciel dóbr ziemskich wysokomazowieckich i o. Teodor Kozłowski prezbiter cerkwi wysokomazowieckiej dokonują zamiany gruntów przy karczmie Bryki i granicy wsi Dołęgi.
15. *1720 r.* 213
Inwentarz kościoła parafialnego w Dąbrówce Kościelnej, w porównaniu ze starszymi inwentarzami z 1662, 3 lutego 1663 r., 27 października 1670 r, 1 listopada 1712 r.
16. *Dąbrówka Kościelna, 16 lipca 1753 r.* 222
Jan Jakub Józef Światłowski, Żyd liczący ok. 40 lat, mieszkaniec wsi Szepietowo Podleśne, dokonuje konwersji z judaizmu na rzymski katolicyzm, w obecności chrześniych - wielmożnego Walentego Sienickiego, pisarza grodzkiego brańskiego i jego żony Katarzyny z Ołdakowskich - właścicieli Szepietowa-Podleśnego, Szepietowa-Janówki i Szepietowa-Wawrzyńców oraz w obecności asystentów - urodzonych: Ludwika Woyno, Konstancji Woynowej, Jana Dąbrowskiego i panny Marcjanny Tymieńskiej. Powodem konwersji były „cudowne” widzenia w czasie poświęcenia fundamentów nowo budującego się kościoła w Dąbrówce i niezwykle sny.
17. *1790 r.* 223
Taryfa dymów i podatku podymnego z dóbr ziemskich w województwie podlaskim ziemi bielskiej leżących roku 1790 przez prześwietne Komisje Porządkowe Cywilno-Wojskowe uczynionej ułożona.

18 1834 r.	235
<i>Liczba osób w poszczególnych wsiach parafii Dąbrówka.</i>	
19. 1865 r.	235
<i>Właściciele gruntowi z terenu współczesnej nam gminy Szepietowo podają w formie deklaracji przestrzeń i dobroć posiadanej ziemi, celem określenia wysokości podatku.</i>	
20. Gdańsk 1993 r.	238
<i>Maria ze Skrzyszewskich Ahrends-Herman, Żegnaj Kierznowizno, ziemio moja ukochana, (fragmenty)</i>	

Aneks

1

Wilno, 20 maja 1498r.

Aleksander Jagiellończyk, wielki książę litewski różstrzyga spór pomiędzy właścicielami dóbr Średnica: Maciejem i Paszką synami Grzegorza, a ich stryjem Stanisławem Brzoską i bratem stryjecznym Janem Paszkowiczem. Dobra Średnica nabyli przedtem bracia Stanisław, Paweł i Grzegorz Brzoskowie od poprzedniego właściciela Średnicy Włodka.

Kopia: 7

Archiwum Akta Dawnych w Moskwie, Fond 389 (Metryka Litewska), opis 1, nr 6 (Księga zapisów 6), k. 106v-107.

Druk:

Akty Litovskoj Metriki, wyd. F. I. Leontovič, t. I, Varšava 1896, nr 394, s. 156-157.

Opisanie dokumentov i bumag chranjaščichsja v Moskovskom archive ministerstva justicii, kniga 21, „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka”, t. XXXIII, Moskva 1915, nr 263, s. 54.

Sam Aleksandr Bołiju milostiju. Smotreli esmo togo dela. Łalovali nam zemjane Bel'skii Matei a Pašek Brezinskii na djadka swojego Stanislava Brołku i na syna ego i na brata swojego stryecnego, na Jana Paškoviča.

Štoł otec ich Grigor tomu Stanislavu był rołenyi brat.

I kupili vsi tri pospol' imenie Srednicu v zemjanina u Vlodka. I to i v knigi zemskii zapisali. I oni toe imenie sami derłat. A im v tom tretie časti ne chotjat dati.

I tot Stanislav i Jan Paškoviči otbyvali ich pered nami tym obyčaeem, i povedili: Štoł otec ich Grigor s nimi pospol toe imenie storgoval i zadatok dal. Toi v knigi zemskii zapisali, niłli oni za toe imenie, koli penjazi davali, ino otec ich s togo sja był vyrek i tych penjazei s nimi pospolu ne daval, s bratieju svoeju.

Ino pervo sego smotrel ich o tom imeni podčšašij, pan namestnik Belskij, pan Mikolaj Mikolaevič Radiviloviča. I pytal togo Stanislava a Jana Paškoviča, kotoryj by oni na to dovod imeli, ałby Mateev i Paškov otec Grigor s togo sja vyrek i tych penjazej pospolu z nimi ne platil za toe imenie. I oni pered nim počali dovod na to davati. I pan Mikolaj kazal im samim i svetkom ich, podlug prava ich tamošnoe zemli pol'skogo, prisagnuti na tom samosemym, obravši ljudei dobrych zemjan, estli budet otec Mateeva Paškov Gregor s togo sja torgu vyrek i s nimi tych penjazej ne platil za toe imenie. I toe prisjagi ich kazal był dosmotreti podsudku Belzkomu [Petru] Ljube. Ino inšie svetki čotyri prisjagnuli, a pjaty svetok ot nich odsypil i ne chotelprisjagati, a povedil, štoł tot Grigorec, otec Mateev a Paškov, s nimi pospolu toe imenie storgoval i penjazi platil za toe imenie. A pan Mikolaj

to do nas otlołil, i pered nami tot sud svoj otkazal.

I my togo dosmotrevši, podlug ich tamošnego prava, koli tot svetok sam ot nich otsupil, a ne chotel prisjagati. Takovy v tych pravach pol'skich tratjat, i tomu Mateju a Pašku togo imenija Srednicy, kupleniny ich, tretjuju časr vo vsem esmo im prisudili i kazali esmo ich tym imeniem na troe podeliti sufi Belzkomu Stecku Cybul'ce a podsudku Ljube.

Pisan u Vil'ni. Maja 20 den. Indikt 1 [20 V 1498 r.].

Pri tom byli: podčašii, namestnii Belskii, pan Mikołai Mikolaievič [Radzivil].

Januško pisar.

2

31 maja 1520 r.

Piotr, Marcin, Jakub i Abraham Wojnowie, rodzeni bracia oraz Piotr Szepietowski opiekunowie i fundatorowie kościoła parafialnego we wsi Dąbrówka Mała uposażają rektora i jego następców w 2 włóki gruntu - jedną ofiarował Piotr Woyno i jego bracia, a drugą Piotr Szepietowski i bracia tego. Kościół w Dąbrówce był pod wezwaniem świętych: Piotra, Pawła, Jakuba, Mikołaja, Anny i Narodzenia NMP. Kolatorzy nadają terytorium dla poświętnego kościelnego, gdzie pleban może zbudować karczmę i korzystać z różnych pożytków. Kościołowi przysługuje dziesięcina tak od schizmatyków, jak i od Lachów. Dziesięcinę mają płacić kmiecie z dwóch wsi Wojny, z trzech wsi zwanych Szepietowo, Gierałt, Srzednicy, Dąbrówki Małej, Piecek, Połazi, Stawireji, dwóch wsi zwanych Izdebnik.

Akt zatwierdził Konsystorz Janowski w Janowie (Biskupi czyli Podlaski) 8 III 1528 r.¹, (według innych źródeł 4 marca 1529 r.)

Kopia:

1. *Archiwum Diecezjalne Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D 151, k. 2-2 v: „Jura ecclesiae Dombrovcensis. Fundatio ejusdem ecclesiae”.*

2. *Archiwum Diecezjalne Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D 154, k. 237-238.*

3. *Archiwum Diecezjalne Łomża, Akta parafii Dąbrówka, syg. 61, k. 24.*

4. *Archiwum Państwowe w Krakowie, Zbiór Zygmunta Glogera, nr 145 - kopia z oblaty w Księgach Grodzkich Brańskich, 25 października 1660 r.*

In nomine Domini Amen.

Ad perpetuum rei memoriam ex quaе fiunt et geruntur.

Nos nobiles Petrus Woyno, Martinus, Jacobus, Abraham, fratres germani et Petrus Szepietowski veri et legitimi collatores et fundatores parochialis ecclesiae in Dombrowka Minori terrestra pro humanis commutare cupiente et mercedem divinae retributionis propterea se recepturos sperantes, volentes hujusmodi priam opus ad debitum deducere effectum constituimus et fundare decrevimus fundavimus per

¹ AP Kraków, Zbiór Zygmunta Glogera, nr 145.

praesentes ecclesiam parochialem in Dombrowka Minori nominata, ex nostris, propriis, legitimis et haereditariis bonis in laudem Dei competentis et gloriosae Virginis Mariae, beatorum Petri, Pauli, Jacobi, Nicolai, Annae, Nativitatis Mariae Virginis, Sanctorum et Sanctarum.

Ad quam pro rectore et rectoribus pro tempore existentibus et existenti meliori incremento ejusdem ecclesiae ratione sanctuarii ex nostris haereditariis bonis nihil pro amicis seu successoribus filiis, filiabus si qui essent, reliquendo cum omni jure et propinquitate in longum et latum duos manosos. Unum mansum ego Petrus Woyno cum meis praefatis fratribus et alium ego Petrus Szepietowski cum fratribus et consanguineis incorporamus dictae ecclesiae cum jugeribus terrae, ratione sanctuarii in quibus dictae ecclesia dat, et in qua tabernatores sibi locare poterit cum borris, sylvis, paludibus, merces, mellificiis, nemore et pratis duobus ex bonis fundatorum praefatorum piscina situat facta vel facienda, cum venationibus liberis quorumcunque animalium decimas post nostras curias de omnigrano et nostris cmethonum schismaticorum et Lachitarum, ac generaliter omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, proventibus, pascuis, piscinis, facultateque, pisces prendendi retibus in nostris hereditariis bonis, obstaculis quomodolibet in fluviis intra nostras granities decurrentibus non obstantibus toties, quoties fuerit opportunum. Nec non agris et omnibus specificatis et non specifatis redditibus et caeteris post situaris quomodolibet existens et augmentandis novis loco et titulo donavimus, dedimus, habens, tenens, uti fruendo et temporibus perpetuis per rectores dictae ecclesiae in Dombrowka Minori pro tempore existeri possident. In quibus omnibus mansis praedictae dotes nullam jurisdictionem nobis et noster successoribus, si qui fuerint, paenitus reservamus. Praeter jus patronatus sive praesentandi. Facultatatem rectoribus praefatae ecclesiae duntaxat robora in nostris non tantum sibi pro aedificiis, sed et suis tabernatoribus et ligna pro curia sua plebanali sine omni difficultate et minatione et fraude rectoribus dictae ecclesiae pro tempore existens anni singulis et temporibus perpetuis dare et solvere obligamus et adstringimus tenore praesens hujusmodi nostram dotant... tionis jurisiumque praefatorum decimas juxta expressarum de nostri villis jam expressa approprias et ad ... psimus in forma... et ... anni singulis et perpetuis temporibus rectoribus ecclesiae praefata qui pro tempore fuerant inde proventus perceperunt. Tenebunt quae annis singulis et temporibus perpetuis rectoribus ejusdem ecclesiae pro tempore existens decimas de omni grano videlicet duabus villis Woyno cum cmethonibus de tribus Szepietowo, Gieralty, Srzednica, Dombrowka Minor, Piecki, Polazie, Stawireje, Izdebnik et alius Izdebnik et aliis postiac super eisdem bonis haereditariis locanis [?] wt possidens,

Harum quibus sigilla nostra sunt sunappensa testimonio literarum.

Actum et dattum in Janow, die Jovis octava Martii.

Prasentibus honorabilibus Alberto et Adam capellanis reverendissimi Marcinis notario publico hujus actis, scriba.

Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo nono.

1528r.

Popis wojenny ziemian województwa podlaskiego mocą uchwały sejmu wileńskiego 1528r.

Źródło:

Oryginał:

Centralne Archiwum Akt Dawnych w Moskwie, Fond 389 (Metryka Litewska), op. 1, nr 523, k. 127-199v.

Kopia:

Muzeum Narodowe Kraków, Biblioteka Czartoryskich, Teki Naruszewicza nr 204.

Druk:

1. *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „*Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju*”, t. XXXIII, Petrograd 1915, 121-124 i 167-177.

2. *Perapis vojska Vjalikaga knjastva Litoúskaga 1528 goda. Metryka Vjalikaga knjastva Litoúskaga. Kniga 523. Kniga publichnych spraú 1*, Minsk 2003, s. 110-148.

3. *A. Jabłonowski, Podlasie*, [W:] „*Źródła dziejowe*”, t. XVII, cz. 1, Warszawa 1908, s. 183-222.

Parafeja Jabłonskaja

Sliwowo zemjane.²

Szczep Korol.

Mikołaj Andreiewicz

Z tych 2 koni.

Seło Petrowiata zemjane.³

Jan Petrowicz z Malkoni.

Tworko Petrowicz

Z tych 2 koni.

Seło Moczidłowe zemane.⁴

Stanisław Petrowicz - sam.

Jan Petrowicz - sam.

Z tych koń.

Seło Jabłonskich Jankowjat zemiane.⁵

Martin Jankowicz

Mikołaj Jankowicz Surbło - sam

Martin Mikołaiewicz Surbłowicz - sam.

Janowaia Szepetczynaia wdowa - sam.

Paweł Janowicz - sam.

² Dziś Jabłoń-Śliwowo.

³ Dziś Jabłoń-Piotrowice.

⁴ Dziś Moczydły-Stanisławowięta i Moczydły-Jakubowięta.

⁵ Dziś Jabłoń-Jankowięta.

Mikołaj Szepetczicz - sam.

Bernat Stanisławowicz - sam.

Brat ieho Bartosz - sam.

Stanisław Martinowicz - sam.

Z tych 3 koni.

Selo Jabłon Woitkowata ziemiane.⁶

Woitech a Szczepan Stanisławowiczy

Bernat Mikołaiewicz Zareckij

Jezof Mikołaiewicz

Mikołaj Otprawczicz

Petr Otprawczicz

Z tych 6 koney.

Paweł Jakuszewicz - sam.

Bartosz Jakuszewicz - sam.

Jan Jakuszewicz - sam.

Stanko Jakuszewicz - sam.

Michał Jakuszewicz - sam.

Jan Szczepanowicz Podawca - sam.

Jezof Janowicz - sam.

Z tych 3 koni.

Selo Biskupki ziemiane.⁷

Matey Stanisławowicz - sam.

Michał Stanisławowicz - sam.

Szczepan Mikołaiewicz - sam.

Bronisz Mikołaiewicz - sam.

Z tych koń.

Selo Jabłońskich Dobkowe ziemiane.⁸

Bernat Dobkowicz - sam.

Bartosz Hryhorewicz - sam.

Matei Adamowicz - sam.

Woitko Pożeha - sam.

Z tych wsich koń.

Selo Wspaly ziemiane.⁹

Jakub Petrowicz - sam.

Matey Petrowicz - sam.

Marko Stanisławowicz - sam.

Woytko Matejewicz - sam.

⁶ Dziś zapewne Jabłoń-Zarzeckie.

⁷ Dziś wieś o takiej nazwie nie istnieje.

⁸ Dziś Jabłoń-Dobki.

⁹ Dziś Jabłoń-Spały.

Mikołaj Mateiewicz - sam.

Andrey Petrowicz - sam.

Woytech Petrowicz - sam.

Mikołaj Petrowicz - sam.

Marko Petrowicz - sam.

Z tych wsich 3 koni.

Selo Rikaczi ziemiane.¹⁰

Jakub Stankowicz - sam.

Mikołaj Janowicz - sam.

Stanisław Janowicz - sam.

Paweł Janowicz - sam.

Woytko Stankowicz - sam.

Michał Stankowicz - sam.

Stanisławowaia wdowa - sama.

Z tych 2 koni.

Selo Jabłonskich Markowjat ziemiane.¹¹

Bernat Markowicz - sam.

Mikołaj - sam.

Staszko - sam.

Z tych wsich koń.

Selo Uszenki Jabłonskii ziemiane.¹²

Matey Pawłowicz - sam.

Stanisław Mateiewicz - sam.

Z tych koń.

Selo Samsony zemane.¹³

Metey Samson - sam.

Syn ieho Iwan - sam.

Paweł Samson - sam.

Tiszko - sam.

Oleszko - sam.

Z tych 2 koni.

Selo Osenki zemane sam.

Stanisław Bartoszewicz - sam.

Woytko Bartoszewicz - sam.

Z tych koń.

Selo Proszanka zemane sam.¹⁴

Andrey Martinowicz - sam.

¹⁰ Dziś Jabłoń-Rykacze.

¹¹ Dziś Jabłoń-Markowięta.

¹² Dziś Jabłoń-Uszyńskie.

¹³ Dziś Jabłoń-Samsony.

¹⁴ Dziś Pruszanka-Mała

Jakub Martinowicz - sam.
Lenart Woytechowicz - sam.
Szymon Woytechowicz - sam.
Z tych koń.

Selo Szembory Andreewata zemane.¹⁵

Jan Andreiewicz - sam.
Mikołay Andreiewicz - sam.
Stanisław Andreiewicz - sam.
Bronisz Szembor - sam.
Matey Andreiewicz - sam.
Bernat Andreiewicz - sam.
Z tych 2 koni.

Selo Szembory Janowata zemane.¹⁶

Wołodko Janowicz - sam.
Stankowaia wdowa - sama.
Z tych koń.

Selo Szembory Jakubowata zemane.¹⁷

Matey Jakubowicz - sam.
Paweł Jakubowicz - sam.
Awgusztyn Jakubowicz - sam.
Mikołay Jakubowicz - sam.
Stanisławowaia wdowa - sama.
Z tych 2 koni.

Selo Kikołki zemane.¹⁸

Jan Mikołaiewicz - sam.
Ławry nec Janowicz - sam.
Stanisław Janowicz - sam.
Z tych koń.

Parafeia Dubrowskaja

Selo Połazie zemiane.¹⁹

Paweł Włotkowicz - sam.
Bałtromei Jakubowicz - sam.
Szczasnyi Włotkowicz - sam.
Matei Janowicz - sam.
Martin Pawłowicz - sam.

¹⁵ Dziś Szymbory-Andrzejowięta.

¹⁶ Dziś Szymbory-Włodki.

¹⁷ Dziś Szymbory-Jakubowięta

¹⁸ Dziś Jabłoń-Kikolskie.

¹⁹ Dziś są tam wsie: Pułazie-Wojdyły, Pułazie-Kujawy i Pułazie-Świerze.

Adam Swirż - sam.

Brat ego Paweł - sam.

Andrey Włotkowicz - sam.

Jakub Swirż - sam.

Marko Gołubowicz - sam.

Woitech Gołub - sam.

Brat ego Jakub - sam.

Z tych wsich 3 koni.

Seło Geraltowe ziemiane.²⁰

Petr Andreewicz - sam.

Jozef Mateewicz - sam.

Lenart Mateewicz - sam.

Jakub Staryi - sam.

Jan Jakubowicz - sam.

Paweł Jakubowicz - sam.

Sziman Janowicz - sam.

Woytko Janowicz - sam.

Bartosz Markowicz - sam.

Mikołay Stankowicz - sam.

Stanisław Petrowicz - sam.

Ławryniec Petrowicz - sam.

Matey Prowicz - sam.

Janko Markowicz - sam.

Janowaia Geraltowaia wdowa - sama.

Z tych wsich 4 koni.

Seło Szepetowskii Ławrincewiata ziemiane.²¹

Jakub Ławryncewicz - sam.

Hryhor Ławryncewicz - sam.

Z tych koń.

Seło Moczydłowe ziemiane.²²

Jan Stanisławowicz - koń.

Seło Stawirei ziemiane.²³

Bronisz Maciejewicz - sam.

Michał Staryi - sam.

Maciej Michałowicz - sam.

Maciej Pawłowicz - sam.

Biernat Maciejewicz - sam.

²⁰ Później były Gierałty-Stare i Gierałty-Nowe. Współcześnie istnieją już tylko Gierałty-Nowe.

²¹ Dziś Szepietowo-Wawrzyńce.

²² Dziś Moczydły-Stanisławowięta.

²³ Dziś dwie wsie: Stawiereje-Podleśne i Stawiereje-Michałowięta.

Dobrogost Maciejewicz - sam.

Stan'ko Michałowicz - sam.

Z tych 2 koni.

Selo Szepetowo Mikołaiewiata zemiane.²⁴

Serafin Petrowicz

Wenclaw Janowicz - sam.

Szczepan Janowicz - sam.

Paweł Jakubowicz - sam.

Jan Żak - sam.

Marko Stanisławowicz - sam.

Petr Jakubowicz - sam.

Andrei Stanisławowicz - sam.

Z tych wsich 3 koni.

Selo Szepetowo Mikołaiewiata zemiane.²⁵

Mikołay Mikołaiewicz

Jan Mikołaiewicz

Jakub Mikołaiewicz

Z tych koń.

Selo Serednica zemane.²⁶

Stanisław Matejewicz - sam.

Jakub Staryi z synom Mateem - sam.

Matei Pawłowicz - sam.

Jakub Matejewicz - sam.

Marko Matejewicz - sam.

Matey a Jan Srednickii.

Jan Matejewicz - sam

Ławrinec Matejewicz - sam.

Jezof Matejewicz - sam.

Stanisław Andrejewicz - sam.

Z tych wsich 5 koney.

Selo Brozki zemane.²⁷

Tomko Stanisławowicz - sam.

Stanisław Ławrynowicz - sam.

Bartosz Matejewicz - sam.

Stanisław Matejewicz - sam.

Stanisław Pawłowicz - sam.

Paweł Brozka - sam.

Z tych 4 koni.

²⁴ Dziś dwie wsie Szepietowo-Żaki i Szepietowo-Janówka.

²⁵ Może dziś Szepietowo-Podlesne ?

²⁶ Dziś są tam wsie: Średnica-Jakubowięta, Średnica-Mačkowięta, Śrenica-Pawłowięta.

²⁷ Dziś są wsie: Brzóska-Stare, Brzóska-Tatary, Brzóska-Markowizna, Brzóska-Brzezińskie, Brzóska-

Sęło Mysliki zemanę.²⁸

Petr Woitechowicz - sam.
Jan Witechowicz - sam.
Gregor Woitechowicz - sam.
Woitech Petrowicz - sam.
Stanisław Pawłowicz - sam.
Paweł Stankowicz - sam.
Mikołai Petrowicz - sam.
Szimon Mikołaiewicz - sam.
Matey Petrowicz - sam.
Jakub Mateiewicz - sam.
Marko Petrowicz - sam.
Ławrinec Petrowicz - sam.
Stanisław Ławrincewicz - sam.

Z tych 4 koni.

Sęło Rim zemiáne.²⁹

Matey Jakubowicz - sam.
Stanisław Jakubowicz - sam.
Lenart Mateiewicz - sam.
Matey Stankowicz - sam.
Mikołay Stankowicz - sam.

Z tych 2 koni.

Sęło Olszanka Włosti zemanę.³⁰

Włost Stanisławowicz - sam.
Andrei Włostowicz - sam.
Stanisław Włostowicz - sam.
Abram Włostowicz - sam.
Jan Mateiewicz - sam.
Woitko Mateiewicz - sam.
Mikołai Mateiewicz - sam.
Jan Kgoczkwicz - sam.
Ławrinec Stanisławowicz - sam.
Martin Stanisławowicz - sam.
Stanisław Martinowicz - sam.
Jan Stanisławowicz - sam.
Mikołai Stanisławowicz - sam.

Z tych 4 koni.

Falki i Brzóska-Gromki.

²⁸ Dziś część wsi Mystki-Rzym.

²⁹ Dziś część wsi Mystki-Rzym.

Sęo Plewki zemanę.

Jan Andreiewicz - sam.
Stanisław Andreiewicz - sam.
Matys Andreiewicz - sam.
Andreiewaia wdowa - sam.
Petr Janowicz - sam.
Paweł Janowicz - sam.
Z tych 2 koni.

Sęo Doliangi ziemiane.³¹

Matei Janowicz - sam.
Bartosz Janowicz - sam.
Awgusztyn Janowicz - sam.
Matys Stanisławowicz - sam.
Brat jego Jan - sam.
Mikołai Staryi - sam.
Jan Mikołaiowicz - sam.
Marko Mikołaiowicz - sam.
Ławrinec Mikołaiowicz - sam.
Z tych 3 koni.

Sęo Woinowe ziemiane.³²

Ławrynek Woyno.
Jan Petrowicz.
Jakub Petraszewicz.
Stanisław Petraszewicz.
Petr Janowicz.
Jakub Janowicz.
Stanisław Ławrinowicz.
Roslan Ławrinowicz
Petr Ławrinowicz
Stanisławowaia Martinowna
Juri Ławrinowicz

Tyi ziemiane Woinowe maiut stawiti 7 koney.³³

³⁰ Dziś wieś Włosty-Olszanka.

³¹ Dziś: Dąbrowa-Dołęgi.

³² Dziś wsie: Wojny-Izdebnik, Wojny-Szuby Włocłciańskie, Wojny-Szuby Szlacheckie, Wojny-Piecki, Wojny-Pogorzel, Wojny-Krupy, Wojny-Pietrasze, Wojny-Wawrzyńce i Dąbrówka Kościelna.

³³ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. I, s. 214-218.

Parafia Wyszenskaia

Seło Wartele zemane.³⁴

Stanisław Mateiewicz,
Jan Stary - sam,
Tomko Janowicz - sam,
Stanisław Pawłowicz - sam,
Jakub Mikołaiewicz - sam,
Paweł Janowicz - sam,
Mikołaj Filipowicz - sam,
Martin Mikołaiewicz - sam,
Jan Filipowicz - sam,
Szczepanowaia Filipowicz - sama,
Petr Woitkowicz - sam,
Matey Woitkowicz - sam,
Michał Woitkowicz - sam,
Mikołaj Woitkowicz - sam
Jakub Mikołaiewicz - sam,
Paweł Stankowicz - sam,
Jakub Stankowicz - sam,
Mikołaj Ławryncewicz - sam,
Matey Ławryncewicz - sam.

Seło Woytechi ziemane.³⁵

Abram Woytechowicz - sam,
Paweł Abramowicz - sam,
Hrehor Janowicz - sam,
Woytech Tworkowicz - sam,
Mikołaj Pawłowicz Kurdilicz - sam,
Mikołaj Abramowicz - sam,
Z tych 2 koni.

Seło Kostry.³⁶

Jan Petrowicz
Szczasny Klimkowicz,
Ławryn Stanisławowicz,
Jakubowaia Czachowicz,
Petr Czachowicz,
Jan Czachowicz,
Jakub Potazski,
Mikołaj Jakubowicz - sam,

³⁴ Dziś Warele-Nowe, Warele-Stare i Warele Filipowicze.

³⁵ Dziś Wyszonki-Wojciechy.

³⁶ Dziś Kostry-Stare, Kostry Śmiejki, Kostry-Litwa i Kostry-Noski.

Z tych wsich 4 koni.

Seło Wypychowe Wszeńszczy ziemiane.³⁷

Oliasz Mikołaiewicz,
Jan Mikołaiewicz,
Stanisław Mikołajewicz - sam,
Salamon Martinowicz - sam,
Dawyd Stanisławowicz - sam,
Janowaia Wypychowaia - sama,
Z tych 2 koni.

Seło Wyszonki.³⁸

Jalbrik,
Jakubowaia Sołowczyñaia,
Woyt ieie Stanisław,
Z tych 3 koni.
Szczasny Tworkowicz - sam,
Jan Newerowski - sam,
Lenart Mikołaiewicz - sam,
Tworyan Welkowicz - sam,
Jan Stanisławowicz Pirchała - sam,
Stanisław Lenartowicz - sam,
Wsi tyi maiut stawiti 5 koni.

Seło Włosty ziemiane.³⁹

Mikołay Pawłowicz - sam,
Michał Pawłowicz - sam,
Mikołay Jakubowicz - sam,
Hrehor Włostowicz - sam,
Lenart Jakubowicz - sam,
Andrey Stanisławowicz - sam,
Jan Dobkowicz - sam,
Matys Janowicz - sam,
Martin Jakubaszkowicz - sam,
Petrowaia Piechaczowaia - sama,⁴⁰
Jan Hryhorowicz - sam,
Lenart Stanisławowicz Nagórka - sam,
Z tych 4 koni.

Seło Zalesnych Wyszenskich ziemiane

Jakub Petrowicz Suk - sam,

³⁷ Dziś Wyszonki-Wypychy.

³⁸ Dziś Wyszonki-Kościelne.

³⁹ Dziś Wyszonki-Włosty.

⁴⁰ Dziś istnieje wieś Wyszonki-Piechacze.

Petr Jakubowicz - sam,
Martin Janowicz - sam,
Stanisław Szczepanowicz - sam,
Hrehor Andrejewicz - sam,
Z tych 2 koni.

Selo Ripnych ziemiane.⁴¹

Hrehor Stankowicz - sam,
Andrzej Hryhorowicz - sam,
Jan Staykowicz - sam,
Petrowaia wdowa - sama,
Łukasz Petrowicz - sam,
Z tych 2 koni.

Selo Żochi ziemiane.⁴²

Matey Żołner - sam,
Mikołaj Holeniwicz - sam,
Petr Holeniczicz - sam,
Z tych koń.

[Parafia Długa Dąbrowa - m. in.]

Swecko Tretinicy⁴³ - 10 koni,
Żebrowe⁴⁴ - 1 koń,
Piat'ki⁴⁵ - 6 koni,
Wiszen'skii - 4 konie,
Dąbrowskiy⁴⁶ - 2 konie,
ot Kamenia ziemiane⁴⁷ - 6 koni,
ot Łazow⁴⁸ - 5 koni,
z Zabłotia⁴⁹ - 6 koni,
Tyborowo⁵⁰ - 9 koni.

⁴¹ Dziś wieś Nowe Rzepki.

⁴² Dzis wsie: Żochy-Nowe i Żochy-Stare.

⁴³ Dziś Święck-Wielki, Święck-Strumiany, Święck-Nowiny, Wólka Duża i Wólka Mała oraz Trzeciny.

⁴⁴ Dziś Piętki-Żebry.

⁴⁵ Dziś Piętki-Szeligi, Piętki-Gręzki, Piętki Basie.

⁴⁶ Dawniej Długa Dąbrowa, dziś Dąbrowa-Wielka.

⁴⁷ Dawniej Dąbrowa-Kamień, dziś Stary Kamień i Kamień-Rupie.

⁴⁸ Dziś Dąbrowa-Łazy.

⁴⁹ Dziś Dąbrowa-Zabłotne.

⁵⁰ Dziś Tybory-Kamianka, Tybory-Żochy, Tybory-Misztale, i inne

Knyszyn, 1 grudnia 1553 r.

Zygmunt August król polski, na prośbę popa wysockiego Iwana z cerkwi św. Kosmy i Damiana, który twierdził, że w czasie lokacji miasta Wysokie Mazowieckie otrzymał uposażenie gruntowe, które utracił, gdy przeprowadzano pomiareń włóczną, daje mu 1 włókę gruntu - we wszystkich trzech polach we wsi Bryki, graniczącą przez miedzę z włóką wójta brykowskiego Jacka i uwalnia ją od wszelkich powinności.

Kopia: *Archiwu Główny Akt Dawnych w Warszawie, Kapicjana, nr 26, s. 136-138.*

Zygmunt August Bożą miłością król Polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki, inflancki i innych ziem.

Bił nam czołem bohomołec nasz pop Koźmo Demianowski wysocki Iwan i powiedział przed nami, iż która ziemia cerkiewna z dawna nadana była, na tę cerkiew Bożą, jeszcze natenczas, jako tam na Wysokiem miasto sadzono i jakoż ta ziemia cerkiewna odeszła w pomiareń włóczną, a jemu też za to niczego według tego nie dano. Zaczym te będąc on przy tej cerkwi Bożej pożywienia nikłórego ni skąd mieć nie mozę.

I bił nam czołem, abyśmy dali jemu na pożywienie. Ku tej cerkwi Bożej włókę 1 w Brykach, we wszystkich trzech polach, o miedzę podle włók wójta Brykowskiego Jacka.

My dla rozmnożenia chwały Bożej i na jego czołem bicie, z łaski naszej królewskiej to uczynilil tę włókę 1, w Brykach, we wszystkich trzech polach, o miedze podle włók wójtowej daliśmy jemu, ku tej cerkwi Bożej [z] siedliszczami i ze wszystkim, jako się ta włóka w sobie ma na wieczność.

Ma on sam i po niem będący świeszczniki ku tej cerkwi Bożej, tę włókę trzymać i z niej pożywienie mieć, a płacieży nikłó(r)ej dawać i wszelakich innych powinności i dworowi naszemu z niej przyjsć nie ma, jeno dobrowolnie ku tej cerkwi Bożej, tę włókę wiecznie trzymać i za nas Pana Boga prosić ma.

I na to daliśmy jemu ten nasz list, z naszą pieczęcią.

Pisan w Knyszynie, pod latem Bożego Narodzenia 1553, miesiąca decembra 1 dnia.

Rawa, 8-9 listopada 1562 r.

Zygmunt August poleca Przeclawowi Gnojeńskiemu staroście wysockiemu i gródeckiemu, ze względu na fakt, że w majątności wysockiej, we wsi Brykach, dał cerkwi św. Kosmy i Damiana 1 włókę gruntu, zwolnioną od wszelkich opłat, przez co umniejszył dziesięcinę kościoła rzymskokatolickiego w Wysokiem Mazowieckiem, dlatego nadaje kościołowi 10 morgów Zaścianku, w końcu włók miasta Wysokiego, przy granicy ziemian Gołaszów i Wróblów, które wcześniej trzymali Zygmuncik Chojelski i Paweł Kurowski (8 morgów 6 prętów ziemi ornej, pozostałe zarosłe gajem i chrustem) wolne od opłat.

Kopia: *Archiwum Główny Akt Dawnych w Warszawie, Kapicjana, nr 26, s. 134-136.*

Zygmunt August Bożyju miłostyju korol Polski, weliki kniaź Litowski, Ruski, Pruski,

Żmudzki, Mazoweczki, Inflanczki I inszych ziemi.

Starostie Wysockomu y Hrodeńskomu Preclawu Gnojeńskomu.

Szto ktoruju wołoku zemli w wołosty Wysockoy w siele Brykach na pierwo sieho dalijeśmo na cerkow w mestie Wysockom, założenia swiatych Koźmy y Demiana, wyniemszy tuju wołoku od dawania płatów y wsiakich powinnostry na nas, y na urad nasz tamoszny, y od dawania Desiatyny, na kostieł Wysocky, ktoruju tyje poddanyje nasze mieszczai i wołoczanie Wysockije podle wyroku naszoho ku temu kostiełu Wysockomu dawaty powinni, a popa w onoy cerkwi wyzwolili jeśmo.

Yno tych czasów pleban Wysocki, xiądz Martyn z Gołynina bił nam czołom, abyśmy w tuju desiatynu, z onoy wołoki, co na toy kostieł prychodyło na sienożencie czyniączy dali iemu ku temu kostiełu 10 morgów gruntu naszoho w Zastinku, kotory leży w końcu wołok miasta Wysockoho, od hranicy ziemian Gołaszow puszczy y Wroblow, szto derzał poddanyje nasze Zyggimocik Chojelski a Paweł Kurowski, tj ziemli oranoy morgów 8 y prętów 6, a ostatok gajem abo chworostom. Tyje 10 morgów, żebychmo wspólnie pooraty kazali.

Y tyje 10 morgów ziemli od wsich podatkow y powinnostry naszoy, y na urad nasz tameszny wyzwolili.

A tak gdyżeśmo z tojey wołoki ziemli w siele Brykach na cerkow Wysockuju od nas nadaney desiatynu dawati iemu nie wielili, my na harażajuczy iemu tuju desiatynu, szto z onoy wołoki na toy kostieł prychodyty miało, y dalijeśmo iemuku temu kostiełu Wysockomu y siem listom naszym dajemo tyje 10 morgów ziemli w Zastienku wyż menowite opisanem i onuju zemlu wyzwalilijeśmo od wsiakich płatow i powinnostry na nas i na urad nasz tamoczny wysłuchajuczych.

Dla czoho przykazujem tobe żebyjesi onyje 10 morgów gruntu naszoho na mieyscu wyż pomienionym iemu ku temu kostełu tamosznmu podał y zaweł, y z toho czynszu, y popławow, y nikotorych powinnostry u niego ne smotrieł. Niechaj on toho używajet, potomu, jako innyje grunty na kostieł od nas nadanyje derżaty.

Pisan w Rawe, leta Bożeho Narożenia 1562 miesiąca Nojabra dewiatoho na desiaty dnia.

Sigismundus Augustus, rex, locus sigilli.

Mikołay Naruszewicz, pisar.

Raków, 9 lipca 1565 r.

Popis pospolitego ruszenia ziemi bielskiej 1565 r.

Źródło: *Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago*, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915, s. 357-360, 376-378, 394-397 (k. 75v-78, 87-87v i 98-99v).

Reestr popisu wojska gospodarskiego Velikogo Knjałstva Litovskogo, ktoroe se popisovalo zbirati y popisovaty v Rakove roku od Narolenja Syna Bołogo 1565 mesjaca y julja 9 dnja za getmanstva y spravy ego milosty pana Mikołaja Radyvila voevody Trockogo, getmana najvyššogo Velikogo Knjałstva Litovskogo, starosty mereckogo, derłavcy Lidskogo y sumiliskogo a popisovano toe wojska čerez mene Michala Grigoreviča Koledy, slulebnika ego Korolevskej milosti.

Lp.	Gniazdo rodowe	Imię i imię ojca	Uzbrojenie									Data stawienia się i uwagi		
			Koń	Kaftan	Oszczep	Przybica	Zbroja	Łuk	Szabla	Pancerz	Tarcza		Rusznica	Drzewce
Parafia Dąbrówka - ziemia bielska														
1		Jerzy Brzoska, chorąży bielski	4			4				4	4		4	26 VII 1565 r.
2	Dyszunicze i Rucza	Jerzy Brzoska z opieki nad siostrzeńcem												26 VII 1565 r.
3	Średnica	Jan Stanisławowicz	1		1		1							26 VII 1565 r.
4	Myski	Wojciech Markowicz	2	2	2									26 VII 1565 r.
5	Dobrogoszcz	Adam Marcinowicz, sędzić bielski	2		2	2				2				26 VII 1565 r.
6	Plewki	Roslan Janowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
7	Wojny-Dąbrówka ⁵¹	Jan Stanisławowicz [Skwarek Gąssowski, podkomorzyc bielski]	2		2	2				2				8 VIII 1565 r.
8	Wojny	Florian [Bakałarzewicz] Piotrowicz	1		1	1				1				8 VIII 1565 r.
9	Poliazie	Salomon Marcinowicz	2	1	2	1				1				8 VIII 1565 r.
10	Dołęgi ⁵²	Jerzy Matysowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
11	Dołęgi - kupno	Mikołaj Jakubowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
12	Szepietowo- Chmielewki	Mojżesz Tomkowicz	2	2	2									8 VIII 1565 r.
13	Szepietowo-Wawrzyńce i z ćwiartki w Cieszymach [par. Kobylińska]	Adam Cherubinowicz	3		3	3				3				8 VIII 1565 r.
14	Szepietowo Podleśne	Szymon Jakubowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
15	Szepietowo Żaki	Jan Pietrowicz	2	1	2	1				1				8 VIII 1565 r.
16	Gieralły	Niemira Markowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
17	Gieralły Stara Wieś	Jan Wawrzyńcowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
18	Stawireje	Tomek Dobrogostowicz	1	1	1									8 VIII 1565 r.
19	Średnica	Piotr Stanisławowicz	2	2	2									8 VIII 1565 r.

⁵¹ Dziś Dąbrówka Kościelna.

⁵² Dziś Dąbrowa Dołęgi.

20	Wojny Stara Wieś, Pogorzel, Piecki	Kasper Roslanowicz	3		3		3											12 VIII 1565 r.
21	Wojny Pietrasze	Jerzy Janowicz	1	1	1													12 VIII 1565 r.
22	Warele	Baltazar Tomaszewicz	1		1	1					1							12 VIII 1565 r.
23	Szepietowo Liusty	Hieronim Piotrowicz	1	1	1													12 VIII 1565 r.
24	Kokgrałki	Paweł Szymanowski	2		2	2					2							18 VIII 1565 r.
	Razem		39	17	35	18	4	0	0	18	4	0	4					

Parafia Wyszonki - ziemia bielska																		
25	Kostry	Katarzyna, wdowa Klimuntowa Kostrowa	1		1	1												29 VII 1565 r.
26	Kostry Stare	Jan Matysowicz	2		2	2												5 VIII 1565 r.
27	Zalesie Wyszonki	Erazm Grzegorzewicz	1		1	1												5 VIII 1565 r.
28	Wyszonki	Zofia Wyszeńska c. Baltazara	2		2	2												5 VIII 1565 r.
29	Wyszonki Włosty	Jan Marcinowicz	1		1	1					1							5 VIII 1565 r.
30	Kostry	Melchior Janowicz	1		1	1					1							5 VIII 1565 r.
31	Pułazie, Kostry Podsędkowizna	Augustyna Stanisławówna	1		1		1											6 VIII 1565 r.
32	Warele	Jan Pawłowicz	1		1	1					1							8 VIII 1565 r.
33	Warele (kupno)	Szczęśny Janowicz	1		1	1												8 VIII 1565 r.
34	Zalesie	Andrzej Stanisławowicz	1	1	1													8 VIII 1565 r.
35	Wyszonki	Mikołaj Lenartowicz	2	1	2		1											8 VIII 1565 r.
36	Repniszki	Walenty Janowicz ze swymi szczęśnikami	1		1	1					1							8 VIII 1565 r.
37	Wyszonki-Wojciechy i Żochy (część Kordulska)	Andrzej Pawłowicz	2								2							
	Razem		17	2	16	5	8	0	0	7	0	0	0					

Parafia Długa Dąbrowa i Jabłonka Kościelna ziemia drohicka																		
38	Długa Dąbrowa- Cherubiny	Jan Augustynowicz od Liwskiego i Mazowieckiego	1				1											5 VIII 1565 r.
39	[Długa Dąbrowa]-Wilki	Szymon Stanisławowicz	1		1	1					1							5 VIII 1565 r.
40	Długa Dąbrowa Bybytki (Bidliski) i Bryki	tenże	1		1	1					1							5 VIII 1565 r.
41	Długa Dąbrowa-Moczydły	Matys Stanisławowicz	1	1	1													5 VIII 1565 r.
42	zakup	Szczęśny Czarkowski	1	1	1													5 VIII 1565 r.
43	Długa Dąbrowa-Kaszki	Jan Wołkowicz	1		1		1											5 VIII 1565 r.
44	zakup	Mikołaj Sarafinowicz	1		1	1					1							11 VIII 1565 r.
45	Długa Dąbrowa-Lazy	Mikołaj Stanisławowicz	1	1	1	1					1							11 VIII 1565 r.
46	Długa Dąbrowa-Lazy	Wawrzyniec Bernatowicz	1		1						1							11 VIII 1565 r.
47	Długa Dąbrowa-Kamień	Wenśław Mikołajewicz	1		1	1					1							11 VIII 1565 r.
48	Długa Dąbrowa-Kamień	Wojciech Jaronimowicz	1		1	1					1							11 VIII 1565 r.
49	Długa Dąbrowa-Dzięciel	Bartosz Kamieński	1		1	1					1							11 VIII 1565 r.
50	Długa Dąbrowa-Dzięciel	Wenśław Mikołajewicz	1	1	1													11 VIII 1565 r.
51	Długa Dąbrowa-Gogole i Dzięciel	Paweł Janowicz	1	1	1													11 VIII 1565 r.
52	Trzeciny	Stanisław Stanisławowicz	1		1	1					1							11 VIII 1565 r.
53	Trzeciny	Jerzy Janowicz	1			1					1							11 VIII 1565 r.
54	Długa Dąbrowa-Zabłotne	Matys Janowicz	1	1		1												11 VIII 1565 r.
55	Tybory-Kamianka	Grzegorz Maciejewicz Kretyn	1	1		1												17 VIII 1565 r.

56	Święć (Swienske)	Andrzej Olkowicz				1	1								19 VIII 1565 r.
57	Tybory-Kamianka	Wawrzyniec Janowicz	1			1	1								VIII 1565 r.
58	Rosochate	Stanisław Janowicz	1			1	1			1					21 VIII 1565 r.
59	Miodusy	Szczęśny Wojciechowicz	1			1	1			1					21 VIII 1565 r.
60	Miodusy	Wawrzyniec Marcinowicz	1		1	1				1					21 VIII 1565 r.
61	Miodusy-Mikołajewicze	Jan Szymanowicz	1		1	1				1					21 VIII 1565 r.
62	Rosochate	Wojciech Zygmuntowicz	1	1	1										21 VIII 1565 r.
63	Jabłonka	Aleksander Piotrowicz	1		1										21 VIII 1565 r.
64	Żochy	Stanisław Janowicz	1		1										21 VIII 1565 r.
65	Tybory-Trzcianki	Wawrzyniec Andrejewicz	1		1										21 VIII 1565 r.
66	Kaczyn	Abram Stanisławowicz	1		1		1								21 VIII 1565 r.
67	Kaczyn	Stanisław Jakubowicz	1		1		1								25 VIII 1565 r.
68	Kaczyn	Stanisław Marcinowicz	1		1		1								25 VIII 1565 r.
69	Olszewo	Szczęśny Piotrowicz	2	2	2					2					25 VIII 1565 r.
70		Stanisław Wojciechowicz	1		1		1								25 VIII 1565 r.
71	Święć	Trojan Stanisławowicz	1	1	1										25 VIII 1565 r.
72	Święć	Jan Mikołajewicz	1		1	1				1					25 VIII 1565 r.
73	Tybory	Jakub Abramowicz	1		1		1								25 VIII 1565 r.
74	Żochy	Szczęśny Jakubowicz	1		1					1					30 VIII 1565 r.
75	Jabłonka	Zachariasz Augustynowicz	1	1	1										30 VIII 1565 r.
76	Długa Dąbrowa-Dworaki część Sarafienowska	Biernat	1		1	1				1					30 VIII 1565 r.
	Razem		39	12	32	19	11	0	0	19	0	0	0		

Parafia Jabłoń Kościelna ziemia bielska

77.	Jabłoń Piotrowce	Jan Stanisławowicz	2		2	2				2					29 VII 1565 r.
78.	[Jabłoń-]Markowięta, Prużańskie	Jan Biernatowicz	1	1	1			1							29 VII 1565 r.
79.	[Jabłoń-]Jankowce	Matys Niemirycz	1	1	1										29 VII 1565 r.
80.	JabłońUszeńskie Jabłoń-Zarzeckie	Serafin Matysowicz	1		1	1				1					5 VIII 1565 r.
81.	Jabłoń-Kościelna	Jakub Szczepanowicz	1		1	1				1					5 VIII 1565 r.
82.	[Jabłoń-]Śliwowo	Józef Mikołajewicz	1		1					1					5 VIII 1565 r.
83.	Jabłoń-Kikolskie, Jabłoń-Żebrowszczyzna	Michał Kgabryjałowicz	1	1	1	1									5 VIII 1565 r.
84.	[Jabłoń-]Sa[m]sony i Pruszeńskie	Mikołaj Tyszkowicz	1	1	1										5 VIII 1565 r.
85.	Jabłoń-Rykacze	Matys Pawłowicz	1	1	1										5 VIII 1565 r.
	Razem		10	5	10	5	0	1	0	5	0	0	0		

Molodeczno, 1567 r.

Popis pospolitego ruszenia ziemi bielskiej i drohickiej

Źródło:

Litovskaja Metrika, otdel, pervyj, čast' tretja: Knigi Publichnych Del. Perepisi vojska Litovskago, [W:] „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka izdavaemaja Imperatorskoju Archeografičeskoju Kommissieju”, t. XXXIII, Petrograd 1915, s. 930-938 (k. 467-475), s. 1035-1045 (k. 578-586), s. 1107-1113 (k. 638-643).

Leta Bołlego Naroden'ja 1567 roku.

Popis vojska zemskogo Velikogo KnjaŹstva Litovskogo. Kotorje zbirali'ja za ufaloju sojmu Gorodenskogo na mestce, čerez listy KJM naznačonoje k Molodečnu. Kotoromu zbiranju čast' był od KJM na sojm u subbotu počoli zbirati i popisyvatisja v Krasnom Sele, przed getmanom Grogoriem Aleksandrovičom Chodkeviča panom vilenskim, getmanom najvyšym Velikago Knjastva Litovskogo, starostoj gorodenskim, derłacoju mogilevskim, čerez mene sluŹbnika JM Stefana Jakimoviča spisano.

Lp.	Gniazdo rodowe	Imię i imię ojca	Uzbrojenie										Data stawienia się i uwagi
			Kon	Kaftan	Siekiera	Przybica	Zbroja	Kuk	Miecz	Pancerz	Tarcza	Rusznica	

Parafia dąbrowska ziemia bielska s. 1035-1045 (k. 578-586)															
1	Brzóski, Szafranki [par. Tykocińska], Cieszymy [par. kobylińska], arenda Krasowa i Tłoczewa - od Jana Wierzbowskiego	Jerzy Brzoska chorąży Bielski	3			2					2	2		1	27 IX 1567 r.
		1 drab								1				1	
2	Pietkowo [par. Pietkowska]	Jerzy Brzoska chorąży bielski od Hanny Grajewianki Krzysztofowej Oleckiej, starościny brańskiej	4		4						4	4			27 IX 1567 r.
		2 drabów							2					2	
3	Brzóski	Jerzy Mikołajewicz - wysłał syna	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
4	Brzóski	Jerzy Mikołajewicz - wysłał syna	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
5	Brzóski	Jan Bartoszewicz	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
6	Brzóski	Michał Jakubowicz	1		1						1			1	27 IX 1567 r.
7	Brzóski	Maciej Stanisławowicz	1		1						1			1	27 IX 1567 r.
8	Brzóski	Frydrych Stanisławowicz	1		1						1			1	27 IX 1567 r.
9	Brzóski	Stanisław Andrzejewicz	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
10	Brzóski	Stanisław Janowicz	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
11	Brzóski	Jakub Janowicz	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
12	Brzóski	Maciej Janowicz	1								1	1		1	27 IX 1567 r.
13	Dubicze i Brzóski	Mikołaj Augustynowicz	1	1							1			1	27 IX 1567 r.
14	Dubicze i Brzóski	Adam Augustynowicz	1	1	1									1	27 IX 1567 r.
15	Brzóski	Szczęśny Jakubowicz	1	1				1						1	27 IX 1567 r.

16	Brzóska, Niewodnica [Nargilewska - par. Niewodnicka], Szymbory	Jan Stanisławowicz [Brzóska]	1	1								1	1	27 IX 1567 r.
17	Brzóska, Niewodnica [Nargilewska - par. niewodnicka], Szymbory	Krzysztof Stanisławowicz [Brzóska]	1	1				1					1	27 IX 1567 r.
18	Brzóska, Niewodnica [Nargilewska], Szymbory	Aleksander Stanisławowicz [Brzóska]		1								1	1	27 IX 1567 r.
19	Markowo, Łopienie, Brzóska	Mikołaj Józefowicz Markowski, podse- dkowicz ziemski bielski	5			5				5				27 IX 1567 r.
		2 drabów						2				2		
20	Gieralty	Piotr Markowicz	1					1						7 X 1567 r.
21	Gieralty	Kaliks Pawłowicz						1						7 X 1567 r.
22	Gieralty	Grzegorz Józowicz	1	1				1					1	7 X 1567 r.
23	Gieralty	Wojciech Dobrogos- towicz - wysłał służę	1									1	1	7 X 1567 r.
24	Gieralty	Tomasz Wojciechowicz	1									1	1	7 X 1567 r.
25	Gieralty	Maciej Wawrzyńciewicz	1	1								1	1	7 X 1567 r.
26	Gieralty	Sebastian Mikołajewicz	1	1								1	1	7 X 1567 r.
27	Gieralty	Jakub Mikołajewicz	1	1				1					1	7 X 1567 r.
28	Gieralty	Maciej Mikołajewicz	1					1					1	7 X 1567 r.
29	Gieralty	Jan Maciejewicz	1	1				1					1	7 X 1567 r.
30	Gieralty	Sebastian Maciejewicz	1	1								1	1	7 X 1567 r.
31	Gieralty	Rafał Maciejewicz	1									1	1	7 X 1567 r.
32	Gieralty	Paweł Maciejewicz	1									1	1	7 X 1567 r.
33	Gieralty	Jan Wawrzyńciewicz	1									1	1	7 X 1567 r.
34	Gieralty	Andrzej Stanisławowicz	1					1					1	7 X 1567 r.
35	Gieralty	Walenty Śledziwski	1	1									1	7 X 1567 r.
36	Gieralty	Szymon Piotrowicz	1	1								1	1	12 X 1567 r.
37	Gieralty	Grzegorz Piotrowicz - sam chory wysłał służę	1	1									1	12 X 1567 r.
38	Gieralty	Augustyn Lenartowicz	1	1									1	12 X 1567 r.
39	Gieralty	Maciej Lenartowicz wysłał służę	1									1	1	12 X 1567 r.
40	Gieralty i Szymbory	Marcin Lenartowicz wysłał służę	1		1							1		12 X 1567 r.
41	Gieralty	Jakub Piotrowicz	1	1				1						12 X 1567 r.
42	Gieralty i Roski	Jakub Pawłowicz	1	1				1					1	12 X 1567 r.
43	Wojny i od kupna Lubowiczów	Jerzy Jakubowicz	1			1		1	1				1	6 X 1567 r.
44	Wojny i od kupna w Lubowiczach	Stanisław Jakubowicz	1			1		1	1				1	6 X 1567 r.
45	Wojny i od kupna w Lubowiczach	Maciej Jakubowicz	1			1		1	1				1	6 X 1567 r.

46	Wojny i od kupna w Lubowiczach	Jan Jakubowicz	1			1			1	1			1	6 X 1567 r.	
47	Wojny	Walerian Niemierycz od brata Adama	1			1			1	1			1	6 X 1567 r.	
48	Wojny	Mikołaj Janowicz Subicz	1	1		1						1	1	6 X 1567 r.	
49	Wojny	Jerzy Piotraszewicz	1			1			1	1			1	6 X 1567 r.	
50	Wojny	Paweł Stanisławowicz Piotraszewicz	1			1				1		1	1	6 X 1567 r.	
50	Wojny	Zygmunt Jakubowicz	1	1		1			1				1	6 X 1567 r.	
51	Wojny	Marcin Andrzejewicz	1				1		1					6 X 1567 r.	
52	Wojny	Wojciech Stanisławowicz	1			1			1	1				6 X 1567 r.	
53	Wojny i od kupna Mikołajewszczyzny	Florian Bakalarzowicz [syn Piotra]	1									1	1	6 X 1567 r.	
54	Trankówka	Jan Bakalarzowicz	1	1								1	1	11 X 1567 r.	
55	Wojny	Piotr Zakgoba	1	1	1				1					11 X 1567 r.	
56	Wojny	Maciej Baltazarowicz wysłał sługę	1	1	1					1			1	11 X 1567 r.	
57	Wojny	Klimont Jakubowicz	1	1								1	1	11 X 1567 r.	
58	Wojny	Jan Jakubowicz - wysłał sługę	1	1		1							1	1	11 X 1567 r.
59	Warele	Dorota Józkowa, wdowa - wysłała sługę	1	1									1	11 X 1567 r.	
60	Wojny, z majątku i od darowizny	Piotr Pieckowski	1	1	1								1	11 X 1567 r.	
61	Świry i Poljatja	Niemira Marcinowicz	1						1					11 X 1567 r.	
62	Wojny i Repki	Jan Woyno, komornik ziemski bielski wspólnie z Kasprem Roslanowiczem	2			2	1			1		2	2	11 X 1567 r.	
63	Domanowo Tutoryja	Jan Woyno, komornik bielski - od dzieci nieboszczyka Krzysztofa Domanowskiego	1											11 X 1567 r.	
64	Wojny i Wyszonki (z części żony)	Maciej Janowicz	1	1		1				1			1	11 X 1567 r.	
65	Wojny-Pietrasze	Stanisław Jurewicz	1	1									1	11 X 1567 r.	
66	Wojny	Jakub Janowicz Królewicz	1	1									1	11 X 1567 r.	
67	Wojny	Wawrzyniec Roslanowicz	1	1					1						
68	Wojny [Wojny-Szuby]	Urszula Jakubowa S[z]ubina - wysłała sługę	1			1				1	1		1	11 X 1567 r.	
69	Wojny	Erazm Roslanowicz	1			1				1			1	arkebuz 10 X 1567 r.	
70	Wojny	Mikołaj Roslanowicz stawiał przez komornika Jana Woynę	1 1			1				1			1	arkebuz 10 X 1567 r.	
71	Wojny	Paweł Andrzejewicz	1	1									1	10 X 1567 r.	
72	Wojny	Bartosz Aleksandrowicz stawiał przez komornika Jana Woynę, bo był jeszcze niedorośli	1											10 X 1567 r.	
73	Wojny	Jarosz Mieński - od swych niedorośli siestrzanków: Jana, Stanisława i Krzysztofa Królewiczów	1	1									1	10 X 1567 r.	
74	Stawireje	Tomasz Dobrogostowicz - wysłał najmitę	1			1				1			1	7 X 1567 r.	

75	Stawireje	Jakub Maciejewicz - wysłał służbę, sam został w domu	1	1	1	1											7 X 1567 r.
76	Stawireje	Wawrzyniec Maciejewicz - wysłał służbę	1	1	1	1										1	7 X 1567 r.
77	Stawireje	Paweł Stawirej	1										1	1			7 X 1567 r.
78	Stawireje	Maciej Bernatowicz Stawirej	1													1	7 X 1567 r.
79	Stawireje	Jakub Maciejewicz	1	1	1	1										1	7 X 1567 r.
80	Stawireje	Wawrzyniec Maciejewicz - wysłał służbę	1	1	1											1	7 X 1567 r.
81	Stawireje	Jan Maciejewicz	1	1											1	1	7 X 1567 r.
82	Szepietowo-Żaki, Mysłki, Włosty, Dołęgi	Stanisław Piotrowicz	1												1	1	6 X 1567 r.
83		Jaronim Piotrowicz	1	1	1										1	1	6 X 1567 r.
84	Mysłki	Wojciech Janowicz	1												1	1	6 X 1567 r.
85	Mysłki	Jachim Janowicz	1	1											1	1	6 X 1567 r.
86	Mysłki	Grzegorz Janowicz														1	6 X 1567 r.
87	Plewki	Czochańska, wdowa	1												1		6 X 1567 r.
88	Mysłki	Wawrzyniec Dmoch	1												1		6 X 1567 r.
89	Mysłki	Piotr Janowicz Zakowicz - wysłał syna	1													1	6 X 1567 r.
90	Mysłki	Jerzy Janowicz	1												1		6 X 1567 r.
91	Mysłki	Wawrzyniec Markowicz	1												1	1	6 X 1567 r.
92	Mysłki	Mikołaj Markowicz	1													1	6 X 1567 r.
93		Mojżesz Szepietowski	2			2											6 X 1567 r.
94	Mysłki	Grzegorz Janowicz	1												1		6 X 1567 r.
95	Mysłki	Rafał Janowicz	1	1												1	6 X 1567 r.
96	Mysłki	Stanisław Oleksiejewicz	1												1		6 X 1567 r.
97	Mysłki	Jan syn Olekszego	1	1												1	6 X 1567 r.
98	Mysłki	Jakub syn Olekszego	1	1												1	6 X 1567 r.
99	Mysłki	Szczęśny Wojciechowicz	1	1													6 X 1567 r.
100	Mysłki	Olekszy Janowicz													1		6 X 1567 r.
101	Mysłki	Wawrzyniec Janowicz													1		6 X 1567 r.
102	Mysłki	Stanisław Piotrowicz													1		6 X 1567 r.
103	Włosty	Stanisław Maciejewicz	1	1											1		6 X 1567 r.
104	Włosty	Jan Mikołajewicz	1												1		6 X 1567 r.
105	Włosty	Stanisław Janowicz	1												1		6 X 1567 r.
106	Włosty	Salomon Mikołajewicz	1												1		6 X 1567 r.
107	Włosty	Andrzej Mikołajewicz	1												1		6 X 1567 r.
108	Włosty	Stanisław Mikołajewicz	1												1		6 X 1567 r.
109	Włosty	Jakub Janowicz	1												1		6 X 1567 r.
110	Włosty	Wojciech Markowicz	1												1		6 X 1567 r.
111	Włosty	Stanisław Jakubowicz	1												1		6 X 1567 r.
112	Włosty	Maciej Stanisławowicz	1												1		6 X 1567 r.
113	Włosty	Maciej Janowicz	1												1		6 X 1567 r.
114	Włosty	Gabryś	1												1		6 X 1567 r.
115	Włosty	Mikołaj Andrzejewicz	1												1		6 X 1567 r.
116	Włosty	Marcin Wyszeński Lenartowicz	1	1											1		6 X 1567 r.
117	Włosty	Baltazar Abramowicz	1												1		6 X 1567 r.

199	Pułazie-Świerże	Jerzy Maciejewicz	1									1		11 X 1567 r.
200	Pułazie-Świerże	Jan Świerż - wysłał syna											1	11 X 1567 r.
201	Pułazie-Świerże	Zachariaszowa, wdowa - wysłała Kazimierza Górskiego											1	11 X 1567 r.
202	Pułazie-Świerże -z części swej żony	Paweł Mysłek	1										1	11 X 1567 r.
203	Pułazie-Gołębie	Roslan Jakubowicz	1										1 1	11 X 1567 r.
204	Pułazie	Urszula Maciejowa - wysłała służbę	1						1					11 X 1567 r.
205	Pułazie	Maciej Mikołajewicz							1					11 X 1567 r.
206	Pułazie	Jakub Pawłowicz - wysłał służbę	1										1 1	11 X 1567 r.
207	Pułazie-Unizow	Maciej Jakubowicz Plesni- wyj - wysłał najmitę	1										1 1	11 X 1567 r.
208	Szepietowo	Piotr Jakubowicz	1	1									1 1	11 X 1567 r.
209	Szepietowo	Jan Andrzejewicz	1	1									1 1	11 X 1567 r.
210	Szepietowo	Maciej Andrzejewicz	1	1	1								1	11 X 1567 r.
211	Szepietowo	Stanisław Andrzejewicz	1	1								1	1	11 X 1567 r.
212	Szepietowo	Rafał Sienicki	1	1									1 1	11 X 1567 r.
213	Szepietowo	Wojciech Oleksiejewicz	1	1									1 1	11 X 1567 r.
214	Szepietowo	Szymon Markowicz	1	1									1 1	11 X 1567 r.
215	Szepietowo	Maciej Zaremba	1	1									1 1	11 X 1567 r.
216	Szepietowo	Paweł Markowicz	1	1									1 1	11 X 1567 r.
217	Szepietowo	Jan Piotrowicz	1						1	1				11 X 1567 r.
218	Szepietowo	Walenty Jakubowicz	1	1					1					11 X 1567 r.
219	Szepietowo	Wojciech Czarkowski	1	1									1 1	11 X 1567 r.
220	Szepietowo	Marcin Wawrzyńcowicz Dołęga	1	1									1	11 X 1567 r.
221	Szepietowo	Jerzy Mateuszowicz	1	1										11 X 1567 r.
222	Szepietowo	Adam Woźnowicz Pawłowicz	1	1									1	11 X 1567 r.
223	Szepietowo	Aleksander Bartoszewicz	1	1									1 1	11 X 1567 r.
224	Szepietowo	Adam Bartoszewicz - wysłał służbę	1										1	11 X 1567 r.
225	Szepietowo	Jan Marcinowicz	1										1 1	11 X 1567 r.
226	Średnica	Fronc Stanisławowicz	1	1					1				1	7 X 1567 r.
227	Średnica	Sebastian Stanisławowicz	1	1					1				1	7 X 1567 r.
228	Średnica	Piotr Stanisławowicz	1	1					1				1	7 X 1567 r.
229	Średnica	Mikołaj Jakubowicz	1	1					1				1	7 X 1567 r.
230	Średnica	Marcin Jakubowicz	1	1					1				1	7 X 1567 r.
231	Średnica	Grzegorz Jakubowicz	1						1				1	7 X 1567 r.
232	Średnica	Maciej Lenartowicz	1										1	7 X 1567 r.
233	Średnica	Wawrzyniec Józefowicz	1										1 1	7 X 1567 r.
234	Średnica	Jakub Józefowicz	1										1 1	7 X 1567 r.
235	Średnica	Jan Mikołajewicz											1	7 X 1567 r.
236	Średnica	Jan Proszeński	1										1	7 X 1567 r.
237	Średnica	Wawrzyniec Markowicz	1										1	7 X 1567 r.
238	Średnica	Szymon Markowicz	1										1	7 X 1567 r.
239	Średnica	Jan Marcinowicz	1	1									1 1	7 X 1567 r.
240	Średnica	Maciej Markowicz	1										1	7 X 1567 r.
241	Średnica	Aleksy Jaronimowicz	1						1				1	7 X 1567 r.

280	Kostry	Stanisław Wawrzyńcovicz Kostro	1	1					1			1	7 X 1567 r.	
281	Kostry	Jerzy Wawrzyńcovicz Kostro	1									1	1	7 X 1567 r.
282	Kostry	Stanisław Pawłowicz	1									1	1	9 X 1567 r.
283	Wyszonki-Wypychy, Ruś	Jan organista wysłał służę	1											9 X 1567 r.
284		Jerzy Wszeński Lenartowicz												9 X 1567 r.
285	Wyszonki maj., Ruś	Stanisław Bardowski i od opieki Jana Stanisławowicza [Jałbrzyk Wszeńskiego], chorążowicza [bielskiego]	1			1			1	1			1	9 X 1567 r.
286		Krysz Nakgórka										1	1	11 X 1567 r., pieszo
287		Łukasz Kostro	1	1								1	1	11 X 1567 r.
288		Łukasz Wawrzyńcovicz	1	1					1				1	11 X 1567 r.
289		Nikodem Marcinowicz Wszeński - sędzic ziemski bielski	1			1				1		1	1	11 X 1567 r.
290		Paweł Sołajda	1	1					1				1	11 X 1567 r.
291		Jadwiga Hołowczyna - wysłała służę	1	1									1	11 X 1567 r.
292		Jakub Żendłowicz, syn Janów	1						1				1	11 X 1567 r.
293		Gabriel, jego brat	1						1				1	11 X 1567 r.
294	Wyszonki-Wypychy, Szepietowo	Zofia przez służę	1	1					1				1	11 X 1567 r.
295		Jan Wojciechowicz	1	1								1	1	11 X 1567 r.
296		Piotr Stanisławowicz	1	1								1	1	11 X 1567 r.
297		Walenty, jego brat	1						1					11 X 1567 r.
298		Piotr Trojanowicz	1						1					11 X 1567 r.
299		Jan Salomonowicz	1						1				1	11 X 1567 r.
300	Włosty i Wojciechy	Bartosz Mikołajewicz	1						1				1	11 X 1567 r.
301		Stefan Janowicz	1						1				1	11 X 1567 r.
302		Grzegorz Michałowicz Wywijas	1										1	11 X 1567 r.
303	Piechacze	Klimont Stanisławowicz	1						1					11 X 1567 r.
304	Piechacze	Wojciech Dawidowicz	1						1					11 X 1567 r.
305	Wojciechy	Sebastian Mikołajewicz	1						1				1	11 X 1567 r.
306		Mikołajowa Kordulicza wysłała służę	1	1								1	1	11 X 1567 r.
307		Stanisław Michałowicz	1									1	1	11 X 1567 r.
308		Marcin Andrzejewicz Żochow	1									1	1	11 X 1567 r.
309		Marcin Florianowicz	1	1					1				1	11 X 1567 r.
310		Jan Andrzejewicz	1									1	1	11 X 1567 r.
311	Wypychy-Posele	Zofia, wdowa Dawidowa - przez Jana Wojnę komornika z wiana swojego	1	1									1	11 X 1567 r.
312		Mikołaj Janowicz Pierzchała	1						1				1	11 X 1567 r.
313		Mateusz Janowicz Pierzchała	1						1				1	11 X 1567 r.
314		Mikołaj, syn Tworków	1	1								1	1	11 X 1567 r.

⁵³ Syn Stanisława Jałbrzyk Wszeńskiego, nominowanego na chorążego ziemi bielskiej 20 X 1551 r.- AGAD, Księga grodzka brańska, nr 2, k. 489-489v. Zmarł w 1563 r. AP Kraków, ZZG, nr 17.

⁵⁴ Marcin Jałbrzyk Wszeński, wcześniej pisarz bielski, od 1565 r. sędzia ziemski bielski AP Kraków, ZZG, nr 14, zm. w 1567 r. AP Kraków, ZZG, nr 14.

315		Mikołaj Lenartowicz podawca	1	1					1				1	1	11 X 1567 r.
316		Łonius Janowicz Potocki	1	1					1						11 X 1567 r.
317	Zalesie	Szczęśny Zalesia z Wyszo- nek przez najmitę Andrzeja	1	1					1					1	9 X 1567 r.
318	Zalesie	Andrzej Zalesia Stanisławowicz	1						1					1	9 X 1567 r.
319	Zalesie	Baltazar Jakubowicz												1	9 X 1567 r., pieszo
320	Zalesie	Michał Stanisławowicz	1						1						9 X 1567 r.
321	Zalesie	Erazm Gregorowicz	1						1					1	9 X 1567 r.
322	Kostrzy	Marcin Andrzejewicz Zalesia z Kostrow	1										1		9 X 1567 r.
323		Jakub Gregorowicz	1										1	1	9 X 1567 r.
324		Maciej Janowicz	1										1	1	9 X 1567 r.
325		Stanisław Lenartowicz	1										1	1	9 X 1567 r.
326	Warchele, Wojciechy	Augustynowa, wdowa	1	1									1	1	10 X 1567 r.
327		Baltazar Tomkowicz	1	1									1		
328		Tomek Janowicz	1	1					1						10 X 1567 r.
329		Wawrzyniec Maciejewicz Warchel	1	1										1	10 X 1567 r.
330		Stanisław Pawłowicz Warchel	1	1					1					1	10 X 1567 r.
331		Andrzej Filipowicz Warchel	1			1			1					1	10 X 1567 r.
332		Wojciech Jakubowicz Warchel	1	1		1			1						10 X 1567 r.
333		Szczęśny Stanisławowicz Warchel	1						1						10 X 1567 r., pieszo
334		Stanisław Szczobel z części swej żony											1	1	10 X 1567 r.
335		Maciej Zaleski z części swej żony	1	1									1		10 X 1567 r.
336	Wity	Wojciech Grzegorzewicz	1	1									1	1	10 X 1567 r.
337		Jakub Tomkowicz Warchel	1	1									1	1	10 X 1567 r.
338		Adam Tomkowicz Warchel	1	1									1		10 X 1567 r.
339		Jan Mikołajewicz Warchel	1											1	10 X 1567 r.
340	Wojciechy maj., Wyszonki	Andrzej Wyszeński Pawło- wicz - ze swej części	1				1								10 X 1567 r.
341		Trojan Lenartowicz	1	1		1								1	10 X 1567 r.
342	Warchele	Adam Andrzejewicz Kordulicz	1	1											10 X 1567 r.
343		Jakub Marcinowicz Warchel	1	1									1	1	10 X 1567 r.
344	Warchele	Jan Szczęśnowicz	1	1					1					1	10 X 1567 r.
345		Michał Szczęśnowicz	1	1					1					1	10 X 1567 r.
346	Warchele i Kostrzy	Jan Tomkowicz	1						1					1	10 X 1567 r.
347		Michał Filipowicz	1										1	1	10 X 1567 r.
348		Wawrzyniec Stanisławowicz	1						1					1	10 X 1567 r.
349		Stanisław Piotrowicz	1											1	10 X 1567 r.
350		Stefan Miskowicz	1	1					1					1	10 X 1567 r.
351		Mateusz Pawłowicz	1						1					1	10 X 1567 r.
352		Augustyn Dypkowicz	1						1					1	10 X 1567 r.
353		Marcin Michałowicz	1						1					1	10 X 1567 r.

354		Stanisław Maćkowicz	1									1	1	10 X 1567 r.
355		Stanisław Pawłowicz	1										1	10 X 1567 r.
356		Jan Pawłowicz	1									1	1	10 X 1567 r.
357		Wojciech Jakubowicz Kgięda	1					1					1	10 X 1567 r.
358		Stanisław Maciejewicz	1										1	10 X 1567 r.

Parafia jabłońska ziemia bielska s.1107-1113 (k. 638-643)															
359	Moczydły	Stanisław Jakubowicz	1										1	1	3 X 1567 r.
360	Moczydły	Serafin Mikołajewicz	1										1	1	
361	Moczydły	Maciej Jakubowicz - wysłał synowca	1										1	1	3 X 1567 r.
362	Moczydły	Walenty Jeronimowicz	1										1	1	3 X 1567 r.
363	Moczydły	Szczęśny Jakubowicz	1	1									1	1	3 X 1567 r.
364	Moczydły	Maciej Mikołajewicz Saliunczyk	1	1		1			1						3 X 1567 r.
365	Moczydły	Bartosz Jakubowicz	1	1									1	1	3 X 1567 r.
366	Moczydły	Grzegorz Moczydło	1	1					1					1	3 X 1567 r.
367	Moczydły	Tomasz Moczydło - wysłał syna	1						1					1	3 X 1567 r.
368	Moczydły	Wojciech Moczydło	1						1					1	3 X 1567 r.
369	Moczydły	Lenart Piotrowicz	1											1	3 X 1567 r.
370	Symbory- ze swej części	Stanisław Mikołajewicz	1											1	3 X 1567 r.
371	Pruszanca	Jerzy Andrzejewicz Proseński	1			1			1	1				1	3 X 1567 r.
372	Pruszanca	Katarzyna Jakubowa, wdowa - wysłała sługę	1	1					1					1	3 X 1567 r.
373	Pruszanca	Mikołaj Janowicz	1						1					1	3 X 1567 r.
374	Pruszanca	Mikołaj Markowicz	1						1					1	3 X 1567 r.
375	Osinki	Oljasz Proseński	1						1					1	3 X 1567 r.
376	Osinki	Abram Proseński	1						1					1	3 X 1567 r.
377	Pruszanca	Marcin Jakubowicz	1						1					1	3 X 1567 r.
378	Pruszanca	Wojciech Pruszeński							1					1	3 X 1567 r.
379	Osinki	Stanisław Janowicz Osieński	1												3 X 1567 r.
380	Osinki	Mikołaj Pawłowicz	1										1	1	3 X 1567 r.
381	Osinki	Mikołaj Wojciechowicz	1						1					1	3 X 1567 r.
382	Osinki	Bartosz Wojciechowicz	1						1					1	3 X 1567 r.
383	maj. Jabłoń-Żebrowizna	Baltazar Marcinowicz Żebrowski													27 X 1567 r.
		Baltazar Marcinowicz Żebrowski od kupna swego brata Józefa Szepietowski (brat Baltazara)	1			1			1				1	1	
	Szepietowo-Żaki	Baltazar Marcinowicz Żebrowski z arendy Szepietowa-Żaków od Jakuba Szepietowskiego i od Serafina synowca jego													
384	maj. Jabłoń-Żebrowizna	Kalikszy Marcinowicz Żebrowski	1	1									1	1	27 X 1567 r.
385		Stanisław Pawłowicz	1	1	1				1						27 X 1567 r.
386		Walenty Pawłowicz	1	1									1	1	27 X 1567 r.
387	Jabłoń-Żebrowizna	Wojciech Maciejewicz	1										1	1	27 X 1567 r.

388	Jabłoń-Żebrowizna	Urban Ślepowron	1	1									1	27 X 1567 r.	
389	Jabłoń-Żebrowizna	Jan Michałowicz	1										1	1	27 X 1567 r.
390	Jabłoń-Żebrowizna	Michał Stanisławowicz											1		27 X 1567 r.
391	Jabłoń-Żebrowizna	Salomon Andrzejewicz	1						1					1	27 X 1567 r.
392	Jabłoń-Żebrowizna	Jan Mikołajewicz	1										1	1	27 X 1567 r.
393	Jabłoń-Żebrowizna	Grzegorz Wojciechowicz			1									1	27 X 1567 r.
394	Jabłoń-Żebrowizna	Olekszy Wojciechowicz	1											1	27 X 1567 r.
395	Jabłoń-Żebrowizna	Nemira Wojciechowicz											1		27 X 1567 r.
396	Jabłoń-Żebrowizna	Jan Wojciechowicz	1										1		27 X 1567 r.
397	Jabłoń-Żebrowizna	Maciej Pawłowicz	1										1	1	27 X 1567 r.
398	Jabłoń-Żebrowizna	Abram Jakubowicz	1						1					1	27 X 1567 r.
399	Jabłoń-Żebrowizna	Jan Jakubowicz	1						1					1	27 X 1567 r.
400	Jabłoń-Żebrowizna	Stanisław Jakubowicz - wysłał syna	1	1					1				1	1	27 X 1567 r.
401	Jabłoń-Żebrowizna	Kazimierz Jakubowicz	1			1			1	1				1	27 X 1567 r.
402	Rykacze	Paweł Rykacz Wilkowicz - wysłał służbę, sam zaś słabował	1	1										1	27 X 1567 r.
403	Uspały, Markowięta	Augustyn Wojciechowicz	1	1					1					1	7 X 1567 r.
404	Markowo	Jan Bernatowicz	1	1									1		7 X 1567 r.
405	Markowo	Stanisław Bernatowicz	1	1					1					1	7 X 1567 r.
406	Pietrowiec	Katarzyna, dziedziczka z Pietrowca przez swego opiekuna Jana Markowskie- go	1						1					1	7 X 1567 r.
407		Paweł Zawist	1	1					1					1	7 X 1567 r.
408	Markowięta	Stanisław Mikołajewicz Markowski	1						1					1	7 X 1567 r.
409	Wspały	Andrzej Wspała	1	1									1	1	7 X 1567 r.
410	Wspały	Stanisław Pawłowicz	1	1									1	1	7 X 1567 r.
411	Wspały	Tworek Andrzejewicz Wspała	1	1					1				1	1	7 X 1567 r.
412	Wspały	Piotr Andrzejewicz Wspała	1										1	1	7 X 1567 r.
413	Jabłoń-Jankowce	Michał Mikołajewicz	1	1									1	1	7 X 1567 r.
414	Jabłoń-Jankowce	Stefan Stanisławowicz	1										1	1	7 X 1567 r.
415	Jabłoń-Jankowce	Mikołaj Abramowicz	1										1	1	7 X 1567 r.
416	Jabłoń-Jankowce	Piotr Marcinowicz	1										1	1	7 X 1567 r.
417	Jabłoń-Jankowce	Serafin Maciejewicz	1										1	1	7 X 1567 r.
418	Jabłoń-Jankowce	Mikołaj Pawłowicz	1										1	1	7 X 1567 r.
419	Jabłoń-Jankowce	Grzegorz Józwowicz	1										1	1	7 X 1567 r.
420	Jabłoń-Jankowce	Stanisław Józwowicz	1										1		7 X 1567 r.
421	Koczmiery	Piotr	1										1		7 X 1567 r.
422	Jabłoń-Jankowce	Olekszy Stanisławowicz	1										1		7 X 1567 r.
423	Jabłoń-Jankowce	Paweł Olkowicz	1	1										1	7 X 1567 r.
424	Jabłoń-Jankowce	Jakub Janowicz	1										1	1	7 X 1567 r.
425	Jabłoń-Jankowce	Maciej Jakubowicz Jabłoński	1										1		7 X 1567 r.
426	Jabłoń	Jan Niemierzczicz	1										1		7 X 1567 r.
427	Jabłoń-Jankowce	Maciej Robakowicz	1	1					1						7 X 1567 r.
428	Jabłoń-Jankowce	Tomasz Wilkowicz	1						1						7 X 1567 r.
429	Jabłoń-Jankowce	Stanisław Abramowicz	1						1						7 X 1567 r.

430	Jabłoń-Jankowce	Zygmunt Stanisławowicz	1					1					7 X 1567 r.	
431	Jabłoń-Jankowce	Szczęśny Mikołajewicz									1		7 X 1567 r.	
432	Jabłoń-Jankowce	Stanisław Maciejewicz	1					1					7 X 1567 r.	
433	Jabłoń	Maciej Stefanowicz	1	1				1					7 X 1567 r.	
434	Jabłoń	Jakub Stefanowicz	1	1				1					7 X 1567 r.	
435	Jabłoń	Paweł Bartoszewicz	1								1		7 X 1567 r.	
436	Jabłoń-Jankowce	Maciej Pawłowicz	1					1					7 X 1567 r.	
437	Jabłoń-Jankowce	Jan Bartoszewicz	1					1					7 X 1567 r.	
438	Jabłoń-Jankowce	Mikołaj Jakubowicz Robak	1					1					7 X 1567 r.	
439	Jabłoń-Jankowce	Szczęśny Piotrowicz	1	1				1				1	7 X 1567 r.	
440	Jabłoń-Jankowce	Sebastian Jakubowicz	1					1				1	7 X 1567 r.	
441	Jabłoń-Jankowce	Paweł Jakubowicz	1					1				1	7 X 1567 r.	
442	Jabłoń	Sobiech Jakubowicz	1	1				1				1	7 X 1567 r.	
443	Jabłoń-Spały	Baltazar	1	1								1	7 X 1567 r.	
444	Jabłoń	Marcin Nemirycz	1									1	7 X 1567 r.	
445	Jabłoń-Spały	Maciej Serafinowicz	1									1	7 X 1567 r.	
446		Mikołaj Janowicz Zarzecki z bratem Stanisławem	2	1		1			1		1		7 X 1567 r.	
447		Stanisław Jabłoński Krupa	1	1				1				1	7 X 1567 r.	
448	Szymbory	Bartosz Maciejewicz	1	1				1				1	7 X 1567 r.	
449	Szymbory	Marcin Maciejewicz	1	1								1	7 X 1567 r.	
450	Szymbory	Stanisław Mikołajewicz	1					1				1	7 X 1567 r.	
451	Szymbory	Wawrzyniec Maciejewicz	1					1				1	7 X 1567 r.	
452	Szymbory	Szymon Jamiółka	1									1	7 X 1567 r.	
453	Szymbory	Jan Augustynowicz	1	1								1	7 X 1567 r.	
454	Szymbory	Bartosz Augustynowicz	1	1								1	7 X 1567 r.	
455	Szymbory	Michał Augustynowicz ich brat	1									1	7 X 1567 r.	
456	Szymbory	Trojan Marcinowicz	1					1					7 X 1567 r.	
457	Szymbory	Stanisław Bernatowicz	1					1					7 X 1567 r.	
458	Szymbory	Jakub Stanisławowicz	1	1									7 X 1567 r.	
459	Szymbory	Jan Wensławowicz	1	1	1							1	7 X 1567 r.	
460	Szymbory	Tomasz Wensławowicz, jego brat	1					1					7 X 1567 r.	
461	Jabłoń-Kikolskie	Serafin Andrzejewicz		1									7 X 1567 r.	
462	Szymbory	Maciej Milech wysłał syna	1	1									7 X 1567 r.	
463	Szymbory	Sebastian Broniszewicz	1					1					7 X 1567 r.	
464	Szymbory	Michał Szemborowicz	1	1								1	7 X 1567 r.	
465	Szymbory	Marcin Stanisławowicz - wysłał syna Stanisława	1	1								1	1	7 X 1567 r.
466	Szymbory	Marcin Walentowicz										1	7 X 1567 r.	
467	Szymbory	Jan Maciejewicz Liszcic	1									1	1	7 X 1567 r.
468	Szymbory	Tworek Szczęśnowicz	1	1								1	1	7 X 1567 r.
469	Szymbory	Jan Dybek										1	7 X 1567 r.	
470	Szymbory	Wielich Stanisławowicz	1	1								1	1	7 X 1567 r.
471	Szymbory	Bartosz Stanisławowicz										1	1	7 X 1567 r.
472	Jabłonia-Dobki	Cherubin Piotrowicz										1	7 X 1567 r.	
473	Jabłonia-Dobki	Lenart Piotrowicz	1									1	1	7 X 1567 r.
474	Jabłonia-Dobki	Dobek Bernatowicz	1					1				1	7 X 1567 r.	

475	Jabłonia-Dobki	Mikołaj Mantera	1	1							1	1	7 X 1567 r.
476	Jabłonia-Dobki	Jan Domaratowicz	1					1				1	7 X 1567 r.
477	Jabłonia-Dobki	Stanisław Michałowicz Jabłoński	1								1	1	7 X 1567 r.
478	Jabłonia-Dobki	Jan Sebastianowicz	1								1		7 X 1567 r.
479	Jabłonia-Dobki	Nemiera Bartoszewicz Jabłonowski										1	7 X 1567 r.
480	Jabłonia-Dobki	Paweł Józwowicz	1					1					7 X 1567 r.
481	Jabłonia-Dobki	Stanisław Józwowicz										1	7 X 1567 r.
482	Jabłonia-Dobki	Mikołaj Józwowicz	1								1	1	7 X 1567 r.
483	Jabłonia-Dobki	Florian Józwowicz									1	1	7 X 1567 r.
484	Jabłonia-Dobki	Józef Piotrowicz	1								1		7 X 1567 r.
485	Jabłonia-Dobki	Jan Szembor od Sobiecho- wej, wdowy	1					1			1	1	7 X 1567 r.
486	maj. Jabłonia-Dobki, od zastawu Kgregor- kowczizny i od synów nieboszczyka Mikołaja Skwarka	Jakub Malik z Jabłoni Dobków	1					1			1	1	7 X 1567 r.
487	Jabłoń-Uszyńskie	Wojciech Janowicz	1	1				1					7 X 1567 r.
488	Jabłoń-Uszyńskie	Serafin Maciejewicz	1	1							1		7 X 1567 r.
489	Jabłoń-Uszyńskie	Maciej Stanisławowicz	1	1							1	1	7 X 1567 r.
490	Jabłoń-Uszyńskie	Jaronim Abramowicz	1	1							1	1	7 X 1567 r.
491	Jabłoń-Uszyńskie	Maciej Mikołajewicz	1	1							1	1	7 X 1567 r.
492	Jabłoń-Uszyńskie	Stanisław Michałowicz	1	1							1	1	7 X 1567 r.
493	Jabłoń-Uszyńskie	Jan Stanisławowicz	1	1							1	1	7 X 1567 r.
494	Jabłoń-Samsony	Paweł [z] Samsonów	1					1				1	7 X 1567 r.
495	Jabłoń-Kikolskie	Gabriel Kikolski	1					1					7 X 1567 r.
496	Jabłoń-Samsony	Jerzy [z] Samsonów	1	1				1					7 X 1567 r.
497	Jabłoń-Kikolskie	Serafin Kikolski od swego brata Szymona	1					1				1	7 X 1567 r.
498	Jabłoń-Kikolskie	Augustyn Wawrzyńcowicz Kikolski	1					1					7 X 1567 r.
499	Jabłoń-Kikolskie	Maciej Augustynowicz Kikolski	1	1							1		7 X 1567 r.
500	Jabłoń-Kikolskie	Marcin Stefanowicz Kikolski	1					1				1	7 X 1567 r.
501	Jabłoń-Kikolskie	Stanisław Tomkowicz Kikolski	1					1					7 X 1567 r.
502	Jabłoń-Samsony	Samson Pawłowicz	1	1				1					7 X 1567 r.
503		Jakub Tiskowicz	1	1	1			1				1	7 X 1567 r.
504		Maciej Gabrielewicz										1	7 X 1567 r.
505		Wawrzyniec Pawłowicz	1								1	1	7 X 1567 r.
506		Szczęśny Tiszkowicz	1	1				1				1	7 X 1567 r.
507	Jabłoń-Kikolskie i Krasowo	Grzegorz Kikolski	1									1	7 X 1567 r.
508	Jabłoń-Kikolskie	Michał Gabrielewicz Kikolski		1									7 X 1567 r.
509	Jabłoń-Samsony	Marcin Samson										1	7 X 1567 r.
510	Jabłoń-Samsony	Rafał [z] Samsonów	1	1				1					7 X 1567 r.
511	Jabłoń-Piotrowice	Michał Janowicz	1								1	1	7 X 1567 r.
512	Jabłoń-Śliwowo	Wensław Józwowicz Śliwowski	1								1	1	7 X 1567 r.
513		Mikołaj Abramowicz Jabłoński	1	1							1	1	7 X 1567 r.

34	Dąbrowa-Wilki	Bartosz Janowicz	1						1					
35	Dąbrowa-Wilki	Matys Grzegorzewicz	1						1					
36	Dąbrowa-Wilki	Jan Grzegorzewicz	1	1					1				1	
37	Dąbrowa-Wilki	Stanisław Jakubowicz - wysłał syna	1	1					1					
38	Dąbrowa-Wilki	Bartosz Markowicz	1										1	
39	Dąbrowa-Wilki	Hanna Szczęśnianka ze swym mężem Szymonem Pieszczykom	1											
40	Dąbrowa-Wilki	Marcin Janowicz	1						1					
41	Dąbrowa-Wilki	Stanisław Janowicz	1	1					1					
42	Dąbrowa-Bybytki	Maciej Marcinowicz	1	1					1					
43	Dąbrowa-Bybytki	Abram Stanisławowicz	1	1										
44	Dąbrowa-Bybytki	Jan Biernatowicz Żebro	1	1										
45	Dąbrowa-Bybytki	Paweł Marcinowicz	1										1	
46	Dąbrowa-Dzięciel Mała	Jakub Stanisławowicz	1	1										
47	Dąbrowa-Dzięciel Mała	Michał Stanisławowicz Wyszemierski	1	1										
48	Dąbrowa-Dzięciel Mała	Wawrzyniec Janowicz	1										1	
49	Dąbrowa-Dzięciel Mała	Bartosz Olkowicz	1	1									1	
50	Dąbrowa-Dzięciel Mała	Stanisław Strakowski	1										1	
51	Dąbrowa-Dzięciel Mała	Szymon Michałowicz	1										1	1
52	Dąbrowa-Gogole	Mikołaj Stanisławowicz	1						1					
53	Dąbrowa-Gogole	Jabramowa, wdowa	1						1					
54	Dąbrowa-Gogole	Wawrzyniec Marcinowicz	1											1
55	Dąbrowa-Gogole	Stanisław Tyburczewicz	1											1
56	Dąbrowa-Gogole	Stanisław Janowicz	1						1					
57	Dąbrowa-Gogole	Jan Rawicz	1						1					
58	Dąbrowa-Gogole	Jan Maciejewicz												
59	Dąbrowa-Gogole	Salomon Piotrowicz	1	1					1					
60	Dąbrowa-Gogole	Jan Michałowicz	1											1
61	Dąbrowa-Gogole	Józwowa, wdowa												1
62	Dąbrowa-Gogole	Mikołaj Piotrowicz wysłał Stanisława Wojtkowskiego, sługę, a sam służy panu podczaszemu [litewskiemu Mikołajowi Kiszce]	1	1										
63	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Wawrzyniec Pawłowicz	1											1
64	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Jan Piotrowicz	1	1										1
65	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Paweł Stanisławowicz	1											1
66	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Rafał Stanisławowicz	1											1
67	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Tomek Stanisławowicz	1											1
68	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Biernat Stanisławowicz	1											1
69	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Paweł Olkowicz	1						1					
70	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Paweł Janowicz	1	1					1					
71	Dąbrowa-Gogole Kier.[?]	Marcin Łukaszewicz	1	1										arkabuz
72	Dąbrowa-Kaski	Jan Aleksego syn	1											1
73	Dąbrowa-Kaski	Salomon Janowicz	1										1	
74	Dąbrowa-Kaski	Andrzej Piotrowicz	1	1					1					
75	Dąbrowa-Kaski	Grzegorz Janowicz	1						1					

247	Święck	Matys Mikołajewicz	1	1														1		
248	Święck	Stanisław Wołkowicz																	1	pieszo
249	Święck	Mikołaj Stanisławowicz																	1	pieszo
250	Święck	Józef Józefowicz																	1	pieszo
251	Święck	Jan Stanisławowicz	1							1										
252	Święck	Maciej Stanisławowicz	1																	pieszo
253	Święck	Olko Andrzejewicz																		pieszo
254	Kaczyno Małe	Marcin Jakubowicz	1																1	
255	Kaczyno Małe	Zygmunt Augustynowicz	1							1										
256	Kaczyno Małe	Piotr Szymanowicz - wysłał syna Wojciecha	1							1										
257	Kaczyno Małe	Jan Szymanowicz	1							1										
258	Kaczyno Małe	Jan Piotrowicz	1																1	
259	Kaczyno Małe	Brykcy Janowicz	1																1	
260	Kaczyno Małe	Adam Szczęsnowicz	1																1	
261	Kaczyno Małe	Jaronim Augustynowicz	1																1	
262	Kaczyno Małe	Stanisław Marcinowicz	1																1	
263	Kaczyno Małe	Maciej Marcinowicz	1																1	
264	Kaczyno Małe	Jan Bernatowicz	1																	
	Razem		242	113	1	2	0	0	92	0	0	0	0	0	0	0	0	67	65	

8

Brańsk i Drohiczyn, 14 maja 1569 r.

Szlachta ziem bielskiej i drohickiej województwa podlaskiego składa przysięgę na wierność królowi polskiemu i Koronie Polskiej.

Oryginał:

a. Księga sądowa drohicka z r. 1569, Do 1915 r. w Archiwum Państwowym w Wilnie. t. 9316, k. 605-640v. Jest to osobny poszyt wprawiony przy końcu tej księgi, którego brzegi kart zwłaszcza przy końcu zbutwiały, wskutek czego w tekście powstały mniej lub więcej znaczne luki.

b. Centralne Archiwum Historyczne Białorusi w Mińsku, F. 1706, op. 1, nr 2, k. 351-377.

Druk: Akta unji Polski z Litwą 1385-1791, Kraków 1932, wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz, s. 241-243, 251-252, 281-

Parafia Dąbrówka - ziemi bielskiej.

Stawireje

Wojciech, syn nieżyjącego Dobrogosta.

Sebastian, syn nieżyjącego Bronisza.

Maciej, syn nieżyjącego Bronisza.

Augustyn, syn nieżyjącego Bronisza.

Jakub, syn nieżyjącego Macieja.

Brzoski

Stanisław, syn nieżyjącego Jana.

Maciej, syn nieżyjącego Stanisława.

Fryderyk, syn nieżyjącego Stanisława.

Michał, syn nieżyjącego Pawła.

Feliks, syn nieżyjącego Jakuba.

Stanisław, syn nieżyjącego Jana.

Jakub, syn nieżyjącego Jana.

Stanisław, syn nieżyjącego Andrzeja.

Jerzy, syn nieżyjącego Mikołaja.

Jan, syn nieżyjącego Stanisława.

Pretslaus, syn nieżyjącego Jana i w imieniu swego brata Kaspra, na służbie życie spędzającego.

Aleksander, syn nieżyjącego Stanisława.

Szepietowo-Podlesne, Szepietowo-Wawrzyńce, [Szepietowo-Ża]ki.

Józef, syn nieżyjącego Jakuba.

Jan, syn nieżyjącego Macieja.

Krzysztof, syn nieżyjącego Trojana.

Piotr, syn nieżyjącego Jakuba.

Wencesław, syn nieżyjącego Stanisława.

Aleksy, syn nieżyjącego Marcina.

Jakub, syn nieżyjącego Jana.

Serafin, syn nieżyjącego Macieja.

Adam, syn Bartłomieja.

Stanisław, syn nieżyjącego Mikołaja.

Walenty, syn nieżyjącego Mikołaja.

Brykcy, syn nieżyjącego Mikołaja, w swoim i w imieniu swoich braci rodzonychmałoletnich.

Salomon, syn nieżyjącego Jakuba.

Grzegorz, syn nieżyjącego Jakuba.

Andrzej, syn nieżyjącego Jakuba.

Piotr, syn nieżyjącego Stanisława.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Jan, syn nieżyjącego Piotra.

Stanisław, syn nieżyjącego Piotra.

Bartłomiej, syn nieżyjącego Mar...⁵⁵

..., syn nieżyjącego...⁵⁶

Jan, syn nieżyjącego Aleksego.

Stanisław, syn nieżyjącego Andrzeja.

.....⁵⁷

Piotr, syn nieżyjącego Jana.

Maciej, syn nieżyjącego Klemensa...⁵⁸, swego chorego.

Wojny

Mikołaj i Maciej, synowie nieżyjącego Jana, w swoim i w imieniu braci swoich.

Adam, syn nieżyjącego Erazma.

Jakub, syn nieżyjącego Jana.

⁵⁵ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

⁵⁶ Uszkodzenie tekstu na 3 wyrazy.

⁵⁷ Uszkodzenie tekstu na 3 wyrazy.

⁵⁸ Uszkodzenie tekstu na 2 wyrazy.

Walerian, syn nieżyjącego Erazma.

Stanisław Starczewski.

Florian, syn nieżyjącego Piotra Bakalarzowicza.

Zygmunt, syn nieżyjącego Jakuba.

Piotr, syn nieżyjącego Piotra.

Jan Wojno camerarius ziemi bielskiej.

Klemens, syn nieżyjącego Jakuba.

Maciej, syn Leonarda.

Mikołaj, Erazm, Roslan, Wawrzyniec, Klemens, synowie nieżyjącego Rosłana.

Paweł, syn nieżyjącego Andrzeja.

Jan, syn nieżyjącego Jakuba.

Kasper, syn nieżyjącego Rosłana.

Marcin, syn nieżyjącego Andrzeja.

Jerzy, syn nieżyjącego Jakuba.

Jan, syn niegdyś Jakuba.

Maciej, syn niegdyś Jana.

Jerzy, syn niegdyś Jana.

Andrzej, syn niegdyś Andrzeja.

Zofia, wdowa po Stanisławie, w swoim i w imieniu swych synów małoletnich, mianowicie Tomasza i Kiliana.

Mysłki

Maciej, syn nieżyjącego Andrzeja.

Jakub, syn nieżyjącego Pawła.

Jan, syn nieżyjącego Tomasza.

Aleksander, syn nieżyjącego Bartłomieja.

Adam, syn nieżyjącego Bartłomieja.

Wawrzyniec, syn nieżyjącego Mikołaja.

Jan syn Pawła w swoim i w imieniu ojca swego chorego.

Rafał, syn nieżyjącego Jakuba.

Maciej, syn nieżyjącego Jakuba.

Józef, syn nieżyjącego Jana.

Jerzy, syn nieżyjącego Macieja.

Salomon, syn nieżyjącego Marcina.

Jan, syn nieżyjącego Marka.

Maciej i Jan, synowie nieżyjącego Mikołaja.

Jan, syn nieżyjącego Marcina.

Marek, syn nieżyjącego Marka

Erazm, syn nieżyjącego Marcina.

Jan, syn nieżyjącego Macieja.

Feliks, syn Jakuba, w swoim i w imieniu swego ojca.

Wojciech, syn Marcina, w swoim i w imieniu swego chorego ojca.

Jan, syn nieżyjącego Jakuba.

Maciej, syn nieżyjącego Mikołaja.

Brykcy, syn nieżyjącego Adama.

Paweł, syn nieżyjącego Andrzeja, dzierżawca w Mysłkach.

Pułazie

Maciej syn Rafała, w swoim w imieniu stryja Macieja, podówczas nieobecnego wdomu.

Józef, syn nieżyjącego Mikołaja.

Kazimierz, syn nieżyjącego Stanisława, dzierżawcy.

Maciej syn Jakuba, swoim i imieniem chorego ojca swego z Pułazi.

Szepietowo-Janówka

Maciej, syn nieżyjącego Augustyna.

Sebastian, syn nieżyjącego Stanisława.

Stanisław, syn Szymona, swoim i w imieniu swego ojca.

Jan, syn nieżyjącego Stanisława.

Mikołaj, syn nieżyjącego Jakuba.

Jakub, syn nieżyjącego Józefa.

Aleksy, syn nieżyjącego Macieja.

Franciszek, syn nieżyjącego Stanisława.

Piotr i Sebastian, synowie nieżyjącego Stanisława.

Szymon, syn nieżyjącego Augustyna,

Jan, syn nieżyjącego Marcina.

Aleksy...⁵⁹

...anus, syn nieżyjącego...⁶⁰

... Wojciecha

Wawrzyniec, syn nieżyjącego Marka.

Mikołaj, syn nieżyjącego Ja...⁶¹

..., syn nieżyjącego Leonarda.

Jerzy, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Wojciech, syn nieżyjącego Wawrzyńca i jego brat Mojżesz.

Wawrzyniec, syn nieżyjącego Stanisława.

Adam...⁶² Wojciecha.

Jan, syn nieżyjącego Mikołaja.

Grzegorz, syn nieżyjącego Jakuba.

Mar...⁶³, syn nieżyjącego Jakuba.

Maciej, syn nieżyjącego Andrzeja,

Wojciech, syn nieżyjącego Stanisława.

Michał, syn nieżyjącego Jana.

Maciej, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Mojżesz, syn nieżyjącego Tomasza swoim i imieniem brata swego Wencesława.

Szrednica

Marcin, syn nieżyjącego Jana.

Jan, syn nieżyjącego Adama.

Walenty, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Gierałty

Jan, syn nieżyjącego Szymona.

Józef, syn nieżyjącego Jana.

Sebastian, syn nieżyjącego Mikołaja.

Wawrzyniec, syn nieżyjącego Wojciecha.

Andrzej, syn nieżyjącego Stanisława.

Tomasz, syn nieżyjącego Wojciecha.

Jakub, syn nieżyjącego Mikołaja.

⁵⁹ Uszkodzenie tekstu na 2 wyrazy.

⁶⁰ Uszkodzenie tekstu na 3 wyrazy.

⁶¹ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

⁶² Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

⁶³ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz]

Walenty, syn nieżyjącego Macieja Śledziewskiego.
Andrzej, syn nieżyjącego Stanisława.
Rafał, syn nieżyjącego Macieja.
Paweł, syn nieżyjącego Macieja.
Sebastian, syn nieżyjącego Macieja.
Maciej, syn nieżyjącego Mikołaja.
Jan, syn nieżyjącego Wawrzyńca.
Zygmunt syn Mikołaja.
Stanisław, syn nieżyjącego Mikołaja.
Tomasz, syn nieżyjącego Wojciecha.
Jan, syn nieżyjącego Macieja.
Szymon, syn nieżyjącego Piotra.
Grzegorz, syn nieżyjącego Piotra, swoim i imieniem swego brata Jakuba.
Augustyn, syn Leonarda, swoim i imieniem swego chorego brata Jana.
Prokop, syn nieżyjącego Józefa.
Katarzyna, wdowa po nieżyjącym Grzegorzu.
Piotr, syn nieżyjącego Marka.
Stanisław, syn nieżyjącego Piotra Ślepowrona, dzierżawcy.
Kalikst, syn nieżyjącego Pawła.
Barbara, wdowa po Stanisławie swoim i imieniem synów swoich małoletnich.
Piotr, syn nieżyjącego Marka Srednickiego, dzierżawcy.

Mysłki

Dominik, syn nieżyjącego Szymona.
Jan, syn nieżyjącego Szymona.
Wojciech, syn nieżyjącego Szymona.
Stanisław, syn nieżyjącego Aleksego.
Józef, syn nieżyjącego Wawrzyńca, w swoim i w imieniu syna swego.
Stanisław, woźny urzędu ziemskiego.
Wojciech, syn Jana.
Wawrzyniec, syn nieżyjącego Mikołaja.
Mikołaj, syn nieżyjącego Jana.
Jan, syn nieżyjącego Aleksego.
Wojciech, syn nieżyjącego Marka.
Jan, syn nieżyjącego Grzegorza Bunczi.
Rafał i Wawrzyniec, synowie nieżyjącego Marka.
Jan Mislek, obecnie pełniący urząd proboszcza.
Grzegorz, syn nieżyjącego Jana.
Joachim, syn Jana.
Jakub, syn nieżyjącego Aleksego.
Wojciech, syn nieżyjącego Bartłomieja.

Wojny.

Wojciech Szubicz, w swoim i w imieniu małoletnich synów po nieżyjących braciach
Jerzym i Jakubie.
Maciej Piotrasz.
Tomasz, syn Dobrogosta.
...
Wawrzyniec, syn nieżyjącego Bartłomieja, swoim i imieniem braci swoich

⁶⁴ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

Jana, Krzysztofa i Macieja, którzy są na służbie.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Włosty

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Wojciech, syn nieżyjącego Marka.

Baltazar, syn nieżyjącego Abrahama, swoim i imieniem małoletnich wnuków po Nieżyjącym synu Kasprze.

Stanisław, syn nieżyjącego Grzegorza.

Wojciech, syn nieżyjącego Mikołaja.

Jakub, syn nieżyjącego Jana.

Marcin Zaleski.

Mikołaj, syn nieżyjącego Andrzeja.

Baltazar, syn nieżyjącego Andrzeja w imieniu szlachetnego Stanisława.

Adam, syn nieżyjącego Marcina.

Jan, syn nieżyjącego Mikołaja.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Maciej, syn nieżyjącego Stanisława.

Salomon, syn nieżyjącego Mikołaja.

Stanisław, syn nieżyjącego Jakuba.

Stanisław, syn nieżyjącego Macieja.

Stanisław, syn nieżyjącego Mikołaja.

Andrzej, syn nieżyjącego Mikołaja.

Abraham, syn nieżyjącego Wojciecha.

Jan, syn nieżyjącego Mikołaja.

Maciej, syn Wojciecha.

Stanisław, syn nieżyjącego Jana.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Dolegi⁶⁵

Stanisław, syn nieżyjącego Macieja.

Maciej, syn nieżyjącego Macieja.

Stanisław, syn nieżyjącego Piotra.

Marcin, syn nieżyjącego Stanisława.

Jan, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Mikołaj, syn nieżyjącego Jakuba.

Andrzej, syn nieżyjącego Macieja.

Marcin, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Józef, syn Jana.

Wojciech, syn Jana.

Jan, syn nieżyjącego Bartłomieja.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Wojciech, syn nieżyjącego Jana.

Adam, syn nieżyjącego Stanisława, swoim i imieniem braci swoich.

Szepietowo

Hieronim, syn nieżyjącego Jana.

Zachariasz, syn nieżyjącego Jana.

Rafał, syn nieżyjącego Jana.

Piotr, syn nieżyjącego Jakuba.

⁶⁵ Dziś Dąbrowa Dolegi

Szymon, syn nieżyjącego Marka.
Hieronim, syn nieżyjącego Piotra.
Wojciech, syn nieżyjącego Stanisława.
Kalikst, syn nieżyjącego Jana.
Mikołaj, syn nieżyjącego Jana.

Plewki

Wawrzyniec, syn nieżyjącego Piotra.
Andrzej Plewka.
Kazimierz, syn nieżyjącego Macieja.
Paweł, syn nieżyjącego Jana.
Stanisław, syn nieżyjącego Piotra.
Grzegorz, syn nieżyjącego Rafała, swoim i imieniem braci swoich małoletnich.
Mikołaj, syn nieżyjącego Stanisława.
Rostan, syn nieżyjącego Jana.

Stawireje

Andrzej, syn nieżyjącego Marcina.
Wawrzyniec, syn nieżyjącego Macieja.
Paweł, syn nieżyjącego Macieja.

Szepiotowo

Wojciech, syn nieżyjącego Aleksego.
Rafał Sieniecki swoim i imieniem synów nieżyjącego Sebastiana Szepiotowskiego.
Maciej, syn Jana.

Rzym

Stanisław, syn nieżyjącego Macieja.
Maciej, syn nieżyjącego Jana.
Rafał, syn nieżyjącego Jana.
Kazimierz, syn nieżyjącego Jana.
Maciej, syn nieżyjącego Leonarda.

Mysłki

Maciej Mislek, woźny ziemski.

Szrednica

Maciej, syn nieżyjącego Marka.
Szymon, syn nieżyjącego Marka.
Wawrzyniec, syn nieżyjącego Marka.

Moczydły

Grzegorz, syn nieżyjącego Stanisława.
Maciej, syn nieżyjącego Stanisława.
Wojciech...⁶⁶ ani.

Mysłki

Maciej, syn nieżyjącego S...⁶⁷
... [syn nieżyjącego] Jerzego.
Stanisław, syn nieżyjącego Piotra.

Zareby

Jan, syn Gabriela swoim i imieniem ojca swego.
Maciej Perka.
Mikołaj, syn nieżyjącego Jana.

⁶⁶ Uszkodzenie tekstu na 2 wyrazy

⁶⁷ Uszkodzenie tekstu na 2 wyrazy.

Osze i Wojny etc.

Walenty, syn niegdyś Mikołaja.

Dąbrówka.

Paweł, syn nieżyjącego Stanisława.

Parafia Jabłoń - ziemi bielskiej, s. 251-252.

Jabłonia-Jankowce

Jan, syn nieżyjącego Bernarda.

Piotr, syn Stanisława.

Mikołaj, syn Abrahama.

Trojan, syn nieżyjącego Mikołaja.

Maciej, syn nieżyjącego Stanisława.

Piotr, syn nieżyjącego Marcina.

Sebastian, woźny urzędu ziemskiego.

Jan Oszinka, woźny urzędu ziemskiego.

Paweł, syn nieżyjącego Stanisława.

Serafin, syn nieżyjącego Macieja.

Mikołaj, syn nieżyjącego Pawła.

Stefan, syn nieżyjącego Stanisława.

Stanisław, syn Erazma.

Aleksy, syn nieżyjącego Stanisława.

Jan, syn nieżyjącego Erazma, swoim i imieniem swych małoletnich pasierbów.

Michał, syn nieżyjącego Mikołaja.

Jabłonia

Erazm, syn nieżyjącego Mikołaja.

Abraham, syn nieżyjącego Piotra.

Florian, syn nieżyjącego Józefa.

Leonard, syn nieżyjącego Piotra.

Mikołaj, syn nieżyjącego Abrahama.

Mikołaj, syn nieżyjącego Jakuba.

Zygmunt, syn nieżyjącego Stanisława.

Mikołaj, syn nieżyjącego Jana.

Stanisław, syn nieżyjącego Jana.

Stanisław, syn nieżyjącego Jakuba.

Józef, syn nieżyjącego Mikołaja.

Jakub, syn Stefana.

Stanisław, syn nieżyjącego Józefa.

Józef, syn nieżyjącego Marcina.

Stanisław, syn nieżyjącego Marcina.

Maciej, syn nieżyjącego Stefana.

Stanisław, syn nieżyjącego Jakuba.

Jan, syn nieżyjącego Mikołaja.

Urban, syn nieżyjącego Andrzeja.

Stanisław, syn Jana.

Augustyn, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Paweł, syn nieżyjącego Józefa.

Jakub, syn nieżyjącego Mikołaja.

Stanisław, syn nieżyjącego Michała.

Mikołaj, syn nieżyjącego Józefa.

Feliks, syn nieżyjącego Mikołaja.

[Jabłonia-]Wspały

Paweł, syn Wojciecha, swoim i imieniem swego chorego brata Augustyna.

Paweł, syn nieżyjącego Jakuba.

Baltazar, syn nieżyjącego Stefana.

Andrzej, syn Wojciecha.

Sebastian, syn nieżyjącego Jakuba.

Maciej, syn Serafina.

Thworianus, syn nieżyjącego Andrzeja.

Szembori

Jan, syn nieżyjącego Macieja.

Feliks, syn nieżyjącego Andrzeja.

Bartłomiej, syn nieżyjącego Macieja.

Stanisław, syn nieżyjącego Macieja Ribaltha.

Wielisław, syn nieżyjącego Stanisława.

Maciej, syn nieżyjącego Jakuba.

Trojan, syn nieżyjącego Marcina.

Stanisław i Jakub, synowie nieżyjącego Mikołaja.

Bartłomiej, syn nieżyjącego Stanisława.

Stanisław, syn nieżyjącego Marcina.

Michał, syn nieżyjącego Stanisława.

Jan, syn nieżyjącego Wencesława.

Maciej, syn nieżyjącego Mikołaja.

Michał, syn Jana.

Bartłomiej, syn nieżyjącego Augustyna.

Jan, syn Bronisza.

Michał, syn nieżyjącego Augustyna.

Jakub...⁶⁸ Stanisława.

Jan, syn nieżyjącego Augustyna.

Czibor, syn nieżyjącego Pawła.

...⁶⁹ jego brat.

Stanisław, syn nieżyjącego Leonarda.

Piotr, syn nieżyjącego Marcina.

...⁷⁰, syn nieżyjącego Walentego.

Zofia, wdowa po nieżyjącym Tomaszu, swoim i imieniem swoich synów.

Jan, syn Rafała, swoim i imieniem synów niegdyś Tomasza.

Jabłonia-Dobki

Mikołaj, syn nieżyjącego Macieja.

Mikołaj, syn nieżyjącego Mikołaja.

Dobek ze swymi wnukami, synami niegdyś Bernarda.

Jan, syn nieżyjącego Domarada.

Stanisław, syn nieżyjącego Domarada.

Jabłonia-Markowięta

Marcin, syn nieżyjącego Mikołaja.

Mikołaj, syn nieżyjącego Stanisława.

⁵⁸ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

⁵⁹ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

⁷⁰ Uszkodzenie tekstu na 1 wyraz.

Paweł, syn nieżyjącego Stanisława.

[Jabłonia]-Uszeńskie

Hieronim, syn nieżyjącego Abrahama.

Maciej, syn nieżyjącego Pawła, swoim i imieniem chorego Hieronima, syna nieżyjącego Abrahama.

Wojciech, syn nieżyjącego Jana.

Mikołaj, syn nieżyjącego Michała.

Jan, syn nieżyjącego Stanisława.

Mikołaj, syn nieżyjącego Macieja.

Maciej, syn nieżyjącego Stanisława.

[Jabłonia]-Śliwowo

Stanisław, syn Serafina.

Jakub, syn Serafina.

Jerzy, syn nieżyjącego Wojciecha.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Sebastian, syn Serafina.

Jabłonia-Rikacze

Stanisław, syn nieżyjącego Jakuba.

Kazimierz, syn nieżyjącego Jakuba.

Abraham, brat jego.

Jan, syn Michała.

Maciej, syn Pawła.

Jan, syn nieżyjącego Jakuba.

Andrzej, syn nieżyjącego Mikołaja ze swym wnukiem.

Michał, syn nieżyjącego Stanisława.

Stanisław, syn nieżyjącego Mikołaja.

Jan, syn nieżyjącego Wojciecha.

Aleksy, syn nieżyjącego Wojciecha.

Paweł, syn nieżyjącego Stanisława.

Erazm, syn nieżyjącego Wojciecha.

Jerzy, jego brat.

Jabłonia-Piotrowce

Michał, syn nieżyjącego Jana.

Jerzy, syn nieżyjącego Jana.

Bernard, syn Łukasza, dzierżawca z Rzepnego.

Stanisław, syn Mikołaja, dzierżawca z Moczydeł.

Jabłonia-Samsony

Stefan, syn nieżyjącego Czyszka.

Adam, syn Stefana.

Mikołaj, syn Sczyszki.

Jan, syn nieżyjącego Pawła.

Marcin, syn nieżyjącego Pawła.

Samson, syn nieżyjącego Pawła.

Wawrzyniec, syn nieżyjącego Czimosza.

Paweł, syn nieżyjącego Karasza.

Jakub, syn nieżyjącego Czyszeka.

Rafał, syn nieżyjącego Karasza.

Jakub, syn nieżyjącego Hrina.

Feliks, syn nieżyjącego Czisi.

Jabłonia-Kikolskie

Tomasz, syn nieżyjącego Stanisława.

Marcin, syn Stefana.

Michał, syn Gabriela.

Maciej, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Serafin, syn nieżyjącego Wawrzyńca, swoim i imieniem swego chorego brata Mikołaja.

Tomasz, syn nieżyjącego Gabriela.

Maciej, syn nieżyjącego Gabriela.

Jerzy, syn nieżyjącego Stanisława.

Szymon, syn nieżyjącego Wawrzyńca.

Oszinki

Bartłomiej, syn nieżyjącego Wojciecha.

Mikołaj, syn nieżyjącego Wojciecha.

Jan, syn nieżyjącego Stanisława.

Jabłonia-Proszanka

Eliasz, syn nieżyjącego Jakuba.

Mikołaj, syn nieżyjącego Jakuba.

Jerzy, syn nieżyjącego Andrzeja.

Maciej, syn nieżyjącego Jakuba.

Wojciech, syn nieżyjącego Jakuba.

Mikołaj, syn Pawła.

Abraham, syn nieżyjącego Jakuba.

Jabłonia-Dąbrówka

Jakub, syn nieżyjącego Jana.

Bartłomiej, syn nieżyjącego Pawła.

Mikołaj, syn nieżyjącego Pawła.

Feliks, syn nieżyjącego Piotra.

Józef, syn nieżyjącego Piotra.

Cherubin, syn nieżyjącego Piotra.

Paweł, Jan, Erazm, synowie nieżyjącego Bartłomieja.

Moczydły⁷¹

Stanisław, syn Jakuba.

Tomasz, syn nieżyjącego Stanisława.

Mikołaj, syn nieżyjącego Piotra.

Mikołaj, syn nieżyjącego Stanisława.

Hieronim, syn nieżyjącego Jakuba.

Maciej, syn nieżyjącego Jakuba.

Jan, syn nieżyjącego Bartłomieja.

Jabłonia-Zębrowiszna

Walenty, syn nieżyjącego Pawła.

Kalikst, syn nieżyjącego Marcina.

Stanisław, syn nieżyjącego Pawła.

Wojciech, , syn nieżyjącego Macieja.

Jabłonia-Markowięta

Baltazar, syn nieżyjącego Marcina.

Maciej, syn nieżyjącego Jana.

Andrzej, syn nieżyjącego Pawła.

⁷¹ Dziś są dwie wsie: Moczydły-Jakubowięta i Moczydły-Stanisławowięta.

Stanisław, syn nieżyjącego Bernarda.

Dobki

Józef, syn nieżyjącego Macieja.

Jakub, syn nieżyjącego Macieja, swoim i imieniem młodocianych synów nieżyjącego Erazma.

Parafia Długa Dąbrowa - ziemi drohickiej, s. 281-284.

[Długa Dąbrowa-Łazy, Dzieściela]:

...⁷² Dąbrowski...⁷³

szl. [Chris]tof s. Stanisławow,

szl. [Grze]gorz s. Stanisławow,

szl. Stanisław s. Grzegorzow,

szl. Stanisław Staszko,

szl. Fronczek s. Mikołajow,

szl. Salomon s. Mikołajow,

szl. [Mikoł]aj s. Stanisławow,

szl. Stanisław s. Grzegorzow,

szl. Jurgi s. Andrzejow,

szl. Maciej Klussek,

szl. Rafał s. Stanisławow,

szl. Maciej s. Jadamow,

szl. Piotr s. Jadamow,

szl. Stanisław s. Mikołajow,

szl. Stanisław s. Marcinow,

szl. Jan s. Mikołajow,

szl. Grzegorz s. Mikołajow,

szl. Mikołaj s. Stanisławow,

szl. Marcin Kitka,

szl. Kazimir s. Mikołajow,

szl. Wielisław Godzinczyk,

szl. Michał s. Stanisławow,

szl. Jan s. Stanisławow,

szl. Stanisław s. Wojciechow,

szl. Mikołaj s. Grzegorzow,

szl. Jakub s. Stanisławow,

szl. Wawrzyniec s. Biernatow,

szl. Rafał s. Stanisławow,

szl. Christof s. Mikołajow,

szl. ...⁷⁴ Grzegorzow,

...⁷⁵ woźny ziemski,

szl. [Ja]dam, Jagustyn, Salomon, Jadam, Bartosz, Andrzej, szl. Stanisław s. Mikołajow, dziedzicowie z Długiej Dąbrowy, z Łazow i z Dzieścieli.

⁷² Jednego wyrazu brak.

⁷³ Jednego wyrazu brak.

⁷⁴ Brak 2 wyrazów.

⁷⁵ Brak 1 wyrazu.

Długa Dąbrowa-Kaski:

szl. Jan Dąbrowski od ojca swego niemocnego,
szl. Bolesław s. Piotrow,
szl. Piotr s. Janow i od brata swego na służbie będącego Andrzeja,
szl. Maciej s. Szczepanow,
szl. Jan s. Szczepanow,
szl. Mikołaj s. Piotrow,
szl. Stanisław s. Jozwow,
szl. Jan s. Markow,
szl. Mikołaj s. Jozwow,
szl. Grzegorz s. Janow,
szl. Wawrzyniec s. Janow,
szl. Mikołaj s. Stanisławow,
szl. Jan s. Aleksego,
szl. Jan s. Wojciechow, dziedzicowie z Długiej Dąbrowy Kask i Ziemakow.

Długa Dąbrowa-Wilki:

szl. Abram Dąbrowski s. Aleksego,
szl. Stanisław s. Aleksego,
szl. Wojciech s. Aleksego,
szl. Stanisław s. Grzegorzow,
...,⁷⁶
szl. Maciej s. ...⁷⁷
szl. Jakub s. ...⁷⁸ now,
szl. Roslan s. Janow,
szl. Grzegorz s. Janow,
szl. Bartosz s. Janow,
szl. Szyman s. Mikołajow,
szl. Maciej s. Mikołajow,
szl. Stanisław s. Jakubow,
szl. Tomasz s. Mikołajow,
szl. Bartosz s. Markow,
szl. Marcin s. Janow,
szl. Stanisław s. Janow,
szl. Wawrzyniec s. Maciejow,
szl. Wojciech s. Grzegorzow,
szl. Szyman s. Stanisławow,
szl. Andrzej s. Janow i od braciej lat nie mających,
szl. Andrzej Pensa od żony swej Katarzyny, dziedzicowie z Długiej Dąbrowy Wilkow.

Długa Dąbrowa-Kamień:

szl. Sebestjan Dąbrowski s. Grzegorzow i od braciej nieoddzielnych Stanisława, Macieja i Wawrzyńca i też od żony swej dziedziczki z Kocow Starej Wsi,
szl. Zachariasz s. Jakubow i od brata na służbie będącego Niemiery,
szl. Wojciech s. ...,⁷⁹

⁷⁶ Brak 3 wyrazów.

⁷⁷ Brak 1 wyrazu.

⁷⁸ Brak 1 wyrazu.

⁷⁹ Brak 1 wyrazu.

80

...,

[Stani]sław s. M...⁸¹,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Aleksy s. Janow,
szl. Jan s. Piotrow,
szl. Bartosz s. Wawrzyńcow i za ojca swego,
szl. Jan s. Pawłow,
szl. Szyman s. Michałow,
szl. Mikołaj s. Michałow,
szl. Jan s. Maciejow,
szl. Aleksy s. Pawłow,
szl. Stanisław s. Pawłow,
szl. Jozef s. Stanisławow i od braciej nieoddzielnych i od synowcow na służbie
będących,
szl. Mikołaj s. Piotrow i od ojca swego niemocnego,
szl. Aleksy s. Pawłow, dziedzicowie z Długiej Dabrowy.

Rybałty:

szl. Jan Rybałtowski s. ...⁸²,
szl. Tomasz s. Stanisławow,
szl. Stanisław s. Maciejow, dziedzicowie z Rybałtow.

Długa Dąbrowa-Kamień:

szl. Piotr s. Stanisławow,
szl. Stanisław s. Pawłow,
szl. Sebestjan s. Pawłow,
szl. Mikołaj s. Łukaszow,
sz. Jan s. Wawrzyńcow,
szl. Więclaw s. Mikołajow,
szl. Marcin s. Stanisławow,
szl. Maciej s. Stanisławow,
szl. Jabram s. Stanisławow,
szl. Wojciech s. Jadamow i od ojca swego,
szl. Marek s. Jakubow,
szl. Marcin s. Jakubow,
szl. Stanisław s. Mikołajow, dziedzicowie z Kamienia.

Długa Dąbrowa-Gogole:

szl. Mikołaj Dąbrowski s. Mikołajow,
szl. Maciej Gogol,
szl. Stanisław Gogol,
szl. Biernat s. Stanisławow,
szl. ...⁸³ s. Maciejow,
szl. Grzegorz s. Stanisławow,
szl. Paweł s. Janow i od braciej niemocnych,
szl. Stanisław Strenkowski,
szl. Paweł s. Stanisławow,

⁸⁰ Brak 3 wyrazów.

⁸¹ Brak 1 wyrazu.

⁸² Brak 1 wyrazu.

⁸³ Brak 1 wyrazu.

szl. Stanisław s. Janow,
szl. Stanisław s. Marcinow i od ojca i od braciej niemocnych szl. Wawrzyńca, Jakuba,
szl. Stanisław s. Tyburcego,
szl. Mikołaj s. Stanisławow i od braciej lat nie mających szl. Rafała, Tomasza,
szl. Paweł s. Aleksego,
szl. Matusz s. Jabramow,
szl. Jan s. Piotrow,
szl. Mikołaj s. Piotrow i od brata na służbie będącego szl. Stanisława, dziedzicowie z
Długiej Dąbrowy Gogolow, z Dzieścielow.

Długa Dąbrowa-Moczydły:

szl. Marcin s. Jakubow Dąbrowski,
szl. Piotr s. Stanisławow,
szl. Mikołaj s. Janow,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Jan s. Walentego i od ojca swego niemocnego,
szl. Gabriel s. Maciejow,
szl. Stanisław s. Maciejow,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Jan s. Mikołajow,
szl. Bartosz s. Aleksego,
szl. Andrzej s. Mikołajow,
szl. Jeronim s. Aleksego,
szl. Rafał s. Janow,
szl. Jan s. Bartoszow, dziedzice Długiej Dąbrowy Moczydł.

Długa Dąbrowa-Zabłotne:

szl. Serafin s. Bartoszow,
szl. Szyman s. Janow
szl. Mikołaj s. Pawłow,
szl. Mikołaj s. Janow,
szl. Sobestjan s. Jozwow,
szl. Jan s. Bartoszow,
szl. Andrzej s. Maciejow, dziedzicowie z Długiej Dąbrowy Zabłotnej.

Cholewy:

szl. Jadam s. Pawłow,
szl. Aleksy s. Bartoszow,
szl. Wawrzyniec s. Janow,
szl. Jan s, Stanisławow, dziedzicowie z Cholew.

Święcko:

szl. Maciej Święcki...⁸⁴,
...⁸⁵,
szl. Stanisław s. Bartoszow,
szl. Marcin s. Bartoszow,
szl. Jan...⁸⁶ anka,
szl. Mikołaj s. Bartoszow,
szl. Jan s. Stanisławow i za ojca swego niemocnego,

⁸⁴ Brak 1 wyrazu.

⁸⁵ Brak całego wiersza.

⁸⁶ Brak 1 wyrazu.

szl. Helena Święcka żona szl. niegdy Piotra Święckiego została i od syna swego Piotra,
szl. Stanisław Dominikow s.,
szl. Maciej s. Dominikow,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Stanisław s. Marcinow,
szl. Jan s. Marcinow,
szl. Frącz s. Szymanow,
szl. Maciej s. Wawrzyńcow,
szl. Marcin s. Wawrzyńcow,
szl. Paweł s. Wawrzyńcow,
szl. Mikołaj s. Wawrzyńcow,
szl. Andrzej s. Wawrzyńców,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Marcin s. Stanisławow,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Jozef s. Jozwow,
szl. Maciej s. Janow,
szl. Piotr s. Stanisławow,
szl. Mikołaj s. Stanisławow,
szl. Szczęsny s. Bartoszew,
szl. Stanisław s. Janow,
szl. Szczęsny s. Wojciechow,
szl. Aleksy s. Andrzejow,
szl. Maciej s. Janow,
szl. ...⁸⁷ s. Mikołajow,
szl. Stanisław s. Wojciechow,
szl. Aleksy s. Wojciechow,
szl. Stanisław s. Mikołajow,
szl. Jan s. Mikołajow,
szl. Andrzej s. Aleksego,
szl. Jakub s. Aleksego,
szl. Wojciech s. Aleksego,
szl. Jozef s. Stanisławow,
szl. Maciej s. Stanisławow,
szl. Walenty s. Stanisławow,
szl. Jan s. Bartoszew,
szl. Serafin s. Bartoszew,
szl. Maciej s. Piotrow,
szl. Jadam s. Piotrow,
szl. Maciej, Stanisław, Jan synowie Bartosza,
szl. Jakubow s. Maciej,
szl. Stanisław, Bartoszew, synowie Jakubowi,
szl. Jan s. Jakubow I za brata swego na służbie będącego,
szl. Trojan s. Bartoszew,
szl. Tomasz, s. Bartoszew,
szl. Stanisław s. Bartoszew,
szl. Jan s. Jozwow,

⁸⁷ Brak 1 wyrazu.

szl. Mikołaj s. Jozwow,
szl. Stanisław s. Pawłow,
szl. Maciej s. Pawłow,
szl. Bartosz, s. Stanisławow,
szl. Marcin s. Bartłomiejow,
szl. Stanisław s. Trojanow, dziedzicowie z Święcka, z Wolki etc.

Paczoski:

szl. Aleksy Gryczka Paczoski⁸⁸,
szl. Lenart s. Mikołajow,
szl. Jan, Marcin, synowie Jakubowi,
szl. Piotr s. Marcinow Książopolski⁸⁹,
szl. Maciej s. Stanisławow,
szl. Jeronim s. Wojciechow,
szl. Wojciech s. Janow,
szl. Stanisław s. Kristofow,
szl. Maciej s. Piotrow,
szl. Serafin s. Stanisławow,
szl. Walenty s. Maciejow,
szl. Maciej Schab,
szl. Stanisław, Jerzy, Wojciech synowie...⁹⁰,
szl. Michał, Andrzej s. Piotrow,
szl. Maciej s. Mikołajow,
szl. Mikołaj Kunidło i od synów swych nieoddzielnych, dziedzicowie z Paczosc.

Długa Dąbrowa-Tworki:

szl. Michał s. Stanisławow,
szl. Piotr s. Tworkow,
szl. Paweł, Wawrzyniec, Piotr, synowie Michałowi z Długiej Dąbrowy, Tworki.

Długa Dąbrowa-Bydytki:

szl. Jan s. Stanisławow,
szl. Stanisław s. Maciejow,
szl. Mikołaj s. Rafałow,
szl. Maciej s. Bartoszow,
szl. Jabram s. Stanisławow,
szl. Maciej s. Marcinow,
szl. Mikołaj s. Tworkow, dziedzicowie z Długiej Dąbrowy-Bydytkow.

⁸⁸ Ten wyraz w oryginale zapisany inną ręką.

⁸⁹ Ten wyraz w oryginale zapisany inną ręką.

⁹⁰ Brak 1 wyrazu.

Rejestr własności szlachty parafii w Długiej Dąbrowie i Jabłoni z ziemi drohickiej oraz w Dąbrówce z ziemi bielskiej płacących podatek tzw. poborowy, na prowadzenie wojny o Inflanty, zgodnie z ustawą sejmu walnego 1580 r.

Oryginał:

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Skarbu Koronnego, dz. I, nr 47, s. 567 i następne.

Druk:

Podlasie w XVI w. wyd. A. Jabłonowski, „Źródła dziejowe”, t. XVII, cz. 1, s. 54-56.

Powiat drohicki. Rejestr poboru KJM na obronę Rzeczypospolitej, wedle uchwały sejmu warszawskiego w roku 1580 uczyniony, przez mię Jana Grota sędziego drohickiego, a poborcę w tymże roku w powiecie drogickim, mielnickim dla uczynienia liczby do skarbu KJM.

Parochia Długa Dąbrowa [s. 54-56]

Długa Dąmbrowa-Dworaki,

Ślachtetny Jan Wdziełkuński z cześnikami swemi z Dworaków, dał z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Śl. Zacharyasz Kamieński, dzierżawca plebanii dąbrowskiej, dał z Poświętnego, ze 2 ogrodników bezrolnych, po gr 4.

Długa Dąbrowa-Łazy,

Śl. Jakub Trojan, woźny ziemski, z cześnikami swemi, dał z Łazów, z wł. ziemskich 30, po gr 15.

[Długa Dąbrowa-]Wilki, [Dąbrowa-]Biditky,

Śl. Szymon z Wilków, dał z cześnikami swemi, z wł. ziemskich 16, po gr 15.

Śl. Stanisław Dąbrowski, Jan woźny ziemski drogicki, dali z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Długa Dąbrowa-Kamień,

Śl. Bartosz Kamieński z cześnikami swemi, dał z wł. ziemskich 8, morgów 10, po gr 15.⁹¹

[Długa Dąbrowa-]Zabłotne,

Śl. Dąmbrowski Bartosz, z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Śl. Jakub, Jan, Abram z cześnikami swemi, dali z wł. ziemskich 10, po gr 15.

[Długa] Dąbrowa-Moczydli,

Śl. Mikołaj, Piotr i Barbara z cześnikami swemi, z Moczydł Dąbrowy, dali z wł. ziem. 18, po gr 15.

[Długa Dąbrowa-]Gogolie,

Śl. Stanisław Gogoł z cześnikami swemi, dał z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Śl. Matyas z i Sebastyan z cześnikami swemi, dali z wł. ziemskich 121/2, po gr 15.

Sweczko [i] Rosochate,

Śl. Jan i Bartosz Swęcki z cześnikami swemi, dali z wł. 10, po gr 15.

⁹¹ W 1580 r. w wykazie czopowego wiejskiego powiatu drohickiego zaznaczono: „Długa Dąbrowa, Stanisław Albertus Raczkowski, dał gr 16. Od piwa przewoźnego, dał gr 25.” A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. 1, s. 87.

Śl. Jan Oleksi Bartoszków z cześnikami swemi, dali z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Śl. Szczęsny Szwęcki, z Szwecka i Rosochatego i Długiej Dąmbrowy, dał z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Śl. Jan, Jorga z Rosochatego, z cześnikami swemi, dał z wł. ziemskich 5 i morgów 20, po gr 15 z włóki.

Śl. Jan, przeszłego Piotra, z cześnikami swemi, dał z wł. ziemskich 8, po gr 15, z części Michajłowiąt.

Śl. Grzegorz przeszłego Jakuba, z cześnikami swemi, dał z wł. 6 i morgów 10, po gr 15.

Thibori Zochi,

Śl. Jan Żochowski, woźny ziemski drogicki, z cześnikami swemi, dał z wł. ziemskich 15, po gr 15.

Kaczino,

Śl. Hieronim Matysów, Józef Oleksy Stanisławów dali z cześnikami swemi z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Śl. Michał i Brikczy Olkowsy i Jędrzej Kaczyńscy, dali z wł. ziemskich 17, po gr 15.

Misthalie,

Śl. Augustinus z bracią swą, dali z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Trzczini, Wiśniewo,

Ur. Adam Oprsiany, dał z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Śl. Andrzej, Jan niegdy Jerzego, dali z wł. 6, po gr 15.

[Długa] Dąbrowa-Kaski,

Śl. Jan Dąbrowski z bracią swoją z Kasków, dał z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Kamiąnka-Thibori,

Śl. Jarosz Jałbrzykowski komornik, dał z włóki osiadłej, zł 1.

Tenże dał od ogrodników rolnych 3, po gr 6.

Od komornice 1, gr 2.

Z półwłóczka ziemskiego Salomońskiego, gr 7, szelągów 4.

Śl. Walentinus Mościcki z **Tyborów i Kamianki, Żuławy, Olszewa, Mistalów, Trzcianki**, dał z wł. osiadłych 4, po złotemu.

Od ogrodników rolnych 10, po gr 6.

Od kół wodnych dorocznych 2, po gr 12.

Trzanka Żuława, Tibori,

Śl. Salomon Jabłoński z cześnikami swemi z Tyborów-Trzanki, dał z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Śl. Dawid z cześnikami swemi, Piotrowięty z Tyborów-Trzcianki, dali z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Jezierna-Thibori,

Śl. Lubiewa, syn Janów, z cześnikami swemi, z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Summa tej parochiej:

Wł. osiadłych 5, po złotemu. Wł. ziemskich 246 1/2, 1/3, po gr 15. Ogrodników rolnych 13, po gr 6. Ogrodników bezrolnych 2, po gr 4. Kół wodnych dorocznych 2, po gr 12. Komornik 1, gr 2.

Summa pieniędzy z tej parochiej zł 132, gr 4, sz. 4.

Parochia Jabłońska [s. 56-57]

Jabłona, Swerze, Miodusi, Stara Wieś,

Śl. Salomon Jabłoński z Jabłoni, Swerzewa, dał z cześnikami swemi, z wł. ziemskich 4, po gr 15.

Śl. Wojciech, niegdy Simonów, z cześnikami swemi, dał z Miodusów, z wł. ziemskich 5, po gr 15.

Śl. Aleksander Jabłoński z cześnikami swemi, dał z wł. ziemskich 8, po gr 15.

Miodusi Piothrowięta,

Śl. Maciej z Uszy, z cześnikiem Pawłem, dał z wł. ziemskich 2, po gr 15.

Śl. Wawrzyniec Miodus, dał z Miodusów Piotrowiąt, z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Śl. Stanisław Miodus, dał z Michałowięty, z wł. ziemskich 10, po gr 15.

Miodusi Sthok,

Śl. Wojciech, Szczęsny, Walenty, dali ze Stoku i Miodusów, z wł. ziemskich 4, po gr 15.

Thibori, Olsewo,

Śl. Andrzej Tybor z Olsewa, dał z cześnikami swemi, z wł. ziemskich 8, po gr 15.

Bryki, Oszypi,

Śl. Jerzy Tymieński, imieniem JMP Mikołaja Dąbrowskiego, dzierzawcy wysockiego, z imienia JMP Christofa Radziwiłła, ku miasteczku ze wsi należących:

To jest z Bryków, z wł. osiadłych 14, zł 14.

Z Osypów, z wł. osiadłych 5, zł 5.

Thibori Wolia,

Śl. Jan niegdyś Piotrów, Michał Szczepanów, z cześnikami swemi i z bracią stryjeczną, z wł. ziemskich 7, po gr 15.

Summa tej parochiej:

Z wł. osiadłych, 19, po złotemu. Wł. ziemskich 85, po 1/2 złotego, zł 29.

Summa pieniędzy, zł 48.

Powiat bielski. Regestr poborowy anni [15]80, w województwie podlaskiem, powiatu bielskiego, sprawiony przez mię Bieniasza Jałbrzika Wysszeńskiego, poborcę A czopowego pan Michał Niewierowski w tym roku arendował, które za rozkazaniem KJM puszczone mu było. Także i pogłówczyzną Żydowie arendowali.

Parochia Dąbrowska

Woyny,

Śl. Michał Senbor, sługa śl. Wojciecha Szuby Woyna, z 1 wł. osiadłej, ogrodników rolnych 7.

Śl. Wawrzyniec, olim Rosłana, z 1/2 wł. śl.

Item śl. Matisz Warhel z wiana żony swej, z 1/2 wł. śl.

Śl. Jakub Gieralth, imieniem śl. Jurgiego i Jana olim Jakuba, z 5 wł. śl.

Item od tegoż Jana z ogrodnika rolnego 1.

Śl. Jurgi Piotrasz Woyno, z dóbr swych Woynów i z Izdebnika i Dąbrówki z 1 włóki osiadłej, z ogrodników 4.

Śl. Jakub olim Mikołaja i Marcin olim Andrzeja, z 2 wł. śl.

Śl. Wojciech olim Jurgiego, z 1 1/2 wł. śl. i z morgów 3.

Woyny-Dąbrówka⁹²,

śl. Stanisław Woyno olim Jakuba i synowiec jego śl. Grzegorz olim Matisa, z 5 wł.

Śl. Jan Skwarek olim Stanisława, podkomorzego bielskiego, z wł. osiadłych 1 1/4, z 2 wł.

⁹² Dziś Dąbrówka Kościelna, dawniej Woyny-Dąbrówka lub Mała Dąbrówka.

śl.

Item tenże z Kruszewa z kobylienskiej parafiej z 1/2 wł. śl. i z morga 1.

Śl. Jan i Matis olim Jana Woyna z 1 1/2 wł. śl. i z morgów 3.

Śl. Tomasz Kosik Woyno i od brata swego Pawła z 2 wł. śl.

Item. Tenże z 2 ogrodników rolnych.

Śl. Marcin Kosik Woyno, z 1/4 wł. śl.

Śl. Jakub Gieralth imieniem śl. Stanisława Skwarka, z 2 wł. osiadłych, z ogrodników 10.

Śl. Wojciech olim Jana Woyna Piotrasza, z 1 wł. śl.

Śl. Jakub Woyno Piotrasz od siebie i wdowy Rosłanowej, z 4 wł. śl.

Summa: wł. osiadłych 3 1/4, śl. 16, morgów 14 1/2.

Sthawiereye,

Śl. Gabryel syn Stanisława Noska Kostra, dzierzawca, z 1 1/2 wł. śl.

Śl. Andrzej Rosko, z 2 1/2 wł. śl.

Śl. Stanisław Srzednicki z oprawy żony swej, z 1/2 wł. śl.

Śl. Jan olim Macieja, z 1 1/2 wł. śl.

Summa: wł. śl. 6.

Woyny-Pogorzal,

Śl. Jan Woyno komornik ziemski, z dóbr swoich Woynow-Pogorzal, Pieczków⁹³ i Starej Wsi⁹⁴, z wł. osiadła 1.

Śl. Piotr Woyno Zagroba z włóki osiadłej 1, z 2 ogrodników rolnych.

Item z 1 wł. śl.

Item z morgów 10.

Śl. Erazmy olim Rosłana Woyno, z 1/2 włóki osiadłej, ogrodnik 1.

Śl. Małgorzata, wdowa Zygmunta, z dóbr swoich i syna swego Jana, z 2 wł. śl.

Śl. Piotr olim Piotra Woyny, z 2 wł. śl.

Śl. Ewa Phalkowska, żona Jakuba Phalkowskiego, z 1/2 włóki osiadłej.

Śl. Klimunth olim Jakuba Woyno, z wł. śl. 1.

Śl. Stanisław Okulisik i Andrzej Nogalczik Woynowie, z włóki śl.

Summa: wł. osiadłych 3, śl. 8, morgów 10.

Włosty-Olssanka,

Śl. Stanisław olim Mikołaja, z 7 wł. śl. i z morgów 20.

Tenże Stanisław od śl. Marcina Wilka Dąbrowskiego, z 3 wł. śl. i z morgów 10.

Summa: wł. śl. 11.

Brzoski,

Śl. Jakub Gieralth imieniem Fridrycha Brzoski, z 1 włóki osiadłej, z 2 ogrodników rolnych.

Śl. Kasper Brzoska z 1/2 włóki osiadłej, z ogrodników 2.

Item od Michała brata z 1/2 wł. osiadłej, z 2 ogrodników rolnych.

Item tenże od brata swego Przeczława, z 2 wł. śl.

Śl. Jakub Brzoska i Walenty Tworek, z 2 wł. śl.

Śl. Wawrzyniec olim Matisa Brzoska z 1 wł. osiadłej, z ogrodnika 1 rolnego.

Śl. Matis olim Stanisław Brzoska, z 1/2 wł. osiadłej, z 2 ogrodników..

Śl. Wawrzyniec olim Bartosza Brzoska, z 1/2 włóki osiadłej, z 2 ogrodników.

Summa: wł. osiadłych 4, śl. 4.

Woyny-Krolie,

Śl. Jakub Gieralt, imieniem, śl. Jadama Woyna, z 5 wł. śl.

⁹³ Wojny-Piecki.

⁹⁴ Stara Wieś czyli Wojny-Krupy.

Myslki,

Śl. Jan Myslkowski olim Matisa i bracia jego, z 19 wł. śl. i z morgów 14.

Sepiethowo Wawrzincze,

Śl. Jan olim Matisa Szepietowski, z 1 wł. osiadłej i z 3 ogrodników rolnych.

Śl. Jadam Cherubin Dąbrowski, przez przyjaciele swego Jana Olięczkiego, z 5 wł. śl.

Śl. Józef olim Jakuba, z synowcem swym Piotrem olim Jakuba, z wł. śl.

Śl. Wawrzyniec olim Abrama Sepietowskiego z 25 morgów śl.

Śl. Cristoph olim Troiana Sepietowskiego, z braćmi, z wł. śl.

Summa: wł. śl. 14 morgów, 25, osiadła 1.

Gieralthy Antiqua,

Śl. Jan syn Walentego Sliedziewskiego, z 7 wł. 7 śl. i z morg 20.

Gieralthy Nova,

Śl. Jakub Gieralt z 6 1/2 + 1/4 wł. śl.

Tenże z 2 wł. śl.

Srzednicza Pawłowiętha,

Śl. Jan Sliedzik Gieralt imieniem śl. Matisa Srzednickiego Czyki i Szymana Mursza z wł. 9.

Srzednicza Maczkowiętha,

Śl. Simon syn Grzegorzów Sredniczki, z 10 wł. śl.

Połazie Szwierze,

Śl. Aleksander Polaski, z 7 wł. śl.

Item śl. Matis Polaski, miernik, z 1/2 włóki osiadłej, z ogrodników rolnych 2.

Tenże śl. Matis Polaski, z 3 wł., śl.

Śl. Jan Woyno, komornik ziemski bielski, z 1/4 osiadłej, z ogrodnika rolnego 1.

Dołęgi,

Śl. Jurgi Dołęga, z cześnikami swemi, z 20 wł. śl.

Srzednicza Jakubowiętha,

Śl. Matis olim Kalixtego Srednickiego z 6 1/2 wł. śl. i z morgów 5.

Moczydły Sthankowiętha,

Śl. Andrzej, olim Marcina Moczydło, z 5 wł. ślach.

Pliewki,

Śl. Sebastian Myslek, Kazimierz Pliewka, z 7 3/4 wł. śl.

Szepiethowo Podliesne,

Śl. Brikczy olim Mikołaja i Symon olim Hieronima, z wł. śl. 11 1/4.

Szepiethowo Janowka,

Śl. Moizesz z bratem Więczławem Sepietowscy, z 4 wł. osiadłych i z ogrodników 9.⁹⁵

⁹⁵ A. Jabłonowski, *Podlasie*, [w:] Źródła dziejowe, t. XVII, cz. 1, Warszawa 1908, s. 54-97.

1591 r.

Sumariusze rejestrów własności szlachty parafii w w Dąbrówce i Jabłoni w ziemi bielskiej płacących podatek tzw. poborowy.

Oryginał:

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Skarbu Koronnego, dz. I, nr 47.

Druk:

Podlasie w XVI w. wyd. A. Jabłonowski, „Źródła dziejowe”, t. XVII, cz. 1.

Sumariusz poboru anni 1591 z ziemi bielskiej, wybieranego z dóbr ślacheckich parochiami rozdzielonych.

Paraphia Dąmbrowska.

Wł. ślacheckich N° 188, czyni zł 47, gr 3, denarów 6.

Wł. osiadłych N° 7, czyni zł 3, gr 15.

Ogrodników rolnych N° 45, czyni zł 4 gr 15.

Komornic N° 3, czyni gr 3.

Suma zł 55, gr 6, denarów 6.

Paraphia Jabłońska.

Wł. ślacheckich N° 9 1/4 [?], czynią zł 22, gr 16, denarów 7.

Wł. osiadłych N° 1 1/2, czynią gr 22 1/2.

Ogrodników rolnych N° 7, czyni gr 21.

Ogrodników bez roli N° 1, czyni gr 2.

Komornic N° 4, czyni gr 4.

Suma zł 61, gr 16, denarów 4.⁹⁶

Regestr poborowy z dóbr ślacheckich z pilnością wiernie zebrany, w ziemi bielskiej województwa podlaskiego, w roku 1591.

Paraphia Dąmbrowska

Woiny, wł. ślacheckich 33, ćwiartek 2.

Wł. osiadłych 4.

Ogrodników rolnych 24, po gr 3.

Gieralthy, Sepiethowo, wł. ślacheckich 30.

Włóka osiadła 1.

Ogrodników 3, gr 9.

Dołęgi, Plewki, Wlosthy, wł. ślacheckich 40.

Mystki, Średnicza, Stawireie, wł. ślacheckich 35.

Moczydły, Brzozki, Pułazie, wł. ślacheckich 50, po gr 7 1/2.

Wł. osiadłych 2.

⁹⁶ A. Jabłonowski, *Podlasie*, cz. 1, s. 134-135.

Ogrodników 18, po gr 3.
Od komornic 3, po gr 1.

Paraphia Jabłonska

Jabłonia, wł. ślacheckich 30 i 1/4.

Włoka osiadła 1, gr 15.

Ogrodników 5, po gr 3.

Ogrodnik 1, gr 2.

Kikolskie, Useńskie, Samsony, wł. ślacheckich 15.

Włoki osiadłej 1/2.

Ogrodników 2, po gr 3.

Sembory, Osinki, Prosanka, wł. ślacheckich 15, po gr 7 1/2.

Rykacze, Zarzeckie, wł. ślacheckich 10.

Sliwowo, Jankowcze, wł. śl. 20.

Od komornic 2, po gr 2.

11

Brańsk 1629 i 1635 r.

Spisy szlachta ziemi bielskiej - parafii wyszyńskiej, dąbrówkowskiej i jabłońskiej płacących podatki podymnego dwojga i trojga zgodnie z ustawami sejmowymi

Oryginały: Archiwum Państwowe w Białymstoku, Księga grodzka brańska z lat 1640-1641, k. 1-29v.

1629 r.	1635 r.
PARAFIA WYSZEŃSKA	PARAFIA WYSZEŃSKA
	Wyszonki - Kościelne, [Wyszonki -]Błonie p. Stanisław i Filip, z inszemi cześnikami z poddanych 7 zł. 10. Drudzy panowie Wyszyńscy, z domów na ćwiertkach 3 zł 3.
	Wyszonki-Wypychy Poszele Jan olim Gabriel, z inszemi cześnikami, z domów na półwłockach 2- zł 3. Inszy cześnikowie, na ćwierkach, z domów 9 zł 9. p. Wawrzyniec Wyszyński, z poddanych 2 zł 3
	Nagórki Wyszonki p. Grzegorz Nagórka, z poddanych 3 zł 4. Lenart z inszemi cześnikami, z domów na ćwiertkach 4 zł 4.
	Włosty Mathaeus Lesczewski, Walenty Wyskowski, z domów na ćwierkach 3 zł 3.
	Klukowo Ruś Podlesne p. Marcin, Stanisław, Cyprian Wyszyńscy, z poddaniech 2 zł 3.
	Filipy, [Wyszonki-] Piechacze Paweł Kalixtoicz, z poddanego, Piotr Dawidoicz, z poddanego, Mateusz, na ćwiercie zł. 4.
	[Wyszonki-]Wojciechy Stanisław i Tomasz Kalixtoicz, z poddanech 8, Wojciech, z insemi cześnikami i z domów na ćwiertkach 8 zł 1.

⁹⁷ Brak pierwszej karty rejestru, obejmującej część miejscowości parafii wyszeńskiej.

<p>[Kostrzy Litwa Borowka] Józef olim Martii, z poddanego Jakub Kostro z domu... Andreae Redlor na czwierci, Walenty z poddanych... Piotr, komornik, z poddanych 2, Jakub olim Joanni naj... ... olim Andrae na ćwierci, Piotr Maciej olim Joanni, z poddanych... ... dzielni s poddanego, Jan i Maciej olim Leonard... Piotr olim Christophori na półwłóczku... ... olim Christophori, z poddanego.</p>	<p>Kostrzy Litwa Borowka Jakub Kostro, z inszemi, z domów 3 na półwłóczkach zł 4, gr 15.</p>
<p>Warele Nowa i Stara Piotr Proszeski, od żony swej, Wawrzyniec, Marcin, z domów 3, na morgach 13, Gabriel z domu na ćwiercie, Lenart olim Pauli, na półwłóczku, Lenart olim Laurentii, na półwłóczku, Stanisław olim Adami, na półwłóczku, Matis Wawrzyniec, olim Waleriani, z domów 2 na półwłóczku, Matheus olim Walentini Jabłoński, na ćwierci, Sebastian olim Leonardi, na włoce, Jakub olim Simonis, od małżonki swej, z domu na 10 zagonach, Jan olim Martini i od Jana, Wojciecha olim Simoni, od Augustyna olim Stanisłai. Wszyscy na włoce. Jerzy olim Michaelis Małysko, Stanisław synowiec jego. Ba na włoce. Simon olim Laurentii, z domów na zagonach</p>	<p>Warele Nowa i Stara Lenart i Jakub, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 6 zł 18, p. Jan Filipoicz i Stanisław Wyszyński, z inszemi cześnikami, z poddanych 10 zł 18.</p>
<p>Simon olim Stanisłai i syn jego Fabian, z chałup poddańskich 2. Wojciech Zaleski, od żony swej, na ćwiercie, Jan i Wojciech olim Filipii, z poddanych 8imbincza [?]</p>	
<p>Zalesie Litwa i Stara Wieś Walenty olim Bartholomaei, Maciej olim Felicii, z domów 2 na półwłóczkach, Walenty Zaleski olim Mikołai i syn jego Tomasz, z części po nieboszczyku p. Sebastianie nabytej, z poddanych 2, Balcer Dragowski od żony swej, z domu na półwłóczku, Andrzej olim Martini, z domu na półwłóczku, Mateus olim Janni, na półwłóczku, Jan olim Georgii, z poddanego, potomkowie Pawła, I Jakub olim Alberti, z domów 2 na ćwierci, Wawrzyniec Poroski, na ćwiercie, Balcer olim Mathiae, na półwłóczku</p>	<p>Zalesie Lytwa i Stara p. Walentego i Tomasza, z poddanych 4 zł 6, Andrzej i Mathaeus, z inszemi, na włókach 4 zł 12</p>
<p>Kostrzy Pułazie Balcer Kostro przechoicz [?] z poddanego, Malcher Kostro, z domu na półwłóczku, Jan Stanisław olim Pauli Kostrowie, z domów 2 na półwłóczku, Adam olim Thomae, na półwłóczku, Mathiae olim Abrahamae Lubiczki [?] z poddanych, Mathaeus olim Laurentii, z poddanego, Andrzej Brodzik, ...Idzi olim Woj...</p>	<p>Kostrzy Pułazie Poszędkowięta JMPani sędzina Kostrowa, z synami swemi zł 16, gr 15, Stanisław olim Lucae, z inszemi cześnikami, z poddanych 19 zł 28, gr 15. Stanisław Jan olim Pauli, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 4 i pół zł 13, gr 15.</p>
<p>[Kostr]y Podżętkowięta ... z poddanego, Balcer olim Felicis na ćwieci Łukasztoż Bernat Kostro i Andrzej, z domów poddańskich, ... Stanisław olim Lucae, z poddanych 7, JM ...a z synami swemi, z poddanych 10 i młyna, ... udkowski, z poddanego.</p>	

PARAFIA DĄBROWSKA	PARAFIA DĄMBROWSKA
<p>Szepiotowo-Janowka Thomas olim Venceslai Szepiotowski s poddanych 3 zł 3, Jan olim Venceslai Szepiotowski z poddanych 2 zł 2, p. Jakub Szepiotowski, z poddanych 5 zł 5.</p>	<p>Szepiotowo-Janowka p. Thomas olim Venceslai, z inszemi, z poddanych 10 zł 15.</p>
<p>Szepiotowo-Wawrzyńce p. Stanisław olim Marci Szepiotowski, z poddanych 3 zł 3, Adam olim Christopheri, z poddanego, Trojan olim Christopheri, z poddanych 2 zł 3, Adam olim Pauli Szepiotowski, z poddanych 3 zł 3, Jan olim Lawrentii, na ćwierc,ce, Jan olim Melchiori, na ćwierc,ce, Jan Thomas, Wojciech, Abram, Stanisław olim Georgii, każdy na ćwierc,ce zł 4, gr 20.</p>	<p>Szepiotowo-Wawrzyńce Trojan olim Christopheri, z inszemi cześnikami, z poddanych 6 zł 9, Jan, Thomas, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 2 i pół i ćwierć zł 8.</p>
<p>Szepiotowo-Żaki Jakub olim Stanisłai, na ćwierc,ce, Stanisław olim Stanisłai, Maciej [olim] Alberti, z domów 2 na włócze, Jakub olim Laurentii, Michel [olim] Floriami [...] na ćwierc,ce, Daniel olim Valentini, Grzegorz olim Stanisłai, każdy na ćwierci, Laurentius olim Floriani, na ćwierc,ce, Stephan, Jan olim Mathiae, z domów na półwłóczku, Paweł olim Mathiae, na półwłóczku, Albertus olim Pauli, na ćwierc,ce, Nicolaus olim Jacobi, na półwłóczku, Jan olim Trojan, na włóce, Andrzej olim Mathiae, na ćwierc,ce, Walerian, na ćwierc,ce, Wawrzyniec olim Jacobi, Walentini olim Jacobi, z poddanego, Mathias olim Laurentii, na ćwierc,ce, Valentini olim Andreae, na półwłóczku, Jakub olim Andreae, na półwłóczku zł 14.</p>	<p>Szepiotowo-Żaki Walenty olim Andreae, z inszemi, z domów na włókach 10 i ćwiertkach 3 zł 33.</p>
<p>Dołęgi Nikolai olim Georgii, na ćwierc,ce, Piotr olim Nicolai, na półwłóczku, Stanisław olim Martini Dołęga, na półwłóczku, Barbara wdowa, z synami swemi, z domu na włóce, Jan Marcin olim Adami na włóce,</p>	<p>Dołęgi Piotr olim Nicolai, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 5 zł 15</p>

⁹⁸ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

⁹⁹ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰⁰ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰¹ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰² Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰³ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰⁴ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰⁵ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰⁶ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰⁷ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹⁰⁸ Kostro Wojciech, syn Melchiora, podsędek bielski (nominowany 13 I 1620- zmarł przed 23 XI 1635) - *Urzednicy podlascy...*, nr 152, s. 50.

¹⁰⁹ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹¹⁰ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹¹¹ Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

¹¹² Brak tekstu, defekt ok. 1 wyrazu.

<p>Potomkowie olim Alberti, na półwólczku, Anna Lubowiczka, z potomkami nieboszczyka Mikołaja Dołęgi, z domow 2, na ćwiercce, Raphał, na półwólczku, Michał olim Alberti, na ćwiercce, Albertus olim Jacobi, na półwólczku.</p>	
<p>Srednicza Maczkowięta Jakubowięta Pawłowięta Wojciech olim Melchiori i od żony, z domu na półwólczku, Walenti [i] Simon, oba na półwólczku, Mateus olim Stanislai, z domu na ćwiercce, Marek Sredniczki Wojciech olim Gregory, z domów 2 na półwólczku zł 2, Stanisław olim Laurentii, Matiae olim Andreae, Bartos olim Gregorii, Stanisław olim Nicodemi. Wszyscy na włóce zł 2, Stanisław Piotrasko, z domu na półwólczku, Dominik olim Jacobi, z domu na ćwiercce, Jakub olim Georgii, Andrzej olim Petri, z domów 2 na ćwiercce, Marcin olim Stanislai, na ćwiercce, Mataeus olim Andreae, z domu na ćwiercce,</p>	<p>Srednicza Maczkow. Jakubow. Pawłow. Walenty Jan Sredzięczy, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 12 i ćwierć zł 37.</p>
<p>Stanisław olim Dawid na ćwiercce, Tenże, od żony swej, z Pawłowiąt, z domu na półwólczku, Maciej olim Joannis, Wojciech olim Mathaie, oba na półwólczku, Adam olim Stanislai Warpech, z domu na półćwierci, Fabian olim Laurentii, na 3 zagonach,, Jan olim Mathiae, z domu na ćwiercce, Thomas olim Bartholomaei, z domu na ćwierci. Frąc olim Mathiae Sredniczki i z poddanego, Hermanow, z domu na półwólczku, Thomas olim Jacobi, na ćwiercce, Jan olim Krzstopha, na półwólczku, Walenty Proszeński, z żoną swą, z domu na półwólczku, Piotr Jan olim Andreae, na półwólczku, Wojciech olim Laurentii, na włóce, Paweł olim Alberti Piekut, od żony swej z domu na półwólczku, Wojciech olim Bartholomeaei na ćwiercce, Mathaeus Przasnek Piekut od żony swej Katarzyny, z domu na ćwiercce</p>	
<p>Stawireie-Michałowięta</p>	<p>Stawiereie[-Michałowięta]</p>
<p>Wojciech olim Pauli, Mikołaj olim Joanni, Philipp Stawirej, Wawrzyniec Sadkowski od żony swej. Wszyscy na włókach 1 1/2</p>	<p>Wojciech Stawirej, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 2 zł 6.</p>
<p>Mystki-Rzym Jakub olim Martini, na półwólczku, Stanisław Felczyk, na półwólczku, Wawrzyniec olim Alberti, na ćwiercce, Simon olim Alberti na ćwiercce, Wojciech olim Stanislai, na półwólczku, Successores olim Dominici, z domów 3, na włóce, Jan syn Idziego, na ćwiercce, Mikołaj olim Alberti, Adam olim Alberti, Jan olim Jacobi. Wszyscy na półtora włókach, Marcin olim Stanislai, na półwólczku, Piotr olim Stanislai, z poddanem zł 13.</p>	<p>Mystki-Rzym Walenty olim Alberti, Jakub olim Martini, z inszemi, z domów na włókach pólsiedmiu zł 19.</p>

<p>Włosty-Olszanka Wojciech olim Joanni, z poddanego, Mikołaj brat jego, z domu na półwłóczku, Stanisław olim Matiae, z domu na ćwiercce zł 2, gr 2. Salomon Dzielik, Jan Zasaczyk, Jan Żera, z inszemi cześnikami, z domów 18 na włókach 5 zł 10.</p>	<p>Włosty-Olszanka Jan Zaściaszyk, Stanisław Szepiotowski, z domów, z inszemi cześnikami, na włókach 7 zł 21.</p>
<p>Moczydły Wojciech olim Stanisłai, Klimunt Moczydło, Stanisław olim Felicis, Stanisław olim Valentini, Malcher olim Mathiae, Andrzej olim Andreae, Marcin olim Georgii, Laurentius olim Joannis, Stanislaus olim Valentini, Paulus olim Georgii. Wszyscy na włókach 4 zł 8.</p>	<p>Moczydły Malcher olim Mathiae, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 4 zł 12.</p>
<p>Plewki Jakub, Jan olim Sebastiani, z domów 2 na włóce, Wojciech olim Pauli Szepiotowski, z poddanego zł 3.</p>	<p>Plewki Jan i Jakub, oba na włóce zł 4, gr 15.</p>
<p>Gierałty Nowe i Stare Jakub olim Georgii, Balcer olim Jacobi, Grzegorz olim Josephi, z domów 6 na włóce zł 2, Bartosz olim Sigismundi Zaręba, na zachonach 10, Piotr Brzozowski, z domu na ćwiercce, Stanisław olim Jacobi, Jan olim Nicolai, z domów 2 na półwłóczku. Piotr olim Simonis, na ćwiercce zł 3, Marcin, Sebastian, Walenty nierozdzielni, na półwłóczku, Paweł, Jan olim Laurenty, z domów 2, na zagonach 16 zł 2, Sebastian Srednicki, z poddanego, Andrzej syn jego, na ćwiercce, Jan olim Stanisłai Myster, z domu na półwłóczku, Simon olim Martini, na półwłóczku, Jakub olim Georgii, na półwłóczku zł 4.</p>	<p>Gierałty Nowe i Stare Sebastian Sredniczki, z poddanych zł 1, gr 15, Simon olim Martini, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 5 i ćwierć zł 16.</p>
<p>Dąbrowka Kościelna Grzegorz olim Raphaeli Gąssowski, z poddanych 2, Jan olim Raphaeli, z poddanego, Jan olim Joannis Siebicz, z poddanego, a od Matysza z Plewek, poddanego, Jan olim Stanisłai, z półwłóczka, Thoms olim Nicolai, z poddanech 2, Matis Gąssowski, z poddanech 3, Matis olim Raphaeli Gąssowski, z Wojnów i z Szepietowa, z poddanech 5.</p>	<p>Dąbrowa [sic!] Kościelna Grzegorz olim Raphaelis, z inszemi cześnikami, z poddanych 16 zł 24.</p>
<p>Woyny-Pogorzal Stanisław olim Christopheri Zagroba, z poddanech 4 zł 4. Wojciech Zymuntoicz, z poddanego. Tenże od potomków Piotra Woyny, z poddanego. Tenże z Pułazia, z domu na ćwiercce zł 2, p. Piotr Woyno Zagroba, z bracią swoją, z poddanech 4 zł 4, Simon Woyno Głąb, z poddanego 1 zł 1.</p>	<p>Woyny-Pogorzal Stanisław i Krzysztof, z inszemi, z poddanych 6 zł 9, Jan olim Nicolai, z inszemi, z domów na włókach 2 1/2 i ćwierć zł 8, gr 15.</p>
<p>[Wojny]-Pieczi Piotr olim Petri, z poddanego, Wojciech olim Petri, z poddanego zł 2.</p>	<p>Woyny-Pieczi Wojciech olim Petri, z inszemi cześnikami, z poddanych 3 zł 4, gr 15.</p>

<p>Woyny-Szuby, [Wojny-]Krupy, [Wojny-]Izdebnik Stanisław olim Raphaelis, z poddanego, Piotr Woyno, z poddanych 2 zł 3, Stanisław Woyno, od małżonki, z poddanych 4, Stanisław Woyno, od małżonki, z poddanych 4, z Pogorzeli z 1 zł 5. Potomkowie nieboszyka p. Stanisława Woyny, z poddanych 3 zł 3, Michał olim Georgii, z domu na włóce zł 2.</p>	<p>Woyny-Szuby Thomas olim Nicolai, z inszemi cześnikami, z poddanych 4 zł 6. Stanisław olim Raphaeli, z inszemi, z domów na włókach 5 i ćwierć zł 16.</p>
<p>[Wojny-]Bakałarze, [Wojny-]Króle Łukas olim Petri, z domu na półwłóczku, Mataeus i Maciej Pułpankowie, z poddanego zł 3. Potomkowie olim Troiani Maciei i Walenty, z poddanego zł 3.</p>	<p>[Wojny] Bakałarze, [Wojny-]Króle Łukasz olim Petri, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 1 1/2 - zł4, gr 15.</p>
<p>Woyny Stara Wieś Piotrasze Jan olim Alberti Woyno z poddanego, Andrzej Jakub olim Wincenty, z domów na półwłóczku, Baltazar olim Alberti Woyno z poddanego, Jan olim Stanisłai, z bracią, nierozdzielni zł 5. Arnolph Woyno, z domu na ćwierci,</p>	<p>Woyny Piotrasze Stara Wieś Michał Woyno, z inszemi cześnikami, z poddanych 4 zł 6. Walenti olim Fabiani, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 5 zł 15.</p>
<p>Wojciech olim Floriani, z poddanego, Walenti olim Fabiani, z domu, Jan olim Jacobi i z synowicą zł 3. Krzysztof z synami swemi Janem i Matysem. Wszyscy na włókach 1 3/4 Maciej olim Thomae Woyno Subik, z poddanych 4 - zł 4.</p>	
<p>Brzoski Katarzyna Brzoszczyna, z poddanych 2, Jan Brzoska od małżonki swej, z poddanego, Jan Stanisław Thworkowszczy, z poddanych 2, Jakub olim Thomae, z poddanych 2, Stanisław olim Jozephi, z poddanych 2, Jan Wnorowski, z poddanego, Mikołaj olim Josephi, z poddanych 2 ~ , Jan olim Baltazar, z poddanego zł 15, Wojciech Grochowski, Matis olim Wincenty, z bracią swą, Jan olim Jacobi, Sebastian olim Salomonis, Matis olim Salomonis, Piotr olim Matiae, Jan olim Baltaarii Gierał od małżonki sej, Maciej olim Baltaary Prątniczki, Mikołaj olim Matiae, z półwłóczka, Mikołaj olim Joannis. Wszyscy z domów na włókach 4 zł 8.</p>	<p>Brzoski Mikołaj olim Friderici, z inszemi cześnikami, z poddanych 15 - zł 22, Mikołaj olim Mathiae, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 5 zł 15.</p>
<p>Pułazie-Gołębie, [Pułazie-] Swierze Andrzej olim Stanisłai, Mathiae olim Andreae, Grzegorz olim Walentoni, Andrzej olim Laurenty, Zophia Piekutowa, Thomas Brzozowski, Jakub olim Georgii, Wojciech olim Jakobi, Walentini olim Alberti, Prokop Bienias olim Pauli Mystkowie, Gregorius olim Pauli, Jan Dąbrowski od żony swej. Wszyscy z domów na włókach 4 3/4 - zł 8.</p>	<p>Pułazie Jakub olim Georgii, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 4 1/2 - zł 13.</p>
	<p>Szepiotowo-Podlesne Jan olim Walentini, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 1 1/2 - zł 4.</p>

PARAFIA JABŁOŃSKA	PARAFIA JABŁOŃSKA
<p>[Jabłoń]-Piotrowcze Matis olim Petri od żony swej, Stanisław olim Nicolai, Wawrzyniec, Stanisław olim Stanisłai Moczydło, Wawrzyniec olim Georgii, Jakub olim Joanni, Wojciech, Piotr olim Michaelis, Mikołaj Rzepny. Wszyscy z domów na włókach 4 3/4 - zł 9, gr 1. Sebastian olim Matiae, z poddanego, Jakub olim Joanni, Jan i Wawrzyniec Kostrowie, z poddanech 6 - zł 7.</p>	<p>[Jabłoń]-Piotrowcze Jan i kum Jacobi Kostro, z inszemi cześnikami, z poddanech 6 zł 9, Wojciech Moczydło, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 4 1/24 - zł 14.</p>
<p>Moczydły Ewa Moczydłowa, na ćwiartce, Maciej olim Thomae, Matias olim Valentini, Piotr Markowski, Jan olim Christopheri. Wszyscy z domów na włókach zł 2.</p>	<p>Moczydły Wojciech z inszemi cześnikami, z domów na włókach 5 1/2 - zł 4.</p>
<p>[Jabłoń]-Kikolskie Adam, Wojciech, Teofil olim Joanni, Wojciech Georgii olim Nicolai, Piotr olim Jacobi, z bratem Walentem. Z domów wszyscy na włókach 2 1/2 - zł 5.</p>	<p>[Jabłoń]-Kikolskie, [Jabłoń]-Zembrowizna Frącz olim Adae, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 6 zł 1.</p>
<p>[Jabłoń]-Zembrowizna Frącz olim Adami, Stanisław olim Joanni, Valentini olim Mathiae. Adam olim Stanisłai, Grzegorz olim Felicis, Stanisław olim Gregory, Wojciech olim Joanni. Wszyscy z domów na włókach 1 3/4 - zł 3, gr 1.</p>	
<p>[Jabłoń]-Jankowcze Melchior olim Alberti, Paweł olim Gabriel, Wojciech olim Michaeli, Andrzej olim Adami, Paweł olim Niklai, Anna olim Stanisłai, Dorota wdowa olim Alberti, Marcin olim Simoni, z inszemi cześnikami, z domów wszyscy na włókach 4 3/4 - zł 9.</p>	<p>[Jabłoń]-Jankowcze Walenty przeszłego Marcina, z inszemi cześnikami, za włóce i ćwiartce - zł 4.</p>
<p>[Jabłoń]-Dobki Andrzej olim Mathiae, Mathaeus olim Ambroży. Oba na półwólczku. Piotr Purgel, z poddanego zł 2.</p>	<p>[Jabłoń]-Dobki Andrzej olim Matiae, z domów, z inszemi cześnikami, na włóce i ćwierci zł 4.</p>
<p>Jabłoń]-Rykacze Wojciech olim Pauli i syn jego Marcin. Także i Urban, Mathaeus olim Salomonis, z inszemi cześnikami. Wszyscy z domów na włókach 3 3/4 .</p>	<p>[Jabłoń]-Rykacze Wojciech olim Pauli, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 3 3/4 - zł 11.</p>
<p>[Jabłoń]-Samsony Jan olim Pauli, Mathaeus olim Bartholomei, Thomas olim Laurentii, Jan olim Martini, z inszemi cześnikami. Wszyscy z domów na włókach 1 1/2 - zł 7.</p>	<p>[Jabłoń]-Samszony Jan olim Pauli, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 3 1/2 zł 9.</p>
<p>[Jabłoń]-Wspały Stanisław olim Valentini, Andrzej Mroczek Żebrowski, Jakub olim Mathiae, Stanisław olim Valentini,</p>	<p>[Jabłoń]-Wspały Jakub olim Matiae, z inszemi cześnikami, z domów na włókach 3 zł 9.</p>

<p>Matis olim Martini, Jan. Wszyscy z domów na włódkach 1 1/2 - zł 3. Jan olim Stanisłai, z poddanych 2 zł 2.</p>	
<p>Senbory-Włodki Stanisław olim Bartholomaei, z domu na ćwiartce, Philip olim Bartholomei, z domu na ćwiatce, Stanisław, z domu na ćwiartce zł 2. Piotr syn Janów, od żony z Gołasiow, z domu na ćwiartce zł 2, gr 2. Jan olim Pauli, na półwłóczku, Paweł olim Mathiae Gierał, na półwłóczku, Wojciech Srednicki na ćwiartce - zł 2, gr 2</p>	
<p>[Szybory-]Andrzejowięta Thomas olim Andrae, Matis olim Stanisłai, z inszemi cześnikami, z domów na włódkach 2 zł 4, gr 1, Andrzej olim Stanisłai, z domu na półwłóczku - zł 1.</p>	<p>Szybory-Andrzejowięta, [Szybory-]Jakubowięta Thomas olim Andrae, z inszemi cześnikami, z domów na włódkach 7 3/4 - fl. 22.</p>
<p>[Szybory-]Jakubowięta Mathaeus, Wojciech, Jan, Walenty, Jan olim Alberti, Stanisław Kozieł, Jan. Wszyscy z omów na włódkach 2 1/2 - zł 5.</p>	
[Jabłoń-]Śliwowo	[Jabłoń-]Śliwowo
<p>Józef olim Adami, Florian olim Thomae, Anna olim Gregory Jakub olim Adami. Wszyscy z domów na włódkach 2 zł 4. Mikołaj z poddanego, Wincenty z poddanego, Potomkowie nieboszczyka Kaspra, z poddanego, Krzysztof Dewotka, z bratem Marcinem, z poddanego, Stanisław, Jan z poddanego zł 5.</p>	<p>Wincenty, z cześnikami swemi, z poddanych 4 fl. 6. Florian, z inszemi cześnikami, z domów, na włódkach 3 1/4 - zł 10.</p>
<p>[Jabłoń-]Dąbrowa-Zgniła Stanisław olim Mathiae, Wojciech Brzozowski, Marcin Jabłoński, Piotr olim Adami, Adam olim Stanisłai, z poddanych 2, Wojciech olim Laurentii, Wojciech Proszeński, Jaros Zarzecki. Wszyscy z domów na włódkach 2 1/2 - zł 5.</p>	<p>[Jabłoń-]Dąbrowa-Zgniła Stanisław olim Mathaei z inszemi cześnikami, z domo na włódkach 5 - zł 15.</p>
<p>[Jabłoń-]Uszeńskie Wojciech, Wawrzyniec, Stanisław, Michał, Simon, Augustyn, ojciech, Mikołaj Wojciech Kikolski. Wszyscy z domów na włódkach 2 zł 4.</p>	<p>[Jabłoń-]Uszeńskie Wojciech Wawrzyniec, z inszemi cześnikami, z poddanych 6 zł 9.</p>
<p>[Jabłoń-]Zarzeckie Adam i Aleksy Zarzecki, z poddanego, Andrzej Bernat olim Andrear, z poddanych 2, Potomkowie Kspra, z poddanego, Stanisław olim Nicolai, z poddanych 2 zł 6.</p>	<p>[Jabłoń-]Zarzeckie Adam i Alexy, z inszemi cześnikami, z poddanych 6 zł 9.</p>
<p>Proszanka-Jabłonia-Koczmiery Walenty, Stanisław, Thomas, Piotr, Walenti, Stanisław, Jan. Wszyscy z domów na włódkach 4 zł 6.</p>	<p>Proszanka-Jabłonia-Koczmiery Piotr, przeszłego Krzysztofa, z domów na włódkach 3, z cześnikami zł 9.</p>
<p>Jabłonia-Oszynki Jan, Stanisław olim Jakobi, Stanisław, Tomasz olim Andrae. Z domów wszyscy na włóce - zł 2.</p>	<p>Jabłonia-Oszynki Adam olim Jacobi, z inszemi cześnikami, z domów na włóce - zł 3.</p>

Jabłonia-Markowięta Wojciech olim Stanisłai i od brata Stanisława. Z domów 2 na włóce - zł 1.	Jabłonia-Markowięta Wojciech olim Stanisławi, z bratem, z domó 2, na włóce fl. 3.
Jabłonia-Kościelna SzymonŻebrowski, z domu na półwłóczku, Mathaeus olim Ambroży, z domu na ćwierctce, Frąc Burzyński, z domu na ćwierctce, Jan olim Laurenty, Walenty, Szymon, Szczésby, Krzysztof, Jan. Wszyscy z domów na włókach 1 3/4 - zł 3.	Jabłonia-Koscielna Adam Stanisław, z inszemi czeúnikami, z domó na włókach 3 1/2 - zł 10, gr 15.

12

Brańsk 21 kwietnia 1642 r.

Maciej Skwarek Gąsowski, syn niegdyś Stanisława Skwarka Gąsowskiego podkomorzego ziemi bielskiej, nadaje na budowę szpitala dla ubogich przy kościele parafialnym w Dąbrówce całość gruntów pomiędzy gościńcem Ciechanowieckim, a gościńcem Brańskim.

Kopia: Archiwum Diecezjalne Siedlce, Akta Oficjła Janowskiego, nr D 151, k. 2-2 v: „Jura ecclesiae Dombrovcensis...Donatio certae areae hospitali Dombroviensis per generosus Gąsowski facta”

Actum in Curia regia Branscensis, feria secunda post dominicam Conductus Paschae proxima, anno domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Secundo [21 IV 1642 r.].

Coram Officio et actis praesentibus castrensisbus Branscensibus personaliter comparans nobilis Mathias Skwarek Gąsowski olim generosi Stanisłai Skwarek Gąsowski succamerarii terrae Bielscensis¹¹³ filius sanus mente et corpore existens palam ac libere recognovit:

Quia ipse pro construendo hospitali pauperibus circa ecclesiam parochialem Dombroviensem aream totam prout in se continetur inter viam stratam Ciechanoviensem et viam stratam Branscensium omnibus ac singulis utilitatibus perpetuis dedit donavit, et irrevocabiliter resignavit. Intromisionem exnunc in eandem aream admittit, pacemque et evictionem ab omnibus personis cavet sum damnis terrestribus et peremptoria coram officio praesenti literis ponsione omnibus juris remodis se uti abseribendo.

Ex actis Castrensis Branscensis rescript. Locus sigilli.

Correxit Wyszyński. Manu propria.

¹¹³ Stanisław Skwarek Gąsowski syn Jana Skwarka Gąsowskiego (również podkomorzego bielskiego z lat 1522-1547) nominowany był na to stanowisko 12 V 1547 r. AGAD Warszawa, Metryka Litewska, nr 217, s. 575. Urząd pełnił do śmierci w 1568 r. AP Kraków, Zbiory Zygmunta Augusta, nr 17. Zob. też *Urzednicy podlascy XIV-XVIII wieku*, opr. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994, nr 121 i 122, s. 47.

Warszawa, 20 marca 1662 r.

Jan Kazimierz, król polski ustanawia we wsi Dąbrówka Mała cotygodniowe targi w niedziele i dwa jarmarki: na św. Annę i święto Oczyszczenia NMP, z których opłaty targowe stanowić miały dochód altarii Matki Boskiej Szkaplernej.

Oryginał: nieznany

Kopia: AGAD Warszawa, Metryka Koronna - Księgi Wpisów, nr 203, k. 62-62v,

Regest:

1. AGAD Warszawa, Metryka Koronna - Sigillata nr 5, k. 60v.

2. AP Białystok, Kamera Wojenna i Domen, nr 155 A, k. 223v.

Wzmianka:

J. Maroszek, Targowiska wiejskie w Koronie Polskiej w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku, Białystok 1990, s. 235.

Tłumaczenie za: *S. Pruszyńska, Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).*

Jan Kazimierz, z łaski Boga król Polski, wielki książę Litwy, Rusi, Prus, Mazowsza, Żmudzi, Inflant, Smoleńska, Czernichowa, jako też Gotów i Wandalów dziedziczny król.

Oznajmujemy tym listem naszym komu należy, wszystkim i pojedynczym, że my przez szczególną łaskawość względem poddanych naszych, zwłaszcza wobec ludności stanu szlacheckiego, aby dobra swoje przez klęski czasu obecnego zniszczone odbudować mogli, za wstawiennictwem Rady Panów.

W dobrach dziedzicznych wsi Mała Dąbrówka, leżących w województwie podlaskim, w ziemi brańskiej, targi i jarmarki ustanawiamy, targi co niedziela i jarmarki zaś, dwa razy w roku, na świętą Annę i święto Oczyszczenia NMP. Od tej chwili na zawsze i na wieki, tak jednak, aby te targi i jarmarki odbywały się bez szkody sąsiednich miast.

Na które to jarmarki życzymy sobie, aby kupcy, handlarze i rzemieślnicy jakiegokolwiek rodzaju, płci i stanu tak miejscowi, jak i zagraniczni, z rzeczami i twarami służącymi do pożywienia i handlu swobodnie przybywać mogli i aby tam swobodnie kupowa, sprzedawać, rzecz za rzecz, towar za towar wymienić mogli i wszystkie uczciwe i prawem zgodne transakcje załatwić mogli, aby też wszystkim tu przybywającym i stąd powracającym wolny i bezpieczny wjazd i powrót był zapewniony.

Chcąc też kaplicy we wspomnianej wsi zapewnić dochody, nie tylko mieszkańcom, życzymy sobie i mocą powyższego ustanawiamy wielebnemu altarzyście Kongregacji Świętego Szkaplerza teraz i w czasie od wszystkich jakiegokolwiek rodzaju targów pewną wpłatę lub daninę od wszystkich osób na powyższe jarmarki przybywających (za wyjątkiem osób stanu szlacheckiego), bez uszczerbku dla ludzi niższego stanu, jak najliczniejszych, z tem, aby przyjął zwyczaje i obyczaje sąsiednich miast i miasteczek, tak jednak, aby ów altarzysta terażniejszy i jego następcy całą sumę pieniędzy z tych targów zebraną, tak podczas jarmarków, jak i podczas targów obracał nie na prywatny użytek lecz na lepsze zaopatrzenie kaplicy Kongregacji Świętego Szkaplerza, pod utratą przyzwolenia naszego.

Dla większej wiary list ręką naszą podpisany, pieczęcią królewską opatrzyć rozkazaliśmy.

Dan w Warszawie, na Sejmie Generalnym Królestwa, dnia 20 miesiąca marca, roku pańskiego 1662, panowania naszego polskiego 13, szwedzkiego zaś 14 roku.

Jan Kazimierz król.

Z kancelarii JO i najczcigodniejszego w Chrystusie Mikołaja z Prażmowa Prażmowskiego biskupa łuckiego, kanclerza wielkiego koronnego, wieczystego administratora opactwa sieciechowskiego i prepozyta kościoła św. Michała na zamku krakowskim.

14

Bryki, 24 lipca 1708 r.

Józef Oborski cześnik liwski, właściciel dóbr ziemskich wysokomazowieckich i o. Teodor Kozłowski prezbiter cerkwi wysokomazowieckiej dokonują zamiany gruntów przy karczmie Bryki i granicy wsi Dołęgi.

Oryginał: brak

Kopia: Archiwum Diecezjalne Siedlce, Akta Oficjała Janowskiego, nr D-156.

W imię Pańskie Amen. Ku potomnej pamięci.

Między wielmożnemi JMP Józefem z Obór Oborskim cześnikiem ziemi liwskiej, za mediacją niżej wyrażonych osób: wielebnym ojcem Theodorem Kozłowskim prezbiterem cerkwi Wysokiego Mazowieckiego, za wynalazkiem niżej położonych wielebnych ojców od proto przewielebnego JM ks. Stephana Kwaszyńskiego surrogatora diecezji Ritus Graeci Brzeskiej autentycznego i wyraźnem dnia 7 julii roku 1708 w Bielsku listem naznaczonych stanęła komutacja albo zamian gruntu w niżej opisany sposób:

Iż WMJMP cześnik liwski przy rozmiarkowaniu i rozprzestrzenieniu paśni swojej, albo folwarku dworskiego, przy granicy Dołęgowskiej, przeciwko poddańskim półwłóczkom biegnącym od drogi Wysockiej, za dróżką idącą od karczmy Brykowskiej do granicy Dołęgowskiej, zajmując gruntu cerkiewnego morg, wedle tejże granicy, tj. wszerz łokci 1061/2, rachując w łokieć 24 zwyczajnych calów i wzdłuż od tejże granicy ku poddańskim półwłóczkom, miarkując 144 łokci, daje na zamian i wiecznymi czasy zapisuje w polu za gumnami dworskimi od samej granicy Wysockiej, przy włoce cerkiewnej, od pierwszego smugu, przez staj słusznych pięcioro, zagonów 7, mających w sobie łokci 23 1/4 wszerz, wzdłuż sznurów 25. W sznurze zaś jako się na ów czas znaleźć mógł wymierzyło się łokci 25. A tak wzdłuż znajduje się łokci 625, które nagradzając szerokość przeszłego morga cerkiewnego, jako jest zaraz naznaczono i kamieniami na znak między założono.

Tę komutację WJMP cześnik liwski trwałą i nigdy nie odmienną mieć chce onę w aktach którychkolwiek grodzkich roborować deklaruje, ręcząc się za pokój od wszelkich osób, za odebrnaniem aprobacji z strony wielebnego ojca prezbitera Wysockiego przez staranie jego, na co się obiedwie strony podpisują, przy wyrażonych osobach do tej komutacji wezwanych i naznaczonych.

Działo się w Brykach, dnia 24 lipca według nowego kalendarza, a według starego 13 tegoż miesiąca roku 1708.

Józef z Obór Oborski cześnik ziemi liwskiej,

Ks. Teodor Kozłowski prezbiter cerkwi Wysocki Mazowiecki,

Ks. Stephan Obiedziński pleban Wysocki.

Z strony JMP cześnika liwskiego przyjaciel Paweł Świątkowski komornik ziemi bielskiej, manu propria,

Jakub Gołaszewski, z strony JMP cześnika liwskiego.

1720 r.

Inwentarz kościoła parafialnego w Dąbrówce Kościelnej, w porównaniu ze starszymi inwentarzami z 1662, 3 lutego 1663 r., 27 października 1670 r., 1 listopada 1712 r.

Oryginał: brak

Kopia: *Archiwum Diecezjalne Siedlce, Akta Oficjara Janowskiego, nr D-156.*

Staus modernus ecclesiae parochialis in villa Woyny Dąbrowka sittae.

Kościół drewniany, z drzewa dębowego, przez wyżej wyrażonych w fundusie kolatorów wybudowany, roku tymże samym fundusie przepisanego. Tarcicami ze dworu obity. Mający na sobie banią pobitą blachą białą i krzyż żelazny. Do tego sakrystia pobita gontami, natenczas kiedy i kościół, a to kosztem moim i przykładem jednako parafiej roku 1709 restaurowany. Przy którym babiniec, który potrzebuje poprawy dachu. Drzwi tak kościoła, jako i sakrystji dębowe, żelazami zmocnione.

W którym kościele kaplic dwie, jedna sub titulo: Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo, druga sub titulo: Sancti Jozefi Sponsi Beatissimae Virginis Mariae (ta - de toto tarcicami obita, tamta - in parte). Dach obydwu pobity natenczas, kiedy i kościelny. Drzwi u obydwu kaplic drewniane, żelazami opatrzone, przy zamkach żelaznych. Quo annis et per quis collatores aedificate, fundtae. Jura onychże demonstrabunt et hoc quid ad extra quo auten intus kościół tenże habet lacunar testudinae calusum ante altare maiore usque ad primum limes okien variis coloribus depictum, tudzież sciany ex utraque parte malowane. Które adernant obrazy rozmaite, osobliwie obraz Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa, przybity nad drziami zakrysti, z podpisem roku 1700.

Po drugiej stronie ciesi, strop drewniany, tarcicowy.

Chór z chórkim. Chór stary, z nowem. Na którym stoi pozytyw o głosach ośmiu. Fistuły cynowe (przy niektórych drewnianych) i bębnie. Restaurowany z gruntu przeze mnie i sumptem moim bardzo, a niewielkim przykładem parafii roku 1709. Już znowu potrzebuje reperacji.

Ławki sub ordine stojące. Część onychże niedawno kosztem moim poprawione. Przy tych ławkach katedra malowana, świeżo repaurowana, ad meridiem stojąca, przy samej ścianie, blisko ambony.

Ambona drewniana, stolarską i snycerską robotą robiona. Mająca obraz nad sobą Najświętszej Matki.

Stara, druga katedra, z okienkiem ad excipiend confessonis sporządzona stoi w kaplicy św. Józefa. Ma obraz św. Stanisława.

Krzestnica drewniana, z wierzchem, stolarską robotą zrobiona, ma zielazo i kłódkę do zamknięcia, stojąca przy ołtarzu Najświętszej Panny Wniebowstąpienia.

Podłoga kościelna, nie ma posadzki do kratki, żadnej. Za kratkami przeze mnie własnym moim kosztem, z temiż kratkami, wraz dana podłoga z tarcic.

Szafka na kształt skrzyneczki, w której złożone stoją Scara olea, przy kłódce żelaznej. Skrzynka żelazem opatrzona przeze mnie, do woskowego należąca, cum duabus seriis pensilibus.

Okien w ołów robionych: duże jedno większe, a drugie mniejsze, sumptem moim, jedno większe reparowane, a mniejsze nowo sporządzone wcale.

Ma też w ścianach kościół figuras licet aliquas kaplic.

Obie mają ściany malowane, z ławkami na kształt katedr malowanemi i nad sobą pohłady [?] mającemi.

Najświętszej Panny ołtarz ma zakrystią z szufladami do zachowania aparatów kaplicznych. Drzwi zamykają się kłódką, z okienkiem szklanym.

Ołtarz Józefa Świętego miał zakrystii, ma szuflad trzy, do schowania aparatów, kłódkę do zamknięcia onych.

W kaplicy Najświętszej Panny okien cztery, w ołów robione.

W drugiej kaplicy św. Józefa okien trzy, w ołów robione.

U tych kaplic babińczyki. Podłogi u obudwu z tarcic złe. Osobliwie św. Józefa naprawy potrzebuje. Sklepy, przy obydwu kaplicach mają fundamenta murowane z cegły.

Ołtarze

1-mo Anny Świętej, snycerską i stolarską robotą wystawiony, drewniany, bez pozłoty, farbami przyozdobiony. Z cymborium snycerską i stolarską robotą robione, w niektórych miejscach pozłociona po wierzchu mająca na sobie gałkę pozłocistą, malarskiego złota. W której stoi krzyż złocisty malarskim złotem, z krucyfiksem we środku, całe pozłocista. Mająca Czterech Ewangelistów sculptorea arte zrobionych, także też pozłociste. (Dokłada się, że przed tymże ołtarzem belk, na którym Krucyfiks stoi, a z tej strony dwie osoby rżnięte. I przy ścianie klęczy Pan Jezus.

2-gi ołtarz Świętego Krzyża, przy którym nie bywa msza nigdy.

3-ci Świętego Antoniego, quo anno extractae nescitus.

4-to ołtarz Trójcy Przenajświętszej, posrebrzany i pozłacany, jako i rozmaitemi farbami adornowane, moim własnym sumptem roku 1717 postawiony.

5-to ołtarz Najświętszej Panny Wniebowzięcia zepsowany, speraus rem per suis fundatores byś naprawiony.

6-to ołtarz w kaplicy Najświętszej Panny Szkaplernej, stolarską i snycerską robotą, mało co ma kolorów. Przy którym kratak stolarskiej roboty.

Także też i Józefa Świętego podobną sztuką wystawiony.

Brackich trzy obrazy, z którymi za procesją podczas solennizacji chodzą: jeden św. Anny, drugi Najświętszej Panny, trzeci św. Józefa.

Campanile

Dzwonnica ad meridiem, na cmentarzu stojąca, znacznie wewnątrz, a osobliwie po wierzchu per vim ventorum nadrujnowała. Obita tarcicami, u spodu dranicami, ale się i te psują, indiget reparatone. Dzwonów ma trzy: jeden większy, a dwa mniejszych. Na kościele w bani dzwonek czwarty. Haec campanae utrum sunt benedictaensis.

Kostnica wedle dzwonnicy pobita dranicami.

Krzyż stary na cmentarzu, drewniany, dębowy, na wierzchu żelazny.

Item blisko cmentarza figura murowana. Krzyż na niej żelazny, potrzebuje poprawy.

Cmentarz ogrodzony sumptu meo, dylami nowymi, in parte maiori, in minori przesypany, z tarcic. Z tego cmentarza są okienka do sepulchra, mające kratki żelazne. Przy fortkach trzech kowal [?] roku 1706.

Primo inventaria apparamentorum ecclesiae antiquioribus annis descripta de verbo ad hunc librum introducta et perscripa:

Inwentarz rzeczy ruchomych kościoła dąbrowszczyńskiego Anno Domini 1662 napisany, wedle dawnego rejestru i co przyczynionego jest od różnych benefaktorów.

1-mo Srebro

Monstracja, krzyż srebrny, lampa srebrna, tabliczek srebrnych trzy, kielichów dwa, z patynami, turybularz mosiądzowy, ampulek cynowych dwie pary, dzwonek mały cztery.

2-do Ornaty

- 1-mo. Adamaszkowy, biały, z kolumną białą, z manipularzem, bez stuły.
 - 2-do. Nędzowy, pstry, cum toto.
 - 3-tio. Sz[k]arłatny, stary, z kolumną zieloną.
 - 4-to. Czerwony, adamszkowy, bez stuły i manipularza.
 - 5-to. Czamletowy, biały, stary, bez stuły i manipularza.
 - 6-to. Nędzowy, pstry, bez stuły i manipularza.
 - 7-mo. Żałobny, adamszkowy, bardzo stary, bez stuły i manipularza.
 - 8-vo. Żałobny, adamszkowy, kapliczny, z stułą i manipularzem.
 - 9-no Tabinkowy, wzorzysty, kapliczny, z stułą i manipularzem.
- Kapa biała, adamszkowa.

Bursy:

1. adamszkowa, biała,
2. zielona, atłasowa
3. żałobna, nowsza
4. artasowa, biała, stara.
Pelów różnych 7.
Obrusów co lepszych 4.
Komża 1, stara.
Druga także stara.

Velum:

1. czerwone, adamszkowe.
2. 2 także, z kwiatami.
3. artesowe, z srebrznymi potrzebami.
4. Białe, z kwiatami czerwonymi.
5. Kitajczane, zielone.
6. Adamaszkowe, zielone
7. Kitajczane, białe, z koronką złotą
8. Czerwone, siatczane, z różnymi kwiatami.

Antepedia:

1. Tabinowe, kapticzne,
2. Adamaszkowe, białe,
3. Rasowe, czerwone.
4. Czamletowe, białe, bardzo stare.
5. Pstre, różnego koloru.
6. Aksamitne, bardzo stare.
7. Żałobne, rasowe, nowe.
8. Herbowe, kitajczane, żółte.

Kitajki:

1. Zielona, większa.
2. Także zielona, bardzo stara.
3. Żółta.
4. Ognista
5. Czerwona, na obrazie Najświętszej Panny

Albów dwie z humerałami.

Pas jeden biały, drugi czerwony.

Portatelów dwa, trzeci obrazu [?].

Jedwabni dwie.

Tuwalniów dwie, starych, trzecia lepsza.

Lisztwy złotem haftowane sztuk dwie (druga lisztw blachą szyta)

Korporałów cztery,
Mszałów 3.
Agenda wielka i druga i druga mała.
Gradał.
Psałterz.
Brewiarz stary.
Metryka kościelna.
Sukno czerwone, od wszelkiego ołtarza.
Lichtarzów: Mosiądzowych dwie pary.
 Cynowych trzy pary.
 Drewnianych para.
Ręczników trzy.
Komeżków par trzy.
Szerzyneków dwie.
Fartuszków:
 do Pasjej Wielkiej dwa,
 trzeci na Miłosierdziu Pańskim,
 czwarty na Passjej co do umarłych.

Idem inventarium variorum ornamentorum ecclesiae Minoris Dąbrowka post obitum reverendi Moczydłowski parochi praefatae ecclesiae, per me infra nominatum diligenter conscriptum Anno Domini 1663 die tertia mensis Februarii.

Naprzód kielichów kościelnych 2: Jeden kielich złocisty z patyną, także złocistą.

 Drugi kielich srebrny, bez pozłoty, z patyną, także srebrną.

Pacifikalik srebrny, do żegnania ludzi.

Ampulek cynowych trzy.

Ornatów numero 7:

Naprzód ornat pierwszy adamaszkowy, z kolumną białą i manipularz bez stuły.

Drugi ornat szkarłatny, wzorzysty z stułą i manipularzem.

Trzeci ornat czerwony, adamaszkowy, bez stuły, tylko manipularz.

Czwarty ornat aksamitny, czarny, barzo stary i poszarpany, bez stuły i manipularza.

Piąty ornat aksamitny, czarny, trochę lepszy, z manipularzem tylko.

Szósty pstry, nędzowy, bez stuły i manipularza.

Siódmy ornat madzelanowy, biały, do niego tylko manipularz.

Z osobna manipularz adamaszkowy, zielony.

Te wszystkie ornaty bardzo sterczące i poszarpane, bo były w ręku nieprzyjacielskich, jako wytrykusowie¹¹⁴ pro tunc kościelni świadczyli i inni szlachta.

Welów cztery: Pierwsze welum adamaszkowe, czerwone. Drugie także zielone - adamaszkowe. Trzecie kitajczane, czerwone. Czwarte białe, kitajczane.

Bursów dwie: Jedna adamaszkowa biała. Druga także biała - adamaszkowa.

Palow 4: jedna zielona, tabinkowa, druga adamaszkowa czerwona, trzecia czarna adamaszkowa, czwarta.

Tabliczek srebrnych małych na wielkim ołtarzu dwoje.

Alba jedna, z humerałem, bardzo podarta.

Druga nowa, z humerałem.

Thurybularz stary, mosiądzowy.

¹¹⁴Wytrykus=dozorca kościelny.

Chorągwi pięć: Naprzód chorągiew aksamitna bracka. Druga żałobna, także bracka. Trzecia madzelanowa, pomniejsza, a 2 małe madzelanowe, bardzo stare, przy ołtarzu wielkim zostające.

Antepedium dwie: Pierwsze czerwone, rasowe. Drugie zielone, kitajczane.

Obrusów 2 na wielkim ołtarzu, bardzo białe, a trzeciego ledwo znak. Ręczników 2.

Dzwonków małych 3.

Księgi kościelne: Naprzód Mszałów w starej i podłej oprawie 3. Gradał. Psalterz. Agenda wielka. Brewiarz bardzo stary, poszarpany i niecały.

Portatelow dwa.

Inventarium domus plebanalis et totius suppellectilis anno et die quo supra coscriptum.

Naprzód izba stara, z komorą i sień. Piec biały złożony z starych kafłków. Piekarnia z starego drzewa także, z komórką. U izby drzwi na zawieszach żelaznych, także w sieni i w piekarni.

Supellex domestica: Panewka 1, 2 misce gliniane, czarne, talerzy drewnianych 5, kopanie 2, łyżek drzewianych 4, dzieża 1, kłoda 1 wielka, druga mniejsza, obiedwie bardzo stare. Kolaska bardzo stara, bez kół.

Stodoły trzy przęsła, a czwarte powalone i zgniłe bez wierzchu. Chlew bardzo stary i w pół spróchniał. Krescenczej ozimej, to jest żyta kop 9, owsa kop 8, jęczmienia kop 4. To wszystko zboże świnie z myszami w pół zjedli, jako to podczas powietrza nie było komu dojrzeć.

Plotów tak wedle domu plebańskiego, jako i wedle stodoły i ogroda nic a nic nie było i na podwórzu żadnego drzewa.

Obora: Naprzód klacz siwa, ze zrzebcem. Wół czarny tylko 1. Świni starych 2, mniejszych podświniaków 4. Kokoszy troje. Tandem krów dwie, czerwone. Który była z inszym bydłem podczas powietrza po śmierci przeszłego ks. Lenarta Moczydłowskiego plebana dąbrowszczyńskiego gospodyni jego zajęła do Wysokiego. Teraźniejszy posesor rekuperował z wielką pracą.

Sebastianus Kuczyński parochus kuczynensis decanus branscensis, manu propria.

Circa Visitationem Generale hoc inventarium ecclesiae parochialis in Parva Dąbrowka revisam subscribo die 27 Octobris 1670.

Stanislaus Bedlinski archidiaconus Luceoriensis visitator generalis manu propria.

Accesit: Kapa biała, lamowana. Ornat biały, adamszkowy. Item ornat, zielony, z kolumną białą. Item kielich pozłocisty z patyną.

Inventarium seu Regestrum rerum derelictarum post obitum admodum reverendum Simonis Żebrowski parochi ecclesiae in Parva Dąbrowka existens ultimi et Immediati possessor quam supellectilis domus plebanalis praesentibus collatoribus per me infrascriptum diligenter connotatt. Conscriptt. Die 7-ma mensis Aprilis Anno Domini 1706 sub tempus introducti.

Kielichów srebrno złocistych 2, z patynami. Kielich srebrny z patyną.

Lampa srebrna, z kutasem mienionym. Lampa mosiężna, z kutasem jedwabnym.

Ampułki - jedne srebrne, drugie cynowe 2.

Puszka wielka ad venerabile jedna pozłocista. Puszka druga maleńka, z łyżeczką ad vasculum.

Monstrancja srebrno-złocista, z gałkami i inszym kształtem, w winogrona robiona.

Wota obrazu Anny Świętej:

- szrebrnych 5,
- gwiazdek złocistych 6,
- gwiazdek szrebrnych 6.
- perł sznurów 6,
- perł drobrnych, czerwonymi koralikami przewlekanych sznurków 6.

Kapa lamowa, biała z koronką i frandzlą.

Kapa druga fialkowa, z galonem szobrny

Kapa trzecia, bławatna, wzorzysta.

Kapa czwarta, aksamitna, wzorzysta, z galonem złocistym.

Ornaty:

1. Ornat biały, z kolumną czerwoną, w prążki złociste, ze złotym galonem.
 2. Ornat biały z kolumną czerwoną, w prążki złociste, ze złotym galonem.
 3. Ornat biały, w paski i kwiatki złociste, z stułą i manipularzem.
 4. Ornat czwarty, biały, pstry, z stułą i manipularzem.
 5. Ornat zielony z kolumną cielistą, z stułą i manipularzem.
 6. Ornat zielony z kolumną czerwoną, z galonem złocistym, z stułą i manipularzem.
 7. Ornat sam niebieski, z frandzlą, z stułą i manipularzem.
 8. Ornat czerwony, kolumna zielona, z stułą i manipularzem.
 9. Ornat brzoskwiowy, z galonem srebrnym, z stułą i manipularzem.
- To solenniejszych. Ornatów zaś podlejszych, starą modą, in numero 5.
Ornatów żałobnych 3.

Antepedia w różnych kolorach, materialnych, in numero 3, skórzanych in numero 3.

Obrusów różnych starych i nowych in numero 14.

Albów z humerałami 4.

Paskowin numero 3

Komżów przetartych in numero 3.

Tuwalniów złotem i jedwabiem szytych in numero 3.

Lisztewek 6

Szerzynek 4.

Ręczników 7.

Fartuszków różnych in numero 11. Fartuszek do puszeki złotogłowy.

Fartuszków do Pasji 4. Fartuszek wszystkich różnych kolorów numero 11.

Jedwabica czarna 1. Jedwabnic białych 4.

Wela: Welum atlasowe, czerwone, z obrazem Najświętszej Panny perłami haftowane.

Welów różnych in N9.

Bursów świętnych in numero 3. Bursów żałobnych in numero 2.

Palów różnego koloru in numero 9.

Korporałów in numero 8.

Komeszek nowszych in numero 4. Starszych komeszek in numero 6.

Całunów in numero 3: dwa lepszych, trzeci poszarpany.

Turybularz mosiądzowy 1.

Lichtarów cynowych par 2. Lichtarów mosiężnych para 1.

Krzyż większy srebrno-złocisty. Krzyż drugi samo srebrny, w sedesie złamany.

Żelazo do opłatków dwoje.

Dzwonków 2.

Mszałów starych 2. Księga w aksamit oprawna, srebro po rogach do śpiewania braci i sióstr. Mszał trzeci, żałobny do Mszy Świętej. Gradał. Psalterz. Brewiarz. Agenda i

Agenda mała. Ewangelijka.

Krześnica z miednicą.

Kociołek do wody święcenia.

Skrzynia do zachowania aparatów kościelnych, zamczysta.

Szuflady w zakrystii, także też do zachowania rzeczy kościelnych.

Portatelow numero 4: trzy dobrych, czwarty...

Cymboria 1, do zachowania monstrancji, druga stara do kielichów.

Additamenta ad praesens. Inventarium różnych aparatów stante possessione mea

1. Ano Domini 1716. JMP Szymon Pułaski podczaszy podlaski, starosta radonicki parafian kościoła tutecznego przysłał ornat ..., fioletowy, z stułą i manipularzem, materii czarnej.
2. JMP Piotr Szrednicki koron 3 szredrno-złociste do św. Anny sprawił i obrączkę złocistą do obrazu Najświętszej Panny oddał.
3. JMP Wojciech Szepiotowski do św. Antoniego koron 2, srebrnych i pasek srebrny, do tego zasłonkę niebieską, kitajkową z frandzelką pstrą, jedwabną.
4. JM zaś sama pani Szepiotowska velum rąbkowe, szyte i obrączkę srebrną aplikowała do obrazu Najświętszej Panny.
5. JMP Jan Dąbrowski sukno zielone, do przykrywania ołtarza Antoniego Świętego.
6. Od pewnej osoby antepedium zielone, sztametowe, z pasamonkami pstrymi.

Anno 1718 et 1719 haec accesseunt:

1. Pereł sznurków 2 JMPani Szrednicka aplikowała do ołtarza.
2. Od JMP Leona Woyna zasłonka kitajkowa, żółta, na obraz św. Trójcy.
3. V
4. Od tegoż JM koron 2 srebrnych do tegoż ołtarza.
5. Od JMP Jana Dąbrowskiego koron 2, srebrnych na obraz Najświętszej Panny Częstochowskiej (potarty o obraz w Częstochowie będący, a ten jest do tego kościoła od pomienionego JMP Symona Pułaskiego przysłany, cum hac attes rationem, że jest pocierany, w wielkim ołtarzu nad obrazem św. Anny jest postawiony).
6. Od JMP Wawrzyńca Wyszyńskiego zasłonka kamletowa, we dwa brety, karmazynowa, do ołtarza Trójcy Przenajświętszej.
7. Obrus koleński 1, domowej roboty, 2 komieszki - jedna lniana, domowej roboty, ręczników 3.
8. Fartuch do Pasjej, koleński.
9. Zasłonka jadwabnicowa [s] biała.
10. Paciorki szklane przewłoczone.
11. Od JMP Leona Woyna zasłonka kitajkowa karmazynowa, trochę potarta, do obrazu Najświętszej Panny.
12. Od JMP Walentego Szepiotowskiego także zasłonka kitajczana, karmazynowa, nowa, do tegoż obrazu.

Anno 1721 accaserunt haec:

1. Od białej głowy Woynow podwika.
2. Od białej głowy z Pogorzeli podwika.
3. Fartuszek biały, dano do obrazu Najświętszej Panny Wniebowzięcia.
4. Fartuszek biały do krucyfiks.
5. Fartuszek kitajkowy na bekę do krucyfiks.
6. Welum niebieskie, kitajkowe, szrodek atlasowy, srebrem przesywany.

7. Wstęga na wielkim ołtarzu od JM Paniej Andrzejoyej Niemyskiej.
8. Obrus biały, z koronami.
9. Od JM paniej Wojciechowej Szepiotowskiej zasłonek żółtych rasowanych 2, wiszą na ołtarzu św. Antoniego.
10. Chustka na kielich od białej głowy, łokciowa.
11. Szerzynka z koronami szerokimi do ołtarza św. Trójcy, ampułków szklanych par 2, przybyło.

Inwentarz albo raczej rejestr aparatów kaplicy Najświętszej Panny [Szkaplerznej] post decessum reverendi Matthaei Poniatowski eiusdem capellae altaristae descriptum anno 1712 die 1 novembris [1 XI 1712 r.]

Kielich srebrny, złocisty, z patyną.

Sukienka srebrna, złocista, przy niej szczeputrum [?] z koronami dwiema, które Aniołowie złociste na obrazie Najświętszej Panny trzymają.

Ornatów 2: świąteczny i żałobny.

Zasłonek jedwabnicowych 2, kitajkowa czerwona 1.

Obrusów N° 3.

Tuwalnia złotem jedwabiem szyta 1.

Wella świąteczne 3, żałobne 1.

Korporałów 2.

Alba jedna była, własna ks. altarzysty, w której podług woli onegoż pochowany jest.

Lampa srebrna, z kutasem jedwabnym, karmazynowem.

Ampulek cynowych para.

Lichtarzów cynowych par 2.

Lichtarzów drewnianych także par 2.

Rejestr aparatów w kaplicy św. Józefa in hunc tenorem:

Kielich złocisty, z patyną.

Krzyż srebrny.

Korona srebrna złocista.

Tabliczek N° 4.

Krzyżyk srebrny.

Lampa srebrna

Ornat czerwony, z kolumną białą, z galonikiem srebrnym. Ornat biały, lamowy, cum toto. Ornat zielony, z kwiatami, cum toto. Ornat niebieski, z kolumną kwiatkową. Ornat niebieski, z kolumną kwiatkową. Ornat żałobny, z frandzlą białą.

Lichtarzów cynowych para 1.

Obrusów N° 3.

Antepedia skórzane. Antepedium żałobne.

Zasłonka kitajkowa.

Bursów N° 3, palów N° 2.

Mszał bez Patronów Polskich.

Szerzynka płótna szwabskiego.

Lichtarzów drewnianych par 2.

Inwentarium domus plebanalis. Izba z alkierzem i komorą. Przy izbie piwnica znacznie nadniszczona, fundamentu nie ma, oprócz trochę kamieni. Ze dworu glina oblepiona poniekąd. Zewnątrz niedawno, przed lat więcej 3 lub, nadpróchniała, pomalowana. Ma piec kaflany, formowany, służbę z szafą stante mea possessione poprawione. Drzwi

czworo, na zawiasach żelaznych - u alkierza z zamkiem, u izby z zapadką. Okno 1 w izbie w ołów robione, drugie w alkierzu, trzecie małą w komórce. Podłoga w izbie z tarcic. Sień bez połapu. Kuchnia z dymnikiem. Drugi dymnik za mnie stanął. Przez sień izdebka czeladna, zkomórką. W tym gmaszku okienek 3, w drewno robione. Dach snopkami pokryty.

Stodół dwie, z których jedna obalona, przeze mnie poprawiona. Obora, alias chlewy kosztem moim restaurowane. Do tego w stodole szpiklerz nowy. Stajnia mei praesente pobudowana. Płoty circa circum moim staraniem i płać pogrodzone.

Karczma bliższa kościoła, a tym bardziej szpitala, po długim prawie w rozmaitych sądach, a osobliwie w Trybunale, o plac na którym tenże szpital, jako i ta karczma stoja, tandem per amicabilem compositionem, za koszty moje i fatygą ustąpiona poseszej mojej, jako ipsa compositio superius descriptasinat [?] kościoło voluntatem meam aplikowana. Druga [karczma] in oppositio opadła, na kształt pustek, kontraktem trzyma się wyrażonem w teźże księdze. Do teźże karczmy browar na Poświętnym, przy szczupłej sadzaweczce, opodal stodół, ode mnie postawiony.

Do plebaniej ogród jeden, mający drzewa różne, ale nieurodzajne, tudzież, z środka z trochę trawy.

Gruntu włóczka po zagonów 24, na staj 18, we wszystkich trzech polach, na wsi Dąbrówce Kościelnej. Więcej nie wysieje żyta nad 5 korcy, także i jarzyny miary ciechanowieckiej (którym korcu garcy 50). Druga włóczka w długości i obszerności mianowanej na trzech Szepietowach: Podleśnych, Janówce i Żakach: jedno bliżej, drugie dalej, a trzecie za dobre pół mili. Benefactores tego nadania są parafianami ad ecclesiam Magna Dąbrowa, ad ecclesiam in Parva Dąbrowka collatorami. Borów, ani lasów, nie masz, oprócz kawałka trawy na Szepietowach. Na urodzaj może być 6 mniej albo więcej wozów.

Inwentarz domu altariej Najświętszej Panny Szkaplernej post supra nominatum reverendum Poniatowski de hac suae decessum: Na Izdebniku, wiosce, budynek skromny księży. Izba, komórka, szopka i piekarenka, stodoły i chlewy spustoszałe znacznie natenczas. Fundacji niegdy JMP Skiwskiego sędziego ziemie bielskiej do altariej pomienionej aplikowane, przy kościele dąbrowszczyńskim będącej. Teraz zaś w kolacji JMP Karola Bleszyńskiego zostająca. Gruntu do niej włók 2, z łąkami, z lasami i ze wszystkimi pożytkami. Do tego chłop z parą wołów. Krescenczej żyta kop 2, zasiewu ozimego nie było, jęczmienia kop 8, owsa tyleż. De caetero nihil przy objęciu tej altariej, którym ja przez półtora lata trzymał, po śmierci namienionego księdza altarysty... Altariej domek na Poświętnem, ex oppositio szkoły, mający i ogród in hunc funduszem nadany, aby w nim JM ks. altarysta mieszkał i dopomagał plebanowi w nabożeństwie, spustoszony stoi.

Altariej św. Józefa domek ex oppositio krzyża postawiony, na placu kolatorów, blisko karczmy slacheckiej. Księdza nie ma teraz. Mieszka jednak pewny rzemieślnik. Który to budynek miał swoje ogrodzenie, chlew i stodołki. Kolator tej kaplicy successorius postr olim generosum Simonem Woyno dictus Krupa ad propria domum ausportavit.

Szkoła. Ma dom, komórkę, sień. Budynek z oknami, z drzwiami już znacznie nadpróchniały. Do której szkoły ogród, w tyle budowania należy. Szkolnych dwóch: organista (kantor tenże) i zakrystian, ociec z synem żonaty.

Szpital. Ex oppositio kościoła, drochę dalej, a bliżej figury murowanej. Ubóstwa ad praesens sześcioro: dziad 1, a bab 5. Na placu legowanym i zapisanem przez JMP Masieja

Gąssowskiego, ut dictat donacja in hoc opus wprowadzona. Potym przez JMP Jana Woyna Zagrobie pobudowany. I od tegoż ma nadany ogródek zagonów 7, jak zapis opiewa...

Proventus quitam ecclesiam quam personam parochianum sunt expressim authenticis inscriptis in hoc libro.

Descriptio parochiae cum decimatione quantagsri sua circum foremia et numerositate:

1. Ville Dąbrowka Woyny Kościelna cum attinentiis ma włók slacheckich N° 35, z których by według prawa dawnego i zwyczaju należało kop 33 żyta i jarzyny. Także omnis grani Teraz nie dają więcej nad 16 kop żyta, a drugie jarzyny i to nie zawsze.
2. Villa Woyny Pogorzal włók N° 16. Dziesięciny dochodzi utriusque seminis kop N° 28.
3. Woyny Króle, Bakalarze et Szuby mają włók N° 26. Nie więcej dziesięciny dają nad kop 14 żyta, drugie jarzyny. Co do jarzyny należnej, to tylko owsem oddają. Wymawiają się requirementami, odłogami, zaroślami.
4. Izdebniczek do Dąbrówki wzwyż przepisanej należy szlachta... oddaje. Ksiądz altarysta trzymający włók 2 bonorum ex qui solonis nullo modo chce oddawać i nie oddaje.
5. Gierały Nowe włók mają N° 9. Należałoby dziesięciny kop N° 18. Ie dają tylko kop utriusque seminis tylko kop 14 i to nie każdego roku.
6. Gierały Stare mają włók N° 10. Dziesięciny nec per decretatem biorą po possis bonorum, rodzeni bracia panowie Kierznowscy, wymawiając się gajami, lasami, zaroślami, błotami.
7. Pułazie mają włók N° 20, należałoby dziesięciny utriusque seminis kop N° 40. Nie bierze się więcej dziesięciny jako kop N° 30. Świeższe excusatia jem to jakoby nie mogą oddawać.

A z tych zwyż przepisanych wsi pięciu ja ad praesens pleban kościoła tutecznego dziesięcinę odbieram ad

16

Dąbrowka Kościelna, 16 lipca 1753 r.

Jan Jakub Józef Światłowski, Żyd liczący ok. 40 lat, mieszkaniec wsi Szepietowo Podleśne, dokonuje konwersji z judaizmu na rzymski katolicyzm, w obecności chrzestnych - wielmożnego Walentego Sienickiego, pisarza grodzkiego brańskiego i jego żony Katarzyny z Ołdakowskich - właścicieli Szepietowa-Podleśnego, Szepietowa-Janówki i Szepietowa-Wawrzyńców oraz w obecności asystentów - urodzonych: Ludwika Woyno, Konstancji Woynowej, Jana Dąbrowskiego i panny Marcjanny Tymieńskiej. Powodem konwersji były „cudowne” widzenia w czasie poświęcenia fundamentów nowo budującego się kościoła w Dąbrowce i niezwykłe sny.

Oryginał: *Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Dąbrowce Kościelnej, Księga chrztów i zgonów parafii Dąbrowka z lat 1720-1772, s. 264-265.*

Ten Jan Jakub Józef Światłowski do wiary katolickiej, z tej przyczyny nawrócony, że przy zakładaniu kościoła nowego Dąbrowczyńskiego, gdy stał pod karczmą, podczas benedykcji pierwszego kamienia, widział wielką światłość przed sobą. I gdy się strwożył,

po niemałym czasie światłość w górę poszła. Za którą poglądając ujrzał śliczny obraz do siebie się z góry spuszcający. Ośmielił się i chciał go wziąć w ręce, ale za każdym pociągnięciem obraz wyżej, w górę się unosił i wysoko wygórowawszy zniknął.

Myślał Jan: Coby to za widzenie było?

I nie jedząc przez dzień, położył się. Aż w nocy pokazuje się Pielgrzym i rzecze do niego: „Jesteś w zadumieniu z widzenia obrazu i światłości. Wiedźże o tym, że cię Bóg w ciemności niedowiarstwa oświeca i chce zbawić dusze twoje. Wy Żydzi czekacie Mesjasza, ale się nie doczekacie. Wierz w Chrystusa! To jest prawdziwy Mesjasz!”.

Drugiej nocy, we śnie zdało mu się, że barzo chorował i od wielu lat ponosił słabości, uzdrowiony od pobożnych katolików, idących na cudowne miejsce. Gdy przybył do kościoła, widział tegoż Pielgrzyma kropiącego ludzi. I gdy go prosił, aby był wespół z nimi pokropiony, rzekł Pielgrzym do niego: Będziesz pokropiony i uzdrowiony, jak będziesz w tej wierze, co i ci.

I tak ocknąwszy się i dnia doczekawszy, sekretnie prosił, aby był ochrzczony.

Gdy tedy uczył się pacierza i dzień drugi nauczyć się nie mógł.

Trzeciej nocy przychodzi tenże Pielgrzym do niego i pacierz, ze sobą mówić każe. Za którym, gdy mówił, rzekł: „Już teraz będziesz umiał.” Jakoż ocknąwszy się doznał tego skutecznie.

I pod przysięgą wyznał, że to wszystko prawdziwie było.

17

1790 r.

Taryfa dymów i podatku podymnego z dóbr ziemskich w województwie podlaskim ziemi bielskiej leżących roku 1790 przez prześwietne Komisje Porządkowe Cywilno-Wojskowe uczynionej ułożona.

Oryginał: *Centralne Archiwum Historyczne w Wilnie, Fond S.A. nr 11.630, k. 50-69v, 78-92, 262-272v i 295.*

Parochia Dąbrowczyńska [k. 50-69v]

Brzoski Stare Gawrony...

Brzoski-Tatary...

Brzoski-Brzezińskie...

Brzoski-Gromki...

Brzoski-Talki...

Wieś Brok...

Wieś Dąbrówka Kościelna:

Jana Srzednickiego, dymów 2,

Jakuba, po Marcynie, Woyny, dym 1,

Dionizego [?], po Janie, Dąbrowskiego, dymów 10,

Grzegorzowej Gierałtowskiej, dym 1,

Marcina Perkowskiego, dym 1,

Stanisławowej Niemyskiej, dym 1,

Leona, po Leonie, Niemyskiego, dym 1,

Mikołaja, po Leonie, Niemyskiego, dym 1,

Feliksa, po Michale, Niemyskiego, dym 1,

Antoniego, po Mateuszu, Gąsowskiego, dym 1,

Wojciecha, po Mateuszu, Gąsowskiego, dym 1,
Bartłomieja, po Walentym, Gąsowskiego, dym 1,
Marcinowej Wyszyńskiej, dym 1,
Andrzeja i Jana, po Bartłomieju, Wyszyńskich, dym 1,
Stanisława, po Wojciechu, Gierałtowskiego, dym 1,
Mateusza Szymborskiego, dym 1,
Januarego [?] Rocha i Jana Kierznowskich, dym 1,
Walentego, po Józefie, Woyny, dym 1,
Franciszka, po Tomaszu, Woyny, dym 1,
Wojciecha, po Tomaszu, Woyny, dym 1,
Wojciecha, po Wawrzyńcu, Woyny, dym 1,
Jana, po Józefie, Woyny, dym 1,
Wiktorii Woynowej, dym 1,
Łukasza, po Macieju, Woyny, dym 1,
Sukcesorów, po Macieju Woynie, dym 1,
Tomasza Woyny, dym 1,

Dołęgi:

Franciszka, po Rochu, Dołęgowskiego, dym 1,
Anastazji Dołęgowskiej, dym 1, Joachima, po Janie, Dołęgowskiego, dym 1,
Sebastiana, po Andrzeju, Dołęgowskiego, dym 1,
Pawłowej Dołęgowskiej, dym 1,
Wojciechowej Dołęgowskiej, dym 1,
Bartłomieja Dołęgowskiego, dym 1,
Kazimierza, po Franciszku, Dołęgowskiego, dym 1,
Michała, po Krzysztofie [?], Dąbrowskiego,
Klemensa, po Wawrzyńcu, Dąbrowskiego, dym 1,
Anny Dąbrowskiej część, dym 1,
Szymona, po Adamie, Dołęgowskiego, dym 1,
Zygmuntovej Dołęgowskiej, dym 1,
Wojciecha, po Krzysztofie, Wyszyńskiego, dym 1,
Ludwika, po Franciszku, Dołęgowskiego, dym 1,
Kaspra, po Bartłomieju, Dołęgowskiego, dym 1,
Stanisława, po Antonim, Dołęgowskiego, dym 1,
Michała, po Janie Dołęgowskiego, dym 1,
Antoniego, po Janie, Dołęgowskiego, dym 1,
Pawła, po Janie, Dołęgowskiego, dym 1,
Jana, po Tomaszu, Wyszyńskiego, dym 1,
Marcina, po Janie, Dołęgowskiego, dym 1,
Jana, po Leonie, Dołęgowskiego, dym 1,
Sebastiana, po Wincentym, Szepietowskiego, dym 1,
Mikołaja, po Kasprze, Dołęgowskiego, dym 1,
Pawłowej Dołęgowskiej, dym 1,
Adama, po Pawle, Dołęgowskiego, dym 1,
Stanisława, po Wojciechu, Dołęgowskiego, dym 1,
Andrzeja, po Pawle, Dołęgowskiego, dym 1,
Macieja, po Wojciechu, Dołęgowskiego, dym 1,
Wojciecha, po Krzysztofie, Wyszyńskiego, dym 1.

Gierałty Stare:

Tomasza, po Marcynie Kierznowskiego, dymów 3,

Rocha, po Pawle, Kierznowskiego, dymów 2,
Januarego [?], po Sebastianie, Kierznowskiego, dymów 2

Gierałty Nowe:

Józefa Srzednickiego, dymów 7,
Sukcesorów po Sebastianie Gierałtowskim, dym 1,
Grzegorza, po Wojciechu, Gierałtowskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Władysławie Proszyńskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Łukaszu, Srzednickiego, dym 1,
Stanisława, po Stefanie, Gierałtowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Łukaszu Srzednickim, dym 1.

Moczydły-Stanisławowięta:

Franciszka, po Janie Moczydłowskim część, dym 1,
Macieja po Marcinie Proszyńskiego, dym 1,
Józefa, po Jakubie, Wyszynskiego, dym 1,
Leonarda, po Jakubie Wyszynskiego, dym 1,
Sukcesorów po Tomaszu Wyszynskim, dym 1,
Chryzostoma Moczydłowskiego, dym 1,
Stanisława Łopińskiego, dym 1,
Macieja, po Marcinie, Moczydłowskiego, dym 1,
Wojciecha, po Józefie Piekutowskiego, dym 1,
Marcina, po Macieju Proszyńskiego, dym 1,
Krystyny Zdrodowskiej, dym 1,
Janowej Moczydłowskiej, dym 1.

Mystki-Rzym...

Plewki wieś:

Kazimierza, po Mikołaju Szepietowskiego, dym 1,
Jakuba, po Andrzej Włostowskiego, dym 1,
Andrzeja, po Józefie Włostowskiego, dym 1,
Michała, po Ludwiku Plewki, dym 1,
Barbary Laskowskiej, dym 1,
Józefa, po Grzegorzu, Włostowskiego, dym 1,
Rocha Górskiego, dym 1,
Sukcesorów po Mateuszu Jankowskim, dym 1,
Antoniego, po Wawrzyńcu, Jankowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Szymonie Jankowskim, dym 1,
JW. Kazimierza Szepietowskiego, dymów 3.

Pułazie Gołębie Swierze:

Walentego, po Łukaszu, Pułaskiego, dym 1,
Stanisława, po Pawle, Pułaskiego, dym 1,
Jacentego, po Aleksandrze, Pułaskiego, dym 1,
Franciszka, po Kazimierzu, Moczydłowskiego, dym 1,
Pawła Koćmierowskiego, dym 1,
Antoniego, po Krzysztofie, Wyszynskiego, dym 1,
Andrzeja po Janie, dym 1,
Pawła, po Grzegorzu, Pułaskiego, dym 1,
Bartłomieja Skolimowskiego, dym 1,
Michała, po Rochu, Pułaskiego, dym 1,
Pawła, po Feliksie Woyny, dym 1,
Walentego, po Pawle, Woyny, dymów 2,

Macieja, po Bartłomieju, Wyszyńskiego, dym 1,
Grzegorza, po Mateuszu, Gąsowskiego, dym 1,
Jakuba, po Macieju, Woyny, dym 1,
Wojciecha Gierałtowskiego, dym 1,
Jana, po Sebastianie, Myszkowskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Wiktorze, Mystkowskiego, dym 1,
Wojciecha, po Krzysztofie, Kocmierowskiego, dym 1,
Mateusza i Marcina Mystkowskiego, dym 1,
Pawła, po Wojciechu, Perkowskiego, dym 1,
Mikołaja, po Janie, Brzoski, dymów 2,
Sukcesorów po Stanisławie Szymborskim, dym 1,
Stefanowej Pułaskiej, dym 1,
Kazimierzowej Perkowskiej, dym 1,
Wawrzyńcowej Mystkowskiej, dym 1,
Aleksandra, po Piotrze, Mystkowskiego, dym 1,
Marcina, po Walentym, Mystkowskiego, dym 1,
Franciszka, po Marcinie, Mystkowskiego, dym 1,
Tadeusza, po Feliksie, Woyny, dym 1,
Jana, po Mateuszu, Woyny, dym 1,
Jakubowej Pułaskiej, dym 1,
Wojciecha, po Tomaszu, Pułaskiego,
Stanisława, po Wawrzyńcu, Wyszyńskiego, dym 1,
Wojciecha, po Pawle, Perkowskiego.

Wieś Szrednica-Maćkowieta:

Antoni, po Mikołaju, Olszewskiego, dym 1,
Pawła, po Jakubie, Jabłońskiego, dym 1,
Sebastiana, po Pawle, Szrednickiego, dym 1,
Walentowej Jabłońskiej, dym 1,
Andrzeja, po Franciszku, Jabłońskiego, dym 1,
Piotra, po Idzim, Jabłońskiego, dym 1,
Jana, po Wojciechu, Gierałtowskiego, dym 1,
Andrzeja, po Wojciechu, Szepietowskiego, dym 1,
Piotra, po Tomaszu, Dołęgowskiego, dym 1,
Franciszka, po Krzysztofie, Proszyńskiego, dym 1,
Wojciecha, po Macieju, Brzozowskiego, dym 1,
Dionizego, po Grzegorz, Gierałtowskiego, dym 1,
Lenartowej Proszyńskiej, dym 1,
Feliksa Szrednickiego, dym 1,
Pawła, po Antonim, Szepietowskiego, dym 1,
Maciejowej Szepietowskiej, dym 1,
Andrzeja Olszewskiego, dym 1,
Walentego, po Antonim, Piekutowskiego, dym 1,
Tomasza Kierznowskiego, dym 1,
Rocha, po Pawle, Szrednickiego, dym 1,
Tomasza, po Kazimierzu, Jabłońskiego część, dym 1,
Antoniego, po Bartłomieju, Jankowskiego, dym 1,
Józefa, po Grzegorz, Gierałtowskiego, dym 1,
Stanisława, po Bartłomieju, Jankowskiego, dym 1,
Stanisława Szepietowskiego, dym 1,

Józefa Szrednickiego, dym 1,

Szrednica-Pawłowieta:

Józefa, po Leonie, Dołęgowskiego, dym 1,
Krystyna, po Idzim, Szrednickim, dym 1,
Józefa, po Andrzeju, Proszyńskiego, dym 1,
Ignacego, po Idzim Szrednickiego, dym 1,
Stanisława, po Andrzeju, Szymborskiego, dym 1,
Stefana, po Jakubie, Dąbrowskiego, dym 1,
Franciszka, po Kazimierzu, Szrednickiego, dym 1,
Pawłowej Szrednickiej, dym 1,
Piotra, po Pawle, Szrednickiego, dym 1,
Józefa, po Kazimierzu Jabłońskiego, dym 1,
Tadeuszowej Szymborskiej, dym 1,
Wojciecha Jabłońskiego, dym 1,
Sukcesorów po Szymonie Perkowskim, dymów 3,
Tomaszowej Jabłońskiej, dym 1,
Piotra, po Marcinie, Jabłońskiego, dym 1,
Bartłomieja, po Tomaszu Gołaszewskiego, dym 1,
Sukcesorów, po Tomaszu, Dąbrowskim, dym 1.

Szrednica-Jakubowieta:

Feliksa, po Pietrze Szrednickim, dym 1,
Jana, po Michale. Kocmierowskiego, dymów 2,
Jakuba, po Kazimierzu Szrednickim, dym 1,
Mikołaja, po Tomaszu [?], Szrednickiego, dym 1,
Franciszka, po Krzysztofie, Szrednickiego, dym 1,
Baltazara, po Tomaszu, Szymborskiego, dym 1,
Karola, po Kazimierzu, Radziszewskiego, dym 1,
Walentego, po Jakubie, Szrednickiego, dym 1,
Tomasza Szrednickiego, dym 1,
Antoniego Gołaszewskiego, dym 1,
Pawłowej Brzozowskiej, dym 1,
Bazylego po Sebastianie Szrednickiego, dym 1,
Macieja, po Sebastianie, Szrednickiego, dym 1,
Walentego, po Grzegorz Szrednickiego, dym 1,
Piotrowej Jabłońskiej, dym 1,
Tomasza Kierznowskiego, dymów 2.

Stawiereie-Michałowieta.

Jana, po Stanisławie, Brzozowskiego, dym 1,
Gierałtowskiego, dym 1,
Sylwestra, po Pawle Szymborskiego, dym 1,
Macieja, po Andrzeju, Zaleskiego, dym 1,
Franciszka, po Marcinie, Stawiereia, dym 1,
Sebastiana, po Michale, Gierałtowskiego, dym 1,
Adama, po Wojciechu, Tworkowskiego, dym 1,
Kazimierza, po Wojciechu, Tworkowskiego, dym 1,
Jana, po Tadeuszu, Tworkowskiego, dym 1,
Ludwika, po Tomaszu, Tworkowskiego, dym 1,
Tomasza, po Idzim, Szymborskiego, dym 1,
Walentego Stawiereia, dymów 2,

Tomasza, po Walentym, Perkowskiego, dym 1,
Macieja, po Michale, Szadkowskiego, dym 1,
Jakuba, po Tomaszu, Szymborskiego, dym 1.

Stawiereie-Podleśne:

Jakuba, po Macieju, Woyny, dymów 2,
Pawła Tołoczki, dym 1,
Klemensa, po Kazimierzu, Stawiereia, dym 1,
Stanisława, po Kazimierzu Stawiereia, dym 1,

Szepietowo-Żaki:

Jana, po Tomaszu, Szepietowskiego, dym 1,
Jana, po Bartłomieju, Szepietowskiego, dym 1,
Walentego, po Florianie, Szepietowskiego, dym 1,
Walentego, po Mikołaju, Szepietowskiego, dym 1,
Część Wojciecha, po Pietrze, Szepietowskiego, dym 1,
Felicjana, po Antonim, Szepietowskiego, dym 1,
Antoniego, po Andrzej, Szepietowskiego, dym 1,
Wojciecha, po Nikodemie, Szepietowskiego, dym 1,
Klemensa, po Mateuszu, Woyny, dym 1,
Antoniego, po Walentym, Faszczewskiego, dym 1,
Barnabowej Szepietowskiej, dym 1,
Ludwikowej Szepietowskiej, dym 1,
Marcina, po Andrzej, Koca, dym 1,
Nikodemowej Zarębnej, dym 1,
Stanisława, po Augustynie, Szepietowskiego, dym 1,
Szczepana, po Jerzym, Zaręby, dym 1
Piotra, po Maksymilianie, Szepietowskiego, dym 1,
Walentego, po Maksymilianie Szepietowskiego, dym 1,
Jana, po Wojciechu, Szepietowskiego, dym 1,
Tomasza Gierałtowskiego, dym 1,
Grzegorza, po Walentym, Szepietowskiego, dym 1,
Piotra, po Walentym, Szepietowskiego, dym 1,
Antoniego, po Michale, Szepietowskiego, dym 1,
Mateusza, po Macieju, Szepietowskiego, dym 1,
Józefa, po Sebastianie, Szepietowskiego, dym 1,
Jana, po Jakubie, Zaleskiego, dym 1,
Tomasza Dąbrowskiego, dymów 2,
Jakubowej Zaleskiej, dym 1.

Szepietowo-Wawrzyńce:

Sukcesorów po Stanisławie Szepietowskim, dymów 11,
Kazimierza Szepietowskiego, dymów 5,
Ludwika, po Janie, Dąbrowskiego, dymów 3,
Józefa, po Felicjanie, Srzednickiego, dym 1,
Józefa, po Kazimierzu Szepietowskiego, dym 1.

Szepietowo-Janówka:

Marcina, po Bogdanie, Brzozowskiego, dym 1,
Bernarda, po Pawle, Lubowickiego, dym 1,
Stanisława, po Walentym Szepietowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Pietrze Szepietowskim, dym 1,
Jana, po Walentym, Szepietowskiego, dym 1,

Felicjana, po Stanisławie, Szepietowskiego, dym 1,
Kazimierza Szepietowskiego, dymów 10,

Folwark Szepietowo-Podlesne: dymów 14.

Woyny-Izdebnik:

Kazimierza Woyny, dym 1,
Sukcesorów po Dawidzie Gąsowskim, dym 1,
Antoniego, po Adamie, Gąsowskiego, dym 1,
Franciszka, po Janie Gąsowskiego, dym 1,
Kazimierza, po Józefie Gąsowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Wojciechu Gąsowskim, dymów 2,
Pawła, po Wojciechu, Niemyskiego, dym 1.

Woyny-Piecki:

Marcjanowej Woynowej, dym 1,
Wawrzyńca, po Marcinie Woyny, dym 1,
Cyprianowej Woynowej, dym 1,
Pawła, po Mateuszu, Markowskiego, dym 1,
Jana, po Adamie, Wyszyńskiego, dym 1,
Franciszka, po Adamie Wyszyńskiego, dym 1,

Woynow-Pieckow taż wieś:

Adama, po Józefie, Gąsowskiego, dym 1,
Mateusza, po Antonim, Woyny, dym 1,
Jana, po Wojciechu Woyny, dymów 3,
Idziego, po Bartłomieju, Wyszyńskiego, dym 1.

Woyny-Pogorzal:

Jana, po Franciszku Gąsowskiego, dym 1,
Szymona, po Piotrze, Woyny, dym 1,
Jakuba, po Macieju, Tworkowskiego, dym 1,
Michała, po Bogusława, Woyny, dym 1,
Pawła, po Franciszku, Wyszyńskiego, dym 1,
Antoniego, po Franciszku, Wyszyńskiego,
Jana, po Andrzeju, dym 1,
Bartłomieja, po Jakubie, Woyny, dym 1,
Walentego, po Wojciechu, Woyny, dym 1,
Kazimierza Woyny, dym 1,
Piotra i Mikołaja Woynów, dymy 2,
Józefa, po Kasprze, Woyny, dym 1,
Szymona, po Ludwiku, Woyny, dym 1,
Jakuba Woyny, dymów 12,
Klemensa, po Marcinie, Woyny, dym 1,
Stanisława Woyny, dym 1.

Woyny-Szuby:

Macieja Woyny, dymów 11,
Klemensa Bleszyńskiego, dymów 4,
Szymona i Ignacego, po Alojzym, Bleszyńskich, dymów 6,
Stanisława, po Tomaszu, Kamińskiego, dymów 2,
Jana, po Wojciechu, Kamińskiego, dymów 4,
Sylwestra, po Tomaszu, Jabłońskiego, dym 1,
Mikołaja, po Marcelim, Dąbrowskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Mikołaju, Więckowskiego, dymów 3,

Sukcesorów po Pawle Zaleskim, dym 1.

Włosty-Olszanka:

Wiktora, po Ludwiku, Włostowskiego, dym 1,
Jana, po Bronisławie, Włostowskiego, dym 1,
Tyburcynej Włostowskiej, dym 1,
Franciszka, po Walentym, Włostowskiego, dym 1,
Macieja, po Aleksandrze, Rzymskiego, dym 1,
Pawła, po Grzegorz, Gierałtowskiego, dym 1,
Kazimierza, po Aleksandrze, Rzymskiego, dym 1,
Antoniego, po Anzelmie, Włostowskiego, dym 1,
Walentego Gierałtowskiego, dym 1,
Jakuba, po Kazimierzu, Gierałtowskiego, dym 1,
Antoniego, po Pawle, Włostowskiego, dym 1,
Marcina, po Michale, Kaczyńskiego, dym 1,
Albina, po Andrzej, Dąbrowskiego, dym 1,
Antoniego, po Piotrze, Pomerskiego, dym 1,
Macieja, po Stanisławie, Żery, dym 1,
Karola, po Adamie Proszyńskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Stanisławie, Stokowskiego, dym 1,
Wiktora, po Stanisławie, Stokowskiego, dym 1,
Bartłomieja, po Jakubie, Srzednickiego, dym 1,
Antoniego, po Dominiku, Włostowskiego, dym 1,
Stanisława, po Szymonie, Włostowskiego, dym 1,

We wsi Dąbrówka [k.295]

Plebania, dymów 2,
Tamże altaria, dym 1,

We wsi Wojnach-Izdebnik altaria, dymów 2.

Parochia Jabłońska, [k. 78-92]

Jabłoń-Dąbrowa Zgniła...

Jabłoń-Dobki...

Jabłoń Kikolskie:

Tadeusza, po Piotrze, Piekutowskiego, dym 1,
Kaspra, syna Piotra, Zdrodowskiego, dym 1,
Krzysztofa, po Marcinie, Kikolskiego, dym 1,
Sylwestra, po Idzim, Kikolskiego, dym 1,
Sukcesorów po Macieju Brzozowskim, dym 1,
Wojciech, po Tadeuszu, Brzozowskim, dym 1,
Pawła, po Wojciechu, Piekutowskiego, dym 1.

Jabłoń Kościelna...

Jabłoń Markowieta...

Jabłoń Rykacze...

Jabłoń Samsony:

Tadeusz, po Jakubie, Czarnowskiego, dym 1,
Grzegorza, po Piotrze, Piekutowskiego, dym 1,
Jana, po Kasprze, Piekutowskiego, dym 1,
Adama, po Janie, Kamińskiego, dym 1,
Bartłomieja, po Kasprze, Piekutowskiego, dym 1,
Antoniego, po Wawrzyńcu, Jabłońskiego, dym 1,

Grzegorza, syna Bartłomieja, Jabłońskiego, dym 1,
Bartłomieja, po Tomaszu, Jabłońskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Wawrzyńcu, Jabłońskiego, dym 1,
Michała, po Wawrzyńcu, Jabłońskiego, dym 1,
Walentego, po Grzegorzu, Jabłońskiego, dym 1,
Sukcesorów, po Grzegorzu Jabłońskim, dym 1,
Sukcesorów, po Walentym Jabłońskim, dym 1.

Jabłoń-Spały...

Jabłoń-Uszyńskie...

Jabłoń-Zarzeckie...

m. in. Jana po Antonim, Kierznowskiego, dym 1...

Jabłoń-Zambrowizna...

Jabłoń-Jankowce:

Sukcesorów, po Pawle Jankowskim, dym 1,
Mikołaja, po Mateuszu, Jankowskim, dym 1,
Sukcesorów po Michale Jankowskim, dym 1,
Sukcesorów po Hilarym Jankowskim, dym 1,
Stefana, po Wojciechu, Jankowskiego, dym 1,
Jana, po Władysławie, Jankowskiego, dym 1,
Leona, po Mateuszu, Jankowskiego, dym 1,
Adama, po Grzegorzu, Jankowskiego, dym 1,
Sebastiana, po Macieju, Niwińskiego, dym 1,
Antoniego, po Wojciechu Niwińskiego, dym 1,
Sukcesorów po Marcinie Niwińskim, dym 1,
Jakuba, po Szymonie, Jankowskiego, dym 1,
Tadeusza, po Szymonie, Jankowskiego, dym 1,
Jakuba, po Bartłomieju, Jankowskiego, dym 1,
Jakuba, po Marcinie, Ślepowrońskiego, dym 1,
Walentego Satkowskiego, dym 1,
Walentego, po Jakubie, Ślepowrońskiego, dym 1,
Walentego, po Jakubie, Jankowskiego, dym 1,
Walentego, po Bartłomieju Jankowskiego, dym 1,
Fabiana, po Hilarym, Jankowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Adamie Jankowskim, dym 1,
JW. Węgierskiego, dym 1,
Romuald, po Wojciechu, Jankowskiego, dym 1,
Franciszka i Ignacego, po Andrzejku Jankowskim, dym 1,
Sukcesorów po Wojciechu Jankowskim, dym 1,
Ignacego Jabłońskiego, dym 1.

Wieś Mazury z Folwarkiem...

Wieś Koćmiery...

Moczydły-Stanisławowięta:

Kazimierza po Marcinie Moczydłowskiego, dym 1,
Stanisława, po Wawrzyńcu, Moczydłowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Franciszku Moczydłowskim, dym 1,
Sukcesorów po Józefie Moczydłowskim, dym 1,
Stanisława po Marcinie Moczydłowskiego, dym 1,
Macieja Moczydłowskiego, dym 1,
Józefa po Marcinie Moczydłowskiego, dym 1,

Tadeusza, po Pietrze Moczydłowskiego, dym 1,
Jana po Pawle, Perkowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Walentym Szymborskim, dym 1,
Franciszka, po Mateuszu, Moczydłowskiego, dym 1,
Tomasza, po Stanisławie, Moczydłowskiego, dym 1,
Jana, po Krzysztofie, Moczydłowskiego, dym 1,
Jakuba, po Krzysztofie, Moczydłowskiego, dym 1,
Sukcesorów po Janie Moczydłowskim, dym 1.

Piotrowce...

Szymbory-Andrzejowieta:

Mateusza Zawistowskiego, dym 1,
Leona, po Antonim, Szymborskiego, dym 1,
Piotra, po Bartłomieju, Jabłońskiego, dym 1,
Sukcesorów po Antonim Szymborskim, dym 1,
Adama, po Mateuszu, Szymborskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Melchiorze, Szymborskiego, dym 1,
Agnieszki po Stefanie Brzozowskim, dym 1,
Stanisława, po Pawle, Szymborskiego, dym 1,
Walentego, po Antonim, Markowskiego, dymów 2,
Antoniego, po Józefie Szymborskim, dym 1,
Piotra, po Pawle, Szymborskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Walentym, Szymborskiego, dym 1,
Tomasza, po Andrzej, Szymborskiego, dym 1,
Sukcesorów po Grzegorz, Szymborskim, dym 1,
Sukcesorów po Janie Srzednickim, dym 1,
Sukcesorów po Szymonie Srzednickim, dym 1,
Jakuba, po Szymonie Srzednickim, dym 1,

Proszanka, Baranki i Mańce...

Wieś Śliwowo...

Szymbory Jakubowieta:

Hilarego, po Walentym, Szymborskiego, dym 1,
Antoniego, po Krzysztofie Gierałtowskiego, dym 1,
Jana, po Krzysztofie Gierałtowskiego, dymów 2,
Pawła, po Krzysztofie Gierałtowskiego, dym 1,
Antoniego, po Krzysztofie, Gierałtowskiego, dym 1,
Grzegorza Kostry, dym 1,
Snarskich, dym 1,
Pietrowej Wnorowskiej, dym 1,
Tadeusza, po Mikołaju, Żochowskiego, dymów 2,
Sukcesorów po Andrzej, Szymborskim, dym 1,
Sukcesorów po Jakubie Szymborskim, dym 1,
Stanisława po Janie Szymborskiego, dym 1,
Wojciecha, po Szymonie, Brzozowskiego, dym 1,
Franciszka, po Antonim, Piekutowskiego, dym 1,
Idziego, po Rochu, Sienickiego, dym 1.

Szymbory-Włodki:

Krzysztofa, po Marcinie, Gierałtowskiego, dym 1,
Hilarego, po Marcinie, Gierałtowskiego, dym 1,
Wiktor Gierałtowski, dymów 2,

Jana Szymborskiego, dym 1,
Jakuba, po Wacławie, Szymborskiego, dym 1,
Andrzeja, po Macieju, Gierałtowskiego, dym 1,
Jakuba, po Tomaszu, Gierałtowskiego,
Telesfora, po Jerzym, Brzozowskiego,
Walentego Żochowskiego, dym 1,
Jacentego, po Mateuszu, Szymborskiego, dym 1,
Mateusza, po Idzim, Szymborskiego, dym 1,
Piotra, po Macieju, Szymborskiego, dym 1,
Dominika i Tadeusza Szymborskich, dym 1,
Felicjana, po Janie, Szymborskim, dym 1,
Wawrzyńca, po Grzegorzu, Szymborskiego.

Parochia Wyszonkowska, [k. 262-272v]

Chorążyce...

Folwark Klukówek ze wsią Wyliny-Dwór, dymów 11,
ze wsią Ruś, dymów 16.

Kostry-Litwa...

Kostry-Noski...

Kostry Podsędkowięta...

Kostry Smieyki...

Kostry-Stara Wieś...

Warele-Nowa Wieś:

Dionizego, po Kasprze, Wyszyńskiego, dym 1,
Ignacego, po Kasprze, Wyszyńskiego, dym 1.

Warele-Stara Wieś...

Warelle-Filipowicze:

Franciszka Olędzkiego, dymów 10,
Tamże, Wojciecha, po Jakubie, Wyszyńskiego, dym 1.

Wyszonki-Błonie...

Wyszonki Kościelne...¹¹⁵

Wyszonki-Nagórki...

Wyszonki-Piechacze...

Wyszonki-Poselle:

Walentego Proszyńskiego, dym 1,
Stanisława, po Antonim, Żochowskiego, dym 1,
Leona, po Jakubie, Kostrze, dym 1,
Jana, po Łukaszu, Porowskiego, dym 1,
Kazimierza, po Macieju, Porowskiego, dym 1,
Jagnieszki Wyszyńskiej, dym 1,
Ignacego, po Macieju, Porowskiego, dym 1,
Tomasza Porowskiego, dym 1,
Jana, po Macieju, Kostry, dym 1,
Grzegorza, po Janie, Wyszyńskiego, dym 1,
Mateusza, po Jakubie, Wyszyńskiego, dym 1,
Tadeusza, po Andrzej, Żochowskiego, dym 1,

Wyszonki-Wojciechy...

¹¹⁵ M. in. JW. Ossolińskiego, dymów 12-k. 268.

Wyszonki-Włosty...

Wyszonki-Wypychy...

Zalesie Nowe:

Grzegorz Bystrzycki, dym 1,
Stanisława, po Krzysztofie, Zaleskiego, dym 1,
Antoniego, po Wojciechu, Proszyńskiego, dym 1,
Józefa, po Walentym, Uszyńskiego, dym 1,
Franciszka, po Macieju, Proszyńskiego, dym 1,
Wawrzyńca, po Stanisławie, Choynowskiego, dym 1,
Karola, po Jakubie, Górskiego, dym 1,
Bartłomieja Srzednickiego, dym 1,
Kazimierza Zaleskiego, dym 1,
Felicjana, po Franciszku, Żochowskiego, dym 1,
Tomasza, po Andrzeju Srzednickiego, dym 1,
Grzegorza, po Kazimierzu Wyszyńskiego, dym 1,
Jana, po Wawrzyńcu Łuniewskiego, dym 1,
Wojciecha, po Jakubie Zajkowskiego, dym 1,
Jakuba, po Pawle, Żochowskiego, dym 1,
Rocha Jazwińskiego, dym 1,
Michała, po Bazylim, Uszyńskiego, dym 1,
Piotra, po Jakubie Krzepsn. [?]

Woyny-Krupy:

Franciszka, po Wojciechu, Woyny, dym 1,
Mikołaja, po Tomaszu, Porowskiego, dym 1,
Marcina Porowskiego, dym 1,
Leonarda, po Józefie, Woyny, dymów 3,
Jakuba, po Hilarym, Porowskiego, dym 1,
Marianny, po Marcynie, Porowskiej, dym 1,
Antoniego, po Marcynie, Porowskiego, dym 1,
Jana, po Pawle, Wyszyńskiego, dym 1.

Woyny-Piotrasze:

Kazimierza, po Maksymilianie, Woyny, dym 1,
Bartłomieja, po Walentym, Woyny, dym 1,
Łukasza, po Maksymilianie, Woyny, dym 1,
Jana, po Dominiku, Woyny, dym 1,
Sukcesorów po Dominiku Woynie, dym 1,
Jana, po Walentym, Woyny, dym 1,
Leonarda, po Antonim, Wyszyńskiego, dym 1,
Andrzeja, po Walentym, Wyszyńskiego, dym 1,
Ignacego, po Józefie, Woyny, dym 1,
Jana Woyny, dym 1,
Jakuba, po Kazimierzu Woyny, dym 1,
Aleksandra, po Grzegorz, Woyny, dym 1.

Woyny-Wawrzyńce:

Sukcesorów po Łukaszu Żebrowskim, dym 1,
Apolonii Woynowej, dym 1,
Franciszka Olędzkiego, dym 1,
Macieja, po Jakubie, Wyszyńskiego, dym 1,
Antoniego, po Kasprze, Wyszyńskiego, dym 1,

Łukasza po Dominiku, Woyny, dym 1,
Wawrzyńca Uszyńskiego, dym 1,
Józefa, po Kasprze Wyszyńskiego, dym 1,
Kazimierza, po Bartłomieju Wyszyńskiego, dym 1,
Franciszka, po Antonim, Wnorowskiego, dym 1,
Franciszka, po Macieju, Kostry, dym 1.

18

1834 r.

Liczba osób w poszczególnych wsiach parafii Dąbrówka.

Oryginał:

AD Łomża - Wizyta dekanalna 1834 r.

Lp.	Nazwa wsi	Liczba mieszkańców
1.	Dąbrówka	214
2.	Wojny-Pułazie	202
3.	Wojny-Szuby	189
4.	Wojny-Pogorzal	174
5.	Gierałty Nowe	103
6.	Wojny-Piecki	81
7.	Gierałty Stare	21
8.	Moczydły-Stanisławowięta	67
9.	Stawiereje-Podlesne	7
10.	Stawiereje-Michałowięta	72
11.	Wojny Izdebnik	47
	Razem	1173

19

1865 r.

Właściciele gruntowi z terenu współczesnej nam gminy Szepietowo podają w formie deklaracji przestrzeń i dobroć posiadanej ziemi, celem określenia wysokości podatku.

Oryginał:

Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego, Dział Rękopisów, nr 5991/IV 5, k. 1-24.

Wykaz podający wiadomość o przestrzeni i dobroci gruntów dworskich w posiadłościach ziemskich, sporządzony na zasadzie deklaracji złożonych w roku 1865, celem dokonania nowego rozkładu podatków dworskich: kontyngentu liwerunkowego i ofiary.

Gubernia Augustowska, powiat łomżyński, okręg sądowy tykociński

1 - liczba porządkowa

2 - miejscowość

3 - gmina

4 - właściciele gruntowi

5 - powierzchnia ogółem liczba morgów (1ha=0,56 morga)

6 - ogrodów liczba morgów

7- gruntów ornych liczba morgów

10- łąk liczba morgów

8- przestrzeń posiadłości w szczegółach, a mianowicie w łąkach dwa lub więcej razy na rok koszonych

11- w lasach

12- zarośla morgów

9- przestrzeń posiadłości w szczegółach, a mianowicie w łąkach raz lub więcej razy na rok koszonych

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Dąbrowka Mała	Szepietowo	probostwo	98	14	73		1	4				6		9736	3	1	
2	Bryki	Bryki Wiśniówek	Więckowska Karolina	140	60	477			61		150	92	150	2766	11534	1	1	
3	Dąbrowa Gogole	Bryki Wiśniówek	SS Ołdakowskiego Brunona, właścicieli cząstkowych	71	10	22				18		11	10	186	11451	1	12	71
4	Dąbrowa - Kamień Stary	Bryki	właściciele cząstkowi	132	15	43	32			4		30	8	326,5	13304	1	1	182
5	Dąbrowka Kościelna	Szepietowo	Wojno Paweł	54	3	54			5	5	2	9	5	252,5	11638	1	1	
6	Dąbrowka Kościelna	Szepietowo	Kierznowski Aleksander	316	45	211			27		14		19	1234	9727	2	1	
7	Dołęgi ¹¹⁶	Bryki	właściciele cząstkowi	200	3	162			3	12		9	11	625,5	11433	1	34	200
8	Gierałty Nowe	Szepietowo	Kierznowski Aleksander	114	14	37			9		49		5	331,0	9725	5	1	
9	Gierałty Nowe	Szepietowo	właściciele cząstkowi	71	10	46			10	3			2	289,0	11294	1	13	71
10	Gierałty Stare	Szepietowo	właściciele cząstkowi	107	4	60			8	6	20	4	5	308,0	11635	1	2	27
11	Gierałty Stare	Szepietowo	Roszkowski Wincenty	107	4	64			8	4	20	4	3	320,0	11636	1	1	
12	Jabłoń Samsony i Koćmiery	Szybory	właściciele cząstkowi	20	11	277			16	27	23	26	35	1299,0	13643	1	43	425
13	Jabłoń Kikolskie	Szybory	właściciele cząstkowi	95		65			2	20		3	15	249,5	13646	1	33	95
14	Moczydły Jakubowięta	Szybory	właściciele cząstkowi	133	19	108				3			3	533,0	11639	1		
15	Moczydły Stanisławowięta	Wojny	właściciele cząstkowi	152	20	138								643,0	11611	1		
16	Plewki	Szepietowo Bryki	właściciele cząstkowi	156	10	150			8	5		6	6	655,0	13248	1		
17	Pułazie Świerże	Wojny	właściciele cząstkowi	570	39	457			51	13		6	9	2155,0	11640	1		
18	Srzednica Jakubowięta	Srzednica	właściciele cząstkowi 36	28	1	19			2	2	1	2	1	88,5	12565	1		
19	Srzednica Jakubowięta	Srzednica	Łuniewski Józef	90	2	60			4	6		4	14	254,0	12564	1		
20	Srzednica Jakubowięta	Srzednica	Szapołowska Anna	30	1	211			2	1		1	6	103,0	12563	1		
21	Srzednica Jakubowięta	Srzednica	właściciele cząstkowi	87	4	67			2	4		6	9	280,5	12563	1		
22	Srzednica Maćkowięta	Szepietowo	Roszkowski Wincenty	45	3	31			3	2		1	5	149,0	12567	1		
23	Srzednica Maćkowięta	Srzednica	właściciele cząstkowi	161	16	34			7	3			1	631,5	12566	1		
24	Srzednica Pawłowięta	Srzednica	właściciele cząstkowi	220	16	141			6	23	2	13	19	686,5	12569	1		
25	Srzednica Pawłowięta	Srzednica	właściciele cząstkowi	70		70								245,0	9750	1		
26	Srzednica Maćkowięta Jakubowięta	Zamieszkałych w gm. Szybory i Wojny	właściciele cząstkowi												12568			

¹¹⁶ Opodatkować należy na rzecz posiadłości kościelnych.

27	Stawiereje Michałowięta	Wojny	Wojno Augustyn	165	15	145			5				10	650,0	11642	1	
28	Stawiereje Podleśne	Wojny	właściciele częstkowi	61	7	33			1	8	1	1	186,0	13297		2	
29	Stawiereje Podleśne	Wojny	właściciele częstkowi	22	2	17				3			47	78,5	13296	1	
30	Szepietowo Wawrzyńce	Szepietowo	Kierznowski Aleksander	2206	142	838			211	17	823	128	55	5956,5	9738	6	
31	Szepietowo Żaki	Szepietowo Bryki	właściciele częstkowi	405	25	257			20	32			36	35	1257,5	13659	1
32	Szymbory Andrzejowięta	Szymbory	właściciele częstkowi	224	15	155			12	7			8	723,5	12974	1	
33	Szymbory Jakubowięta	Szymbory	właściciele częstkowi	69		59			2	2	1		45	206,0	13308	1	
34	Szymbory Włodki	Szymbory	właściciele częstkowi	211	6	148			14	10			10	585,0	12973	1	
35	Warele Filipowicze	Wyszonki Błonie	Kalisz Karol	433	52	258	5	20	22	45			29	1681,0	13295	9	
36	Warele Nowe	Wyszonki Błonie	właściciele częstkowi	374	34	318			17				10	1484,0	9752	1	
37	Włosty Olszanka	Szepietowo Bryki	właściciele częstkowi	168	16	113			1	12			2	874,5	13658	1	
38	Wojny Izdebnik	Szepietowo	Gąsowski Jan	21	2	12			5	4			1	66,5	9733	2	
39	Wojny Izdebnik	Szepietowo	właściciele częstkowi	51	2	31			19	7	1	7	159,0	9734		1	
40	Wojny Krupy	Wojny Szuby	właściciele częstkowi	245	11	176			7	24		15	828,5	9765		1	
41	Wojny Piecki	Wojny Szuby	właściciele częstkowi	186	14	144			1	21			3	668,5	9766		1
42	Wojny Pietrasze	Wyszonki Błonie	Wojno Aleksy	33	1	24			15	4			14	100,5	9756		1
43	Wojny Pietrasze	Wojny Szuby	właściciele częstkowi	221	23	158			16	11		4	26	815,5	11457		1
44	Wojny Pogorzal	Wojny Szuby	właściciele częstkowi	273	13	199			4	15		10	10	899,5	11643		1
45	Wojny Pogorzal	Wojny Szuby	Puławzki Piotr	69	6	27	2		10	7	2			182,5	11652		1
46	Wojny Pogorzal	Wojny Szuby	Dąbrowski Jakub	196	7	135				10	4	10	20	597,5	11653		3
47	Wojny Szuby	Wojny Szuby	Tyszka Piotr	427	10	205			35	15	120	16	20	1106,0	13597		
48	Wojny Szuby	Wojny Szuby	Maleszewski Tomasz	210	5	103			17	7	60	8	10	552,0	9768		1
49	Wojny Szuby	Wojny Szuby	Więckowska Karolina	100	2	50	10		2	12	6	10	8	238,0	11696		1
50	Wojny Szuby	Wojny Szuby	właściciele częstkowi	93	6	66			10	4			7	328,0	9767		1
51	Wyszonki Posele	Wyszonki Błonie	właściciele częstkowi	241	15	186			12		1	21	6	847,0	11645		1
52	Wojny Wawrzyńce	Wyszonki Błonie	właściciele częstkowi	211	9	146			31	24			1	746,5	11644		1
53	Zalesie Stare	Wyszonki Błonie	właściciele częstkowi	210	7	121			21	18		17	26	609,0	9753		1

Gdańsk 1993

*Maria ze Skrzyszewskich Ahrends-Herman, Żegnaj Kierznowizno, ziemio moja ukochana, (fragmenty)*¹¹⁷

PODLASIE

Podlasie - może to kraina niczym się specjalnie nie wyróżniająca - nie ma tam gór, ani morza, ani jezior, ani ciekawych zabytków historycznych - nic specjalnego dla turysty. Podlasie posiada jednak swoisty urok - nie może nie kochać je ktoś, kto się tam urodził.

Podlasie opuściłam prawie pół wieku temu, w związku z wydarzeniami, o których będę pisać w tych wspomnieniach. Zawsze jednak z rozczuleniem wracam myślą do tamtych lat, do tamtych ludzi, do tamtych stron. Może nowe pokolenie jest już inne, ale w mojej pamięci pozostali ludzie z tamtych lat. Ludzie uczciwi, pracowici, a przede wszystkim z dużym poczuciem godności osobistej i patriotyzmu. Z pokolenia na pokolenie przekazywane były tradycje walki o Polskę. Zanim samorzutnie i solidarnie podjęli walkę z wrogiem. Wszyscy narzucili sobie obowiązki zależne od możliwości. Każdy, kto chciał znalazł swoje miejsce w tej walce. Np. w gminie Piekuty wójt Kamiński schował różne dokumenty i blankiety - można więc było wydawać fikcyjne dowody ludziom potrzebującym, przede wszystkim oficerom, których też przebierano w cywilne ubrania. Zakopywano broń, chowano amunicję. Magazynowano i zabezpieczano żywność. Postawa całej ludności była budująca. Tworzyliśmy wszyscy jedną wielką rodzinę.

Wakacje w 1939 r. były piękne i słoneczne. Moje pierwsze i ostatnie studenckie wakacje. Spędziłam je, jak zwykle, w domu rodzinnym. Pomagałam ojcu w gospodarowaniu. Lasy, pola, łąki, psy, konie, polowanie - to był mój żywioł - to kochałam. Zaliczyłam I rok rolnictwa na SGGW w Warszawie. Byłam urodzona i wychowana w Kierznowiznie i wszystkie problemy związane ze wsią były mi bliskie, a teraz miałam okazję popatrzeć na rolnictwo z innej strony, jako na moją przyszłą pracę. Ile miałam projektów i pomysłów - ile było do zrobienia, do ulepszenia, do poprawienia. Lubiłam rozmawiać z robotnikami, analizować ich osobowości i ich potrzeby. Marzyłam sobie, że kiedyś po skończeniu studiów zajmę się w Kierznowiznie jakąś dziedziną produkcji rolnej. Ale to były dalsze plany - nigdy zresztą nie miały być zrealizowane - zostały zniweczone, zdruzgotane przez nadchodzącą wojnę i przemiany z nią związane.

A lato było gorące tak, jak gorące były nasze serca i umysły w oczekiwaniu nadchodzącej wojny. Nie wyobrażałam sobie wtedy tej tragedii, która spotkała całą Polskę i moją rodzinę. Byliśmy wszyscy pełni wiary w zwycięstwo...

WRZESIEŃ 1939 ROK

Pamiętam wczesny, słoneczny poranek, taki jaki mógł być tylko w Kierznowiznie. Obudziły mnie huki. Za chwilę do domu, który zajmowałam z moją młodszą siostrą Hanią¹¹⁸, wszedł ojciec i powiedział: - Wojna się rozpoczęła - Wskoczyliśmy z łóżek na werandę, a przed domem już zebrali się ludzie, chyba wszyscy, jacy byli w Kierznowiznie. Fornale z pól, ich żony, dzieci, cały tłum ludzi wpatrzony w mego ojca,

¹¹⁷ Maria ze Skrzyszewskich Arhends-Herman w liście datowanym z Gdyni 18 IX 1993 r. do Józefa Maroszka stwierdzała: „*Ja swego czasu napisałam pamiętniki, obejmujące okres od 1 IX 1939 do lutego 1940. Były one drukowane w „Dzienniku Polskim” w Londynie. Są to moje pamiętniki, a więc piszę o tym, co się działo w naszym majątku: parcelacja, aresztowanie ojca itp., jak również moje przeżycia, jako sanitariuszki-ochotniczki w szpitalu 303 (szpital wojenny w Białymstoku)...*”

¹¹⁸ Hanka ze Skrzyszewskim, późniejsza żona Tadeusza Mallendowicza ostatnio zamieszkała w Celestynowie koło Otwocka.

jakby oczekujący słów otuchy i pokrzepienia. Kilkoro spośród naszych pracowników było już wcześniej zmobilizowanych. Matki i żony płakały niespokojne o los swych synów i mężów. My byliśmy myślami z moim bratem, porucznikiem rezerwy 10 pułku ułanów, powołanym w sierpniu do swojej jednostki. Wszyscy oni odjeżdżali do wojska weseli, żegnani przez swoje rodziny i przez nas, z wiarą i nadzieją, że to może tylko mobilizacja, jakieś polityczne manewry... Pamiętam zatroskaną twarz mego ojca, który jak zwykle, spokojny i opanowany, chcąc uspokoić ludzi, powiedział do nich:

„Znów przyszedł czas, że będziemy musieli wszyscy wspólnie walczyć o Polskę, a w jaki sposób i gdzie to przyszłość pokaże. Teraz rozejdźcie się do pracy, bo zboże na chleb potrzebne będzie żołnierzom, a owies koniom”. Zaczęło się młócenie zboża w szybkim tempie i odstawianie ziarna do magazynów na stacji kolejowej, które zostały zamienione na magazyny wojskowe...

OSTATNI POWRÓT DO KIERZNOWIZNY

W domu zastałam całą rodzinę żywą i zdrową. Parę dni przede mną wrócił z frontu mój brat. Był porucznikiem rezerwy 10-go pułku ułanów. Dostał kartkę powołania do 110-go pułku. Było to jego drugie, wojenne wydanie pułku macierzystego. Po zdemobilizowaniu wrócił z resztą swego plutonu do Kierznowizny. Jakoś udało im się uniknąć zetknięcia z cofającymi się Niemcami i nadchodzącymi bolszewikami. Broń, odpowiednio zabezpieczoną, zakopali w parku. Byli to ułani mieszkający przeważnie w sąsiednich wsiach. Wsiadli na konie i porojeżdżali się do swych domów, czekając na dalsze rozkazy, zależne od wydarzeń. Wszyscy byli gotowi do dalszej walki, tylko nikt jeszcze nie wiedział jak i gdzie?

Brat mój postanowił iść do Warszawy, ażeby nawiązać kontakty i dostać wskazówki, co należy robić: czy zostać w konspiracji w kraju, czy przedzierać się za granicę do wojska? Były to ostatnie dni września lub początek października. Wszyscy byli zdeorientowani i zagubieni, ale zdecydowani na dalszą walkę.

Wyprawa do Warszawy nie była taka prosta. Większość drogi trzeba było przejść przez nowo utworzoną granicę pomiędzy strefą niemiecką i sowiecką. Jednak Polacy mają chyba we krwi zdolność do działań „podziemnych”, czy partyzanckich, a wrogowie jedni i drudzy nie byli jeszcze wystarczająco zorientowani, gdzie się zaczyna i kończy czyja strefa. Ta nowa granica przebiegała 30 km od Kierznowizny. W nowych warunkach podróż do Warszawy trwała około jednego tygodnia.

W Kierznowiznie już działała, a właściwie rabowała nowa „władza”. Na pierwszy ogień poszły konie. Konie wojsko sowieckie zabrało pierwszego dnia, natychmiast po wkroczeniu. Pierwszą ze stajni wyprowadzili ukochaną klacz mojego brata Wederę, na której brat mój odbył całą kampanię wrześniową. Potem całą resztę koni wierzchowych, wyjazdowych i roboczych. Był to dla nas jeden z najbardziej bolesnych momentów. Wszyscy kochaliśmy konie. To już nie chodziło o straty materialne, ale o fakt, że na naszych koniach będą jeździć bolszewiccy żołnierze, że będą je dotykać splamionymi polską krwią łapami. Wiele z tych koni było u nas urodzonych i wychowanych, wypieszczonych. Wszyscy jeździliśmy konno - zabrali nasze ukochane konie wierzchowe. Pamiętam ich imiona: Wedera, Ku..., Prima, Rych. Zostawili tylko staruszka-emeryta - Księcia Pepi, bo był kulawy. Był używany tylko do odwożenia mleka do mlecznicy i do drobnych robót w ogrodzie. Kochaliśmy naszego Księcia Pepi. Chodził cały dzień po okólniku, a nam pozwalał na różne figle. Wsiadaliśmy w kilkoro na jego grzbiet, a gdy miał już nas dosyć, wchodził z nami do wody - na okólniku była płytka sadzawka - i otrząsał się, a my spadaliśmy do wody z wielką radością i śmiechem. Była to jedna z naszych ulubionych zabaw.

Kierznowizna leżała na trasie wędrówki ludzi z zachodu na wschód, a potem

odwrotnie. Tłumy ludzi w obawie przed Niemcami i przed działaniami wojennymi we wrześniu 1939 r. uciekały na wschód. Nikt nie spodziewał się wkroczenia wojsk sowieckich. Wszyscy bali się Niemców i w popłochu uciekali przed nimi - przeważnie końmi. Wozy wyładowane pościelą i zapasami żywności - całe rodziny z małymi dziećmi. Piesi z plecakami, popychający wózki z niemowlętami. Gehennę tych ludzi potęgowały ciągle naloty niemieckie. Wszystko to tarasowało drogi i utrudniało przemarsze wojsk.

Nagle ustalenie przez obydwóch okupantów granicy między ich strefami, biegnącej przez całą Polskę z północy na południe, zaskoczyło wielu ludzi, mieszkających w zachodnich dzielnicach Polski i uniemożliwiło im powrót do domów. Trzeba było tych ludzi nakarmić, przenocować i ułatwić powrót do domu. Byli oni niejednokrotnie w rozpaczliwej sytuacji. Byli tacy, którzy stracili wszystko, co zabrali ze sobą - z trudem ratując życie. Wiele osób zginęło po drodze od bomb.

Od wczesnych godzin rannych, pod dozorem gosposi, służba domowa i kobiety z czworaków były zajęte gotowaniem i rozdawaniem jedzenia tłumom uciekinierów. Wszędzie rozkładano na noc pościel dla tych biednych ludzi, a jeśli zabrakło miejsca w domu, lokowali ich w stodołach, w wozowni, gdzie się dało. Była to niekończąca się ludzka fala - jedni odchodzili, ażeby zrobić miejsce innym. Najbiedniejsze były dzieci - zmęczone, głodne, wystraszone.

Oficerów i żołnierzy trzeba było ubrać w cywilne ubrania i zaopatrzyć w cywilne dokumenty. Wiele w tej sprawie robiła moja ciotka, siostra mojej matki. Matka moja umarła w 1926 r. i od tej pory prowadziła dom i wychowywała nas ciotka Kazia [Kazimiera Roszkowska (1888-1954)]. Osoba bardzo energiczna, znająca język rosyjski, co wielokrotnie ułatwiało jej załatwianie różnych spraw. Ciotka działała w porozumieniu z wójtem naszej gminy Kamińskim. Zanim nowa władza objęła urząd w posiadanie, ukryto jakieś druki, blankiety, pieczętki, które można było użyć do wyrabiania dowodów osobistych, takich, jakie były w nowych warunkach potrzebne.

Robiliśmy to wszystko, mimo tego, że stale byliśmy pilnowani przez przydzielonego nam komisarza. Ci nasi komisarze - opiekunowie zmieniali się dosyć często. Mieliśmy możliwość obserwowania tych ludzi: ich mentalność, ich poziom, ich tępotę i ich brak wiadomości o innym świecie, wynikający z całkowitej izolacji. Byli różni i na różnym poziomie umysłowym. Jedną mieli tylko wspólną cechę: wszyscy byli przekonani o swojej przewadze nad resztą świata...

PARCELACJA

...Pewnego dnia zjawili się z gminy przedstawiciele „nowej władzy” i powiedzieli, że będą parcelować majątek. Kazali zebrać się ludziom zainteresowanym otrzymaniem ziemi. Nie było chętnych. Być może każdy z fernali i robotników rolnych, którzy przychodzili do pracy z okolicznych wsi, tzn. gospodarze małorolni, w duchu marzył o własnej ziemi, ale nikt nie chciał otrzymać jej z tych rąk. Inny być może był jeszcze powód dla którego nie chcieli ziemi. Proponowano im ziemię i nic poza tym. Żadnego sprzętu, ani koni, ani maszyn rolniczych. Konie zarekwirowało wojsko sowieckie, a wszelakie maszyny rolnicze, narzędzia, pługi, brony, wozy, bolszewicy zniszczyli, zdewastowali... Myślę, że Niemcy nie niszczyliby tego tak bezmyślnie. Umieliby to wykorzystać dla siebie...

Sytuacja stawała się kłopotliwa. Prześwietna komisja wróciła do gminy z niczym. Ojciec mój obawiał się przykrych konsekwencji i dla ludzi, których władza sowiecka chciała obdarować naszą ziemią, a oni ośmielili się władzy odmówić, i dla nas, którzy przeciw nowej władzy podburzamy lud.

Po odejściu tych „dobroczyńców”, ojciec zebrał fernali i przekonał ich, że powinni

ziemię wziąć, że sam tą ziemię podzieli i porozdaje im. Ziemia musi być uprawiona, bo daje chleb, a na tej ziemi najlepiej będą pracować ci, którzy do tej pory na niej pracowali. Trzeba jak najszybciej zrobić jesienne zasiewy, dopóki bolszewicy nie zabiorą wszystkiego ziarna (prawie codziennie przyjeżdżały wojskowe ciężarówki i zabierały co się dało). Ocaleje tylko ziarno rzucone w ziemię - tylko nie wiadomo, kto chleb zrodzony z niego będzie jadł. Konie i sprzęt można pożyczyć w okolicznych wsiach. Po długich debatach ludzie dali się przekonać, zaznaczając, że traktują to, jako rodzaj tymczasowej dzierżawy i że w każdej chwili oddadzą ziemię prawowitemu właścicielowi...

Następnego dnia rano zebrali się wszyscy, którzy mieli być obdarowani: fornale, robotnicy rolni, małorolni gospodarze z pobliskich wsi. Bez delegata z gminy odbyło się wszystko zgodnie i spokojnie... Do prac rolnych zabrali się bez entuzjazmu, bez wiary w trwałość tego nowego stanu posiadania... Codzienne najazdy wojska i codzienne grabieże odbijały się rosnącą nienawiścią do okupanta...

ZAKOPYWANIE BRONI

Musieliśmy wiele rzeczy ukryć. Przede wszystkim broń myśliwską. Było tego sporo: dubeltówki i sztucer mego ojca, broń mego brata, no i moja ukochana dubeltówka... Jednej nocy przetaszczyliśmy to wszystko do lasu za parkiem i ukryliśmy pod krzakiem jałowca. Drugiej nocy wykopaliśmy wielki dół na polu, na skraju lasu... Następnego nocy przeciągnęliśmy to wszystko do tego dołu i zakopaliśmy...

Wiele cennych rzeczy, jak biżuteria, srebra stołowe, dywany, obrazy, zostało ukrytych w piwnicach, zaraz po wkroczeniu bolszewików, ale zdawaliśmy sobie sprawę, że dni nasze w Kierznowiznie są policzone. Trzeba było to wszystko wynieść i ukryć w bezpiecznym miejscu, poza Kierznowizną. Pola nasze graniczyły z polami gospodarzy ze wsi Średnica. Była to wieś szlachecka. Chyba wyraz „szlachta” pochodzi od wyrazu szlachetna - mieszkali tam sami uczciwi ludzie. Wieczorami przenosiliśmy tam wszystkie nasze wartościowe rzeczy. Nie zważając na to, że pomoc nam może im grozić zsyłką w głąb Rosji lub więzieniem, ludzie ci ukrywali nasze rzeczy - dostaliśmy wszystko z powrotem, po zakończeniu wojny...

POGRZEBIZIA

W pierwszych dniach października, jakimś dziwnym sposobem, dotarł do nas por. Gałaj z 9 pułku strzelców konnych, kolega Izia męża mojej kuzynki Wandy [ze Skrzyszewskich Kołakowskiej z Klewianki koło Goniądza]. Izio poległ 13 września pod Domanowem, został pochowany we wspólnej mogile z żołnierzami, łatwo więc można go było rozpoznać po oficerskim mundurze. Postanowiliśmy pojechać do Domanowa, zabrać ciało Izia i pochować w naszym grobowcu rodzinnym...

W Domanowie, przy pomocy miejscowego proboszcza, ze zbiorowej mogiły zabraliśmy ciało Izia i złożone do trumny szczęśliwie, bez żadnych trudności, przywieźliśmy późnym wieczorem do kościoła w Dąbrówce - naszej parafii. Trumna została złożona w kaplicy przy kościele. Następnego dnia rano odbył się pogrzeb, który stał się patriotyczną manifestacją na oczach bolszewików.

Nie wiem skąd dowiedzieli się ludzie z okolicznych wsi czyj to ma być pogrzeb. Mimo porannej godziny i powszechnego dnia zgromadziły się setki ludzi. Był to październik, wielu żołnierzy powróciło już z wojny do domu. Mimo cywilnych ubrań widać było, że to żołnierze niosą trumnę na ramionach z kościoła na cmentarz, że żołnierze maszerują czwórkami za trumną. Bez sztandarów, bez orkiestry, bez przemówień był to pogrzeb wspaniały - bez kwiatów, tylko z gałązką jedliny na trumnie i z przestrzelonym hełmem Izia.

Władza sowiecka jeszcze nie okrzepła, jeszcze NKWD nie mogło zorientować się, co tu się dzieje. Kto sobie może pozwolić na taką manifestację nad grobem polskiego oficera.

W parę tygodni później wielu z tych ludzi, biorących udział w pogrzebie, zostało wywiezionych do Kazachstanu, albo zamordowanych na miejscu.

WYBORY

W Szepietowie odbywały się wybory. Ominęło mnie to szczęście uczestniczenia w tym marnym widowisku. Nikt z mojej rodziny nie brał w tym udziału - nie chcieli, a może nie byli „godni”. W każdym razie wybory odbyły się, a wyglądało to tak. W jednym z domów był lokal wyborczy, w którym stała urna owinięta czerwoną szmatą. Za stołem siedziała tzw. komisja wyborcza, złożona z osób nikomu nie znanych, nie wiadomo skąd przywiezionych, słabo mówiących po polsku. Komisja wręczała spędzonym siłą i straszeniem przez NKWD ludziom kartkę z jednym nazwiskiem. Kartkę tę kazano wrzucić do urny. Przy urnie stał oficer NKWD. Wybieranym w ten sposób, jedynym kandydatem na delegata był pastuch - analfabeta. Do wzięcia udziału w wyborach zmuszano również chorych i starców, których przywożono furmankami. Wybrani w ten sposób delegaci stworzyli „Zgromadzenie Narodowe”, które w dniu 29 X 1939 r., zebrawszy się w Białymstoku „spontanicznie” skierowało petycję do Rady Najwyższej ZSRR, z prośbą o włączenie do ZSRR ziem polskich okupowanych przez armię sowiecką, a nazwanych przez okupanta Zachodnią Białorusią. Dekret Rady Najwyższej ZSRR o włączeniu tych ziem do Republiki Białoruskiej ukazał się dn. 2 XI 1939 r. Konsekwencją tego było uznanie wszystkich znajdujących się na tym terenie ludzi, jako obywateli ZSRR i wcielenie siłą do armii sowieckiej mężczyzn w wieku wojskowym. W przyszłości Stalin wielokrotnie w rozmowach z Rooseveltem i Churchilem powoływał się na te demokratyczne wybory, mówiąc że „oni” sami chcieli przyłączenia do ZSRR. W ten sposób rdzennie polskie, moje Podlasie, stało się częścią ZSRR.

CYGANIE

Moi podopieczni i inni ranni, ukrywający się w okolicy potrzebowali materiałów opatrunkowych. Jeździłam do Białegostoku, aby zdobyć trochę potrzebnych lekarstw, bandaży itp... Na stację kolejową musiałam chodzić piechotą. Kiedyś idąc rano do pociągu, zobaczyłam konie cygańskie - w lesie stał ich obóz - pasące się na rzepaku sianym jeszcze przez mego ojca. Kazałam im natychmiast zgonić konie z pola. Chyba wyglądałam bardzo groźnie, gdyż wykonali moje polecenie bez szemrania. Tylko stary Cygan powiedział do mnie: - Panienko, proszę się na nas nie gniewać, przecież nie wiadomo, kto ten rzepak będzie zbierał. Może lepiej, że się cygańskie konie pożywią, a nie kto inny. Miał rację. Moje wystąpienie było odruchem. Jeszcze nie umiałam oswoić się z myślą, że to wszystko już nie było nasze. Tak więc cygańskie konie miały prawo paść się na tym już nie naszym rzepaku. Bo czyż wtedy istniało jakieś prawo, czy był tylko gwałt i bezprawie?

OSTATNIA WIGILIA W KIERZNOWIŹNIE

Nadchodziła zima. Kierznowizna opustoszała. Irena z Bożeną i Andrzejem pojechali, a właściwie poszli do Warszawy. Zostaliśmy sami, tzn. ciotka, ojciec, Hania i ja. Dni były zimne, ponure i ciemne. Musieliśmy oszczędzać resztki nafty. Coraz częściej dochodziły do nas wiadomości o wywożeniu ludzi w głąb Rosji. Nie mieliśmy możliwości kontaktowania się ze znajomymi, którzy byli w identycznej sytuacji. Wszystkie majątki leżały oddalone od siebie około kilku czy kilkunastu kilometrów, na piechotę to za daleko, a koni nikt z nas już nie miał...

Zbliżało się Boże Narodzenie. Pierwsze wojenne, a ostatnie w Kierznowiźnie. Jakże zupełnie inne. Nie było tradycyjnego wigilijnego polowania na zające i lisy, na które zawsze jeździłam z ojcem saniami, jako entuzjastyczny kibic, a ostatnio z własną dubeltówką, jako pełnoprawny myśliwy. Nie było pod obrusem sianka z naszych łąk. Nie było świątecznego nastroju, pełnego wesela i oczekiwań na św. Mikołaja i tego co

dostaniemy pod choinkę w salonie, do którego nie wolno nam było wchodzić tego dnia - dopiero wieczorem po wigilii. Ten ostatni wigilijny wieczór był pełen powagi i lęku o to, co będzie jutro, gdyż coraz gorsze docierały do nas wiadomości o wywożeniu na Syberię i mordowaniu ludzi przez NKWD. Przyniesiono nam choinkę - ostatnia choinka z naszego lasu. Zrobiliśmy tradycyjną wigilię, która była naszą ostatnią, wspólną wieczerzą. Pamiętam, że były tylko kluski z makiem i opłatek przyniesiony nam z kościoła. Z kościoła, którego kolatorami byli moi dziadowie wrośnięci w tę ziemię od wielu pokoleń, a my mieliśmy ją na zawsze opuścić. Po wigilii śpiewaliśmy kolędy łamiącymi się ze wzruszenia głosami:

Podnieś rękę Boże Dziecię
Błogosław Krainę miłą
A nas wspieraj Swą Siłą.

Brnąc w śnieżnych zaspach poszliśmy na pasterkę. Nigdy nie słyszałam kolęd śpiewanych z takim wzruszeniem i trwogą. Dla wielu ludzi uczęszczających w nabożeństwie było to ostatnie Boże Narodzenie. Przed kościołem stały sowieckie posterunki.

ARESZTOWANIE MEGO OJCA

10 styczeń 1940 r. pozostanie w mej pamięci na zawsze dniem rozpacz i dniem żałoby. Aresztowanie mego ojca było jednym z najtragiczniejszych wydarzeń w moim życiu. Mróz dochodził do 20°. Leżałam chora na jakąś grypę, czy coś takiego. Rano obudziła mnie głośna rozmowa dochodząca z kuchni. Przyszedł jeden z fernali Józef Marcelak, zacny człowiek, z wiadomością, że w nocy zostali aresztowani trzej właściciele sąsiednich majątków: dwóch braci Dąbrowskich z Pogorzeli i prof. K. Rogoyski z Szepietowa-Podlesnego. Do nas nie mogli dojechać ze względu na zaspę śnieżną, ale prawdopodobnie niedługo przyjadą po mego ojca. Poczciwy Józef błagał, ażeby mój ojciec wyszedł z domu na czworaki, na wieś - w każdej okolicznej wiosce mógł znaleźć schronienie. Dołączyliśmy się wszyscy do tych prośb. Ojciec mój mógł to zrobić - miał jeszcze dosyć czasu. Sławek [Ahrens] zdążył ukryć się na czworakach. Jednak ojciec mój nie umiał się na to zdobyć - uciekanie czy chowanie się nie mieściło się w jego pojęciach, był na to zbyt dumny, zbyt prawy. Powiedział: "Nigdy nikomu nic złego nie zrobiłem i nie mam zwyczaju przed nikim uciekać". Natomiast postanowił pojechać do Pogorzeli, bo może tam trzeba coś pomóc, dodać otuchy rodzinom aresztowanym w nocy. Prosił o zaprzęgnięcie do sanek jedyne go już tylko, kulawego konia. Sam wszedł do swego pokoju, ażeby się ciepłej ubrać. Nie zdążył jednak odjechać. Nagle, jak spod ziemi zjawił się oddział NKWD. Otoczyli dom. W każdym oknie zjawił się enkawudysta z bagnetem na karabinie. Do domu wszedł jakiś starszy rangą komisarz i powiedział memu ojcu, żeby poszedł z nimi na przesłuchanie do komendy NKWD w Szepietowie. Momentalnie zdaliśmy sobie sprawę co to znaczy przesłuchanie. Przed domem zaczęli gromadzić się ludzie. Przybiegli z kosami, widłami, siekierami, kamieniami, co kto miał pod ręką, ażeby bronić mego ojca. Pamiętam okrzyki: - Nie damy naszego dziedzica.

Sytuacja stała się niebezpieczna. Mogło dojść do niepotrzebnego rozlewu krwi. Bolszewicy byli gotowi strzelać do ludzi. Opanowanie mego ojca i prośba, ażeby wszyscy rozeszli się do domów, gdyż on idzie tylko na przesłuchanie, uspokoiło zebrany tłum. Ludzie powoli zaczęli rozchodzić się do domów. Enkawudyści otoczyli mego ojca i poprowadzili w stronę Szepietowa, gdzie znajdowała się ich komenda. Droga była nieprzejezdna, musieli więc z moim ojcem iść piechotą. Narzuciłyśmy z Hanią na siebie kożuszki i długie buty i poszłyśmy śladami ojca. Szłyśmy za nim w odległości kilkunastu metrów, ponieważ nie dopuszczono nas bliżej, ciągle grożąc zastrzeleniem. Nie strzelali - widać nie mieli takiego rozkazu.

Posterunek NKWD mieścił się w budynku kolejowym. Tam wprowadzili mego ojca. Nie wiem jak długo stałyśmy z Hanią w pobliżu tego budynku. Wydaje się, że to była wieczność. Po jakimś czasie pod budynek podjechała ciężarówka i zaraz go wyprowadzili i załadowali do tej ciężarówki. Widząc nas powiedział: - Mogliście przyjść parę lat później, żeby dzieci skończyły studia. I zwrócił się do nas: - Teraz wiem, że was już nigdy nie zobaczę. To były jego ostatnie słowa - troska o nas. Nie pozwolili nam pożegnać się z nim. To „przesłuchanie” zamienił człowieka pełnego życia i energii w starca. Nie wiem co z nim tam robili, ale po wyjściu oczy miał przekrwione i z trudem wsiadał do tej ciężarówki, a przecież tak niedawno wskakiwał lekko na konia. Samochód odjechał w nieznanym kierunku.

Przeżyłam ogromny szok - nie pamiętam nic. Po wielu latach Hania powiedziała mi, że rzuciłam się pod ciężarowy samochód, którym wywozili naszego ojca. Bolszewicki kierowca w ostatniej chwili zahamował i spod ciężarówki wyciągnęła mnie Hania przy pomocy dwóch kobiet - żony Stanisława Rębiszewskiego i żony Józefa Marcelaka. Przyjechały one saneczkami zaprzęgniętymi w tego kulawego konika, ażeby zobaczyć co się z nami stało. Wzięły nas do sanek i otuliły kocami i kożuchami - byłyśmy skostniałe, zmarznięte, półprzytomne. Zawiozły nas do domu.

Do domu, w którym się urodziłam, a który przestał być już naszym domem. Do domu pustego, ogołoczonego ze wszystkiego. Zrabowano już właściwie wszystko, co się dało zrabować. Dla mnie dom bez ojca nie był już właściwie domem.

Zabrali mi ojca. Był jedną z najpiękniejszych postaci mego życia. Według niego uczciwość, dobroć, prawość, to nie zalety - takim po prostu trzeba być. Zamordowali go ponieważ był Polakiem, a mówił, że być Polakiem to zaszczyt. Był taki zwyczajny i dlatego taki wielki. Taki bezproblemowy, bo zawsze wiedział, jak należy postąpić zgodnie z zasadami odziedziczonymi po jego dziadach i pradziadach. Nie wygłaszał nigdy nauk umoralniających, ani patriotycznych - nie były one potrzebne - sam był dla nas wzorem. Nie karał nas. Wystarczyło jedno jego spojrzenie, a było nam smutno, że wyrządziliśmy mu przykrość.

On uczył mnie pisać szyferkiem na tabliczce pierwsze literki, on nauczył mnie tabliczki mnożenia, zanim zostałam oddana pod opiekę nauczycielek. Najwspanialsze były z nim lekcje historii. Od niego dowiedziałam się kto to był Piast. Pamiętam, że najbardziej lubił króla Stefana Batorego - ja też - opowiadał mi o jego zwycięskich bojach pod Pskowem, stojąc przed obrazem Matejki. Umiał mnie zachwycić obrazami w muzeum, szczególnie był wrażliwy na piękno krajobrazu. Ulubionym jego obrazem były „Kuropatwy na śniegu” Chełmońskiego. Długo staliśmy przed „Ziemią” Ruszczyca - tłumaczył mi, jak ciężka jest praca rolnika. Wspólny wysiłek człowieka i wołu ciągnącego pług. Uwielbiałam jego opowiadania o polowaniach na niedźwiedzie w górach Kaukaskich i lubiałam kłaść się na skórze niedźwiedzia, upolowanego przez niego, leżącego w jego pokoju...

Postanowiliśmy jechać do Warszawy, gdyż tam miałyśmy rodzinę...

Ciotka Kazimiera nie chciała wyjeżdżać, zdając się na łaskę losu. W parę dni po naszym opuszczeniu Kierznowizny, została wywieziona do Kazachstanu. Wróciła po 6 latach w opłakanym stanie - po 6 latach ciężkiej pracy w nieludzkich warunkach. Był to szkielet obleczony skórą, z kompletnie zszarpanymi nerwami...

Musiałam zdobyć trochę pieniędzy. Udało mi się to dzięki temu, że ojciec mój ukrył na wsi u gospodarzy parę krów, zanim cała obora została rozgrabiona przez bolszewików. Krowy te sprzedałam i w ten sposób mając trochę pieniędzy, mogliśmy myśleć o dalszych przygotowaniach... Granica była stosunkowo niedaleko - 30 km od nas w prostej linii, ale drogi były strzeżone przez wojsko sowieckie...

PODZWONNE. PO 45 LATACH

Świat sprzed września 1939 r. przestał istnieć. Nie ma ułanów czerwonych jak maki. Nie istnieje Kierznowizna.

Na małym wiejskim cmentarzu [w Dąbrówce Kościelnej - przyp. JM] pozostał tylko grobowiec rodzinny, a w grobowcu prochy kilku pokoleń związanych z tą ziemią. Ostatnia trumna z ciałem por. Izydora Kołakowskiego z 9 pułku strzelców konnych, poległego na polu chwały 13 września 1939 r. Byli jednak członkowie tej rodziny pomordowani podczas ostatniej wojny, których prochy zostały rzucone na obcej ziemi. Dla uczczenia ich pamięci ufundowaliśmy na grobowcu tablicę pamiątkową. Przy nazwisku mego ojca został wyryty napis: STANISŁAW SKRZESZEWSKI - ZAMORDOWANY W KATYNIU. Parę dni przed Świętem Zmarłych w 1983 roku, z cichego polecenia władz, tablica została rozbita. Zakazane jest słowo „Katyń” - nawet ukryte w cieniu drzew wiejskiego cmentarza.

Jakieś przyjazne ręce pozbierały kawałki rozbitej płyty i ułożyły na tafli grobowca.

W dniu Wszystkich Świętych grobowiec był pokryty kwiatami i jaśniał zniczami.

Stał się symbolicznym podlaskim „Grobem Katyńskim”.

Nowa tablica, ale tej samej treści została umieszczona na płycie grobowca w następnym roku...

PO 53 LATACH

Może to nie była ostatnia choinka z naszego lasu ?

10 listopada 1991 roku w kruhcie naszego kościoła w Dąbrówce Kościelnej została wmurowana i poświęcona tablica:

Ś.P.

STANISŁAW SKRZESZEWSKI

WŁAŚCICIEL MAJĄTKU

KIERZNOWIZNA

ZAMORDOWANY PRZEZ

N.K.W.D. W 1940 ROKU.

Nie traćmy nadziei...

Źródła rękopiśmienne:

Archiwum Diecezjalne w Łomży

- Akta parafii Dąbrówka

Nr 61 - Akta kościoła w Dąbrówce Kościelnej 1798-1804, (k. 24 - Akt erekcji parafii w Wojnach-Dąbrówce z 1529 r.)

Nr 63 - Akta kościoła w Dąbrówce Kościelnej 1825-1838.

Nr 68 - Akta kościoła w Dąbrówce Kościelnej 1818-1858.

- Akta kancelarii biskupa augustowskiego dotyczące się kościołów parafialnych:

Dąbrowie Wielkiej 1819-1902 i 1838 r.,

Dąbrówce 1798-1822 i 1818-1892 r.,

Jabłoni Kościelnej 1819-1902 i 1838 r.,

Wysokim Mazowieckim 1818-1894, 1822 i 1838 r.,

Wyszonkach Kościelnych 1802-1822, 1818-1903 i 1838 r.

- Akta dekanatu tykocińskiego,

- Akta dekanatu wysockiego

Nr 615 Akta prawa funduszu kościoła Wysokiego Mazowieckiego (1604-1814).

Nr 618 - Wysokie Mazowieckie. Różne. M. In. Copia wypisana od króla na cech kuśnierski Zygmunta Augusta 28 IV 1552 r.

Nr 620 - Spis funduszów i przychodów rocznych plebanii w mieście Wysokiem Mazowieckiem.

Nr 621 - Sumariusz dokumentów kościoła Wysockiego,

Archiwum Diecezjalne w Siedlcach

- Akta Oficjalatu i akta czynności biskupów w Janowie Podlaskim diecezji łuckiej i brzeskiej:

o Nr 2: *Acta Officii Janoviensis pontificatu Georgii Falczewski praesidente officio Georgio Albino artium et utriusque juris doctore, ecclesiarum cathedralis Vilnensis cantore Luceoriensis archidiacono et causarum generali auditori. Annis 1539-1541-1542.*

o nr D 151: *Iura et status ecclesiarum: Dąbrówka, Domanowo, Tykocin, Drohiczyn, Waniew, Mielnik, Czerniówka, Ruda, Jabłonia, Brańsk, Piekuty, Wyszonki, Wysokie Mazowieckie, Kulesze et Kuczyn in dioecesis Brestensi et Luceoriensi exXVIII saeculo.*

o Nr D 155: *Liber visitationum ecclesiarum parochialium dioecesis Luceoriensis et Brestensis ex fragmentis collectorum compositus in anno 1831.*

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

Archiwum Skarbu Koronnego. Dział I:

nr 47.

Zbiór kartograficzny, nr AG 2304/208-74 lub 1948/414-62:

Plan gruntów spornych pomiędzy dziedzicem Żabinca i Sobolewa, a dziedzicem dóbr Klukowa z przyległościami na wsiach Żabincu i Sobolewie położonych dotąd w posiadaniu dziedzica Klukowa zostających na skutek wyroku Trybunału Łomżyńskiego w dniu 21 czerwca (3 lipca) 1845 nastalego, po wymierzeniu onych przy rewizji sądowej dnia 1 (13) czerwca 1846 roku przeze mnie sporządzony, podpisuję Karol Kolenda geometra biegły.

Zbiór kartograficzny, nr AK 98:

Mappa szczególna województwa podlaskiego zrządzona... przez Karolade Perthées... 1795. Skala ok. 1:225 000.

Zbiór kartograficzny, nr AG 125-21:

Karte von Surascher Kreise gefertigt im Monathe Januarius 1804 vom

Camerconductor Lapinski. Skala 1:140.000.

Staatsbibliothek Berlin,

Katographische Abteilung;

Prusy Nowowschodnie, opr. Iwaszkiewicz. Skala 1:33.300, m. in. Sokoły 92, Suraz 103

Centralne Archiwum Historyczne w Sankt Petersburgu

Departament Obcych Wyznań Duchownych MSW, Zespół 821, opis 2

Nr 1009 Testamety ks. Stanisława Wojno z Dąbrówki Kościelnej i ks. Jana Koćmierowskiego z Piekut - przeznaczających kwoty na budowę ogrodzenia cmentarza w Dąbrówce Kościelnej.

Nr 1008 Testamenty ks. Franciszka Wroczyńskiego i ks. Jana Mystkowskiego z 1881 r. na budowę kościoła w Dąbrowie Wielkiej.

Komitet Techniczno-Budowlany MSW, Zespół nr 1293

Nr 218 - Józef Dziekoński i Stanisław Kucharzewski, Projekt kościoła par. w Dąbrowie Wielkiej.

Nr 221 - Projekt kaplicy na cmentarzu grzebalnym, 1882 r.

Komitet Ekonomiczny MSW. Zespół 1293, ops 171, nr 353

Centralne Archiwum Historyczne w Wilnie

Marszałek Szlachty Guberni Augustowskiej, Zespół nr 1094, opis 1

Nr 6 Akta genealogiczne Franciszka Gąsowskiego z Wojen-Piecek i Wojen-Krup, z 1846 r.

Nr 13 Akta genealogiczne Marka-Marcelego Woyny z Wojen-Pietraszy, z 1853 r.

Nr 17 Akta genealogiczne Macieja Dąbrowskiego z Dąbrowy-Bybytk z 1854 r.

Archiwum Państwowe w Krakowie

Zbiór Zygmunta Glogera

Materiały dotyczące rodziny Wojnów z par. Dąbrówka i innych okolicznych rodzin:

- nr 427: Woynowie h. Trąby. Wypis z ksiąg grodzkich brańskich, 1637 r., akta rodziny, dokumenty rodzinne i rodziny spokrewnionych, to samo dot. Dóbr Wojny-Bakałarze XVII i XVIII w.

- nr 428: Woynowie h. Trąby. Spory majątkowe z Wyszyńskimi, Kamińskimi, Olszewskimi, m.in. dot. Macieja, płk wojsk koronnych, dobra Króle, Bakałarze, stron ok. 70.

- nr 429: Woynowie h. Trąby - Ludwik, akta rodzinno-majątkowe. Sprawy z rodzinami spowinowaconymi 1692-1755 r.

- nr 430: Woynowie h. Trąby, koligacje z Kuczyńskimi, dobra Woyny Szuby, dokumenty rodzinne.

- nr 431: Woynowie h. Trąby. Materiały gospodarczo-majątkowe (dzierżawy, rozliczenia, umowy), XVII-XVIII w.

- nr 432: Woynowie h. Trąby. Akta dotyczące Wojen-Szub, Wojen-Bakałarzy, Wojen-Ķróólów. Akta Manualne do Trybunału pierwszej instancji Departamentu Łómżyńskiego, w sprawie wsi Woynów, Szubow, Bakałarzow Parafii

Dąbrowszczańskiej powiatu Tykocin, kopia 1799 r. Kontrakty, np. między Ludwikiem Woyno (ojcem) a Maciejem Woyno (synem), XVII w. Pomiar gruntowy Wojny-Szuby, Wojny-Bakałarze, Wojny-Króle z 1674 (oblata z 1754). Aleksander I z Bożej łaski... XIX w. - o Kobylińskich. Akta majątkowe Woynów, XIX w.

- nr 704: Pertraktacje, w sprawie Altaryi N.M.P. Szkaplerznej przy kościele Dąbrowszczyńskim, we wsi Izdebniku mający owej fundusz, Woyny-Szuby 12 XI 1825, stron ok. 70.

Archiwum Państwowe w Łomży

- zespół nr 164 - Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Dąbrówce (metryk urodzin i zgonów) 1812 - 1896 r.
 - zespół 284 - Mapy i plany miejscowości powiatu wysokomazowieckiego 1859-1960 r. (rejestry i operaty pomiarowe, mapy gruntów poszczególnych wsi)
 - zespół nr 308 - Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Szepietowie Stacji (protokoły posiedzeń, sesji, prezydium, komisji, zebrań) 1955-1969 r.
 - zespół nr 309 - Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Dąbrówce Kościelnej (protokoły posiedzeń, sesji, prezydium, komisji, zebrań) 1955-1968 r.
 - zespół nr 321 - Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Dąbrówce Nowej (protokoły posiedzeń, sesji, prezydium, komisji, zebrań) 1955-1958 r.
 - zespół nr 324 - Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Dąbrowie Dzieścieli (protokoły posiedzeń, sesji, prezydium, komisji, zebrań) 1955-1960 r.
 - zespół nr 328 - Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Dąbrowie Wielkiej (protokoły posiedzeń, sesji, prezydium, komisji, zebrań) 1955-1972 r.
- AP Miasta Stołecznego Warszawy,
- Akta notariuszy z XIX w, Kancelaria Ostrowskiego, ks. 57, k. 335-341.

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Dąbrowie Wielkiej

Księgi metrykalne 1700-1870 (mf w Archiwum Państwowym w Łomży).

Urodziny i zgony 1780-1810 - AP Białystok, mf nr
Urodzeni 1808-1816 - AP Białystok, mf nr 4/1193
Chrzty 1816-1826 - AP Białystok, mf nr 4/1194
Chrzty 1826-1829 - AP Białystok, mf nr 4/1195
Chrzty 1829-1834 - AP Białystok, mf nr 4/1196
Chrzty 1835-1842 - AP Białystok, mf nr 4/1197
Chrzty 1842-1850 - AP Białystok, mf nr 4/1198
Chrzty 1850-1859 - AP Białystok, mf nr 4/1199
Chrzty 1860-1868 - AP Białystok, mf nr 4/1200
Chrzty 1868-1871 - AP Białystok, mf nr 4/1201
Śluby 1700-1754 - AP Białystok, mf nr 4/1202
Śluby 1754-1801 - AP Białystok, mf nr 4/1203
Śluby 1797-1809 - AP Białystok, mf nr 4/1204
Śluby 1808-1817 - AP Białystok, mf nr 4/1205
Śluby 1817-1825 - AP Białystok, mf nr 4/1206.
Śluby 1826-1839 - AP Białystok, mf nr 4/1207.
Śluby 1840-1849 - AP Białystok, mf nr 4/1208
Śluby 1850-1863 - AP Białystok, mf nr 4/1209
Śluby 1863-1875 - AP Białystok, mf nr 4/1210.
Zgony 1745-1793 - AP Białystok, mf nr

Zgony 1793-1817 - AP Białystok, mf nr 4/1212
Zgony 1816-1825 - AP Białystok, mf nr 4/1213
Zgony 1826-1840 - AP Białystok, mf nr 4/1214
Zgony 1841-1852 - AP Białystok, mf nr 4/1215
Urodziny, zgony 1797-1810 - AP Białystok, mf nr 4/1216.

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Dąbrówce Kościelnej

Spis funduszków i przychodów rocznych plebanii Dąbrówka 1818, 1828.
Ilość dawać się winnej dziesięciny z parafii Dąbrowszczyńskiej 1832-1840.
Księga wizytacji z 1798 r.
Księga wizytacji z 1818 r.
Księga wizyt dekanalnych 1818-1834.
Księga wizytacji z 1855 r.
Księga wizytacji z 1892 r.
Korespondencja parafialna 1818-1830 r.
Zbiór dokumentów luźnych 1611-1939 r.
Księgi metrykalne 1613-1870 (mf w Archiwum Państwowym w Łomży).

Chrzty 1613-1663 - AP Białystok, mf nr 4/83
Chrzty 1665-1704 - AP Białystok, mf nr 4/84
Chrzty 1705-1720 - AP Białystok, mf nr 4/85
Chrzty i zgony 1720-1772 - AP Białystok, mf nr 4/86
Chrzty, śluby i zgony 1772-1790 - AP Białystok, mf 4/87.
Chrzty 1785-1819 - AP Białystok, mf nr 4/88
Chrzty 1808-1825 - AP Białystok, mf nr 4/89
Chrzty 1826-1834 - AP Białystok, mf nr 4/90
Chrzty 1820-1843 - AP Białystok, mf nr 4/91
Chrzty 1835-1847 - AP Białystok, mf nr 4/92
Chrzty 1844-1865 - AP Białystok, mf nr 4/93
Chrzty 1848-1866 - AP Białystok, mf nr 4/94
Chrzty 1866-1879 - AP Białystok, mf nr 4/95
Śluby 1664-1772 - AP Białystok, mf nr 4/96
Śluby 1790-1819 - AP Białystok, mf nr 4/97
Śluby 1808-1825 - AP Białystok, mf nr 4/98
Śluby 1820-1825 - AP Białystok, mf nr 4/99
Śluby 1826-1845 - AP Białystok, mf nr 4/100
Śluby 1846-1874 - AP Białystok, mf nr 4/101
Zgony 1795-1825 - AP Białystok, mf nr 4/102
Zgony 1808-1825 - AP Białystok, mf nr 4/103
Zgony 1826-1839 - AP Białystok, mf nr 4/104
Zgony 1839-1852 - AP Białystok, mf nr 4/105
Zgony 1853-1859 - AP Białystok, mf nr 4/106
Zgony 1859-1879 - AP Białystok, mf nr 4/107

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Jabłoni Kościelnej

Księgi metrykalne 1654-1853 (mf w Archiwum Państwowym w Łomży).
Chrzty 30 XI 1654-29 IV 1710,
Chrzty 5 V 1710-19 III 1723,
Chrzty 24 I 1723-20 III 1744,
Chrzty 31 III 1744-8 I 1776,

Chrzty 8 I 1778-6 I 1812,
Chrzty 1 I 1798-21 IV 1808 (duplkat),
Chrzty 30 V 1808-30 XII 1825,
Chrzty 14 VI 1812-26 XII 1826,
Chrzty 12 I 1826-3 VII 1832,
Chrzty 10 VII 1832-31 XII 1837,
Chrzty 3 I 1838-17(29) XII 1849,
Chrzty XII 1849-30 XII (11 I) 1850,
Chrzty XII 1862-19 (31) XII 1867,
Chrzty 13 I 1868-27 XII 1875,
Chrzty 27 XII 1872-8 I 1873,
Chrzty 13 XII 1883,
Chrzty 20 V (1 VI) 1872-18(30) XII 1876,
Chrzty 1884-1899,
Śluby 10 II 1676-28 XI 1722,
Śluby 24 I 1723-25 VI 1759,
Śluby 28 XI 1759-13 II 1797,
Śluby 19 II 1797-30 XI 1808, mf AP Białystok, nr 210.
Śluby 16 I 1803-26 I 1824,
Śluby 12 VI 1808-7 XI 1825,
Śluby 23 I 1826-27 XI 1848,
Śluby 22 I 1849-25 I (6 II) 1853, mf AP Białystok, nr 211.
Śluby 25 I (6 II)-1853-10 (22) XI 1869,
Śluby 15 I 1868-1 XII 1886, mf AP Białystok, nr 4-2831.
Śluby 20 I (2 II) 1870-12(24) VII 1876,
Zgony 12 II 1723-3 III 1750,
Zgony 19 V 1769-4 XI 1824,
Zgony 1 I 1798-2 VI 1808,
Zgony 25 V 1808-31 XII 1825,
Zgony 7 I 1826-26 XII 1836,
Zgony 12 I 1837-14(24) VIII 1850,
Zgony 16(28) VIII 1850-14(24) XII 1872,
Zgony 3(15) I 1868-19(31) XII 1882.

Wykaz chronologiczny aktów urodzenia Parafii Jabłońskiej 30 XI 1654-5 V 1808 r.
Wizyty generalne kościoła jabłońskiego 1874, 1910 i 1920 r.
Księga Bractwa Świętego Szkaplerza NMP z Góry Karmel 1728-1866 r.
Akta kościoła parafialnego jabłońskiego 1839-1910 r.

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Wysokiem Mazowieckiem

Dochody beneficjum dekanatu wysockiego 1828 r.
Raporty o stanie szkolnictwa 1828-1834.
Wykaz osób zmarłych w dekanacie wysockim 1818-1840.
Księgi metrykalne 1665-1870 (mf w Archiwum Państwowym w Łomży).
Chrzty 1665-1700 - AP Białystok, mf nr 4/982,
Chrzty 1703-1727 - AP Białystok, mf nr 4/983,
Chrzty 1751-1763 - AP Białystok, mf nr 4/984,
Chrzty 1762-1773 - AP Białystok, mf nr 4/985,
Chrzty 1781-1803 - AP Białystok, mf nr 4/986,
Chrzty 1799-1828 - AP Białystok, mf nr 4/987,

Śluby 1782-1826 - AP Białystok, mf nr 4/1011,
Śluby 1799-1826 - AP Białystok, mf nr 4/1012,
Zgony 1781-1819 - AP Białystok, mf nr 4/1033.

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej w Wyszonkach Kościelnych
Księgi metrykalne 1613-1870 (mf w Archiwum Państwowym w Łomży).

Centralne Archiwum Historyczne w Wilnie
Fond 1094, op. 1, nr 1-20: Augustowska gubernia - heroldia 1838-1861, m.in. nr 4.
Sieniccy, nr 6 Gąsowscy, nr 8. Dąbrowscy. Nr 13 Wojnowie i inni.

Kolekcja prywatna jednego z właścicieli gruntów we wsi Warele Stare

Częściowy wyciąg z planu gruntów wsi Warele Filipowicze w gminie Klukowo, powiecie Wysokiem Mazowieckiem województwie Białostockiem położonej, scalonych na mocy orzeczenia Okręgowej Komisji Ziemskiej w Białymstoku z dnia 6-go lipca 1932 roku, na podstawie pomiaru dokonanego w roku 1929 przez mierniczego przysięgłego Władysława Skupińskiego. Plan niniejszy sporządził według południka magnetycznego w roku 1934 mierniczy przysięgły Bolesław Borecki. 24 stycznia 1946. Skala 1:4.000.

Urząd Gminy w Szepietowie
Wirtschaftskarte Gutes Szepietowo Wawrzyńce. Około 1943 r. Skala 1:5.000.

Biblioteka Narodowa Kijów

F. I, nr 5975 - Opisanie topograficzne Królestwa Polskiego, t. 12 Diecezja łucka. (Szkice do mapy parafii Dąbrówka Mała, Dąbrowa Wielka, Wyszonki Kościelne, Kuczyn Kościelny, Jabłoń Kościelna, Wysokie Mazowieckie- sporządzone w oparciu o opisy tamtejszych plebanów w 1784 r.).

Biblioteka Narodowa Warszawa, nr 13.997.

Oddział kartografii
Nr 13.997 - Topograficzna Karta Królestwa Polskiego (1822-1843), Warszawa 1843 (tzw. Mapa Kwatermistrzostwa Królestwa Polskiego). Skala 1:126.000

Źródła pozostające w maszynopisach:

Jarnicka Małgorzata, *Dąbrówka Kościelna, kościół. Obraz „Św. Anna Samotrzecia”*. Dokumentacja konserwatorska, Warszawa 1985 (maszynopis w Archiwum Parafii w Dąbrówce Kościelnej).

Polak Edward, ks., *Fragmenty wspomnień*, [Tykocin 1982] (maszynopis w posiadaniu Józefa Maroszka).

Skrzeszewska Maria, *Żegnaj Kierznowizno, ziemię moją ukochaną...*, b.m., b.d. (maszynopis w posiadaniu Józefa Maroszka).

Źródła drukowane:

Akty Litovskoj Metriki, wyd. F. I. Leontovič, t. I-II, Varšava 1896-1897.

Akty Litovsko-Russkago gosudarstva, t. 1, izd. M. F. Dovnar-Zapolskij, Moskva 1899.

Chrapowicki Jan Antoni, *Diariusz*, cz. 1-2, wyd. T. Wasilewski, Warszawa 1978.

- Kapica Milewski Ignacy, Herbarz, Kraków 1870.
- Karte des westlichen Russlands*, Massstab 1:100.000, 1915 jh., L 30 Mazowieck.
- Kuczyński Wiktoryn 1668-1737, wyd. J. Maroszek, Białystok 1999.
- Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 8 (1499-1514). Urašymu knyga 8*, Vilnius 1995.
- Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 12 (1522-1529). Urašymu knyga 12*, Vilnius 2001.
- Lapińska Elżbieta, *Podlascy ziemianie*, [W:] „Ekspres Reporterów'88”, Warszawa 1988, s. 3-51.
- Mapa sztabowa. Skala 1:100.000. Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1935, pas. 37, słup 35: Wysokie Mazowieckie.
- Meldunki sytuacyjne starostów z Łomży, Kolna i Wysokiego Mazowieckiego (1944-1950)*, wyd. L. Kocoń, [W:] „Studia Łomżyńskie”, t. XIV, 2003, s. 185-228..
- Monumenta Poloniae Historica*, wyd. A. Bielowski, t. V, Lwów 1888.
- Opisanie dokumentov i bumag chranjaščichsja v Moskovskom archive ministerstva justicii, kniga 21*, „Russkaja Istoričeskaja Biblioteka”, t. XXXIII, Moskva 1915.
- Rekognicjarz poborowy województwa podlaskiego z roku 1581*, wyd. F. Piekosiński [W:] „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego”, t. II, Lwów 1911.
- Spis Szlachty Królestwa Polskiego*, Warszawa 1851.
- Zbiór ogólny przywilejów i spominków Mazowieckich (Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis)*, wyd. Jan Korwin Kochanowski, t. 1 Warszawa 1919.

Bibliografia opracowań

- A. Z., *Wojna na Litwie w roku 1831*, Kraków 1913.
- Baliński Michał, Lipiński Tymoteusz, *Starożytna Polska*, t. III A. Warszawa 1882.
- Biały Zbigniew, *Układ sił politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w świetle wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1919 roku*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).
- Biernacka Maria, *Wsie drobnoszlacheckie na Mazowszu i Podlasiu. Tradycje historyczne a współczesne przemiany*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966.
- Bujakowski Z., *Szkółki parafialne w ziemi bielskiej w 1794 r.*, [W:] „Rocznik Towarzystwa Nauk w Wilnie 1911-1914”, t. VI, Wilno 1914.
- Chaberek K. ks., *Wielki Jubileusz 500-lecia parafii Jabłoń*, Jabłoń 1993.
- Chankowski Stanisław, *Powstanie styczniowe w Augustowskiem*, Warszawa 1972.
- Chlebowski Bronisław, *Szepietowo*, [W:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa 1890, s. 900.
- Chlebowski Bronisław, *Wojny*, [W:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich zamieszkanych przez Polaków*, t. XIII Warszawa 1893, s. 753.
- Ciupak E., *Kultura religijna wsi*, Warszawa 1961.
- Ciupak E., *Kult religijny i jego społeczne podłoże*, Warszawa 1965.
- Cukrownia „Łapy”*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 50.
- Czarniecka Marta, *Działalność służby zdrowia*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 37-39.
- Dobroński Adam, *Infrastruktura społeczna i ekonomiczna gubernii łomżyńskiej i obwodu białostockiego (1866-1914)*, Białystok 1979.
- Dobroński Adam, *Zarys dziejów Wysokiego Mazowieckiego*, [W:] *Z okupacyjnych dziejów Wysokiego Mazowieckiego i okolic. Materiały z konferencji teoretycznej odbytej w Wysokiem Mazowieckiem w dniu 2 września 1988 r., związanej z 49 rocznicą wybuchu II wojny Światowej*, pod red. Mariana Kosakowskiego, Wysokie

Mazowieckie 1988, s. 1-22.

D-ko [Dominiko] J., *Szlachta zagonowa*, „Spólnota” nr 24, 1930.

Drobek Krystyna, *Stacja paliw „Dorgaz”*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 53.

Dworakowski Stanisław, *Zwyczaje rodzinne w powiecie wysoko-mazowieckim*, Warszawa 1936.

Gąsowski Tadeusz, *Powstanie i walka o utrwalenie władzy ludowej w powiecie wysokomazowieckim w latach 1944-1947*, Białystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).

Gloger Zygmunt, *Dawna ziemia bielska i jej częściowa szlachta*, Warszawa 1873.

Gloger Zygmunt, *Encyklopedia staropolska*, t. 1-4 Warszawa 1900-1903.

Gloger Zygmunt, *Obrzędy weselne*, Kraków 1869.

Gloger Zygmunt, *Obrzędy weselne*, [W:] O. Kolberg, *Dziela wszystkie*. T. 28: Mazowsze, Kraków 1890, s. 129.

Gloger Zygmunt, *Wesele babuni, z notatek etnograficznych*, [W:] „Znad brzegów Narwi. Jednodniówka na dochód Łomżyńskiego Tow. Dobroczynności”, Warszawa 1902.

Głębocki Karol, *Dzieje obszaru parafii Wysokie Mazowieckie do końca XVIII wieku*, Białystok 2003 (praca magisterska w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku).

Gnatowski Michał, *Zgromadzenie ludowe zachodniej Białorusi. Fakty, oceny, dokumenty*, Białystok 2001.

Gorzowska Marta, Herman Jan, *Ochrona przeciwpożarowa*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 41-46.

Grodzki Ryszard, *Powstanie samorządu gminnego i jego działalność w ostatnich 10 latach*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 17-25.

Groniowski Krzysztof, *Uwłaszczenie w guberni łomżyńskiej*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. XIII 1976, s. 181-225.

Grzejszczyk Stefan, *Zachowania wyborcze ludności powiatu Wysokie Mazowieckie podczas wyborów sejmowych 1928 r.*, Białystok 1983 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).

Halicka Irena, *Nazwy miejscowe środkowej i zachodniej Białostocczyzny - dzierżawcze, patronimiczne i rodzinne*, Warszawa 1976.

Halicka Irena, *Nazwy miejscowe środkowej i zachodniej Białostocczyzny - topograficzne i kulturowe*, Warszawa 1978.

S. Chankowski, *Powstanie styczniowe w Augustowskiem*, Warszawa 1972 S. Chankowski, *Powstanie styczniowe w Augustowskiem*, Warszawa 1972 Jabłonowski Aleksander, *Podlasie*, [W:] „Źródła dziejowe”, t. XVII, cz. 1-3, Warszawa 1908-1910.

Jacyniewicz Halina, *Rys historyczny Szepietowa i okolic*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 5-10.

Januszek Franciszek, *Jawne i tajne szkoły polskie w województwie białostockim w latach II wojny światowej*, Białystok 1975.

Jaskanis Danuta, *Pradzieje Białostocczyzny*, Warszawa 1969.

Jaskanis Danuta, *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko w Świątku Strumianach pow. wysokomazowiecki*, [w:] „Rocznik Białostocki” t. IX (1968-1969), Białystok 1970, s. 402-404. t. X (1970) Warszawa 1971, s. 390-393.

Jaskanis Jan, *Świątek*, [W:] „Słownik Starożytności Słowiańskich”, t. V, 1975, s. 583-584.

Jaszczołt Tomasz, *Gmina Grodzisk k. Siemiatycz. Dzieje ziemi i mieszkańców*, Grodzisk 2004.

- Jemielity Witold ks., *Diecezja łomżyńska. Studium historyczne parafii*, Łomża 1990.
- Jemielity Witold, ks., *Parafialne szkoły elementarne w guberni augustowskiej 1815-1845*, [W:] „Rocznik Białostocki”, t. XII, Warszawa 1974, s. 233-265.
- Jemielity Witold, ks., *Podziały administracyjne powiatów wysokomazowieckiego i łopskiego 1919-1930*, [W:] „Studia Łomżyńskie” t. VII 1996.
- Junosza [Szaniawski] Klemens, *Panowie bracia*, [W:] Tenże, *Wybór pism w dziesięciu tomach*, t. III Warszawa 1891.
- Kaczyńska Elżbieta, *Spółeczeństwo i gospodarka północno-wschodnich ziem Królestwa Polskiego w okresie rozkwitu kapitalizmu*, Warszawa 1974.
- Kaczyńska Janina, *Ruchliwość terytorialna i stanowa mieszkańców parafii Dąbrówka Kościelna na podstawie akt ślubów z lat 1854-1862 i 1871-1879*, Białystok 1986 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).
- Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Nar. I. Ossolińskich*, wyd. W. Kętrzyński, t. 1 Lwów 1881.
- Katalog zabytków sztuki. Seria nowa, t. IX, z. 2 - województwo łomżyńskie - Ciechanowiec, Zambrów, Wysokie Mazowieckie i okolice*, opr. M. Kałamajska-Saeed, Warszawa 1986.
- Kętrzyński Wojciech, *Dokument Księcia Konrada z roku 1203. Z powodu rozprawy B. Ulanowskiego...*, „Przewodnik Naukowy i Literacki”, t. 15 (1887), s. 289-298 i 385-394.
- Kętrzyński Wojciech, *O założeniu i wyposażeniu biskupstwa płockiego*, „Przewodnik Naukowy i Literacki”, t. 14 (1886), s. 385-392 i 481-488.
- Królik Ludwik ks., *Organizacja dekanalna diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII w.*, Lublin 1981.
- Knyżewska Krystyna, *Koleje w Królestwie Polskim, a przeobrażenia osadnictwa miejskiego (ze szczególnym uwzględnieniem linii kolejowej warszawsko-petersburskiej)*, Białystok 1978 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).
- Kowalczyk Józef, *Komunistyczna Partia Polski w okręgu łomżyńskim 1919-1938*, Warszawa 1975.
- Królik Ludwik ks., *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII w.*, Lublin 1993.
- Kruszewski Marian, *Gminny Ośrodek Kultury w Szepietowie*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 47-48.
- Kryński Jan, *Wysokie Mazowieckie. Monograficzny zarys dziejów*, Wysokie Mazowieckie 1992.
- Laszuk Anna, *Ludność województwa podlaskiego w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa 1999.
- Laszuk Anna, *Zaścianki i królewszczyzny. Struktura własności ziemskiej w województwie podlaskim w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa 1998.
- Litak S., *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII w.*, Lublin 1983.
- Łukaszewicz Marek, *Zakład Handlowo-Ustugowy „Elektromechanika”*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 52.
- Łuniewski T., *Drobna szlachta. Przyczynek do poglądu na stan ekonomiczny i potrzeby małej własności ziemskiej w Królestwie Polskim*, Warszawa 1892.
- Onacik Jan, *Przewodnik po miejscach walk i męczeństwa woj. Białostockiego lata 1939-1945*, Warszawa 1970.
- Maroszek Józef, *Targowiska wiejskie w Koronie Polskiej w drugiej połowie XVII i w*

XVIII wieku, Białystok 1990.

Miśkiewiczowa Maria, *Mazowsze płockie we wczesnym średniowieczu*, Płock 1982.

Miśkiewiczowa Maria, *Mazowsze wschodnie we wczesnym średniowieczu*, Warszawa 1981.

Oldakowski Jan, *ROLPOL - Byliśmy pierwsi*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 51.

Pawłowska Anna, *Spółdzielnia Mieszkaniowa w Szepietowie*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 58.

Pawłowska Anna, *Spółdzielnia Pracy „Podlasie”*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 57.

Pawłowski Andrzej, *Klub sportowy „Sparta”*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 49.

Piekosiński Franciszek, *Wypisy heraldyczne z ksiąg poborowych*, [W:] „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”, t. II-r. 1910, Lwów 1911.

Porowska Hanna, *Bank Spółdzielczy w Szepietowie*, [W:] [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 54-56.

Porowska Hanna, *Parafia Szepietowo*, Porowska Hanna, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 61-64.

Powojski Grzegorz, *Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 59-60.

Pruszyńska Stanisława, *Monografia społeczno-gospodarcza parafii Dąbrówka Kościelna w I połowie XIX wieku*, Białystok 1982 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku).

Rosołowicz S., *Samorzutne scalanie gruntów wśród mazowieckiej i podlaskiej szlachty zagrodowej*, Warszawa 1928. Skrzyszewska Maria (Maria ze Skrzyszewskich I° voto Ahrends II° voto Herman), *Kierznowizna-Gieralty Stare*, b.m., b.d., (maszynopis w posiadaniu Józefa Maroszka z Białegostoku).

Schematyzm jubileuszowy diecezji łomżyńskiej 1925-1975, Łomża 1975.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 1-15, pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, Warszawa 1880-1902.

Szczęśna Renata, Gorzkowska Marta, *Historia szkoły*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 27-30.

Szumski Jerzy, *Uwłaszczenie chłopów w północno-wschodniej części Królestwa Polskiego 1846-1871* Białystok 2002.

Szyborska Krystyna, *Lata 1944-1990*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 11-16.

Szyborska Krystyna, *Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej*, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 65-68.

Śliwoski S., *Dzieje parafii Wysokie Mazowieckie 1799-1925*, Łomża 1988 (praca magisterska w Seminarium Duchownym w Łomży).

Taszycki Witold, *Słownik staropolskich nazw osobowych*, t. I - III, Wrocław-Warszawa-Kraków 1965-1971.

Talarczyk Witold, *Powstanie Styczniowe na Białostocczyźnie*, Łódź 1996

Tyszkiewicz Jan, *Mazowsze północno-wschodnie we wczesnym średniowieczu. Historia pogranicza nad górną Narwią do połowy XIII w.*, Warszawa 1974.

Ulanowski B., *O uposażeniu biskupstwa płockiego*, „Rozprawy Akademii Umiejętności”,

t. 21(1888), s. 1-46.

Urzednicy podlascy XIV-XVIII wieku. Spisy, opr. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994.

Wakuluk Anatol, *Koleje zelazne na obszarze Bialostoczczyzny i ich rola w II wojnie swiatowej, na tle sytuacji spoleczno-politycznej*, Bialystok 1985 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Bialymstoku).

Wasicki Jan, *Ziemie polskie pod zaborem pruskim. Prusy Nowowschodnie (Neuostpreussen) 1795-1806*, Poznan 1963.

Wincenciak Witold, *Powiat wysokomazowiecki w poczatkach II Rzeczypospolitej*, Lomza 1989.

Wincenciak Witold, *Uklad sil politycznych w powiecie Wysokie Mazowieckie w swietle wyborow do Sejmu II kadencji 1922 roku*, Bialystok 1977 (praca magisterska w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Bialymstoku).

Wisniewski Jerzy, *Osadnictwo wschodniej Bialostoczczyzny. Geneza, rozwój oraz zroznicowanie i przemiany etniczne*, [W:] „Acta Baltico-Slavica”, t. XI (1977), s. 7-80.

Wisniewski Jerzy, *W sprawie badan nad pograniczem Jacwiezy*, „Przeglad Historyczny”, t. XLVIII, z. 2, Warszawa 1957, s. 319-326,

Wlodek Jozef (1918-1988, [W:] *Slovník Biograficzny Techników Polskich*, z. 9 z 1988 r.

Wlodek Jozef, *Dzieje zaglady ziemianstwa polskiego poludniowo-zachodniej Bialostoczczyzny w latach 1939-1944*, t. I-II, Skierniewice 1985 (maszynopis).

Wojewodzki Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie, [W:] 140 Lat Szepietowa. 10 lat dzialalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, Szepietowo 2000, s. 33-36.

Zajackowski Stanislaw, *Najdawniejsze osadnictwo polskie na Podlasiu*, [W:] „Roczniki Dziejów Spolecznych i Gospodarczych”, t. 5 (1936).

Zdunko Jadwiga, *Dzieje obszaru parafii Jablon Kościelna do 1815 roku* Bialystok 2000 (praca magisterska w Instytucie Historii Uniwersytetu w Bialymstoku).

Zieliński S., *Bitwy i potyczki 1863-1864*, Rapperswil 1913.

Zarski-Zajdler Wladyslaw, *Ruch oporu w latach 1939-1944 na Bialostoczczyźnie*, Warszawa 1965.

1. Grodzisko średniowieczne z XI w. w Świętku-Strumianach - pozostałość po stolicy kasztelanii święckiej.
Fot. Sławomir Halicki, 2004 r.

2-3. Dąbrówka Kościelna - Pomnik Orła Białego z 1928 r.
Fot. Maria Maroszek, 2004

4. Droga z Dąbrówki Kościelnej do wsi Stawireje Podleśne.
Fot. Zbigniew Chojęta

5. Średnica-Pawłowięta. Dworek Stanisława Pruszyńskiego.
Fot. Ryszard Grodzki,

6. Średnica-Jakubowięta. Dworek Średnickich.
Fot. Ryszard Grodzki, maj 2000 r.

7. Średnica-Mačkowięta. Drewniany dom mieszkalny.
Fot. Ryszard Grodzki, 2000 r.

8. Brzózki-Brzezińskie. Stodola dawnego folwarczku drobnoszlacheckiego.
Fot. Ryszard Grodzki, 2000 r.

9. Szepietowo-Podlesne Dawna stajnia dworska.
Fot. Ryszard Grodzki, 2000 r.

10. Szepietowo-Wawrzyńce. Założenie dworsko-ogrodowe. Dawny budynek gospodarczy wozownia (?).
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

11. Szepietowo-Wawrzyńce. Siedziba Podlaskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.
Fot. Jan Podziewski, 2003 r.

12. Szepietowo-Wawrzyńce. Zabudowania PODR.
Fot. Jan Podziewski, 2003 r.

13. Szepietowo-Stacja. Budynek stacji kolejowej.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

14. Szepietowo-Stacja. Willa z okresu międzywojennego Stanisława Rogoyskiego brata właściciela majątku ziemskiego Szepietowo-Wawrzyńce prof. Kazimierza Rogoyskiego. *Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.*

15. Szepietowo-Stacja. Pomnik poległym w latach 1939-1945.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

16. Szepietowo-Stacja. Kurhan na mogile 52 żołnierzy wojsk pruskich i 39 wojsk rosyjskich poległych w walkach 12 sierpnia 1915 r. (m.in. Leona Święciochowskiego 1889-1915, poległego w boju pod wsią Plewki). *Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.*

17. Szepietowo-Podlesne. Rzeźba św. Jana Nepomucena (ok. poł. XVIII w.). Metalowy daszek zbudowano w miejsce zniszczonej drewnianej kapliczki z 1806 r.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

18. Wyliny-Rus. Neogotycka kapliczka Matki Boskiej Częstochowskiej z 1932 r.
Fot. Maria Maroszek, 2004 r.

19. Las dawnego folwarku Zawrocie (dóbr mazowieckich). Szosa z Wysokiego Mazowieckiego do Brzósek-Gromek. Kapliczka z rzeźbą Chrystusa Dźwigającego Krzyż.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

20. Kolonia Dąbrowa-Wilki. Kapliczka z rzeźbą św. Jana Nepomucena z XVIII w. Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

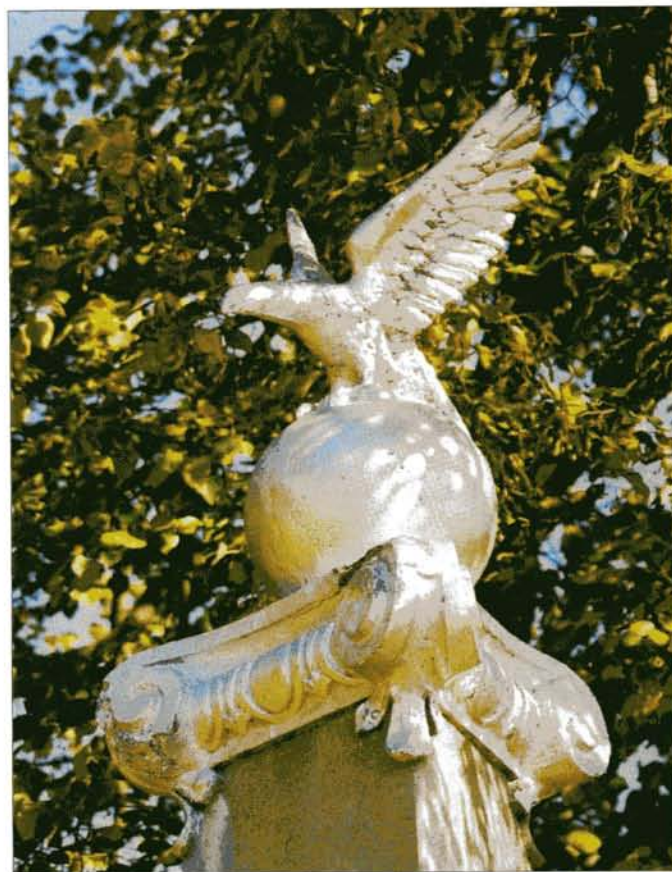
21. Szepietowo-Stacja. Pomnik wystawiony przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Szepietowskiej, z napisem: W HOLDZIE ROZSTRZELANYM PRZEZ NKWD W DNIU 22.VI.1941 DZIEWIECIU POLAKÓW W TYM WŁADYSŁAWA JURKOWSKIEGO LAT 19 MIESZKAŃCA SZEPIETOWA. Fot. M. Maroszek, 2004r.

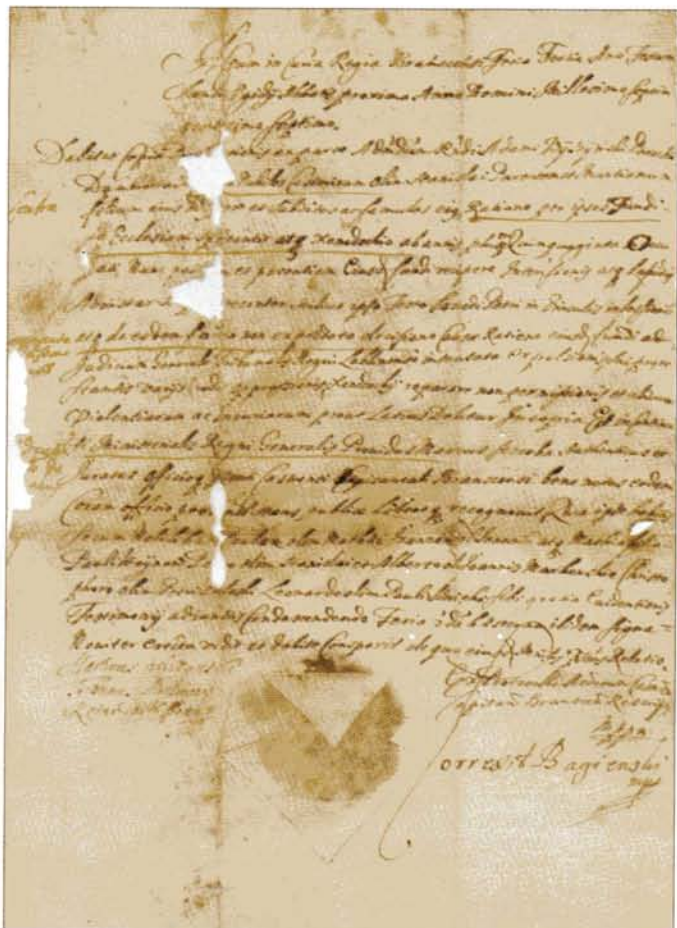
22. Szepietowo-Stacja. Pomnik z napisem: KRZYŻ WYBUDOWANY PRZEZ PIERWSZĄ ZAŁOGĘ STACJI SZEPIETOWO W WOLNEJ POLSCE Z DNIA 11 LISTOPADA 1918 ROKU NA PAMIĄTKĘ OD-ZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI PO 150-LETNIEJ NIEWOLI NARO-DU I KU CZCI POLEGŁYCH PRACOWNIKÓW KOLEJOWYCH PODCZAS ROZBRAJANIA NIEMCÓW. SZEPIETOWO 1-3 MAJA 1919 ROKU. Fot. Maria Maroszek, 2004r.

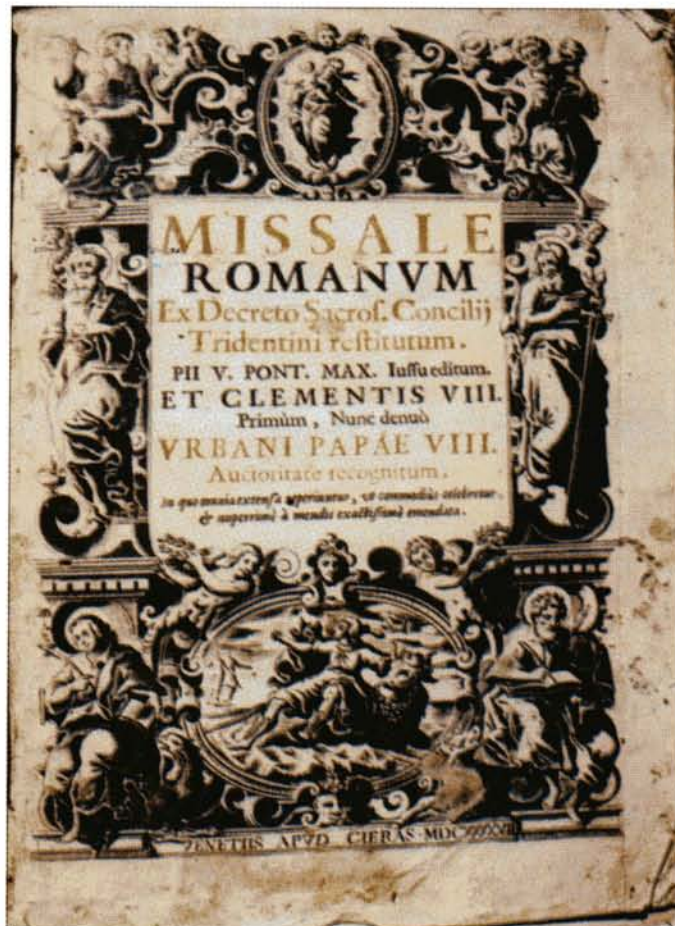
23. Dąbrowa Wielka. Cmentarz przykościelny. POMNIK PAMIĘCI STANISŁAWA WŁODKA (1874-1930) ZASŁUŻONEMU BOJOWNIKOWI WIARY OŚWIATY LUDU I ODRODZENIA NARODOWEGO KAMIEN TEN WZNIEŚLI CI CO GO KOCHALI. Fot. Maria Maroszek, jesień 2004r.

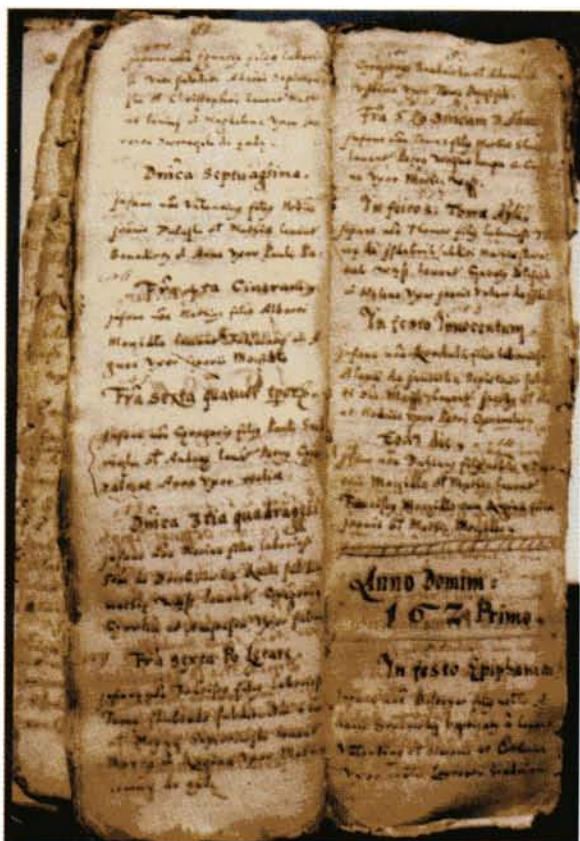
24. Dąbrówka Kościelna. Pomnik Orła Białego na rynku przykościelnym, wzniesiony w 10 rocznicę Niepodległości w 1928r. Fot. Maria Maroszek, wiosna 2004r.

25. Wyciąg z ksiąg grodzkich brańskich z sierpnia 1707 r. skargi zanesionej do Trybunału Lubelskiego przez ks. Adama Wyszyńskiego proboszcza z Dąbrówki na małżonków Stanisława i Marcjanę Woynów o zaleganie w opłatach na rzecz szpitala i kościoła. Arch. Par. w Dąbrówce Kościelnej.

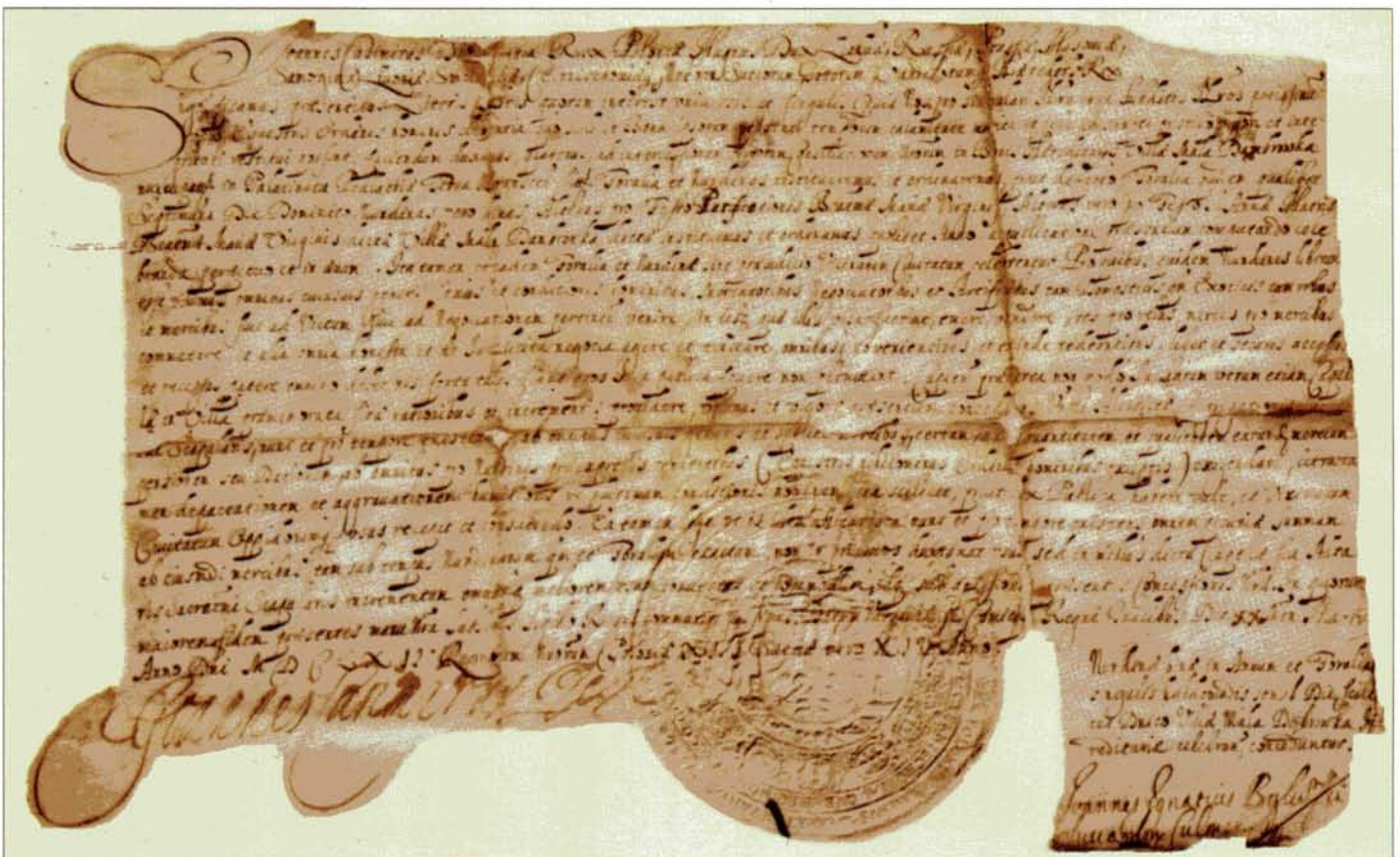
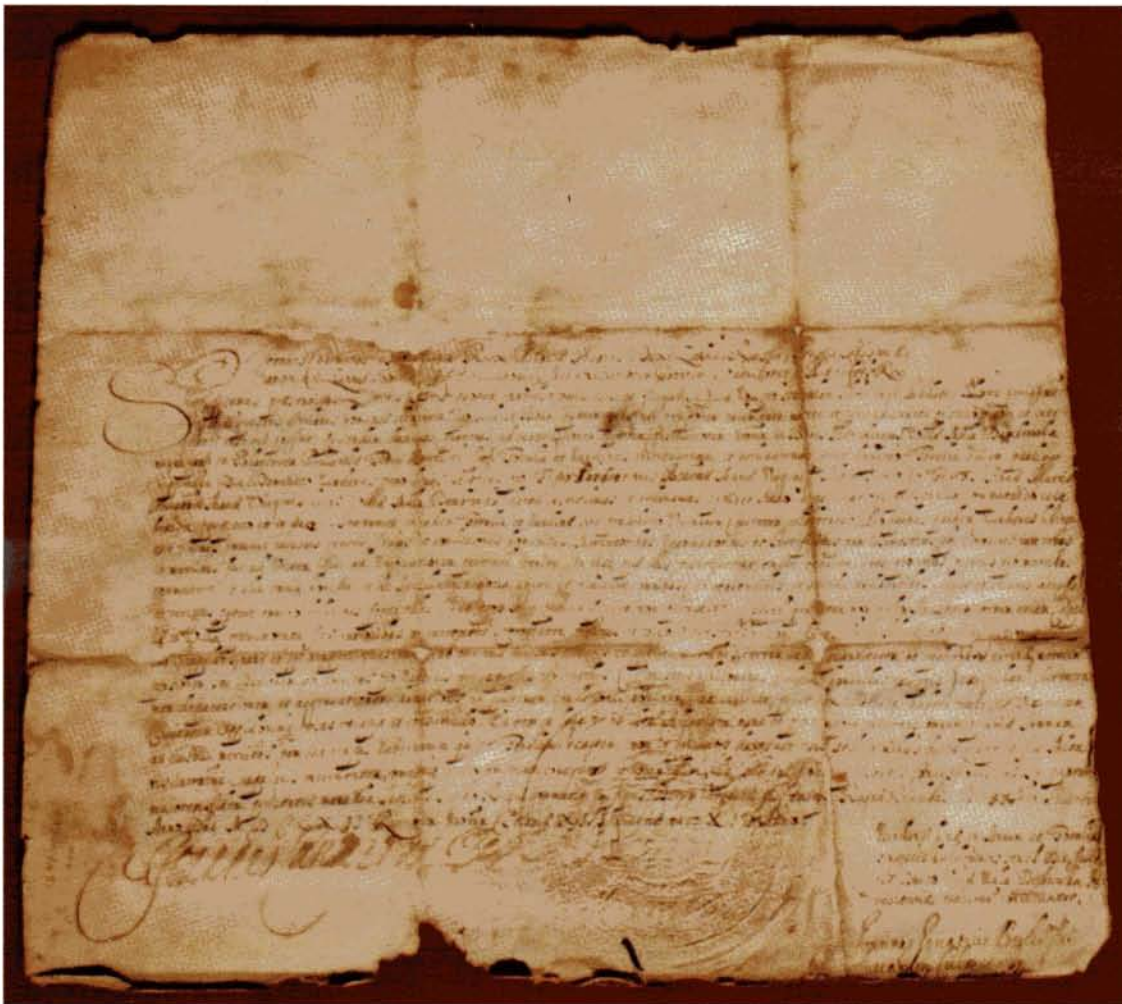
26. Dąbrówka Kościelna. Mszał rzymski. Druk Wenecja 1647 r. Typografia Cieras. Fot. Maria Maroszek, 2004 r.

27. Dąbrówka Kościelna. Księga chrztów z lat 1613-1663, karty z wpisami z lat 1620-1621. Fot. Maria Maroszek, 2004 r.

28. Dąbrówka Kościelna. Księga ślubów 1664-1772, karty z wpisami z lat 1673-1675. Fot. Maria Maroszek, 2004 r.

29-30. Oryginał przywileju króla Jana Kazimierza z 22 marca 1662 r. (z jego własnoręcznym podpisem i majestatyczną pieczęcią), wystawiony w Warszawie, w czasie sejmu, na 2 jarmarki (na św. Annę i Matkę Boską Gromniczną) oraz cotygodniowe niedzielne targi w Dąbrowce. Targowe wybierać miał ks. altaryzta i w całości przeznaczać na opatrzenie potrzeb kaplicy Bractwa Świętego Szkaplerza w kościele w Dąbrowce.

Arch. Par. w Dąbrowce Kościelnej.

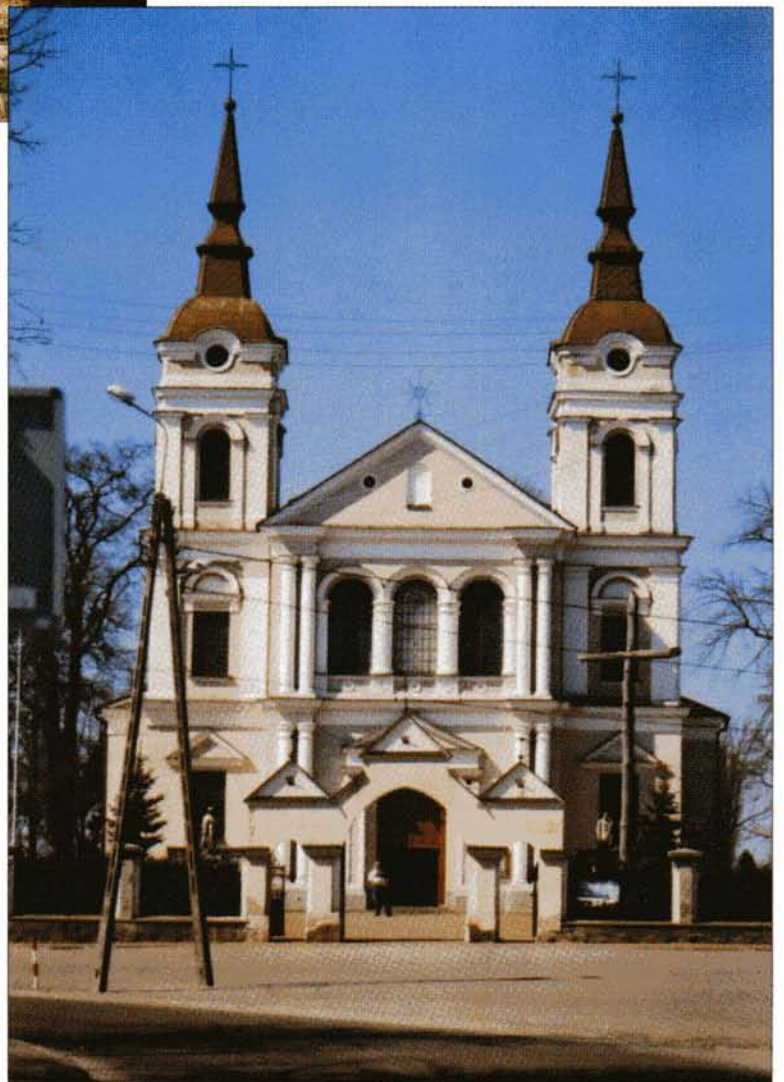
31. Dąbrówka Kościelna Kościół parafialny p.w. św. Anny, zbudowany w 1875 r. wg proj. L. Marconiego i S. Kucharzewskiego.
Fot. z lat 30-tych XX w. Archiwum Parafialne w Dąbrówce Kościelnej.

32. Dąbrówka Kościelna. Kościół parafialny p.w. św. Anny, zbudowany w 1875 r. wg proj. L. Marconiego i S. Kucharzewskiego.
Fot. Maria Maroszek, 2004 r.

33. Dąbrowa Wielka. Kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa wybudowany w latach 1883-1889 według projektu Józefa Piusa Dziekońskiego i Stanisława Kucharzewskiego.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004r.

34. Wysokie Mazowieckie. Kościół par. św. Jana Chrzciciela z 1875-1878 r. wg proj. Stanisława Kucharzewskiego.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004r.

35-36. Mazury, gm. Wysokie Mazowieckie. Założenie dworsko-ogrodowe.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

37. Szepietowo-Wawrzyńce. Krajobraz leśny dawnego majątku.
Fot. Ryszard Grodzki, marzec 2000 r.

38. Wyliny-Ruś. Wieś i ściana kompleksu leśnego.
Fot. Maria Maroszek, 2004 r.

39-40. Kierznowizna (Gieralty Stare). Resztki parku dworskiego.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

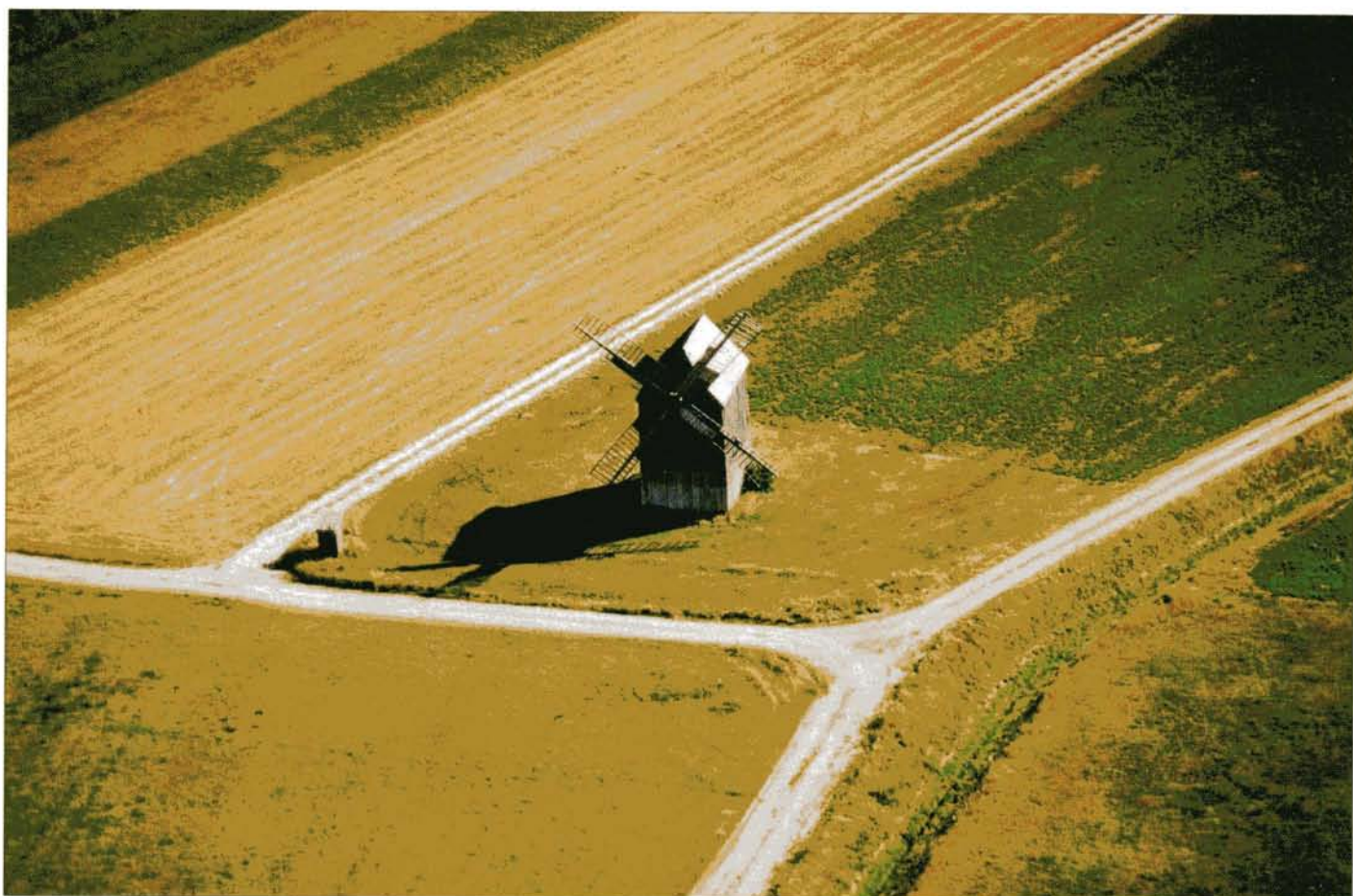
41. Szepietowo-Wawrzyńce. Główna aleja dojazdowa do założenia dworsko-parkowego.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

42. Dąbrowa-Bybytki. Pozostałości założenia dworsko-ogrodowego.
Fot. Maria Maroszek, jesień 2004 r.

43. Kościół w Dąbrówce Kościelnej.
Fot. Zbigniew Chojęta

44. Wiatrak w Dąbrowie Łazach.
Fot. Zbigniew Chojęta

45. Szepietowo-Janówka.
Fot. Zbigniew Chojęta

46. Krajobraz wiejski gminy Szepietowo.
Fot. Zbigniew Chojęta

47. Centrum Szepietowa.
Fot. Zbigniew Chojeła

48. Szepietowo. Osiedle bloków i kościół.
Fot. Zbigniew Chojeła

49. Szepietowo. Szkoła Podstawowa i Gimnazjum.
Fot. Zbigniew Chojęta

50. "MNI" (dawniej „Szeptel”) - firma telekomunikacyjna.
Fot. Zbigniew Chojęta